

Bu kitap, Seyyide Hacı Elif abla tarafından, ceddi Resulullah (s.a.a) ve Emirülmüminin'in (a.s) ve evlatlarının ruhlarına ithafen basılmıştır.

ASHAB-I

İMAM ALİ

Aleyhisselam

Kerim Uçar

ALULBEYT - AVRUPA

Alulbeyt Yayınları (Almanya): 13

Kitabın Adı:

Ashab-ı İmam Ali (a.s)

Yazarı:

Kerim Uçar

Tashih:

Latif Yılmaztekin

Kapak &Mizanpaj:

neva

Baskı:

Aralık 2008

Alulbeyt Yayıncılık - Almanya

İmam Cafer Sadık Camii

Koloniestr. 106

13359 Berlin

Tel: +49 30 492 73 21

Fax: +49 30 499 978 38

Web: www.imam-sadik.de

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ / 13

1-AMMAR BİN YASİR	19
Ammar'ın Müslüman Oluşu.....	21
Ammar ve Ailesinin İşkencelere Karşı Sabırları	21
Ammar b. Yasir Peygamber'in (s.a.a) Yanında	23
Ammar Kufe Valisi	25
Ammar'ın Osman'a İtirazı	26
Halkın Ammar'ın Sürgün Edilişine İtirazı	27
Ammar, İbn-i Mesud'un Vasiyetine Amel Ettiği İçin İşken-ce Görüyor!.....	28
Velayet ve İmamet Savunucusu Ammar	29
Ebubekir'in Hilafetine İtirazı	30
Ammar Hz. Ali'yi (a.s) Savunuyor	31
Hz. Ali'ye (a.s) Edilen Biatte Ammar'ın Rolü	32
Hz. Ali'nin (a.s) Hilafetinden Sonra Ammar'ın Rolü	33
Ammar Yasir'in Sıffin Savaşı'ndaki Rolü	34
Ammar Hak ve Batıl Ölçüsü	36
Hz. Ali (<i>Aleyhisselam</i>) Ammar'ın Cenazesi Başında	37
2-ESBAĞ B. NUBATE NECCAŞÎ TEMİMÎ	38
Esbağ Cemel Savaşı'nda	38
Esbağ Sıffin Savaşı'nda	39
Esbağ Hz. Ali'den (a.s) Hadis Naklediyor	40
Esbağ Hz. Ali'nin (a.s) Mateminde	42
3-ADİY BİN HATEMİ TAÎ	44
Adiy'nin Müslüman Oluşu	44
Adiy'nin Kız Kardeşi Esir Düşüyor!	45

Adiy'nin Medine'ye Gidişİ.....	48
Adiy b. Hatem'in Hz. Ali'ye (a.s) Olan Sadakati	49
Adiy b. Hatem'in Hz. Ali'yle (a.s) Konuşması	50
Adiy b. Hatem'in Sıffin Savaşındaki Rolü	50
Adiy b. Hatem'in İmam Hasan'a Biatı	52
Adiy b. Hatem'in Vefatı	54
4-CABİR B. ABDULLAH ENSARİ	55
Cabir'in Peygamberin (s.a.a) Duasıyla Babasının Borçla-rını Ödemesi	56
Cabir ve Peygamber (s.a.a) Hanedanı	57
Cabir'in İmam Hasan ile İmam Hüseyin'e Sevgisi ...	58
Cabir'in İmam Bakır'ı (a.s) Ziyareti	60
Cabir ve Erbain Ziyareti	62
Cabir Muaviye Huzurunda	65
Cabir ve Hadis Nakli	66
5-EBU EYYUB EL-ENSARÎ HALİD B. ZEYD HAZRECÎ	68
Hazrec Boyundan Fedakâr Bir Yiğit	68
Ebu Eyyub'un Müslüman Oluşu ve İlk Biate Katılması	68
Hz. Resulullah'ı (s.a.a) İlk Ağırlayan Ensarî	70
Neden Ebu Eyyub'un Evi?	72
Ebu Eyyub'un Annesinin Sevince Dönüşen Hasreti	74
Resulullah'ın (s.a.a) Alt Katta Oturması	74
Ebu Eyyub'un Evinde Resulullah'tan Tatlı Hatıralar	75
Ebu Eyyub ile Musab b. Umeyr'in Kardeşlik Akdi ...	77
Ebu Eyyub'un Hz. Zehra'ya (s.a) Düğün Hediyesi ...	78
Ebu Eyyub el-Ensarî'nin Katıldığı Savaşlar	78
Ebu Eyyub'un İki Yahudi Münafığı Mescitten Kovması	79
Resulullah'ın Ebu Eyyub'a Vasiyetlerinden Bir Bölüm	80
Ebu Eyyub'un 12 İmam'ın İmametine Tanıklığı	86

Ebu Eyyub'un 12 İmam Konusundaki Rivayeti	87
Osman'ın Hilafetine Muhalefeti	88
Muaviye'nin Tehdit Edici Mektubu	88
Ebu Eyyub, Hz. Ali'nin (<i>Aleyhisselam</i>) Hilafeti Döneminde Büyük Bir Komutan	90
Hz. Ali'nin (a.s) Ebu Eyyub'u Medine'de Kendi Yerine Bırakması	91
Ebu Eyyub Cemel Savaşında	91
Ebu Eyyub, Savaş Başlamasın Diye Aracı Oluyor!...	92
Ebu Eyyub'un Hz. Ali'nin (a.s) Hakkaniyeti Hakkındaki Rivayeti	93
Sıffin Savaşında Azimle Savaşması	94
Orduyu Düşmana Karşı Savaşa Teşvik Etmesi	96
Nehrivan Savaşında	97
Haricilerin Kurucusunu Öldürmesi	99
Ebu Eyyub Sıffin'e Hareket Ederken On Bin Askerin Ko-mutanı	101
Ebu Eyyub el-Ensarî'nin Ölümü	102
6-EBUZER EL-GIFÂRÎ CÜNDEB BİN CÜNÂDE	105
Ebuzer Nasıl Müslüman Oldu?	105
Ebuzer Hak Dini Arıyor!	106
İslam'ın İlk Davetçisi	111
Gifar Kabilesinin Müslüman Oluşu	113
Ehlibeyt'i (a.s) Müdafaası	114
Ebuzer'in Canı Pahasına Ehlibeyt'i (a.s) Savunması	115
Hz. Ali (a.s) Ebuzer'in Vasisi	119
Ebuzer-i Giffari'nin Hz. Ali (a.s) Hakkındaki Tavsiyesi	120
Ebuzer'in Osman'ın Yanlışlarına İtirazı	121
Ebuzer'in Şam'a Sürgünü	122
Şa'da Kıyamın Tırmanışı	123

Ebuzer Medine Yolunda	126
Rebeze'ye Sürgün	127
Haşimoğulları'nın Ebuzer'i Uğurlaması.....	129
Hız. Ali'nin (a.s) Sözlery	130
Akil'in Sözlery	130
Hız. Hasan b. Ali'nin (a.s) Sözlery	131
Hız. Hüseyin b. Ali'nin (a.s) Sözlery	131
Ammar'ın Sözlery	132
Osman'ın İmam Ali'ye (a.s) Tepkisi.....	133
Ebuzer'in Rebeze Çölün'de Vefat Etmesi	135
7-EBU'L-ESVED ED-DUALİ	138
Nahiv Kitabının Yazılması	139
Hız. Ali (a.s) Ebu'l-Esved'e Kurân Harekelerini Öğretiyor	140
Ebu'l-Esved'in Nakisin'in Öncüleriyle Konuşması .	141
Ebu'l-Esved ve Basra Beytulmalı.....	143
Ebu'l-Esved Kadılık Makamında.....	144
Ebu'l-Esved Hız. Ali'nin (a.s) Yasında	145
Ebu'l-Esved Ziyad b. Rebi'in Yanında	145
Ebu'l-Esved'in Muaviye'nin Helvasına Tepkisi	145
Ebu'l-Esved'in Vefatı	146
8-MALİK B. TEYHAN (EBU HEYSEM).....	148
Ebu Heysem'in Müslüman Oluşu	148
Ebu Heysem'in Ebubekir Hilafetine Muhalefeti ...	149
Ebu Heysem'in Hız. Ali'yi Halife Seçme Önerisi	150
Ebu Heysem Sıffin Savaşı Arefesinde	152
Ebu Heysem'in Sıffin Savaşındaki Ateşli Konuşması	153
Ebu Heysem'in Şehadeti ve Hız. Ali'nin (a.s) Hüznü	154
9-HABİB B. MEZAHİR (MUZAHHAR) ESEDİ.....	156
Habib'in Ehlibeyt (a.s) Yolundaki Fedakârlıkları ...	157

Kufe Halkının İmam Hüseyin'i (a.s) Daveti	158
Habib'in Müslim b. Akil'e Biati	160
Habib'in İmam Hüseyin'e Edilen Biatteki Rolü	161
Habib'in Ömer Sad'ın Elçisiyle Konuşması.....	163
Habib'in Tasua Akşamı Konuşması	165
Habib'in Aşura Gecesi Sevinci	166
Habib, Müslim b. Avsice'nin Başucunda.....	167
Habib'in Oğlu Babasının Başını Arıyor!.....	169
Kasım Babasının İntikamını Alıyor!.....	170
10-HUCR BİN ADİY KİNDÎ (HUCRU'L-HAYR).....	171
Hucr b. Adiy'in İmam'a Biati	172
Hucr ve Kufe Halkı Cemel Savaşı'nda	172
Hucr'un Sıffin Savaşı'ndaki Fedakârlıkları.....	174
İmam Ali'nin Hucr b. Adiy Hakkındaki Duası	175
İmam Ali'nin (a.s) Hucr'a Nasihati	176
Hucr'un Sıffin Savaşı'nda Hucru'ş-Şer ile Savaşı ...	176
Hucr'un Nehriyan Savaşı'ndaki Kahramanlığı.....	177
Ramazan'ın 19. Gecesinde Hucr'un Durumu.....	178
Hucr b. Adiy İmam Hasan'ın (a.s) İtaatinde.....	180
Hucr'un Kufe Valisine Tepkisi ve İtirazı	180
Hucr ve Arkadaşlarına Ambargo.....	182
Hucr b. Adiy ve Yarenlerinin Tutuklanması	183
Hucr ve Yalancı Şahitler	185
Ziyad'ın Hucr ve Yaranlarının Öldürülmesindeki İsrarı.....	186
Hucr ve Yarenlerinin Şهادeti.....	187
Hucr b. Adiy'in Şهادetinin Halk Üzerindeki Etkisi	189
Muaviye'nin Anlamsız Cevapları	190
11-HAŞİM B. UTBE (HAŞİM-İ MİRKAL)	193
Haşim'in Hz. Ali'ye (a.s) Olan Sevgisi ve İmanı	193
Hışam'ın Sözlerinde Düşman	195

Haşim'in Sıffin Savaşı'ndaki Rolü	196
Muaviye'nin Haşim'den Korkusu	197
Haşim ve Bir Gencin Tövbesi	197
Haşim'in Şehadeti	199
Haşim'in Son Sözleri	200
İmam Ali Haşim'in Naaşı Başında	200
12-KAMBER (HZ. ALİ'NİN KÖLESİ)	202
Sıffin Bayraktarı Kamber	204
Elbisenin Güzeli Kamber'e	205
Eş'as ile Kamber Olayında İmam Ali'nin (a.s) Tavrı	206
İmam Ali'nin Kamber'e Nasihati	207
Kamber'in Hatıraları	208
Kamber'in Hatası ve İmam Ali'nin Kısası	209
Kamber'in Makamı	209
Kamber'in Şehadetinden Öneceki Son Sözü	210
13-KUMEYL BİN ZİYAD	212
Kumeyl Duası	213
Ateş Ehlinin Kurân Okuması	214
Heyt Valisi Kumeyl b. Ziyad	216
Hız. Ali'nin Kumeyl'e Nasihati	217
Kumeyl b. Ziyad'ın Şehadeti	222
14-MALİK BİN NUVEYRE	223
Malik'in Ebubekir'in Hilafeti Karşısındaki Tutumu	224
Halid b. Velid ve Malik'in Şehadeti	225
15-MALİK-İ EŞTER NAHAÎ (MALİK BİN HARİS)	228
Resul-i Ekrem'in (s.a.a) Buyruklarında Malik-i Eşter	229
Malik-i Eşter'in Kufe Valisine İtirazı	230
Malik-i Eşter ve Osman Hilafetinin Sonu	233
Malik-i Eşter'in İmam Ali'ye İnancından Örnekler	234
Malik-i Eşter'in Hız. Ali'ye (a.s) Önerisi	236

Cemel Savaşından Önce Malik'in Rolü	237
Malik'in Ebu Musa Eş'arî ile Mücadelesi	238
Ayşe'ye Mektup	238
Malik'in İmam Ali'nin (a.s) Emrine İtaati	239
Darü'l-İmare'nin Tasarrufu	240
Malik'in Cemel Savaşı'ndaki Kahramanlığı	242
Malik'in Abdullah b. Zübeyr ile Savaşı	243
Malik-i Eşter'in Ayşe ile Konuşması	243
Malik-i Eşter'in Sıffin Savaşı'ndaki Rolü	244
Malik'in İmam Ali'ye Olan Vefasından Örnekler ..	245
Muaviye'nin Kurân'ı Mızraklara Taktırması	249
Malik-i Eşter'in Zaferle Dönüşü	252
Malik-i Eşter'in Hakemliğe İtirazı	254
Mısır Valisi Malik	255
Malik'in Mısır Yolunda Şehadeti	255
İmam Ali (a.s) Malik'in Yasında	256
Malik-i Eşter Hakkında Bir Kıssa	257
16-MEYSEM-İ TEMMAR	260
Meysem ve Gaybî Haberleri	261
Meysem'in Şehadet Aşkı	261
Meysem'in Hurma Ağacıyla Konuşması	262
Meysem'in Peygamberin (s.a.a) Hanımı Ümmü Seleme'yi Mülakatı	263
Meysem-i Temmar'ın Tutuklanması	264
Meysem Darağacında	266
17-MİKDAD BİN ESVED (MİKDAD KİNDİ)	268
Velayet Savunucusu	270
Mikdad'ın Savaş Önerisi	272
Mikdad'ın Fazileti	272
Mikdad'ın Vefatı	273
18-MUHAMMED BİN EBUBEKİR	275

Muhmmmed b. Ebubekir'in Mısır Valiliğine Aday Gösterilmesi	277
Muhammed b. Ebubekir'in Cemel Savaşı'ndaki Rolü	278
Muhammed b. Ebubekir Mısır Valisi	280
Muhammed b. Ebubekir'in Hz. Ali'ye (a.s) Mektubu	280
Hz. Ali'nin (a.s) Muhammed b. Ebubekir'e Mektubu	281
Amr b. As'ın Mısır'a Hareketi.....	282
Muhammed b. Ebubekir'in Şehadeti.....	285
Muhammed b. Ebubekir'in Şehadeti ve Hz. Ali (a.s)	286
Ayşe Kardeşi Muhammed b. Ebubekir'in Yasında	286
19-OSMAN BİN HUNEYF ENSARÎ UVEYSÎ	288
Osman b. Huneyf'in Hz. Ali (a.s) Velayetindeki İhlâsı	288
Hz. Ali'nin Osman b. Huneyf'in Misafirliğine İtirazı	289
Osman b. Huneyf ve Hz. Ali'nin (a.s) Hüznü	293
Osman b. Huneyf Cemel Savaşı'nda	294
20-RUŞEYD HACERÎ	296
Ruşeyd ve Gaybî Haberler	296
Ruşeyd'in Şehadetinden Haberi	297
Ruşeyd, Habib ve Meysem'in Gaybî Haberleri	300
Ruşeyd'in Şehadeti	301
21-SALMAN-İ FARİSÎ (EBU ABDULLAH)	303
Salman'ın Müslüman Oluşu.....	304
Salman'ın (r.a) Resul-i Ekrem Nezdindeki Makamı	308
Resul-i Ekrem'in Salman'a Olan Sevgisinden Örnekler.....	308

Salman ve Hz. Ali (a.s) Velayeti	310
Salman Rahmet Kaynağı	311
Salman'ın Hz. Ali'ye (a.s) Olan Sevgisi	311
Salma'nın İmamet ve Velayet Yolundaki Mücadelesinden Örnekler	313
Salman'ın Fazilet ve Menkıbeleri.....	314
Salman'ın Ölüm Meleğiyle Konuşması	318
İmam Ali (a.s) Salman'ın Cenazesinde.....	319
Salman'ın Vefatı ve Mezarı.....	320
22-SA'SAA BİN SUHAN ABDÎ.....	321
Sa'saa'nın Ömer'e Hitabı	322
Sa'saa'nın Osman Tarafından Sürgün Edilmesi	323
Sa'saa'nın Muaviye'ye Cevabı.....	323
Sa'saa'nın Osman'a Tavrı	325
Sa'saa'nın İmamet Basireti	326
Sa'saa Cemel ve Sıffin Savaşlarında.....	327
Sa'saa Nehrivan Elçisi	327
Sa'saa'nın Hz. Ali'ye (a.s) İlgisi	329
Hz. Ali'nin (a.s) Son Anlarında Sa'saa ile Konuşması	330
Sa'saa'nın Vefatı	332
23-SÜLEYMAN BİN SURED-İ HUZAÎ.....	333
Süleyman Velayet Hamisi	334
Süleyman'ın Sıffin Savaşı'ndaki Kahramanlığı	334
Sıffin Savaşı'nda Hz. Ali'nin (a.s) Süleyman'a Duası	335
Süleyman ve Tevvabin Komutanlığı	335
24-USAME BİN ZEYD BİN HARİS	338
Zeyd (Usame'nin Babası)	339
Peygamberin (s.a.a) Sevgili Dostu Usame	341
Usame Ordu Komutanı	342
Usame'nin Hz. Ali'nin (a.s) Velayetine Bağlılığı	344

Usame'nin Hz. Ali'ye (a.s) Biati	346
Usame'nin Hz. Ali'ye Vefasına Birkaç Örnek	347
25-UVEYS EL-KARANÎ	349
Uveys'in Resul-i Ekrem (s.a.a) Nezdindeki Makamı	350
Uveysi Karanî'nin Züht ve Takvası	350
Uveys'in İbadeti	351
Uveys'in Annesine İtaati	352
Sıffin Savaşı'nda Hz. Ali'ye (a.s) Biati	353
Uveys'in Sıffin Savaşı'nda Şehit Olması	355

ÖNSÖZ

Rahman ve Rahim Olan Allah'ın Adıyla

Hamd Allah'a mahsustur ki övenler onu hakkıyla övemez, sayanlar nimetlerini sayamaz, çalışıp çabalayanlar hakkını eda edemezler. Salât ve selam âlemlere rahmet ve ümmete nimet olarak gönderilen Muhammed b. Abdullah'a olsun. Yine Allah'ın salât ve selamı ümmetin imamı ve mürşidi, Mustafa'nın (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) vasisi Ali b. Ebu Talib ve onun on bir hak halifesi ve özellikle âlemin kurtarıcısı, Kaim-i Al-i Muhammed (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) İmam Mehdi'ye (*Aleyhisselam*) olsun!

Yıllardan beri kitap, dergi, dini sohbetler ve televizyon gibi çeşitli yazılı ve görsel dokümanlar aracılığı ile Hz. Ali'nin (*Aleyhisselam*) fedakâr ve samimi ashabının ismini hepimiz duymaktayız. Emirülmü-minin Hz. Ali (*Aleyhisselam*) yer yer övgüyle anlatıp görmeyi arzuladığı ashabının hayatı ve onları İmam Ali (*Aleyhisselam*) nezdinde değerli kılan özellikleri bende derin bir merak uyandırdı. Sonra Hz. Ali (*Aleyhisselam*) dostları ve Şia'larının da benim gibi o büyük mücahit ve kahraman ashabın hayatını okuyup ibret verici dersler almak istediklerini düşündüm. Bu düşünceyle Hz. Ali'nin (*Aleyhisselam*) ashabı hakkında yazılmış Şia ve Ehlisünnet kaynaklı Arapça, Farsça ve Türkçe

kitaplara müracaat ettim. Hz. Ali'nin (*Aleyhisselam*) hayat ve siretine dikkatlice baktığımızda Resul-i Ekrem (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) döneminden hemen sonra ve zahiri hilafetinden önce ve sonraki dönemlerinde etrafında toplanan ashabının genel manada üç gruptan oluştuğunu görmekteyiz:

1-Emirülmüminin Hz. Ali'nin(*Aleyhisselam*) sadık, vefalı, imanlı ve bilinçli bir şekilde imamet ve velayetine boyun eğmiş, sıcak, soğuk, hastalık ve yorgunluk demeden gece gündüz o yüce zatın emrine amade olanlar. (Malik, Ammar, Salman, Ebuzer...)

2-İkinci grup; bir müddet İmam Ali'nin (*Aleyhisselam*) yanında bulunup daha sonra çeşitli nedenlerden dolayı inzivaya çekilmiş o hazretin ne lehine ne de aleyhinde faaliyet göstermeyenler.

3-Üçüncü grup ise, bir dönem Hz. Ali'yle (*Aleyhisselam*) cihat meydanlarında savaş ve barış meydanlarında irtibat halinde olup fakat bir müddet sonra şeytan vesveselerine kapılıp dünya makam ve ziynetlerine aldanarak ciddi bir şekilde Hz. Ali'ye (*Aleyhisselam*) muhalif olanlardır. (Talha, Zübeyr, Şimr...) Hz. Ali (*Aleyhisselam*) *Nehcü'l-Belaga*'da bu üç gruptan bahsetmiştir.

Emirülmüminin (*Aleyhisselam*) hayatının son günlerinde Malik-i Eşter ve Ammar Yasir gibi vefalı ve sadık dostlarını methederek şöyle buyurdu:

"Nerede doğru yolda yürüyüp hak üzere giden kardeşlerim? Ammar nerede? İbn-i Teyhan nerede? Nerede iki şahadet sahibi (Huzeyme b. Sabit)? Nerede onlar gibi ölüm için ahitleşen ve

başları zalimlere gönderilen kardeşlerim?"

Sonra eliyle mübarek sakalını tutup uzun bir müddet ağladıktan sonra şöyle devam etti:

"Ah, nerede o Kurân'ı okuyup hükümlerini uygulayan, farzlarını düşünüp ifa eden, sünnete hayat verip bidati öldüren, cihada çağrıldığında icabet eden, imamlarına bağlanıp itaat eden kardeşlerim!"¹

Bir başka hutbesinde de ikinci ve üçüncü grup ashabının iman, itikat ve samimiyetlerinden rahatsızlığını şöyle dile getiriyor:

"Ey mertlere benzeyen namertler, çocuklar gibi gelgeç akıllılar, gerdeki kadınlar gibi akılları fikirleri tam olmayanlar ve daldan dala konanlar! Keşke sizi görmeseydim ben, keşke sizi tanımasaydım. Vallahi sizi tanıyışım pişmanlıkla, gam ve hüznle sonuçlandı. Allah sizi öldürsün! Kalbimi kan, göğsümü de öfkeyle doldurdunuz, her nefeste bana yudum yudum kan içirdiniz..."²

Saygıdeğer okuyucular, hizmetinize sunulan bu eserde Hz. Ali'nin (*Aleyhisselam*) o üç grup ashabından sadece birinci grubun hayat ve siretlerini değerli üstatların kalemlerinden aktarmaya çalıştık.

Bu kitabın hazırlanmasında müracaat ettiğimiz kitaplar arasında üzerinde uzun yıllar çalışılmış zahmetler çekilmiş, Kum İlimler Havzası üstatlarından, Üstat Seyyid Asker Nazımzade Kummi'nin *Ashab-ı İmam Ali (Aleyhisselam)* adlı eseri esas alınmıştır. Minnet sahibi Allah'tan hidayet

1-Nehcü'l-Belaga, Hutbe, 182.

2-Nehcü'l-Belaga, Hutbe, 28.

ve hoşnutluğunu temenni ederim.

Saygıdeğer okuyucular! Bu kitap, garip ve mazlum Ehlibeyt (*Aleyhisselam*) dostlarının, İmam Ali'nin (*Aleyhisselam*) ashabını kısaca da olsa tanımaları gibi bir hayra vesile olması ümidiyle kaleme alınmıştır. Bu kitabın hazırlanmasında bizleri teşvikleriyle ve dualarına yardımcı olan değerli âlim arkadaşlarıma ve müminlere canı gönülden teşekkür eder, hepsine Yüce Allah'tan bereketli ömürler niyaz ederim.

Okuyucularımızın kitabı hiçbir önyargı taşımaksızın okuduktan sonra yapacağı her türlü yapıcı eleştirilerine açık olduğumuzu ve bunların hizmet azmimiz ve kalitesine yansıyacağını ifade ediyoruz. Hz. Ali (*Aleyhisselam*) ashabının o yüce ve güzide ahlâki vasıflarıyla süslenme ümidiyle...

Kerim Uçar

5 Muharrem 1430

1 Ocak 2009

Berlin Almanya

(1)

AMMAR BİN YASİR

Ammar, Yasir b. Kenabet b. Kays Enbes'in oğlu olup Mezhec Kabilesi'ne mensuptu. Künyesi Ebu Yakzan'dır. O, Peygamber efendimizin (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) ve Hz. Ali'nin (*Aleyhisselam*) büyük sahabelerinden ve Erkan-ı Erbaa'dandı.³

Ammar'ın babası Yasir ve annesi Sumeyye, İslamiyet'i ilk kabul edenlerdendi. Oysa Kureyş'in işkencelerine maruz kalarak İslam yolunda ilk şehadet derecesine ulaşanlardı. Ammar 34 yaşında Müslüman oldu ve annesi ile birlikte Müslüman olduklarını ilk açıklayanlardandı. Ammar, İslam'ın ilk başlangıcında Kuba Mescidi'ni yaptı.⁴

Resul-i Ekrem (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*)

3-Erkan-ı Erbaa: Lügatte: Erkan "rükün" kelimesinin çoğuludur; sütun, taşıyıcı ana direk, rehber, reis manalarını taşımaktadır. Meşhur görüşe göre Erkan-ı Erbaa; Salman-ı Farisî, Ebuzer Gıffarî, Mikdad b. Esved ve Ammar Yasir'dir. Bunlara Erkan-ı Erbaa denilmesinin nedeni de Hz Ali'yi diğer halife ve sahabelerden daha âlim, fazıl, yüce ve üstün gördükleri içindir. Onlar bu konuda hiç şüphe ve tereddüt etmediler. Bu inançlarıyla bir an dahi Hz Ali'den ayrılmayarak bu unvanı aldılar.

4-*Usdu'l-Gabe*, c.4, s.43; *Şerh-u İbn-i Ebi'l-Hadid*, c.10, s.10; *Tehzibu't-Tehzib*, c.5, s.12.

Müslümanlar arasında kardeşlik akdi okurken Ammar ile Huzeyfe Yemani'yi kardeş etti.⁵ Bu temiz ve pak hanedan, İslam yolunda Mekkelilerin işkencelerine ve zulümlerine maruz kaldı. Babası ve annesi bu yolda şehit oldu ve kendisi ise takiye ederek canını kurtardı.⁶

Ammar, Habeşe ve Medine'ye hicret etmiş, iki kıbleye namaz kılan Müslümanlardandı. O, Peygamberin (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) tüm savaşlarına katılmış ve Yemame Savaşı'nda kulağı koparak gazilik şerefine nail olmuştur.

Abdullah b. Ömer şöyle diyor: Yemame Savaşı'nda Ammar'ın yüksek bir tepeye çıkararak, "Ey Müslümanlar, cennetten mi kaçıyorsunuz? Ben Ammar b. Yasir'im, yanıma gelin, sözlerimi dinleyin!" diye sesleniyordu. Bu esnada kulağının koptuğunu ve yerde hareket ettiğini gördüm.

İbn-i Ömer sonra şöyle devam etti: Ammar uzun boylu, geniş omuzlu biriydi. Ağarmış saçlarını boyardı.⁷

Ammar, üçüncü halife Osman'ın muhaliflerindendi. Osman'ın muhaliflerine yardım ederdi. Hz. Ali'nin (*Aleyhisselam*) sadık ve fedakâr yaranlarındandı. Cemel ve Sıffin savaşlarına katılmıştı. Sıffin Savaşı'nda 90 küsur yaşlarındayken Muaviye tarafından şehit edildi. Hz. Ali (*Aleyhisselam*) Ammar'a gusül vermeden elbisesiyle defnetti.⁸

5-Tehzibu't-Tehzib, c.6, s.13.

6-Usdu'l-Gabe, c.4, s.44; Tabakatu'l-Kubra, c.1, s.249; Sefinetu'l-Bihar, c.1, s.664.

7-Şerh-u İbn-i Ebi'l Hadid, c.10, s.102.

8-Usdu'l-Gabe, c.4, s.44; Şerh-u İbn-i Ebi'l Hadid, c.10,

Hadis kitaplarından Ammar b. Yasir'in Said ve Muhammed adlarında iki oğlunun olduğu ve onlardan 62 hadis rivayet edildiği nakledilmiştir.⁹

Ammar'ın Müslüman Oluşu

Ammar, Müslüman oluşunu şöyle anlatır: Resul-i Ekrem (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) ile görüşmek üzere Erkam'ın evine gittim. Mushab b. Senani Rumî'yi evin önünde beklerken gördüm. Ona niçin buraya geldiğini sordum. O da bana aynı soruyu sordu. Bunun üzerine ona, Peygamberin (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) sözlerini dinlemeye geldim diye cevap verdim. O da, ben de Peygamberin (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) sözlerini dinlemek için buraya geldiğini söyledi. Birlikte Peygamberin (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) huzuruna çıktık. Resul-i Ekrem (s.a.a) bizi Müslümanlığa davet etti. Bizde davetini kabul ederek İslam dinini seçtik. O gün akşama kadar Peygamberin (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) yanından ayrılmadık, karanlık çöktükten sonra korku ve endişe içinde evlerimizin yolunu tuttuk."¹⁰

Ammar ve Ailesinin İşkencelere Karşı Sabırları

Ammar'ın, babası ve annesi zikredildiği gibi İslam yolunda büyük işkence ve zulümlere maruz kalmış ve bu uğurda sabrederek imanlarından ve inançlarında bir an bile taviz vermediler. Ammar'ın

s.103-106.

9-Ashabu'l-İmam Emirilmüminin, c.2, s.432.

10-Usdu'l-Gabe, s.4, s.44; Tabakatu'l-Kubra, c.1, s.249.

anne ve babası yüce İslam yolunda kahramanlık ve fedakârlıklarıyla şehadet şerbetini içerek isimlerini tarihin iftihar dolu sayfalarına yazdırdılar.

Kureyşliler Mekke'de yeni Müslüman olanlara, akrabası olmayanlara ve kimsesizlere fiziki ve psikolojik işkenceler uygulayarak onları İslam ve inançlarından vazgeçmeye zorluyorlardı. Ammar hanedanı da Mekke'de kimsesiz ve yalnız oldukları için ruhî ve fizikî işkencelere maruz kalıyorlardı. Ammar'ın anne ve babası Mekke'nin kavurucu yaz sıcağında sıcak kumların üzerine yatırılarak çeşitli fiziki işkencelere maruz bırakılıyorlardı. Resul-i Ekrem (s.a.a) yanlarından geçerken onları bu büyük işkence karşısında sabra davet eder ve Allah'ın sadık vaadiyle cennetle müjdeleyerek şöyle buyuruyordu:

"Ey Yasir hanedanı! Sabredin, vaat edilen cennet sizin içindir."¹¹

Bir başak rivayette şöyle nakledilmiştir: Vaktiyle Peygamber efendimiz (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) Ammar'ın yanından geçerken müşriklerin onu ateşe atmak istediklerini gördü. Bu durum Peygamberi (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) derinden etkiledi, gaybî güçle Ammar'a inayet ederek şöyle buyurdu: **"Ey ateş! Hz. İbrahim'i (Aleyhisselam) yakmadığın gibi Ammar'ı da yakma ve ona serin ol."**

Hazretin duasıyla ateş Ammar'ı yakmadı. Kurân-ı Kerim'de Ammar hakkında birçok ayet nazil olmuştur: *"Ateşte yanacak olan kâfirler mi hayırlı*

11-Tarih-i Bağdadî, c.1, s.150, Usdu'l-Gabe, c. 4, s.44; Tabakatu'l-Kubra, c.1, s.248; Hilyetu'l-Evliya, c.1, s.140; Rical-i Keşşî, s.30, h.58.

yoksa ahiretten sakınarak, Rabbinin rahmetini umarak, geceleri secde ederek, kıyamda durarak, gönülden ibadet eden mi daha hayırlı?"¹²

Ammar b. Yasir Peygamber'in (s.a.a) Yanında

Abdullah b. Abbas Resul-i Ekrem'den (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) şöyle nakleder: "**Ammar, tepeden tırnağa imanla doldurulmuş, eti ve kanı imanla yoğrulmuştur.**"¹³

Hız. Ali (*Aleyhisselam*) Resul-i Ekrem'den (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) şöyle nakleder: "**Allah Ammar'ı baştan ayağa imanla donatmış, eti ve kanını imanla yoğurmuştur. Ammar hakkın peşinden giderdi. Asla ateş Ammar'ı yakmaz...**"¹⁴

Yine Ayşe Allah Resulünden (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) şöyle nakleder: "**Ammar hak ile hakta Ammar iledir, hak nerede olursa Ammar da oradadır. Ammar'ın katili ebedi cehennemde kalacaktır.**"¹⁵

Resul-i Ekrem'den (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) şöyle nakledilmiştir: "**Cennet üç kişi görmeye müştaktır.**" Bu sırada Ebubekir içeri girdi, adamın biri Ebubekir'e dedi ki: "Sen ümmetin sıddığı ve Pegamberin (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) mağara arkadaşısın; cennetin müştak olduğu o üç kişiyi Peygambere sen sor!"

12-Zümer, 9.

13-el-Gadir, c.3, s.262.

14-el-Gadir, c.3, s.262.

15-el-Gadir, c.3, s.262.

Ebubekir sormaktan çekindi, kendi kendine; "Eğer ben o üç kişiden bir olmazsam rezil olurum" diye düşündü. Bu sırada Ömer içeri girdi, adamın biri Ömer'e şöyle dedi: "Ey Eba Hafsa! Sen ümmetin farukusun, melekler senin ağzın ile konuşur, Allah Resulü'ne (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) cennetin müştak olduğu o üç kişinin kimler olduğunu sen sor!"

Ömer, o üç kişiden bir olmayacağından korktuğu için sormaya cesaret edemedi. Bu sırada Hz. Ali (*Aleyhisselam*) içeri girdi. Aynı adam Hz. Ali'ye (*Aleyhisselam*) şöyle dedi: "Ya Ebal Hasan! Resul-i Ekrem (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) buyurdu ki: **Cennet üç kişiyi görmeye müştaktır.** O üç kişinin kimler olduğunu Allah Resulü'ne sorar mısın?"

Hz. Ali (*Aleyhisselam*); **"Sorarım ve eğer o üç kişiden biri olursam yüce Allah'a şükredeceğim!"** dedi. Hz. Ali (*Aleyhisselam*) Peygamberin (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) yanına gelerek şöyle arz etti: Cennetin müştak olduğu o üç kişi kimlerdir?

Resul-i Ekrem (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) şöyle buyurdu: **"Ey Ali (*Aleyhisselam*) sen onların ilkinin, ikincisi Salman, üçüncüsü Ammar'dır."**¹⁶

Ammar Medine ve Kuba Mescitlerinin Yapımında

Ammar Yasir, büyük bir ciddiyetle dini ve toplumsal faaliyetlerde bulunuyordu. Peygamber

16-Rical-i Keşşî, s.30.

(*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) Kuba'ya varınca şöyle buyurdu: "Resulullah'ın (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) namaz vakitlerinde cemaati bir araya toplayacak ve çalışmalar yapabileceği bir mekân yapmamız gerekir." Ammar yalnız başına etraftan taşlar toplayarak Kuba mescidinin inşasını başlattı. Böylece Ammar İslam'ın başlangıcında ilk mescidi bina eden şahıs unvanını aldı.¹⁷

Ammar Medine mescidinin yapımında herkesten daha çok zahmet çekerek büyük bir aşk ve istekle çalışıyordu.

Ebu Said Hudrî şöyle naklediyor: "Medine mescidi yapımında biz taşları tek tek taşıyorduk. Ancak Ammar iki kişinin işini yapıyordu ve Resul-i Ekrem de (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) onun mübarek yüzünün tozunu ve toprağını temizler ve hakkında şöyle buyururdu:

"Ey Sümeyye'nin oğlu! Kendine dikkat et! Sen azgın ve zalim bir topluluk tarafından öldürüleceksin!"¹⁸

Ammar Kufe Valisi

Ammar, halifelerin de saygı duyduğu bir şahsiyetti. İkinci halife Ömer b. Hattab Ammar'ı Kufe valiliğine atayarak şöyle bir mektup yazdı:

"Ben Ammar'ı vali ve İbn-i Mesud'u da size öğretmen olarak gönderiyorum. Bu ikisine uyun ve itaat edin. Zira bu ikisi Resulullah'ın en büyük

17-*Usdu'l-Gabe*, c.4, s.46.

18-*Tabakatu'l-Kubra*, c.3, s. 252; *Âyanu'ş-Şia*, c.8, s.373.

sahabelerindendirler."¹⁹

Fakat Ömer bir müddet sonra Ammar'ı görevden alarak başkasını yerine atadı. Bir grup Ammar'a şöyle sordu: Valilikten alındığın için rahatsız oldun mu? Ammar şöyle cevap verdi:

"Allah'a yemin ederim ki valiliğe atandığıma hiçbir zaman sevinmemiştim ki azledildiğimde de üzüleyim."²⁰

Ammar'ın Osman'a İtirazı

Osman'ın dönemi bidatlerin ve yolsuzlukların çoğaldığı bir dönemdi. Bu dönemde bidatler ve yolsuzluklar had safhaya ulaşmış ve liyakatsiz kişiler vali olarak atanmıştı. Ne yazık ki bu iş normal bir hale gelmişti. Öyle ki halk Osman'ın aleyhine ayaklandı. Osman'a karşı ayaklananların en başında gelenlerinden biri de Ammar Yasir'di. O bu yolda çok işkence gördü.

Allame Eminî, *Ensabu'l-Eşraf* adlı eserden şöyle nakleder: Devlet bütçesinde az miktarda altın vardı. Osman onu bütçeden alarak akrabalarına ve yakın dostlarına paylaştırdı. Bunun üzerine halk bu olayı duyunca Osman'a itirazda bulunarak suçladılar. Gördükleri haksızlıktan dolayı onu ağır bir dille eleştirerek tepkilerini dile getirdiler. Osman bu durum karşısında sinirlenerek şöyle dedi:

"Bu mallar Allah'ındır, insanlar isteseler de istemeseler de o maldan ihtiyacım kadarını alır ve istediğim kimselere veririm."

19-Tarih-i Taberî, c.4, s.145.

20-Usdu'l-Gabe, c.4, s.46.

Orada İmam Ali de (*Aleyhisselam*) bulunuyordu. İmam (*Aleyhisselam*) ayağa kalkarak şöyle buyurdu: **"Eğer durum söylediğin gibiyse bunu yapmana müsaade etmeyiz ve sana engel oluruz."**

İmam Ali'den (*Aleyhisselam*) hemen sonra Ammar ayağa kalktı ve şöyle dedi: "Allah'a andolsun ki, bu işe ilk ben karşı çıkarım!"

Osman, İmam Ali'nin (*Aleyhisselam*) ve Ammar'ın bu sözlerinden rahatsızlık duyunca Ammar'a şöyle dedi: "Ey çirkin kadının oğlu! Bana karşı küstahça davranıyorsun!" Daha sonra askerlerine emir verdi ve Ammar'ı Darul-İmare'ya götürdüler. Darul-İmare'de Ammar'a işkence ettiler ve o kadar dövdüler ki cansız bedeni yere yığılıverdi. Ardından onu Peygamberin (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) hanımı Ümmü Seleme'nin evine götürdüler. Ammar kendine gelince öğle, ikinci ve akşam namazları kaza olmuştu. Kaza olan namazlarını kıldıktan sonra şöyle dedi: "Yüce yaratan Rabbime şükürler olsun! Bu Allah yolunda gördüğüm ilk işkence değil."²¹

Halkın Ammar'ın Sürgün Edilişine İtirazı

Ammar'ın Osman'ın adaletsiz tutumlarına karşı itirazları devam ediyordu. Osman ise Ammar'a ne kadar işkence etse de itirazlarının devam edeceğini görünce onu sürgün etmekten başka çaresinin kalmadığını gördü. Fakat bu çirkin emelini uyguladığı zaman halkın itirazlarıyla karşı karşıya kalacağından habersizdi. Osman Ebuzer'in Rebeze'de şehadet haberini alınca onu rahmetle

21-el-Gadir, c.9, s.25.

andı. Ammar bunu duyunca şöyle dedi: "Evet, Allah Ebuzer'e rahmet etsin, bizim elimizden kurtuldu."

Ammar'ın bu sözü Osman'a ağır gelince Ammar'ın ensesine vurdu ve şöyle dedi: "Onu Rebeze'ye sürdüğüm için pişman olduğumu zannetme! Seni de Rebeze'ye göndereceğim."

Bunun üzerine Benî Mahzum kabilesi Hz. Ali'nin (*Aleyhisselam*) yanına giderek Osman'ın Ammar'ı sürgün etmemesi için onunla konuşmasını ve ona engel olmasını istediler. Hz. Ali de (*Aleyhisselam*), Osman ile görüşerek şöyle dedi: **"Ey Osman! Allah'tan kork! Ümmetin en salih ve iyilerinden birini sürgün etmiştin, o da sürgünde öldü ve şimdi de onun gibi birini mi sürgün edeceksin?"**

Osman ve Hz. Ali'nin (*Aleyhisselam*) arasında şiddetli tartışma geçti. Osman, Hz. Ali'ye (*Aleyhisselam*) şöyle dedi: "Sen herkesten daha çok sürgün edilmeyi hak ediyorsun!" Bunun üzerine Hz. Ali (*Aleyhisselam*) şöyle buyurdu: **"Beni sürgün edebilirsin, önemli değil."**²²

Ammar'ın sürgün haberini Ensar ve Muhacir duyunca Osman'ın etrafına toplanarak şöyle dediler: "Böyle ahlak dışı bir davranış olmaz, sana kim itiraz etmeye kalkışıyorsa onu hemen sürgün ediyorsun! Bu zulmün ve tutumun böyle devam etmez!" Osman halkın şiddetli itirazlarıyla karşı karşıya kalınca bu tutumundan ve Ammar'ı sürgün etmekten vazgeçti.

Ammar, İbn-i Mesud'un Vasiyetine Amel Ettiği İçin İşkence Görüyor!

Tarih kitaplarında şöyle nakledilmiştir: Ammar üçüncü halife Osman'ın emriyle defalarca işkencelere maruz kalmıştır. Yakub-i şöyle nakleder:

Ammar, Peygamberin (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) büyük sahabesi Abdullah İbn-i Mesud'un vasiyeti üzerine İbn-i Mesud'un ölümünü Osman'dan gizlemek zorunda kaldı. Osman, Medine'de yeni bir mezar görünce "Bu kimin mezarıdır?" diye halka sordu. "Bu mezar İbn-i Mesud'un mezarıdır" dediler. Bunun üzerine Osman sinirlenerek şöyle dedi: Benim haberim olmadan onu nasıl defnedebilirler. İbn-i Mesud, bunu sizden gizlemesi için Ammar'a vasiyet etmiştir. Bu yüzden Ammar da sizden habersiz onu defnetti.

Belazurî şöyle naklediyor: Osman, Ammar'ı İbn-i Mesud'un vefatını gizlediği için o kadar dövdü ki Ammar sonunda fıtık oldu.

Velayet ve İmamet Savunucusu Ammar

Ammar Yasir'in mücadelesi, çabaları ve hizmetleri Resulullah'ın (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) dönemiyle sınırlı kalmamıştır.

O, Peygamber efendimizin (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) vefatından sonra canı pahasına İmam Ali'nin (*Aleyhisselam*) yanında yer almış ve ihlâs ile hizmet etmiştir. Üç halife döneminde Hz. Ali'nin (*Aleyhisselam*) yanında yer alarak konuşmalarıyla Hz. Ali'yi (*Aleyhisselam*) destekliyordu. Hiçbir zaman Hz. Ali'nin (*Aleyhisselam*) emirlerine itaat etmekte bir an olsun kusur etmedi. Ammar, Hz Ali'nin (*Aleyhisselam*) hilafet döneminde Cemel ve Sıffin savaşlarına

katılarak Muaviye tarafından şehit edildi.

Bu yüce şahsiyet Sıffin savaşında Şam ordusunun arasında şüpheye düşmesine neden olduğu için Şam ordusundan bir kısım Hz. Ali'nin (*Aleyhisselam*) ordusuna katıldılar. Ammar'ın dökülen mübarek kanı Sıffinde hakkı batıldan ayırdı. Muaviye'nin batıl olduğunu ve İmam Ali'nin (*Aleyhisselam*) ise hak olduğunu gelecekteki nesillere ulaştırmış oldu.

Ebubekir'in Hilafetine İtirazı

Resul-i Ekrem'den (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) sonra hile ve zorla iktidara geçen Ebubekir'e, Peygamberin (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) en yakın ve önde gelen 12 sahabesi itiraz etti. O 12 kişiden biri de Ammar'dı. Ebubekir'e şöyle itirazda bulundu:

"Ey Kureyşliler! Ey Müslümanlar! Eğer biliyorsanız ne mutlu size, yok eğer bilmiyorsanız iyi dinleyin! Peygamberinizin (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) Ehlibeyt'i (*Aleyhisselam*) onun hak vasisi ve halifesidir. Onun yerine geçmeye başkalarından daha çok layıktırlar. Onlar dinin eminleri, koruyucuları ve ümmetin hayrını isteyenlerdir. Sahibiniz Ebubekir'e deyin ki, birliği bozmadan ve parçalanmadan, gücünüzü kaybetmeden, fitneler baş göstermeden, ihtilaf çıkmadan hakkı sahiplerine geri versin.

Ey cemaat! Çok iyi biliyorsunuz ki Haşim oğulları, Allah ve Resulü'nden sonra sizin veliniz ve önderiniz ancak ve ancak Hz. Ali'dir. (*Aleyhisselam*) Ali'nin (*Aleyhisselam*) yiğit, züht, takva, ilim ve zamanın şartlarına bilgelik yönünden herkesten daha

üstün olduğunu Resul-i Ekrem (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) bildirmiştir. Peygamber (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) Hz. Ali'nin (*Aleyhisselam*) kapısı dışında mescide açılan kapıların tamamını kapattı. Sizler onun aziz kızını istemenize rağmen o kızını Hz. Ali'yle (*Aleyhisselam*) evlendirdi. Peygamber (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) şöyle buyurdu: "**Ben ilmin şehriyim, Ali de onun kapısıdır. O halde ilim ve hikmet öğrenmek isteyen o kapıdan içeri girsin.**" Sorununuz olunca onun yanına gidiyorsunuz, o da sorunlarınızı çözüyor, onun size hiçbir zaman ihtiyacı olmadı ve kıyamete kadarda olmayacaktır. Şüphesiz ki o sizden üstündür. Size ne oldu da o hazreti yapayalnız bıraktınız, onun hakkını zayi ettiniz ve ahiretinizi dünyanıza tercih ettiniz. Ey insanlar! O hazret Allah tarafından halife seçilmiştir. Onun hakkını geri verin."²³

Ammar Hz. Ali'yi (a.s) Savunuyor

İkinci halife Ömer b. Hattab ölümünden önce hilafet konusunu yakın müşavirleriyle konuştuktan sonra şöyle dedi: Peygamber (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) dünyadan göçerken altı ashabından razıydı. Bu altı kişi Ali, Osman, Talha, Zübeyr, Sad b. Ebu Vakkas ve Abdurrahman b. Avf idi. Ömer, halife seçimi için bu altı kişinin kurulacak olan şurada yer almasını istedi. Ömer, Ebu Talha Ensarî'yi huzuruna çağırdı ve ona şöyle dedi: "Beni defnettikten hemen sonra Şura'da olan altı kişi senin evinde toplansınlar halife seçsinler. Eğer beş kişi

23-İhticac-i Tabersî, c.1, s.78.

ittifak eder de bir kişiyi seçerlerse ve içlerinden biri de muhalefet ederse o bir kişinin boynunu vur. Ama dört kişi ittifak eder ve iki kişi de muhalefet ederse o iki muhalifin boynunu vurdur. Eğer üç kişi kabul eder üçü de karşı çıkarsa Abdurrahman b. Avf'ın olduğu tarafı tercih edin diğerlerinin boynunu vurun."

Ammar Yasir, Hz. Ali'nin (*Aleyhisselam*) halife olması için çok zahmet çekti. Ancak her ne kadar İmam Ali'nin (*Aleyhisselam*) halife olması için uğraşıysa da halife muhaliflerden seçildi.

H. Ali'ye (a.s) Edilen Biatte Ammar'ın Rolü

Ebu Muğnif el-Cemal, kendi eserinde şöyle naklediyor:

Osman öldürüldükten sonra Ensar ve Muhacir Mescidi Nebevi'de toplanmış, halifenin kimin olacağı konusunu tartışıyorlardı. Ammar, Ebul Heysem Teyhan, Rafaet b. Malik, Malik b. Eclan ve Ebu Eyyub Ensarî gibi önde gelen sahabeler Hz. Ali'yi (*Aleyhisselam*) halife seçmek istiyorlardı. Bu esnada Ammar Yasir halka şöyle hitap etti:

"Ey Ensar topluluğu! Dün Osman'ın ne kadar hatalar yaptığına yakından şahit oldunuz, bu gün aynı hataya düşmeyin. Allah'a andolsun ki, Hz. Ali'nin (*Aleyhisselam*) geçmişi herkesten daha parlak ve bu işe herkesten daha layıktır."

Orada hazır bulunan kalabalık halk şöyle dedi: Hz. Ali'nin (*Aleyhisselam*) halife olmasına biz de razıyız. Halkın hepsi bir ağızdan İmam Ali'nin halife olmasına razıyız diye bağırmaya başladılar. Hep

birlikte İmam Ali'nin (*Aleyhisselam*) evine doğru hareket ettiler. Halk İmam Ali'ye (*Aleyhisselam*) topluca biat etti.²⁴

Hz. Ali'nin (a.s) Hilafetinden Sonra Ammar'ın Rolü

Hz. Ali (*Aleyhisselam*) iktidara gelince Ammar Yasir İmam Ali'nin (*Aleyhisselam*) iktidar başında kalması için olağanüstü çaba gösteriyor ve canla başla çalışıyordu. Bunun kanıtı Cemel ve Sıffin savaşlarında gösterdiği büyük fedakârlık örneğiydi. Hz. Ali (*Aleyhisselam*) Cemel Savaşı'ndan önce Kufe valisi Ebu Musa Eş'arî'ye iki defa mektup yazarak Kufe halkının savaşa katılmasına engel olmamasını istedi. Ebu Musa Hz. Ali'nin (*Aleyhisselam*) mektuplarını umursamadan halkın savaşa katılmasına engel oldu. İmam Ali (*Aleyhisselam*), İmam Hasan (*Aleyhis-selam*) ve Ammar Yasir'i Kufe'ye gönderdi.

İmam Hasan (*Aleyhisselam*) babası Emirül-Mümin Ali'yi (*Aleyhisselam*) öven bir konuşma yaptı. Ardından da Ammar Yasir ayağa kalkarak Allah'a hamd ve sena, Peygambere (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) salât ve selam gönderdikten sonra şöyle dedi: "Ey Kufe halkı! Peygamberinizin (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) kardeşi ve amcasının oğlu sizleri Allah'ın dinine yardım etmeye çağırıyor. Allah sizleri iki şeyle imtihan etti; bir defasında dini inancınız ile sonra da anneniz Ayşe ile sınıadı sizleri. Dini inancınız farzdır ve her şeyden önde gelir. Cemel

24-Şerh-u İbn-i Ebi'l-Hadid, c.4, s.8.

Savaşı'nda Ammar Yasir yaşlı olduğundan dolayı fiziki olarak olarak askerlerin en güçsüz ve zayıflarındandı. Hz. Ali'nin (*Aleyhisselam*) ordusundan Elba b. Heysem, Hind b. Amr-ı Cemeli, Zeyd b. Suham gibi müminleri şehit eden Ayşe'nin ordusunda yer alan yiğit ve cesur Amır b. Yesrib-i Ayşe'nin devesinin yılarını bıraktı ve Hz. Ali'nin (*Aleyhisselam*) ordusundan kendisine karşı koyacak rakip istedi. Ammar onun karşısına çıktı.

Ammar ile Yesrib sıkı bir savaşa başladı. Yesrib'in kılıcı Ammar'ın kalkanına sıkıştı. Ammar bunu değerlendirerek onu bir kılıç darbesiyle yere serdi. Yesrib, yaralanıp yere düşünce Ammar ayağından tuttu ve sürükleyerek Hz. Ali'nin (*Aleyhisselam*) huzuruna getirdi ve Hz. Ali'nin (*Aleyhisselam*) emriyle de onu öldürdü.

H. Ali (*Aleyhisselam*) Ayşe'nin ordusundan insanların öldürüldüğünü görünce Malik ve Ammar'ı çağırarak onlara şöyle buyurdu: **"İkiniz gidin, Ayşe'nin devesini öldürün, o deve yaşadıkça fitne ateşi sönmeyecektir. Çünkü onlar o deveyi kendilerine kible edindiler."**

Ammar ve Malik-i Eşter Ayşe'nin bindiği devenin yanına yaklaşıp deveyi öldürdüler. Devenin öldürüldüğünü gören askerler Ayşe'yi yalnız bırakıp firar ettiler. İmam Ali (*Aleyhisselam*) fitnenin tekrar baş göstermemesi için Muhammed b. Ebubekir'i Ayşe'nin yanına gönderdi. Muhammed b. Ebubekir ablası Ayşe'yi Abdullah b. Half Haza'nin evine götürdü.

Ammar Yasir'in Siffin Savaşı'ndaki Rolü

Ammar Sıffın savaşında da İmam Ali'nin (*Aleyhisselam*) yer aldı. O İslam ordusuna yaptığı ateşli konuşmalarla askerleri ruhi ve manevi olarak savaşa hazırlıyor, düşman ordusundaki askerleri ise ruhi ve manevi olarak çökertiyordu. Hz. Ali (*Aleyhisselam*) Sıffın Savaşı'ndan önce Ensar ve Muhacirlerle meşveret etti. Onlar düşüncelerini ve görüşlerini İmam Ali'ye (*Aleyhisselam*) bildirdiler. Ammar Şam ordusuyla savaşmayı destekleyerek şöyle dedi:

"Ey Emirülmüminin! Hiç vakit kaybetmeden, fitne ateşi alevlenmeden önce onlarla savaşmamız için izin ver. Ancak önce onları saadet ve hidayete davet edelim, eğer kabul ederlerse kurtuluşa erenlerden olurlar, kabul etmeyip savaş yolunu seçerlerse o zaman Allah'a andolsun ki, onlarla cihat etmek bizi Allah'a yaklaştırır ve bize keramet bahşeder."²⁵

Ammar Sıffın'de Hz. Ali'nin (*Aleyhisselam*) ordu komutanlarından biriydi. O savaşta adamın biri Ammar'a şöyle dedi: Ey Ebul Yakzan! Peygamber (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) şöyle buyurmamış mıydı; İnsanlar İslamiyet'i kabul edinceye kadar onlarla savaşın, Müslüman olduktan sonra kanları, malları ve canları güvence altına alınmış olur. Artık onlara dokunulmaz." Ammar ona şöyle cevap verdi:

"Evet, Peygamber (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) naklettiğin hadisi buyurmuştur. Ancak Allaha yemin ederim ki onlar Müslüman olmadılar, onlar sadece görünüşte Müslüman oldular, güç ve

25-Sıffın Vakası, s.92-94; Şerh-u İbn-i Ebi'l-Hadid, c.3, s.170-173.

asker toplayana kadar küfürlerini kalplerinde gizlediler."²⁶

Keşşî ve diğer meşhur tarihçiler Ebul Bahtarî'den şöyle naklederler: Sıffin Savaşı'nda bir kâse süt getirip Ammar Yasir'e verdiler. Ammar tebessüm ederek sütü aldı ve şöyle dedi:

"Resulullah (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) bana şöyle buyurmuştu ki dünyada en son içeceğin bir kâse süt olacaktır."²⁷

Ammar bu hadisi naklettikten hemen sonra savaş meydanına gitti ve savaşta Muaviye ordusu tarafından hicrî 38 yılında 94 yaşında şehit edildi.²⁸

Ammar Hak ve Batıl Ölçüsü

Ammar'ın şehadetinden sonra, Hz. Ali'nin (*Aleyhisselam*) hakkaniyetinde şüphesi olanlar bu olaydan sonra İmam Ali'nin (*Aleyhisselam*) safına katıldılar. Huzeyme b. Sabit'in oğlu Amare Cemel ve Sıffin savaşlarına katılmış, ancak bu savaşta tarafsız kalmıştı. O, sürekli şöyle diyordu: "Bu savaşta Ammar Yasir şehit düşene kadar elime kılıç almayacağım, Ammar'ın şehadetiyle hangi grubun hak olduğu anlaşılacak ve hüccet tamamlanacaktır. Zira Peygamber'den (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) Ammar'ın zalim, azgın ve sapık bir grup tarafından şehit edileceğini duydum."

Huzeyme, Ammar'ın şehadetinden sonra şöyle dedi: "Şimdi hakkı ve batılı çok iyi tanıdım."

26-Sıffin Vakası, s.215; Şerh-u İbn-i Ebi'l-Hadid, c.4, s.316.

27-Rical-i Keşşî, s.33, h.64; Usdu'l-Gabe, c.4, s.46; el-Kail-u fi't-Tarih, c.2, s.381.

28-Usdu'l-Gabe, c.4, s.46.

Huzeyme kılıcını eline alarak savaş meydanına gitti, büyük bir cesaret örneği gösterdi ve kahramanca çarpışarak yüce şehadet derecesine ulaştı.²⁹

H. Ali (Aleyhisselam) Ammar'ın Cenazesi Başında

Ammar'ın şehadet haberi Hz. Ali'ye (Aleyhisselam) ulaştı. Hz. Ali (Aleyhisselam) savaş meydanında Am-mar'ın mübarek naaşını aramaya koyuldu. Ammar'ın cansız cenazesini yerde görünce oturdu ve bağrına basarak ağladı. Ardından üzüntüsünü şu şiirle dile getirdi:

"Ey ölüm! Beni beni terk etmeyeceksin, beni rahatlat, tüm azizlerimi benden aldın. Sanki sen dostlarıma zarar vermek için gönderilmişsin."

Ammar şehadetinden önce şöyle vasiyet etti: "Beni kanlı elbiselerimle defnedin ki kıyamette bu zalim cemaate hücceti tamamlayacağım."³⁰

Emirülmüminin Ali (Aleyhisselam) Ammar'ın mübarek naşına kanlı elbiseleriyle namaz kıldıktan sonra defnetti.³¹

29-Usdu'l-Gabe, c.4, s.47.

30-Usdu'l-Gabe, c.4, s.47.

31-Usdu'l-Gabe, c.4, s.47; Rical-i Keşşî, s.33, h.64.

(2)

ESBAĞ B. NUBATE NECCAŞÎ TEMİMÎ

Esbağ, Kufeli Nubate b. Haris'in oğlu ve Neccaşî Temim kabilesine mensup olup Hz. Ali'nin (*Aleyhisselam*) samimi ve sadık dostlarındandı. O, Hz. Ali'nin (*Aleyhisselam*) Şurtetu'l-Hamis³² ve yüzde yüz güvendiğin dostlarındandı. Ayrıca İmam Ali'nin (*Aleyhisselam*) vefalı, zahit ve büyük komutanlarından biriydi. Hz. Ali'nin (*Aleyhisselam*) şehadetinden sonra İmam Hasan'a (*Aleyhisselam*) biat etti ve o hazretin sadık ve vefalı dostlarından oldu.³³

Esbağ, Medain'de hastalanan Peygamberin (*Sal-lallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) güzide sahabesi olan Selman'ı ziyaret etmiş ve onu kabristana götürerek onun kabirde yatan ölümlerle konuşmasını sağlamıştı. O, mevlası Hz. Ali'nin (*Aleyhisselam*) Selman'a gusül, kefen ve defin işlerine yardım etmiştir.

Esbağ Cemel Savaşı'nda

Esbağ, Cemel Savaşı'nda Hz. Ali'nin (*Aleyhisselam*) safında yer almış ve büyük kahramanlıklar

32-Beş özel fedaiye verilen isimdir.

33-Kamusu'l-Rical, c.2, s.162; Âyanu's-Şia, c.3, s.463.

göstermiştir. Esbağ şöyle naklediyor: Basra ordusu bozguna uğrayıp firar ettikten sonra Hz. Ali (*Aleyhis-selam*) Peygamberin (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) bineğine binip meydanda cesetlerin yanından geçiyordu. Basra kadısı, Talha ve Zübeyr'in yanlarından geçerken Kab b. Sur'un cesedini gördü ve şöyle buyurdu: Onu oturtun, ashabı onu oturttu. Hz. Ali (*Aleyhisselam*) cesede şöyle hitap etti:

"Ey Kab b. Sur! Sana ve seni doğuran annene yazıklar olsun! Bilge bir şahıstın, keşke bu ilminin sana bir faydası olsaydı, şeytan seni aldattı ve ateşe sürükledi."

Esbağ şöyle devam ediyor: Sonra İmam Ali (*Aley-hisselam*) Talha'nın cansız cesedinin yanında durdu ve şöyle buyurdu: **"Ey Talha! Yazıklar olsun sana ve annene! Sen İslam'ın öncülerindendin, keşke bu öncülüğünün sana bir faydası olsaydı, şeytan seni aldattı ve cehenneme sürükledi."**³⁴

Esbağ Sıffin Savaşı'nda

Esbağ, Hz. Ali'nin (*Aleyhisselam*) yolunda her şeyi göze almış ve canı pahasına da olsa hazrete vefalı kalcağına ahdetmişti. Bu ahdini ispatlamak için Sıffin Savaşı'nda canını verme pahasında da olsa o hazretin emrine amadeydi. Hz. Ali'de (*Aleyhisselam*) bu vefalı ve sadık dostunu önemli ve hassas günler için saklıyordu.³⁵

34-Şerh-u İbn-i Ebi'l-Hadid, c.1, s.248.

35-Sıffin Vakası, s.443; Şerh-i İbn-i Ebi'l-Hadid, c.8, s.82; Kamusu'l-Rical, c.2, s.166.

Sıffin Savaşı'nda Muaviye, Irak ordusunun savaş meydanında yarıştığını görünce Şam ordusuna şöyle hitap etti: "Bu gün imtihan günüdür, sakın sizleri güçsüz ve kararsız görmeyeyim." Bu esnada Hz. Ali'de (*Aleyhisselam*) askerlerini Muaviye'ye karşı savaş hazırlığına teşvik ediyordu. Esbağ, İmam Ali'nin (*Aleyhisselam*) huzuruna gelerek şöyle dedi: "Ey Emirülmüminin, sen bizi Şurtetu'l-Hamis olarak seçtin, bize güvenerek başkalarına üstün kıldın, şimdiye kadar yapılan savaşlarda bizim sabrımıza ve cesaretimize tanık oldunuz. Şam ordusu yenilgiyle karşı karşıyadır, izin verin de var gücümüzle son nefesimize kadar savaşalım."

H. Ali (*Aleyhisselam*) Esbağ'ın bu sözlerine; "Allah'ın adıyla savaş meydanına git!"³⁶ buyurdu. Esbağ bayrağı alarak savaş meydanına gitti, düşman ordusuna saldırarak onlara ağır darbeler indirdi. Savaş meydanından döndüğünde kılıcından kandamları damlıyordu.

Esbağ Hz. Ali'den (a.s) Hadis Naklediyor

Esbağ Hz. Ali'ye (*Aleyhisselam*) yakınlığından dolayı o hazretten birçok hadis nakletmiştir:

1-Hz. Ali'nin (a.s) Şehadet Haberi: Emirülmüminin (*Aleyhisselam*) buyurdu: "**Kim bedbahtı baki bıraktı? Allah'a yemin olsun ki bu (sakalım) onunla (başımın kanına) boyanacaktır.**"³⁷

2-Dünyayı Üç Defa Boşama Hadisi: Esbağ şöyle naklediyor: İmam Ali'ye (*Aleyhisselam*) bir şeyler getirdikleri zaman onu devlet hazinesine

36-Sıffin Vakası, s.442.

37-el-Aganî, c.15, s.220.

birakırdı. Beytulmal'ı Müslümanlar arasında eşit bir şekilde dağıtmadan dışarı çıkmazdı, hak sahiplerinin hakkını verdikten sonra yerleri süpürmeyi emrederdi. İki rekât namaz kıldıktan sonra şöyle buyururdu: **"Ey dünya! Kendini bana sunma, beni aldatmaya yeltenme, beni aldatamazsın ben seni üç defa boşamışım artık bana dönemezsin."**³⁸

3-Esnaflara Nasihat: Esbağ, Hz. Ali'den (*Aleyhis-selam*) şöyle naklediyor: Hz. Ali (*Aleyhisselam*) minberde şöyle buyuruyordu: **"Ey tacirler! İlk önce fıkıh öğrenin sonra ticaretle uğraşın, ilk önce fıkıhınızı öğrenin sonra ticaretle uğraşın, ilk önce fıkıhınızı öğrenin sonra ticaretle uğraşın. Allah'a andolsun ki ümmet içinde faiz, karıncanın siyah taş üzerinde yürümesinden daha gizlidir. Doğru olsa bile yemini terk edin, tacirin günahı ateşin içinde kalmasına neden olur. Ancak başkalarının hakkını verenler bundan istisnadır."**³⁹

4-Toplu Zina: Senedi doğru bir rivayette Esbağ b. Nubâte'den şöyle nakledilmiştir:

"Beş kişiyi zina suçuyla Ömer'in yanına getirdiler. Ömer, onların her birine şer'î hükmün uygulanması için emir verdi.

Orada hazır bulunan Hz. Ali (*Aleyhisselam*) şöyle buyurdu: Ey Ömer, bu onların hakkında verilmesi gereken hüküm değildir. Ömer; O halde (uygun) haddi onlara siz uygulayın" dediğinde, Hz. Ali (*Aleyhisselam*) onlardan birini öne çıkararak boynunu vurdu, bir diğerini recm etti; başka birine kırbaç vurdu,

38-*Emali*, Şeyh Saduk, s.47, h.16; *Keşfu'l-Gumme*, c.1, s.221.

39-*Furu-u Kâfi*, c.5, s.150.

dördüncüsüne bir haddin yarısı olan elli kırbaç vurdu, beşincisini ise mazur gördü ve serbest bıraktı. Bunu gören Ömer, hayrete düştü. Orada hazır bulunan herkes bu hazretin uygulamasında şaşırıp kalmışlardı.

Ömer şöyle dedi: "Ey Ebu'l Hasan! Tek bir olayda suçlu olan beş kişiye ayrı ayrı beş hüküm uyguladın ki hiçbirisi diğerine benzemiyor, bunun sebebi nedir?" diye sorunca Hazret şöyle buyurdu:

"Bunlardan birincisi zimmî (İslam devletinde yaşayan kitap ehli) bir kâfirdi; (işlediği suç ile) zimmîlik vasfını kaybettiği için haddi kılıçtan başka bir şey değildi. İkincisi evli bir kişi olduğu için cezası recm idi. Üçüncüsü bekâr olduğu için haddi yüz kırbaçtı, dördüncüsü köle olduğu için cezası kırbaç haddinin yarısıydı. Beşincisi ise akılsız bir deli olduğundan her hangi bir cezayı hak etmemişti."⁴⁰

Esbağ Hz. Ali'nin (a.s) Mateminde

Daha öncede belirtildiği üzere Esbağ, Hz. Ali'nin (*Aleyhisselam*) sadık dostlarından. O hazretin şehadetinde derinden etkilenmiş ve gözlerinden oluk oluk yaşlar akıyordu. Esbağ b. Nubat'e der ki: Hz. Ali (*Aleyhisselam*) mübarek kafasına kılıç darbesi alınca ben, Haris ve Süveyd kalabalık bir grupla o hazretin ziyaretine gittik. Hazretin evine yaklaşıncı evden ağlama ve inleme sesleri geliyordu. Biz de kendimizi tutamadık ağlamaya başladık.

Hz. Hasan (*Aleyhisselam*) evden dışarı çıkarak şöyle buyurdu: Emirülmüminin Hz. Ali (*Aleyhisselam*) evlerinize gitmenizi emretti. Bunun

40-Tehzibu'l-Ahkâm, c.10, s.50, h.188.

üzerine kalabalık topluluk dağıldı ben yalnız kaldım, birden içeriden ağlama sesleri yükseldi. Ben de dayanamayıp ağlamaya başladım. Hz. Hasan (*Aleyhisselam*) tekrar dışarı çıktı. Evlerinize gitmenizi emretmedim mi? buyurdu.

Ey Allah Resulünün oğlu, Allah'a andolsun ki Emirülmüminin Ali'yi görmeden ayaklarım gitmiyor, dedim. Gözyaşlarıma hâkim olamadım hüngür hüngür ağlamaya başladım.

Hz. Hasan (*Aleyhisselam*) içeri girdi. Fazla geçmeden tekrar dışarı çıktı ve ey Esbağ içeri gel buyurdu.

Emirülmüminin Hz. Ali'nin (*Aleyhisselam*) huzuruna gittim. O hazret başını sarı bir bezle bağlamış bir halde yatağına uzanmıştı. Çok kan kaybetmişti, benzi solmuş ve yüzünün rengi sararmıştı. Yüzümü daha sarı yoksa bez mi daha sarı fark edemedim. Eğildim yüzünü ve ayağını öptüm, mevlamı bu şekilde görünce ağlamaya başladım. Mevlam bana: "Ey Esbağ! Ağlama, Allah'a andolsun ki bunun ötesi cennettir!" buyurdu.

Canım sana feda olsun dedim, cennete gideceğini biliyorum fakat senin ayrılığına ağlıyorum ey Müminlerin emiri!"

(3)

ADİY BİN HATEMİ TAÎ

Adiy, meşhur şair Hatem b. Taî'nin oğludur. Lakabı Ebu Tureyf veya Ebu Vahab'tır. Gerek cahiliye ve gerekse İslamiyet döneminde kabile reisi olmasına rağmen cömertliğiyle ün salmıştı. Adiy, 9-10 hicri yıllarında Müslümanlığı seçti. O, Peygamber efendimizin (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) önde gelen sahabelerinden biriydi.⁴¹ Irak seferine katılmış ve bu seferin sonunda Kufe'ye yerleşti. Yiğitliği ve cömertliği dillere destandı. Hz. Ali'nin (*Aleyhisselam*) sancaktarlığını da yapıyordu.⁴²

Adiy Hz. Ali'nin (*Aleyhisselam*) hilafeti döneminde Cemel, Sıffin ve Nehrivan gibi önemli savaşlara katılmıştır. Oğlu Cemel savaşında şehit oldu ve kendisi de gözünden yaralandı. Adiy'nin diğer bir oğlu da Sıffin savaşında şehit olmuştur. Muhaddisler ondan 66 hadis nakletmişlerdir. Adiy, hicri 68'de, 120 yaşındayken vefat etti. Bu yüce şahsın kabri Kufede'dir.⁴³

Adiy'nin Müslüman Oluşu

41-Rical-i Tusî, s.23, *el-Kamilu fi't-Tarih*, c.2, s.640.

42-Rical-i Tusî, s.49

43-el-Aganî, c.5, s.144.

Adiy, hicretin 9. yılı Şaban ayında Medine'ye Peygamberin (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) huzuruna gelerek Müslüman oldu.⁴⁴

İbn-i Hişam ve diğer tarihçiler Adiy'in nasıl Müslüman olduğunu kendi dilinden şöyle naklederler:

Ben kabile reisiydim. Medine'de Hz. Muhammed'in (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) Peygamber ve İslam devleti kurduğunu işittim. İslam ordusu kabilemize saldırarak diye çok korkardım ve canımı kurtarmak için develer yetiştirdim. Sonunda korktuğum başıma geldi. İslam ordusunun şafak vakti Tay kabilesine saldırdığı haberini duydum. Tay kabilesinin askerleri İslam askerleri karşısında fazla direnemediler ve bozguna uğradılar. Tay kabilesi savaşçıları mallarını ve kadınlarını geri de bırakarak kaçtılar. Bunun üzerine kadınları Müslümanlara esir düştü, esirlerin arasında kız kardeşim de bulunuyordu. Ben de Hristiyan olduğum için Şam'a kaçtım.

Adiy'nin Kız Kardeşi Esir Düşüyor!

Adiy'in yakınları, akrabaları ve kız kardeşi diğer esirlerle beraber Medine'ye getirildiler. Adiy şöyle anlatıyor:

Kız kardeşim bana şöyle nakletti: Bizi diğer esirlerle birlikte Medine'de mescidin yakınlarında bir yere hapsedtiler. Allah Resulü (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) esirlerin yanından geçerken ayağa kalktım ve şöyle arz ettim: Ey Allah'ın Resulü! Şimdi

44-el-Kamilu fi't-Tarih, c.2, s.640.

babam öldü, kılavuzum kayboldu, bana bir iyilikte bulunun ve sizden beni serbest bırakmanızı rica ediyorum, dedi.

Hız. Muhammed (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*): "Senin kılavuzun kimdir?" diye sordu. "Adiy İbn-i Hâtem" dedi. Resûl-i Ekrem (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*): "Allah ve Resulü'nden kaçan şu Adiy b. Hâtem mi?" buyurdular ve oradan ayrıldı.

Ertesi gün Resûlullah (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) mescitten dışarı çıktığında yine esirlerin toplandığı yerden geçtiği bir sırada Seffâne Bint-i Hâtie tekrar ayağa kalktı ve şöyle dedi: "Ya Resulullah! Babam vefat etti, elçi ortadan kayboldu, bana yardım et, lütfen beni serbest bırak, beni vatanıma geri gönder."

Resul-i Ekrem (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) Seffane'nin bu isteğini yerine getirmek için şöyle cevap verdi: "Tamam, seni vatanına yollayacağım ancak gitmek için acele etme. Kabilenden güvenli bir kimse şehrine gideceği zaman bana haber ver!" buyurdu. Bunun üzerine Seffane Bint-i Hatem özgürlüğüne kavuşacağı için çok seviniyor ve gideceği günü dört gözle bekliyordu. Nihayet kendi şehriden bir kervanın geldiğini duydu. Onlarla güven içerisinde gidebileceğini düşünerek hemen Peygamberin (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) huzuruna çıktı ve şöyle dedi: "Ey Allahın elçisi! Beni götüreceksin, güvendiğim insanlardan bir kervan geldi." Allah Resulü Seffâne için bir deve hazırlattı. Ona yiyecek, içecek ve giyecek verdi. Çok güzel hediyelerle onu uğurladı. Seffâne Şam'a kardeşi Adiy b. Hâtem'in

yanına gitti. Başından geçen bütün olayı tek tek kardeşine anlattı. Kız kardeşinin anlattıklarını dikkatle dinledi. İştiklari Adiy b. Hatem'de merak uyandırdı.

Seffane sözüne şöyle devam etti: Resulullah çok şefkatli, merhametli, bağışlayan ve yüce bir şahsiyetti. O hazretin davranışına, cömertliğine hayran kaldığını söyledi. Kendisine karşı çok nazik davrandığını ve kendisini hediyelerle uğurladığını anlattı. Seffâne akıllı ve zekî bir hanımefendi olduğu için kardeşi Adiy b. Hâtem ona güvenirdi. Onun sözlerine değer verirdi. Allah Resulünü görmüş birisi olarak kardeşine özel bir soru yöneltti: "Şu zatın hakkında düşüncen ve görüşün nedir?" Seffâne kardeşinin bu sorusundan kalbinin İslam'a karşı yumuşadığını anladı. Adiy b. Hâtem'in onurunu okşayarak, güzel bir üslup ve tatlı bir dille onun aklına hitap ederek şöyle dedi:

"Ey kardeşim yemin ederim ki, çabucak ona iman etmeni ve onun safına katılmanı uygun görüyorum. Eğer o gerçekten Peygamber (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) ise onun yanına daha çabuk davranıp giden için bir fazilet vardır. Ona itaat etmek senin için bir üstünlüktür. Eğer o bir hükümdar ise, onun sayesinde Yemen'deki saltanatını kaybetmez, seçkin insanlar arasında yerini korumuş olursun, aşağılanmaz, horlanmaz ve dışlanmazsın! Artık karar sana aittir.

Adiy b. Hâtem'in kalbine işleyen bu sözler adeta onun zihnine kazındı. Kız kardeşinin sözleri onu düşünmeye sevk etti. İslâm'a yönelişini sağladı. İman nurunun kalbine girmesine ve gönlünde güzel ufuklar açılmasına vesile oldu. Kız kardeşi Seffâne'ye cevap olarak şöyle dedi: "Yemin ederim

ki söylediklerin çok doğru ve yerinde bir düşüncedir. Ben bu zâtın yanına gideceğim. O bir yalancı ise bana zarar vermez. Eğer doğru ise söylediklerini dinler, ona itaat ederim" dedi.

Adiy'nin Medine'ye Gidişi

Adiy sözlerine şöyle devam ediyor: Kız kardeşimin sözleri üzerine zaman kaybetmeden yola çıkarak Medine'ye gittim. Mescitte Peygamberin huzuruna çıkarak selam verdim. Peygamber bana ismin nedir diye sordu. Ben, Adiy b. Hatemi Taî'dir dedim. Peygamber (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) ayağa kalktı ve beni evine davet etti. Peygamberle birlikte o hazretin evine giderken yolda yaşlı bir kadın Peygamberle konuşmaya başladı. Kadın tek tek isteklerini ısrarla Peygambere (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) anlatıyor, hazret de sabırla o yaşlı kadını dinliyordu. Bu manzara karşısında donup kaldım ve kendi kendime şöyle düşündüm:

Bunun sokaklarda ve pazarda dolaşan bir padişah olması imkânsızdır, bu güzel ahlak ancak peygamberlerin ahlakıdır.

Peygamberin evine geldiğimizde o kendi elleriyle küçük bir halıyı yere serdi ve beni üzerine oturttu. Kendiside dizüstü karşımda yere oturuverdi. Onun son derece alçak gönüllülüğü beni kendisine hayran bıraktı. Onun gerçek peygamber olduğuna kesinlikle yakın ettim. Resul-i Ekrem (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) bana İslam dini hakkında genişçe bilgi verdi. Bu açıklamalardan sonra ona iman ettim ve Müslüman oldum.

Adiy b. Hatem'in Hz. Ali'ye (a.s) Olan Sadakati

Osman halkın ve sahabelerin nasihatlerini duymazlıktan geliyordu. Zulmü ve yolsuzlukları halkı tamamen çileden çıkarmıştı. Adiy b. Hatem de muhaliflerin safında yer alarak Osman'ın hilafetten derhal azledilmesi için tüm gücüyle mücadele ediyordu. Adiy b. Hatem Hz. Ali'nin (*Aleyhisselam*) vefalı ve samimi şialarından idi. Cemel, Sıffin ve Nehrevan savaşlarında sergilediği kahramanlık ve yiğitlikler, Ehlibeyt (*Aleyhisselam*) hakkında okuduğu şiirler ile gerçek Ehlibeyt aşığı ve velayet dostu olduğunu kanıtlamıştır.

İbn-i Mezahim şöyle der: Sıffin savaşında şiddetli çatışmalarında birinde Adiy b. Hatem savaş meydanında Hz. Ali'yi (*Aleyhisselam*) aramaya koyuldu. Hz. Ali'yi (*Aleyhisselam*) Bekr b. Vail kabilesi bayrağı altında gördü ve yanına giderek şöyle arz etti: Ya Emirülmüminin (*Aleyhisselam*) ölümüne savaşalım mı?

Hz. Ali (*Aleyhisselam*) buyurdu: Yaklaş, Adiy b. Hatem iyice Hz. Ali'nin (*Aleyhisselam*) yanına sokulunca İmam Ali (*Aleyhisselam*) ona şöyle buyurdu: "Yazıklar olsun! Askerlerimin çoğu bana itaat etmiyor, ancak Muaviye'nin askerleri ona itaat ediyor."⁴⁵ Tarihin bu nakliyle Hz. Ali'nin (*Aleyhisselam*) başkalarının bilmesini ve duymasını istemediği sırrını ona buyurması onun samimi sırdaşı olduğunun açık bir nişanesidir. Adiy b. Hatem velayet ve imamet yolunda canla başla mücadele ettiği gibi evlatlarını da Cemel ve Sıffin

45-Sıffin Vakası, s. 279; Şerh-u İbn-i Ebi'l-Hadid, c.8, s.77.

savaşlarında şehit vermiştir.

Adiy b. Hatem'in Hz. Ali'yle (a.s) Konuşması

Taî kabilesi Abdullah b. Halife komutasında Hz. Ali'ye (*Aleyhisselam*) yardım için hazırlık gördüler. Taî kabilesi Kadide denen yerde Hz. Ali'yle (*Aleyhisselam*) karşılaştılar. Kabilenin her bir ferdi güzel sözlerle Hz. Ali'yi (*Aleyhisselam*) övdüler.

Adiy b. Hatem'de ayağa kalkarak Allah'a hamd ve senadan sonra halka şöyle hitap etti:

"Ben Resulullah (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) döneminde Müslüman oldum, o günden beri kabilemin zekâtını veriyorum. Resulullah'ın (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) vefatından sonra da mükâfat ve sevap ümidiyle Ridde ehliyle savaştım. Yenilerde Mekkeliler sana karşı biatlerini bozmuş ve önderliğine karşı koymuşlardır. Biz senin yaranlarındanız ve emirlerine itaat etmek için buraya toplandık."⁴⁶

Adiy b. Hatem Hz. Ali'yle (*Aleyhisselam*) birlikte Basra'ya gitti. İmam Ali'nin (*Aleyhisselam*) ordusunda yer alarak Cemel ehline karşı cihat etti. Hz. Ali (*Aley-hisselam*) gösterdiği kahramanlık ve cesaret örneğinden sonra onu ordu komutanlığına atadı. Adiy Cemel savaşında iki oğlunu şehit verdi ve bir gözünü de kaybetti.⁴⁷

Adiy b. Hatem'in Sıffin Savaşındaki Rolü

Adiy b. Hatem Sıffin savaşında her zaman İmam

46-*Emali*, Şeyh Müfid, s.296.

47-*Usdu'l-Gabe*, c. 3, s.394.

Ali'nin (*Aleyhisselam*) hizmetindeydi. Bir an bile olsun İmam Ali'nin (*Aleyhisselam*) yanından ayrılmıyor ve hazreti yalnız bırakmıyordu. Savaşta gösterdiği büyük kahramanlıklarının yanı sıra yaptığı konuşmalarla da düşmana saldırıyordu. Adiy b. Hatem bu savaşta Tureyf, Terif ve Turfe adlarında üç oğlunu velayet ve imamet yolunda feda etti. Hz. Ali (*Aleyhis-selam*) tüm savaşlarda olduğu gibi askerlerini ayırarak Kazae ve Taî kabilesine Adiy b. Hatem'i komutan olarak atadı.⁴⁸

Şam ordusu Kurân'ı mızrakların başına takarak Allah'ın kitabı aramızda hakem olsun sloganları atmaya başlayınca Adiy b. Hatem Hz. Ali'nin (*Aleyhis-selam*) huzuruna gelerek şöyle arz etti: "Ey Emirül-müminin! Muaviye'nin askerlerinin çoğu hezimete uğramış, yenilgiyi tatmalarına ramak kalmıştır. Hedefimize ulaşmamıza çok az kalmıştır, onları savaşa davet et." Daha sonra Malik-i Eşter ve Amr b. Humk Hazai ayağa kalakarak Hz. Ali'nin (*Aleyhisselam*) hak olduğunu haykırdılar. Tam bu sırada münafıkların önde gelenlerinden Eş'as b. Kays ayağa kalkarak şöyle dedi: Halkın da isteği göz önünde bulundurulmalı ve Kurân aramızda hakem olmalıdır.

Ne yazık ki ahmak halkın ağızlarından barış sesleri yükselmeye başladı. Kalabalık halk Osmanı'ı ölümle tehdit ettikler gibi Hz. Ali'yi de (*Aleyhisselam*) öldürmekle tehdit ederek barışa zorladılar.⁴⁹ Adiy b. Hatem Sıffin'de Hz. Ali'nin (*Aleyhisselam*) Muavi-ye'ye elçi olarak gönderdiği dört kişiden biriydi.

48-Sıffin Vakası, s. 205, Şerh-u İbn-i Ebi'l-Hadid, c.4, s.27.

49-Tarih-i Taberî, c.5, s.48; el-Kamilu fi't-Tarih, c.2, s.386.

Adiy b. Hatem'in İmam Hasan'a Biatı

Adiy b. Hatem, Ehlibeyt'in (*Aleyhisselam*) hakkaniyetine yürekten inanmıştı. Gerçek İslam dinini Ehlibeyt'ten (*Aleyhisselam*) daha iyi açıklayacak birilerinin olamayacağını çok iyi biliyordu. Bu yüzden onlara itaatı farz biliyordu. Bu inancı üzerine Hz. Ali'nin (*Aleyhisselam*) şehadetinden sonra İmam Hasan'a (*Aleyhisselam*) biat etti.

Adiy, İmam Hasan (*Aleyhisselam*) ile Muaviye arasında Nuheyle denen bölgede cereyan eden savaşta İmam Hasan'ın (*Aleyhisselam*) ordusuna katılan ilk kişiydi. Adiy, İmam Hasan'ın (*Aleyhisselam*) maslahat gereği Muaviye ile barış yapmasından sonra da Ehlibeyt'e olan sadakat ve sevgisinde baki kaldı, konuşmalarıyla velayet savuculuğunu yapmaya devam etti.

Muaviye, Adiy b. Hatem'e Hz. Ali'nin (*Aleyhisselam*) nasıl bir şahsiyet olduğunu sorunca şöyle cevap verdi:

"Ey Muaviye! Allah'a yemin ederim ki, Ali kâmil bir insan, yüce görüşlü, sağlam iradeli, konuşurken adalet saçardı. O, ilim ve hikmet kaynağıdır. İmam Ali (*Aleyhisselam*) dünya süslerinden uzak, gecenin karanlıklarında rabbiyle münacat eden bir âşıktı. Çok düşünür ve çok ağlardı, yalnızken nefisini hesaba çekerti. Ali, fakirane bir yaşantı sürerdi ve eski elbise giyerdi.

Ey Maviye! O hazret bizim aramızda bizlerden biri gibi olurdu. Ondan bir şey istediğimizde verirdi, huzuruna gitmek istediğimizde ise bizi huzuruna kabul ederdi. O kadar alçak gönüllü olmasına

rağmen öylesine bir vakar ve azamete sahipti ki huzurunda konuşmaktan çekinirdik. Konuşurken ağzından hikmetli sözler ve inciler dökülürdü. Fakirleri ve kimsesizleri çok severdi. Güçlü insanlar onun zulmünden korkmaz, zayıflar da adaletinden ümit kesmezdi. Allah'a yemin ederim ki bir gece kendi gözlerimle o hazreti gece karanlığında ibadet ederken gördüm. Mihrapta kıyam halinde yılan sokmuş gibi ağlıyordu, sanki mübarek sesini duyar gibiyim.

O hazret dünyaya hitaben şöyle buyurdular: Ey dünya! Bana yönelme, git başkalarını aldat, ben seninle uğraşmam, seni üç talakla boşadım ve artık bana dönme imkânın kalmamıştır. Senin lezzetin geçicidir, ah! Ah yolun uzunluğundan azığın azlığından."

Adiy b. Hatem bunları söylerken Muaviye gayri ihtiyari bir şekilde ağlamaya başladı. Gözyaşlarını silerek şöyle dedi: Allah Hz. Ali'ye (*Aleyhisselam*) rahmet etsin! Gerçekten de anlattığın gibi yüce bir şahsiyetti.

Sonra Muaviye şöyle sordu: "Şimdi söyle, Ali'nin (*Aleyhisselam*) ayrılığına nasıl tahammül edebiliyorsun?"

Adiy b. Hatem şöyle dedi: "O hazretin ayrılık acısı tıpkı oğlunun başı eteğinde kesilen bir annenin acısı gibidir. Hiçbir zaman gözyaşları kurumamış ve hüznü de son bulmamıştır."

Muaviye şöyle sordu: "Hiç Ali'yi unuttuğun gün oldu mu?"

Adiy şöyle dedi: "Dünya Hz. Ali'nin

(*Aleyhisselam*) hatıralarını aklımdan silebilir mi?"⁵⁰

Adiy b. Hatem'in Vefatı

Adiy b. Hatem Hz. Ali'ye (*Aleyhisselam*) her zaman vefalı kalmış gerçek dostlarındandı. O, hazrete bir ömür hizmet ve fedakârlık yaptıktan sonra hicri 68-69 yıllarında Kufe'de 120 yaşlarında Hakkın rahmetine kavuştu. Allah o yüce şahsiyetin ruhunu şad ve mekânını cennet eylesin.

50-Sefinetu'l-Bihar, c.2, s.170.

(4)

CABİR B. ABDULLAH ENSARİ

Cabir, Hazrec kabilesinden Abdullah b. Amr b. Hirman Ensarî'nin oğludur. Lakabı Ebu Abdullah'tır. Peygamber'in büyük ashabından ve Ehlibeyt'in (*Aley-hisselam*) gerçek âşıklandı. Annesi, Abdurrah-man Ukbe b. Adiy'in kızı Nesibe'dir.

Cabir küçük yaşta babasıyla birlikte ikinci akabede 70 kişilik bir grupla Mekke'de Peygamberin huzuruna müşerref olarak biat etti.⁵¹

Zehebî'nin nakline göre Cabir Peygamberle (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) Bedir, Uhud olmak üzere toplam 18 savaşa katıldı ve 94 yaşında vefat etti.⁵²

Cabir ashap içerisinde iman, takvası ve zühdüyle dillere destan ve herkes tarafından saygı gören büyük şahsiyetti. Resul-i Ekrem'den (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) birçok hadis nakletmiştir.

Cabir, Resul-i Ekrem'in vefatından sonra imam Ali'nin (*Aleyhisselam*) Peygamberin gerçek vasisi ve halifesi olduğu için İmam Ali'nin (*Aleyhisselam*) tarafına geçmiştir. Nitekim Sıffin savaşında İmam Ali'nin (*Aleyhisselam*) ordusunda yer almış ve

51-*Usdu'l-Gabe*, c.1, s.256; *el-İsabe*, c.1, s.434; *Âlamu'n-Nubela*, c.4, s.337.

52-*Âlamu'n-Nubela*, c.4, s.337.

Muaviye-'nin ordusuna karşı savaşımıştır.

Cabir çok uzun bir ömür sürmüştür ve Peygamberin (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) selamını beşinci İmam Muhammed Bakır'a (*Aleyhisselam*) iletmiştir. O, İmam Hüseyin'in (*Aleyhisselam*) şehadetinden sonra Kerbela'da İmam Hüseyin'in (*Aleyhisselam*) mezarını ziyaret eden ilk şahsiyettir.

Cabir 94 yaşında hicrî 74-77'de Medin'de vefat etti ve Medine valisi Aban b. Osman tarafından Medine'de defnedildi.⁵³

Cabir'in Peygamberin (s.a.a) Duasıyla Babasının Borçlarını Ödemesi

Babası Cabir'e borçlarını ödemesi için vasiyette bulundu. Cabir, babasının borçlarını nasıl ödyeceğini düşünüyordu. Vaktiyle Allah Resulü (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) Cabir'e; "Babanın borçlarını ne yaptın?" diye sordu. Cabir "Henüz babamın borçlarını ödeyemedim" dedi. Resul-i Ekrem (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) şöyle buyurdu: "Peki, babanın borcunu kime ve ne zaman ödeyeceksin?" Cabir şöyle arz etti: "Falanca Yahudi'ye, mahsulleri (hurma) toplama vaktinde ödemem gerekir." Allah Resulü (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) şöyle buyurdu: "Hurmaları toplarken bana haber ver."

Cabir hurmaların toplanma vakti gelince Peygambere (*Sallallahu Aleyhi ve Alihi ve sellem*) haber verdi. Peygamber (*Sallallahu aleyhi ve âlihi*

53-*Usdu'l-Gabe*, c.1, s.257; *el-İsabe*, c.1, s.435; *Âlamu'n-Nubela*, c.4, s.338.

ve sellem) Cabir'in hurma bahçesine geldi ve bir avuç dolusu hurma aldıktan sonra o hurmaları tekrar yerine bıraktı ve şöyle buyurdu: "Alacaklına (Yahudi) söyle gelsin." Yahudi borcunu almak için geldi. Peygamber efendimiz (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) ona şöyle buyurdu: "Borcunun karşılığında istediğin hurmadan alabilirsin." Yahudi bahçedeki hurmalara şöyle bir baktıktan sonra şöyle dedi: "Bu hurmaların hepsini alsam dahi benim borcumu karşılamaz, ancak siz bir cinsten almamı istiyorsunuz." Peygamber efendimiz (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) şöyle buyurdu: "Siz istediğiniz cinsten alın, borcunuzu karşılayacaktır." Yahudi şöyle dedi: "Seyhani hurmasından almak istiyorum."

Peygamber efendimiz (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) Allah'ın adını anarak Yahudi'nin borcu karşılığında hurmayı tartmaya başladı. Yahudi'nin borcu ödendikten sonra hurmadan hiçbir şey eksilmedi. Sonra Resulullah (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) Cabir'e: "Ey Cabir, başka borcun var mı?" diye sordu. Cabir: Hayır diye arz etti. Peygamber (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) şöyle buyurdu: "Hurmaları eve götür, Allah bereketini inayet etti."

Cabir der ki: Hurmayı eve götürdüm. O hurmalarla bir yıl boyunca sadaka verdim ve bütün ihtiyaçlarımı karşıladım. Bir dahaki yıl hurma vaktine kadar o hurmalardan yararlandık."⁵⁴

Cabir ve Peygamber (s.a.a) Hanedanı

İmam Sadık (*Aleyhisselam*), Cabir'in nübüvvet hanedanına olan muhabbet ve alakası hakkında şöyle buyuruyor: "*De ki: Ben tebliğim karşılığında sizden akrabalarımın sevgi ve muhabbetten başka hiçbir ücret istemiyorum.*"⁵⁵

Bu ayet nazil olunca Allah'a andolsun ki Salman, Ebuzer, Ammar, Mikdad, Cabir b. Abdullah Ensarî, Peygamberin (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) kölesi ve Zeyd b. Erkam'dan başka kimse itaat etmedi.⁵⁶

Merhum Allame Eminî şöyle naklediyor: Haccac b. Yusuf Sakafî, Zübeyr'in oğlunu öldürdü ve ardından Mekke'yi işgal etti. Abdurrahman b. Nafi'yi vali tayin ettikten sonra Medine'ye hareket etti. Haccac Medin'de Hz. Ali (*Aleyhisselam*) dostlarına ve yakınlarına işkence ediyordu. Kızgın demirlerle Ali (*Aleyhisselam*) dostlarını dağlıyordu. Bu işkencelerle başkalarını korkutup onlara gözdağı veriyordu. Haccac, Cabir b. Abdullah Ensarî'yi de kızgın demirle yakarak işkence etti.⁵⁷

Cabir'in İmam Hasan (a.s) ve İmam Hüseyin'e (a.s) Sevgisi

İmam Seccad (*Aleyhisselam*) şöyle buyurmaktadır:

Bir gün Cabir, Hasan ve Hüseyin'in (*Aleyhimasse-lam*) ellerini ve ayaklarını öpmüyordu. Bu durumu gören Kureyşli adamın biri Cabir'e itiraz ederek şöyle dedi: "Sen ki Resulullah'ın (*Sallallahu*

55-Şura, 23.

56-Kamusu'r-Rical, s.2, s.517.

57-el-Gadir, c.9, s.129.

aleyhi ve âlihi ve sellem) en büyük ve önde gelen ashabından biri ve ayrıca yüce makama sahip olduğun halde yaşça da onlardan çok çok büyüksün. Niçin bu ikisinin (Hasan ve Hüseyin) ellerini ve ayaklarını öpüyorsun?"

Cabir şöyle cevap verdi: "Ey zavallı! Benden uzak dur. Sen de bu iki cihan efendisinin yüce makamlarını ve üstünlüklerini benim kadar bilseydin beni kınamazdın. Bilakis onların bastığı toprağı öper ve koklardın."

Cabir sonra Enes b. Malik'e dönerek şöyle dedi: "Ey Ebu Hamza! Allah Resulü bu ikisi hakkında bana öyle şeyler buyurdular ki hiç kimse hakkında söylediğini zannetmiyorum." Enes şöyle dedi: "Ey Ebu Abdullah! Allah Resulü (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) bu ikisi hakkında ne buyurdu?" İmam Seccad (*Aleyhisselam*) şöyle devam etti: Bu esnada babam İmam Hüseyin (*Aleyhisselam*) ve amcam İmam Hasan (*Aleyhisselam*) oradan ayrıldılar. Ben de Cabir'in ne söyleyeceğini duymak için yanlarında kaldım.

Cabir, Enes'e şöyle dedi: "Vaktiyle mescitte Peygamberin (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) huzurundaydım, cemaat dağıldıktan sonra Peygamber (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) Hasan ve Hüseyin'i getirmemi emretti, ben de hemen Hasan ve Hüseyin'in yanlarına gittim ve onları bağrıma basarak Allah Resulünün (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) huzuruna getirdim. Resul-i Ekrem (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) İmam Hasan ve İmam Hüseyin'e olan sevgi ve alakamı görünce sevindi ve tebessüm ederek bana şöyle

buyurdu: "Ey Cabir bu iki aziz evladımı seviyor musun?" Cabir şöyle cevap verdi: "Anam babam sana feda olsun ey Allah'ın Resulü! (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) ben onları çok seviyorum." Resulullah (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) şöyle buyurdu: "Bunların makamı ve üstünlüklerini sana anlatmamı ister misin?" Cabir: Evet, isterim anam ve babam sana feda olsun ey Allah'ın Resulü (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) dedi. Resul-i Ekrem (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) şöyle buyurdu:

"Yüce Allah beni yaratmayı dilediğinde onu Hz. Âdem'in (*Aleyhisselam*) temiz sulbüne yerleştirdi. Bu temiz nutfeyi Hz. Nuh (*Aleyhisselam*) ve Hz. İbrahim'e (*Aleyhisselam*) intikal ettirdi. Onlardan sonra da Hz. Abdülmuttallib'e (*Aleyhisselam*) intikal etti. Yüce Allah o uzun cahiliye yıllarında beni ve dedelerimi tüm çirkinliklerden korudu. Yüce Allah o pak nutfeyi Abdülmuttallip ile ikiye böldü. Yarısını babam Abdullah'a ve diğer yarısını da amcam Ebu Talib (*Aleyhisselam*) sulbüne yerleştirdi. Abdullah'tan beni yarattı ve peygamberlerin sonuncusu olarak seçti. Ebu Talip'ten ise vasim ve halifem olan Ali'yi (*Aleyhisselam*) yarattı. Bu iki temiz nutfeden beni ve Ali'yi bir araya getirdi, daha sonra Hasan ve Hüseyin'i yaratarak onları benim tertemiz soyumdan kıldı."⁵⁸

Cabir'in İmam Bakır'ı (a.s) Ziyareti

58-*Emali*, Şeyh Tusi, s.499; *Meclis*, c.14, s.95; *Biharu'l-Envar*, c.22, s.111.

Cabir b. Abdullah Ensarî'nin, İmam Muhammed Bakır'ı (*Aleyhisselam*) mülakat etmesi Şia ve Ehlisünnet'in hadis kaynaklarında tevatür haddinde nakledilmiştir.

Cabir şöyle naklediyor: "*Ey iman edenler, Allah'a itaat ediniz, Resulüne itaat ediniz ve sizden olan emir sahiplerine itaat ediniz.*"⁵⁹ Bu ayet nazil olunca Peygambere (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) şöyle arz ettim: "Ey Allah Resulü! Bu emir sahipleri kimlerdir ki yüce Allah onlara itaat etmeyi Resulü'nün yanında zikretmiştir?"

Resul-i Ekrem (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) şöyle buyurdu:

"Ey Cabir, onlar benim halifelerim ve Müslümanların önderleridir. Onların ilki Ali b. Ebu Talip, ondan sonra oğlu Hasan, ondan sonra oğlu Hüseyin, ondan sonra Ali b. Hüseyin, ondan sonra Muhammed b. Ali; o Tevrat'ta Bakır olarak zikredilmiştir. Ancak sen onu görme saadetine erişeceksin, onu gördüğünde selamımı ona ilet."⁶⁰

Ondan sonra Cafer b. Muhammed, ondan sonra Musa b. Cafer, ondan sonra Muhammed b. Ali, ondan sonra Ali b. Muhammed, ondan sonra Hasan b. Ali ve ondan sonra ismi benim ismim künyesi benim künyem Allah'ın yeryüzündeki kullarına hücceti ve halifesi Muhammed'dir, (Mehdi) o, Hasan Askeri'nin oğludur. Yüce Allah doğu ve batıyı onun eliyle fethedecektir. Onun uzun bir gaybet dönemi olacaktır ve Allah'a

59-Nisa, 59.

60-Biharu'l-Envar, c.46, s.227.

iman edenler dışında kimse onun imametinde baki kalmayacaktır."

Cabir: "Ya Resulullah (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) onun gaybet döneminde Şiaları ve dostları ondan yararlanabilecekler mi?"

Resul-i Ekrem (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) şöyle buyurdu: **"Evet, beni peygamberliğe seçen Allah'a andolsun ki insanlar bulutun arkasında saklı olan güneşten yararlandıkları gibi Şialarda onun nurundan, bereketinden, varlığından ve velayetinden yararlanacaklardır."**

Sonra Resulullah (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) şöyle buyurdu: **"Ey Cabir! Sana anlattığım bu sır Allah'ın gizli sırlarındandır, bu sırrı sakla ve liyakati olmayan kimselere anlatma!"⁶¹**

Cabir ve Erbain Ziyareti

Cabir'in Peygamber hanedanına olan sevgi, aşk ve muhabbetinin kanıtlarından ve nişanelerinden biri de Resul-i Ekrem'in (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) evladı İmam Hüseyin'i (*Aleyhisselam*) Erbain'de ziyaret etmesidir. Cabir'in Erbain ziyaretini A'meş, Atiye-i Kufi'den şöyle naklediyor:

"Cabir b. Abdullah Ensarî ile beraber Kerbela'ya İmam Hüseyin'in ziyaretine müşerref olduk. Mübarek topraklara vardığımızda Cabir ziyaret adabını yerine getirdi. İlk önce Fırat nehrinde gusül aldı, en güzel ve temiz elbiselerini giyindi, güzel koku sürdü. Sonra yavaş ve küçük adımlarla zikir

61-Tefsir-i Burhan, c.1, s.381; Biharu'l-Envar, c.46, s.225-227; Usul-u Kâfi, c.1, s.304; İrşad-ı Müfid, c.2, s.158; Haraic-i Ravendî, c.1, s.269; Mucizatu'l-İmam Bakır, h.12.

söyleyerek İmam Hüseyin'in (*Aleyhisselam*) kabrine doğru hareket ettik. Mübarek kabre iyice yaklaştık. Cabir'in gözleri görmediği için elini mübarek mezarın üzerine koymak için benden yardım istedi. Cabir elini İmam Hüseyin'in (*Aleyhisselam*) mübarek mezarının üzerine koyduktan sonra Peygamber (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*), Ali (*Aleyhisselam*), Fatıma (*Selamullahi aleyha*) ve evlatlarına yapılan zulüm ve işkenceleri zikretti ve kendinden geçerek mezarın üzerine yığılı verdi.

Cabir'in bayıldığını görünce koşarak su getirdim ve yüzüne serptim. Cabir kendine gelince hüznü bir sesle şöyle seslendi: "Ey Hüseyin, ey Hüseyin, ey Hüseyin! Dost dostun cevabını vermez mi?"

Daha sonra Cabir tüm dünyayı mateme boğan hüznü bir edayla şöyle seslendi: "Ey Hüseyin! Nasıl cevap verebilirsin ki; tüm damarların doğranmış, boğazın kesilmiş ve kanlara bulanmışsın! Çünkü başını bedeninden ayırmışlar, tabii ki cevap veremezsin.

Ey Hüseyin! Şahadet ederim ki sen Peygamber ve vasisi Ali'nin oğlusun, Âl-i Aba'nın beşincisi ve iki cihan hanımefendisi Hz. Fatıma'nın (*Selamullahi aleyha*) oğlusun!

Cabir şöyle devam etti: Neden böyle olmayasın ki; sen Resulullah'ın (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) elinden yemek yedin, velayet kucağında yetiştin, imanın göğsünden süt içtin, İslam'la büyüdün! Sen tertemiz yaşadın ve Hakk'ın rahmetine kavuştun, ancak senin ayrılığında müminlerin kalpleri hüznü ve kederle doldu. Üstünlüğün, temizliğin ve yüceliğinde hakkında

kimsenin zerre kadar şüphesi yoktur. Allah'ın selamı ve rahmeti senin üzerine olsun.

Ey Hüseyin! Şahadet ederim ki kardeşin Yahya b. Zekariya'nın takip ettiği yol üzere şehit oldun!

Cabir, İmam Hüseyin'in (*Aleyhisselam*) mezarını ziyaret ettikten sonra Kerbela'da şehit olan diğer kahramanların mezarına yönelerek şöyle hitap etti:

"Allah'ın selamı sizlere olsun! Temiz ve pak Hüseyin'e (*Aleyhisselam*) canlarınızı feda ettiniz ve hazretin mezarının yanında defnedildiniz. Şahadet ederim ki, kanınızla namaz ve zekâtı ihya ettiniz, en güzel biçimde emr-i maruf ve nehy-i münkeri amelinizle gösterdiniz, kâfirlere karşı cihat ettiniz, kulluk görevinizi en güzel şekilde yerine getirdiniz ve itaatte kusur etmediniz. Hz. Muhammed'i (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) peygamber olarak gönderen Allah'a andolsun ki biz de bu saadet yolunda yaptıklarınıza ortağız!"

Atiyye şöyle diyor: Cabir'e dedim ki, ey Cabir, ne demek istiyorsun, bizler bu kahramanların ve yiğitlerin ameline nasıl ortak olabiliriz? Onlar evlerini yurtlarını terk ederek Allah yolunda cihat ettiler ve Kerbela'da canlarını İmam Hüseyin (*Aleyhisselam*) yolunda feda ettiler, çocukları yetim kaldı ve kadınları da esir düştü. Ey Cabir onların amellerine biz nasıl ortak olabiliriz?

Cabir şöyle cevap verdi: "Ey Atiyye, habibim Resulullah'tan (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) şöyle buyurduğunu duydum: **Herkes iyi ya da kötü, sevdiği kişiyle haşrolur. İnsan sevdiği kişinin iyi veya kötü ameline razı olursa onun amellerine ortak sayılır.**

Ey Atiyye, Muhammed'i elçi olarak gönderen Allah'a yemin ederim ki Kербela'da Hüseyin'le birlikte şehit olmak isterdim. Benim ve yaranlarının arzusu da buydu. İşte bu yüzden bizde Allah'ın izniyle Kербela şehitlerinin sevaplarına ve mükâfatlarına ortağız.

Atiyye şöyle der: Kербela şehitlerini ziyaret ettikten sonra vatanımıza doğru hareket ettik. Cabir yolda bana şöyle dedi: "Ey Atiyye! Sana bir vasiyet edebilir miyim? Çünkü bu beni son görüşün olabilir. Atiyye; evet, elbette edebilirsin dedi.

Cabir şöyle dedi: "Ey Atiyye! Al-i Muhammed (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) dostlarını sev ve onlarla dost ol. Eğer Âl-i Muhammed'in (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) düşmanları namaz kılan ve oruç tutan kimseler olsalar bile onlara düşman ol. Ey Atiyye, Muhammed'i (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) sevenler günahkâr olsalar bile onlarla iyi geçin, onların hayır işleri hatalarının üzerini örtmektedir, dostları cennet, düşmanları da cehennem ehlidirler."⁶²

Cabir Muaviye Huzurunda

Cabir, Muaviye'nin saltanatı döneminde maddî sıkıntılardan dolayı ailesinin geçimini sağlamak için Şam'a Muaviye'nin yanına gitti. Muaviye Ehlibeyt (*Aleyhimusselam*) dostlarına derin bir kin ve nefret beslediğinden dolayı Cabir'i küçük düşürmek ve aşağılamak için üç gün boyunca huzuruna kabul etmedi. Cabir üç gün sonra Muaviye'nin huzuruna çıktı ve ona şöyle dedi: "Resul-i Ekrem'in

62-Biharu'l-Envar, c.68, s.130.

(*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) şöyle buyurduğunu işitmedin mi? İhtiyaç sahiplerine kapıları kapatana ve ona cevap vermeyenlere Allah kıyamet günü rahmet kapılarını kapatacaktır."

Muaviye Cabir'in itiraz dolu sözlerine öfkelenerek şöyle dedi: "Peygamberden (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) şöyle işittim: "Benden sonra sizlere zulüm ve işkence edilecektir, bunlara sabredin ki kıyamet günü Kevser havuzu başında bana geleceksiniz. Ey Cabir! Neden sabretmedin ve niçin buraya geldin?"

Cabir, unuttuğum bir hadisi hatırlattın sabredeceğim dedi ve sonra bineğine binerek Medine'ye döndü. Daha sonra Muaviye pişman oldu ve hatasını telafi etmek için Cabir'e 600 dinar (altın) gönderdi. Ancak Cabir Muaviye'nin gönderdiği altınlarını geri çevirerek şöyle dedi: "Ey ciğer yiyenin oğlu!⁶³ Allah'a andolsun ki amel defterine hiç hayır işlenmemiş ve ben de senin hayır işlemene vesile olmam."⁶⁴

Cabir ve Hadis Nakli

1-Cabir b. Abdullah Ensarî şöyle naklediyor: "Resul-i Ekrem (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) ölüm döşegindeyken kızı Hz. Fatıma (*Selamullahi aleyha*) babasının yanına geldi ve babasının göğsüne kapanarak ağlamaya başladı. Resulullah (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) gözlerini açtı ve şöyle buyurdu:

63-Muaviye'nin annesi Hinde, Uhud savaşında Hz. Hamza'nın (*Aleyhisselam*) ciğerini yedi.

64-Sıffin Vakası, s.217, Kamusu'r-Rical, c.2, s.512.

"Ey aziz kızım! Benden sonra mazlum olacaksın, sana zulüm edecekler, seni inciten beni incitmiş, sana düşman olan bana düşman olmuştur, seni sevindiren beni sevindirmiş ve sana iyilik eden bana iyilik etmiştir.

Ey kızım! Sana haksızlık eden bana haksızlık etmiştir, seninle irtibat kuran benimle irtibat kurmuş ve seninle bağını kesen benimle bağını kesmiştir. Sana iyi davranan bana iyi davranmış ve sana zulüm eden bana zulüm etmiştir. Çünkü sen bendensin ben de sendenim. Sen parçam, ruhum ve göğsümdeki canımsın!"

2-Hz. Ali (*Aleyhisselam*), Cabir b. Abdullah Ensari'ye şöyle buyurdu: **"Ey Cabir din ve dünyanın kıvamı, dört şeyle ayakta durur; ilmine amel eden âlim, öğrenmekten çekinmeyen cahil, iyilik ve ihsandan geri kalmayan cömert ve ahiretini dünyasına satmayan fakir. Âlim ilmini heder ve zail ederse, cahil öğrenmekten kaçınır, zengin cimrilik eder ve iyilikten geri kalır ve fakir de ahiretini dünyasına satar. Ey Cabir! Allah'ın nimetleri kimin üzerine çoğalırsa, insanların ona ihtiyacı da artar. O halde kendisine verilenleri Allah için harcarsa, nimetleri çoğalır ve kalıcı olur, kim de üzerine düşen vazifeyi yerine getirmezse, elindeki her şeyini kaybeder ve fakirliğe düşer."**⁶⁵

(5)

**EBU EYYUB EL-ENSARÎ HALÎD
B. ZEYD HAZRECÎ**

Hazrec Boyundan Fedakâr Bir Yiğit

Resulullah Medine'ye hicret etmeden önce, Medine'de Avs ve Hazrec isminde iki güçlü kabile vardı. Hicretten yaklaşık yirmi yıl önce, Medine'de Hazrec boyundan bir çocuk dünyaya geldi, ismini Halid koydular. Ancak sonraları halk onu Ebu Eyyub el-Ensarî diye tanıdı. Bu künye onun hakkında o kadar kullanıldı ki asıl ismi olan Halid unutuldu.

Babasının adı Zeyd, annesinin adı ise Hind'dir. Tarih yazarları onun soyunu şöyle kaydetmişlerdir: Halid b. Zeyd b. Kuleyb b. Sa'leb b. Abdumenaş b. Ganem b. Malik b. Neccar. Bu kayda göre o, Hazrecoğulları kollarından olan Neccar soyundandır.⁶⁶

**Ebu Eyyub'un Müslüman Oluşu ve İlk
Biate Katılması**

Resulullah (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) peygamber olarak gönderilişinin üçüncü yılında, Mekke'de peygamberliğini açıkça ilan etti ve halkı İslam'a davet etmeye başladı. Fakat müşrikler çeşitli

66-Sire-i *İbn-i Hişam*'dan iktibas edilmiştir, c.2, s.100; *Âyanu's-Şia*, yeni baskı, c.6, s.284.

eziyet ve işkencelere başvurarak Resul-i Ekrem'e (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) engel olmaya çalışıyorlardı. Bu durum birkaç yıl böyle devam etti. Resulullah, müşriklere göre bile serbestlik ayları olan haram aylarda (Recep, Zilkade, Zilhicce ve Muharrem aylarında) fırsattan yararlanarak İslam'ı tebliğ ediyor ve hac mevsiminde Medine'den gelen ziyaretçiler ve diğer gruplarla irtibat kurarak onları İslam'a davet ediyordu. Bu tebliğler sonucu Hazrec boyundan sayıları on kişiyi aşmayan bir grup bi'setin⁶⁷ onuncu yılında Mina çölünde bulunan bir boğazda Resulullah'ın huzuruna gelerek Müslüman oldular. Bu grup iki büyük kabile olan Evs ve Hazrec kabilesinin arasını bulması ve aracı olup ihtilaflarını gidermesi için Resulullah'ı Medine'ye davet ettiler ve Medine'ye gelirse, Peygamberin (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) etrafına toplanıp İslam'ı tebliğ edeceklerine dair söz verdiler. Bu grup Medine'ye dönerek İslam'ı tebliğ etmeye başladı, Kurân ayetlerini okuyarak insanları İslam'a çekmeye çalıştılar. Öyle ki, bütün Medine evlerinde Resulullah'tan (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) bahsediliyordu.

Nihayet bir yıl sonra yani bi'setin 11. yılında Evs ve Hazrec kabilesinden on iki kişi hac merasimine katıldıktan sonra Mina'da geceleyin Resulullah'ın huzuruna çıkarak resmen biat edip Medine'ye döndüler. Bu biat Akabe-i Ūlâ (İlk Akabe) olarak adlandırıldı.⁶⁸

Resul-i Ekrem (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve*

67-Resulullah'ın (s.a.a) peygamber olarak gönderilişi.

68-Ūlâ, "Birinci ve ilk" anlamlarına gelir. Nitekim bu, Resulullah'a (s.a.a) yapılan ilk biatti.

sellem) zeki bir hatip olan Mus'ab b. Umeyr'i onlarla birlikte Medine'ye gönderdi. Onların Medine'deki etkili tebliğleri sonucu Avs ve Hazrec kabilesinden ikisi kadın yetmiş beş kişi hac mevsiminde yani bi'setin 12. yılında Mekke'de hac merasimine katıldılar ve Mina'da Resulullah'a ulaşarak biat ettiler. Bu biat belirleyici bir biatti. Müslümanlar, orada, ölünceye kadar İslam'ı savunacaklarına dair biat etmişlerdi. Bu biat, "İkinci Akabe" biati diye adlandırıldı.⁶⁹

Tarihçiler bu 75 kişinin isimlerini kaydetmişlerdir. Ebu Eyyub da bunların içinde yer almaktadır. Buna binaen, Ebu Eyyub bi'setin 12. yılında yani hicretten bir yıl önce Mina'daki boğazda Akabe-i Sani (İkinci Biat) biatinde açıkça Müslüman olduğunu dile getirerek İslam uğruna canını feda edeceğine dair söz vermiş ve biat etmişti. Resulullah (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) "İkinci Akabe" biatinde kendisine biat edenlere, "Kendi aranızdan on iki sorumlu seçin" buyurdu. Onlar on iki kişiyi seçince Resulullah (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) onları Medine'de insanların işlerini ıslah ve tebliğ etmeleri ve Hz. İsa'ın (*Aleyhisselam*) havarileri gibi bu vazifeyi ellerine almaları için görevlendirdi.⁷⁰

Böylece, aralarında Ebu Eyyub el-Ensârî'nin de bulunduğu İslam'ın bu öncüleri aracılığıyla bütün Medine halkı İslam'ı kabul etmeye hazır oldu.

Hız. Resulullah'ı (s.a.a) İlk Ağırlayan Ensârî

69-el-Gadir, c.7, s.262-265; Sire-i İbn-i Hişam, c.2, s.98-100.

70-el-Gadir, c.7, s.264.

Mekke müşriklerinin Resulullah'a (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) baskısı çoğalıyor, muhasara çemberi gittikçe daralıyordu. Nihayet geceleyin evini basarak Peygamberi (s.a.a) öldürmeye karar verdiler. Resu-lullah aynı gece, müşriklerden habersiz evinden çıkarak Medine'ye hicret etti. Medine coşku ve neşeyle Resulullah'ı (s.a.a) karşılamaya hazırlanmıştı. Halk, gruplar halinde o hazreti karşılamak için şehir dışına çıkmış ve Peygamberlerinin yolunu gözlüyorlardı. Resulullah ihtişamlı ve görkemli bir şekilde devenin üzerinde Medine'ye girdi. Yol üzerinde uğradığı menzillerin ileri gelenleri o hazreti evlerine davet ediyorlardı. Anne tarafından akrabaları da davet edenler arasındaydı. Ancak Resulullah bu davetleri kabul etmedi ve "Bu deve Allah tarafından görevlendirilmiştir, nerede durursa ben de orada konaklayacağım" diye buyurdu. Medine ahalişi devenin yolundan çekildiler; deve yoluna devam ederek Neccaroğulları mahallesinde Malik b. Neccar'ın (Ebu Eyyub'un) evinin önünde, hurma kurutma yerinde durdu. Bu yerde daha sonraları Mescidu'n-Nebi inşa edildi.

Bazılarının dediğine göre, deve oradan kalkarak tekrar ilerledikten sonra geri dönüp aynı yere oturdu ve ondan sonra artık yerinden hareket etmedi; boynuyla göğsünü iyice yere yapıştırdı ve ne yaptılarsa da oradan kalkmadı. Bunun üzerine halk devenin etrafını sardı. Herkes o hazreti evlerine davet ediyordu. Bu arada Ebu Eyyub'un annesi o hazretin devesinin üzerinden heybesini alarak evine götürdü. Resulullah (s.a.a), "Hurcunum nerede?" diye sorunca, "Ebu Eyyub el-Ensarî'nin annesi eve

götürdü" dediler. Bunun üzerine Resulullah, "İnsan yükünün yanında olur" buyurarak Ebu Eyyub'un evine misafir oldu.⁷¹

Neden Ebu Eyyub'un Evi?

Burada şöyle bir soruyla karşılaşmaktayız: Resulullah kendisini davet eden o kadar insanın arasından neden Ebu Eyyub'un evini seçti ve bu işteki ilahi hikmet neydi? Bu sorunun cevabında dört noktaya değinebiliriz:

1-Ebu Eyyub, toplumda hiç bir sorunu olmayan hayırsever ve salih bir Müslüman idi.

2-Medine'de ondan daha fakir biri yoktu.⁷² Ebu Eyyub'un evini seçmekle birinci olarak zenginlerin ona yaklaşıp fakirleri etrafından uzaklaştırma fikrini ilk baştan yok etti; ikinci olarak Allah yanında zenginliğin üstünlük ölçüsü olmadığı mesajını verdi.

3-O evde sadece Ebu Eyyub ile annesi yaşıyordu. Ebu Eyyub'un çoluk çocuğu yoktu. Ayrıca annesi de Resulullah'ı ağırlamayı ve ona ikram etmeyi çok arzuluyordu; o hazretin heybesini de bu nedenle evine götürmüştü.

4-Resulullah'ın (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) Ebu Eyyub'un evine misafir olması hakkında bazı tarih kitapları şöyle bir kıssa nakletmiştir:

Cahiliye döneminde Yemen hükümdarlarından olan "Tuba" Mekke'ye sefer etti; fakat Mekke halkının kendisini karşılamaya gelmemesinden

71-Biharul-Envar, c.19, s.109; Sire-i İbn-i Hişam, c.2, s.140.

72-Biharul-Envar, c.19, s.121.

rahatsızlık duyarak Kâbe'yi tahrip etti. Bu olaydan sonra ağır bir hastalığa yakalandı.

Vaktiyle yakınlarından biri ona "Hastalığının sebebi Kâbe'yi harap etmenidir" dedi. Tuba bu söz üzerine tövbe ederek Kâbe'yi yeniden tamir ettirdi ve çok değerli bir kumaştan da Kâbe'ye örtü diktirdi. Sonra Medine'ye gitti. Bu yolculukta dört yüz Yahudi bilgini de ona eşlik etmekteydi. En üstünleri Semul adındaki Yahudi bilginiydi.

Semul, son peygamberin Medine'de zuhur edeceğine inanmaktaydı. Bu nedenle o peygamberle görüşebilmek için Medine'ye yerleşmeye karar verdi. Yemen hükümdarı yanındakilerle birlikte Yemen'e dönünce Semul Medine'de kaldı. Yemen hükümdarı her yıl onun için bir miktar para ve eşya gönderiyordu. Bu hükümdar, peygamberlerin sonuncusu Resulullah'a bir mektup yazdı. O mektubu Semul'a gönderip Resulullah'ı (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) görmeye muvaffak olursa onu şahsen o hazrete vermesini, aksi durumda oğulları ve torunlarından biri vasıtasıyla o hazrete ulaştırmasını bildirdi.

Bu olayı nakleden tarihçiler, Ebu Eyyub el-Ensarî'nin, Semul'un torunlarından olduğunu ve Semul'un, Ebu Eyyub'un yirmi birinci dedesi olduğunu yazarlar.⁷³

Her halükârda, bu tarihi olayın doğruluğu kabul edilirse, döneminin hakka tapan bilginlerinden olan ve Resulullah (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) ile görüşebilmek için vatanını terk ederek Medine'ye yerleşen "Semul" gibi bir dedesi olan Ebu Eyyub'un

73-Tenkihu'l-Makal, c.1, s.391.

soy bakımından yüceliğini göstermektedir.

Ebu Eyyub'un Annesinin Sevince Dönüşen Hasreti

Selman Farisi der ki: Resulullah Medine'ye girince halk devesinin yularını tutup ısrarla o hazreti evlerine davet ediyorlardı. Ama o hazret, "Deve kimin evinin önünde oturursa onun misafiri olacağım" buyuruyordu. Deve süratle ilerliyordu, nihayet Ebu Eyyub el-Ensarî'nin evinin önünde oturdu. Bunun üzerine Ebu Eyyub, "Anneciğim! Aç kapıyı, insanların efendisi ve en değerlisi Muhammed Mustafa (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) ve Allah'ın seçkin elçisi geldi" diye seslendi.

Gözleri görmeyen Eyyub'un annesi kapıyı açarak dedi ki: "Keşke gözlerim görseydi de Allah Resulünün nurlu yüzünü bir görseydim" diyerek yakındı. Bunun üzerine Resulullah (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) mübarek elini onun gözlerine sürdü ve gözleri görmeye başladı. Böylece Resulullah'ın cemalini görme arzusuna da ulaştı.

Bu, Resulullah'ın (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) Medine'deki ilk mucizesiydi.⁷⁴ Böylece Ebu Eyyub'un yaşlı anasının hasreti sevince dönüştü.

Resulullah'ın (s.a.a) Alt Katta Oturması

Ebu Eyyub'un çamurdan olan sade evi iki odalıydı. Bir odası aşağı katta, diğeriye yukarıdaydı. Resulullah (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) alt kattaki odada oturmaktaydı.

74-Furu-u Kâfi, c.1, s.81; Biharu'l-Envar, c.19, s.12.

Ebu Eyyub der ki: "Resulullah'ın (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) huzuruna giderek dedim ki: Benle annem yukarı kattayız siz ise aşağı kattaki odada oturmakta-sınız; oysa siz aşağıda otururken bizim yukarıda oturmamız yakışmaz. Siz isterseniz yukarı katta oturun." Resulullah (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) Ebu Eyyub'a şöyle cevap verdi: "İnsanlar benimle görüşmeye geldikleri için alt kat benim için daha uygundur; insanların gelip gitmesi için aşağı kat daha münasıptır."⁷⁵

Ebu Eyyub'un Evinde Resulullah'tan (s.a.a) Tatlı Hatıralar

Resulullah (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) bir ay Ebu Eyyub'un misafiri oldu. Daha sonra mescit ve mescidin etrafına sade ve gösterişsiz evler yapılmış Resulullah (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) o evlerden birine yerleşti. Bu bir ay içerisinde, Ebu Eyyub'un evinde güzel hatıralar vuku buldu. Biz de onlardan bir kaçına değinelim:

1-Ebu Eyyub der ki: "Annemle yukarı kattaki odaya çıktığımızda veya oradan aşağı indiğimizde Resulullah'ın sesimizi işitmemesi için çok yavaş hareket etmeye çalışıyorduk. Resulullah (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) dinlendiğinde de yukarıdaki odada ses yapmamaya ve o hazreti rahatsız etmemeye gayret ediyorduk. Çoğu zaman odamızda yemek yaptığımızda ateşin dumanı aşağı giderek hazreti rahatsız etmesin diye odamızın kapısını kapatıyorduk."⁷⁶

75-Biharul-Envar, c.19, s.109; Sire-i İbn-i Hişam, c.2, s.144.

76-Biharul-Envar, c.19, s.109.

2-Yine Ebu Eyyub der ki: "Annemle birlikte Resulullah'a akşam yemeği hazırlayıp huzuruna götürüyorduk. Resulullah (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) ondan birkaç lokma yiyordu; geri kalanını getirip Resulullah'ın (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) parmaklarının değdiği yerler mübarektir diye annemle birlikte yiyor ve bu büyük iftihardan feyiz alıyorduk."

3-Bir akşam bir yemek yaparak içine soğanla sarımsak döküp Resulullah'ın (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) huzuruna götürdük. Resulullah (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) o yemekten hiç yemedi. Ben hemen o hazretin huzuruna çıkarak dedim ki: "Annem, babam size feda olsun! Neden yemekten yemediniz?" Resulullah buyurdu ki: "Bu günkü yemekte sarımsak vardı. Ben halkla görüşüyorum, halk yakından benimle irtibat kurup konuştukları için bunu yemem uygun olmaz, fakat sizin o yemeği yemenizde herhangi bir sakınca yoktur." Biz o yemeği yedik ve ondan sonra Resulullah (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) için öyle bir yemek yapmadık."⁷⁷

4-Vaktiyle Ebu Eyyub Resulullah (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) ile bir sofrada yemek yiyordu. Her zaman olduğu gibi ekmekten bir miktarı sofranın dışına dökülmüştü. Ebu Eyyub onları toplayarak yiyordu. Bunun üzerine Resulullah (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*): "Allah her taraftan bereketlerini sana göndersin!" buyurdu. Ebu Eyyub: "Allah başkalarına da bu bereketleri verir mi?" diye sordu. Resulullah: "Evet, buyurdu; Senin

77-Sire-i İbn-i Hişam, c.2, s.144.

gibi sofranın dışına dökülenleri yerse bu dua onu da kapsamına alır ve Allah Teâlâ onu delilik, cüzam, çiçek ve sarılık hastalıklarından korur."⁷⁸

5-Selman-i Farsî der ki: "Resulullah (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*), Ebu Eyyub'un evine misafir olduğunda Ebu Eyyub'un bir oğlak ve üç kilo arpadan başka bir şeyi yoktu. Ebu Eyyub o oğlağı keserek yemek yaptı, arpayı da öğütterek ekmek yapıp ikisini Resulullah'ın (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) huzuruna götürdü. O hazret Ebu Eyyub'a, yüksek sesle; "Yemek yemek isteyen herkes bizim evimize gelsin" diye halkı davet et, buyurdu. Ebu Eyyub Resul-i Ekem'in (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) isteği üzerine halkı yemeğe davet etti. Halk gruplar halinde gelerek o yemekten yiyip karınlarını doyurdular..."⁷⁹

Ebu Eyyub el-Ensarî ile Musab b. Umeyr'in Kardeşlik Akdi

Resulullah (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) hicretten elli gün veya sekiz ay sonra Müslümanlar arasında daha fazla bir bağlılık ve samimiyet oluşturmak için onlar arasında ikişer ikişer kardeşlik akdi okudu. Bu konuda şahısların uyumluluğunu da göz önünde bulunduruyordu. Bu arada Ebu Eyyub el-Ensarî'yi, Mus'ab b. Umeyr'e kardeş etti.⁸⁰ Musab b. Umeyr, Mekke halkından yiğit bir gençti. Müslüman olarak Medine'ye hicret etmişti. O, Resulullah'ın (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*)

78-Sefinetu'l-Bihar, c.1, s.52; el-Künye ve'l-Elkab, c.1, s.13.

79-Biharul-Envar, c.18, s.2.

80-Sire-i İbn-i Hişam, c.2, s.152.

hicretinden önce Medine'de güçlü bir İslam mübelliği olarak faaliyet göstermekteydi. Daha sonra Uhud savaşında şehit düştü.

Ebu Eyyub'un Hz. Zehra'ya (s.a) Düğün Hediyesi

Ebu Eyyub Ensari fakir bir kişi olmasına rağmen hicretin ikinci yılında Hz. Zehra (*Aleyhasselam*), Hz. Ali (*Aleyhisselam*) ile evlenince, Hz. Zehra'ya (*Aleyhes-selam*) düğün hediyesi olarak bir koyun hediye etti. Resulullah (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) ilk başta o koyunu kesmek istemediyse de Ebu Eyyub kırılmasın diye bu hediyeyi kabul etti ve Ebu Eyyub hakkında dua ettiler.⁸¹

Ebu Eyyub el-Ensarî'nin Katıldığı Savaşlar

Ebu Eyyub el-Ensarî'nin özelliklerinden biri de İslam'ın aktif ve direnişçi bir mücahidi olmasıdır. Buna göre, Resulullah'ın döneminde ve o hazretten sonra bütün İslam savaşlarına katılmış ve İslam uğruna bütün gücüyle savaşmıştır. Bedir ve Uhud savaşlarında da İslam ordusunun yiğit savaşçılarındandı. Halkı savaşa teşvik etmek için Tevbe suresinin "*Hafif ve ağır olarak savaşa kuşanıp çıkın ve Allah yolunda mallarınızla ve canlarınızla cihad edin*" mealindeki 41. ayetini okuyordu. Yani yoksul ve zengin, genç ve yaşlı, yaya ve süvari, evli ve bekâr, sorunu olan veya olmayan herkes savaşa çıksın ve hiç bir bahane getirmeyin.

81-Biharu'l-Envar, s.18, s.21.

Ebu Eyyub, Bedir savaşında, Mutellib b. Hanteb adında düşman savaşçılarından birini esir almıştır.⁸²

Hicretin yedinci yılı İslam ordusunun Yahudilerle yaptığı Hayber savaşında, Hayber kalesi Hz. Ali (*Aleyhisselam*) tarafından fethedildi. Bunun üzerine Yahudi kadınlarından bir grup İslam ordusuna esir düştü. Hayber savaşından dönerken geceleyin İslam ordusu bir menzilde konakladı. Resulullah (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) o menzilde bir çadır kurdu ve geceyi o çadırda geçirdi.

Sabahleyin Resulullah (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) birinin çadırın dışında bekçilik yaptığını hissederek "Kimsin?" diye sordu. Bekçi: "Ben Ebu Eyyub el-Ensârî'yim" cevabını verdi. Resulullah: "Burada ne arıyorsun?" diye sordu. Ebu Eyub: "Burada size muhafızlık yapıyorum. Ben Yahudilerin gizlice bir plan kurarak size saldırmasından endişelendiğim için uyumadım ve burada sizi korumak için bekledim." Bunun üzerine Resulullah (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*): "Allah sana rahmet etsin Ey Ebu Eyyub" buyurdu.⁸³

Ebu Eyyub Ensârî, Hz. Ali (*Aleyhisselam*) dönemindeki bütün savaşlara katılmış ve savaş meydanlarında büyük kahramanlıklar göstermiştir.

Ebu Eyyub'un İki Yahudi Münafığı Mescitten Kovması

Bir grup Yahudi bilgini görünüşte İslam'ı kabul edip Müslümanların safına katılmışlardı, fakat

82-Sire-i İbn-i Hişam, c.2, s.314.

83-Furu-u Kâfi, Biharu'l-Envar'ın nakline uygun olarak, c.21, s.33.

gerçekte nifaklarını gizleyen Yahudi idiler. Bu grup mescitte Resulullah'ın (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) hadislerini dinliyor, sonra kendi aralarında onun sözleriyle alay ediyorlardı.

Vaktiyle Resulullah (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) onlardan bir grubun mescitte bir arada oturup fısıldaştıklarını gördü. Resulullah (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) Müslümanlara onları mescitten dışarı çıkarmalarını emretti. Ebu Eyyub el-Ensârî, onlardan Amr b. Kays ve Rafi b. Vedia ismindeki iki Yahudi'yi mescitten dışarı attı. Ebu Eyyub, Amr b. Kays'ın bir ayağından tutarak çeke çeke götürdü ve mescitten dışarı attı. Daha sonra Rafi'nin yanına gelerek onun suratına sertçe vurdu. Onu mescitten dışarı atınca şöyle dedi: "Ey çirkef münafık! Geldiğin gibi Resulullah'ın (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) mescidinden dışarı çık!"⁸⁴

Resulullah'ın Ebu Eyyub el-Ensârî'ye Vasiyetlerinden Bir Bölüm

Emirülmüminin Ali (*Aleyhisselam*) der ki: "Vaktiyle Ebu Eyyub Ensârî, Resulullah'ın (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) huzuruna çıkarak; Ey Allah'ın Resulü! Bana kısa bir vasiyette bulunun, öğüdünüzü koruyacağıma söz veriyorum" dedi. Bunun üzerine Resul-i Ekrem (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) ona şöyle buyurdu:

"Sana şu beş özelliği vasiyet ediyorum:

1-Sana, insanların elindekinden ümidini kesmeni vasiyet ediyorum; bu özellik zenginliğe

84-Sire-i İbn-i Hişam, c.2, s.174 ve 175.

sebeb olur.

2-Tamahtan sakın; çünkü tamah peşin fakirliktir.

3-Namaz kılarken dünyadaki son namazınmış gibi (sonra hemen ölecekmişsin gibi) namaz kıl.

4-Özür dilemene sebep olacak şeylerden sakın (çünkü özür dilemek bir nevi zillettir).

5-Din kardeşine kendin için beğendiğin şeyi beğen." ⁸⁵

Ebu Eyyub, Hz. Ali'nin (Aleyhisselam) Has Şiilerindendir

Resulullah'ın (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) ashabı arasında Ebu Eyyub Ensarî'nin özelliklerinden biri de Resulullah'ın (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) vefatından sonra bir an bile onun gerçek halifesinin hattından sapmayıp itikadî ve siyasî alanda onun azimli Şiîlerinden olması ve hayatının sonuna kadar da böyle yaşamasıdır. Burada konunun açıklık kazanması için aşağıdaki noktalara dikkat edilmesi rica olunur:

1-Ebu Eyyub'un İlk Halife Ebubekir'in Hilafetine İtirazı: Resulullah (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*), defalarca çeşitli münasebetlerde Hz. Ali'yi (*Aleyhisselam*) kendisinden sonraki halife ve önder olarak belirlemiş ve Gadir-i Hum olayında da resmen onu bu makama atamıştır ancak insanlardan bir grup bundan yüz çevirmiştir. Hatta henüz o hazretin (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) pak cenazesi teşyi edilip defnedilmeden bir grup kendini bilmez insan Benî Saide Sakifesi'nde toplanarak Hz.

85-Emaliy-i Şeyh Tusi, c.1, s.34, *Biharu'l-Envar*, c.75, s.107.

Ali, Haşımo-ğulları, Selman, Ebuzer, Mikdad, Ammar, Ebu Ey-yub gibi şahısların gıyabında Ebubekir'i Resulul-lah'ın (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) halifesi olarak seçtiler. Sonra da korku ve dehşet yaratarak diğerlerinden zorla biat aldılar; öyle ki Hz. Ali'yi (*Aleyhis-selam*) zorla ve boynuna ip takıp çekerek biat almak için mescide götürdüler.

Böyle bir ortamda, içlerinde Ebu Eyyub el-Ensarî'nin de bulunduğu on iki kişi mescide gidip Ebubekir'e itiraz etmeye karar verdiler. Fakat daha önce Hz. Ali (*Aleyhisselam*) ile müşavere ederek aldıkları kararı ona bildirmek istediler.

Emirülmüminin Ali (*Aleyhisselam*) onlara şöyle buyurdu: **"Ben sadece Ebubekir'in yanına (mescide) giderek Resulullah'tan (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) benim hakkımda duyduklarınızı ona söylemenize, böylece hücceti tamamlamanıza ve onların Resulullah'ın (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) emrinden uzaklaştığına daha bir açıklık kazandırmanıza müsaade ediyorum."**

Muhacir ve Ensar'dan oluşan bu on iki kişi mescide gittiler. Günlerden Cuma'ydı. Ebubekir Cuma hutbesi için minbere çıkınca on iki kişi teker teker kalkarak birer konuşma yaptılar. İlk önce Muhacirler kalkarak konuştular, onları Ensar izledi. İlkın Halid b. Sad söz aldı, sonra sırayla Ebuzer, Mikdad, Bureyde ve Ammar konuştu. Son konuşmacı olarak sıra Ebu Eyyub'a gelince ayağa kalktı ve şöyle dedi:

Ey Allah kulları! Peygamberinizin Ehlibeyt'i (*Aleyhisselam*) hakkında Allah'tan korkun ve çekinin! Resulullah'ın (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve*

sellem) onlara bıraktığı haklarını onlara geri verin. Sizler çeşitli yerlerde defalarca Resul-i Ekrem'in (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) kardeşçe şöyle buyurduğunu duymuşsunuzdur: "Ehlibeyt'im (*Aleyhisselam*) benden sonra sizin imamlarınız ve önderlerinizdir." (Hz. Ali'ye işaretle); Bu adam iyi insanların emir ve önderi ve kâfirleri öldürendir. Onu yalnız bırakan kimse Allah tarafından yalnız bırakılır, ona yardım eden ise Allah tarafından yardım edilir.

Ebu Eyyub sonra şöyle devam etti: "Nübüvvet ailesine karşı yapmış olduğunuz zulümden dolayı tövbe edin. Allah Teâlâ şefkatli ve tövbeleri kabul edendir; Allah'ın yoluna sırt çevirmeyin!"⁸⁶

2- İmam Rıza'nın (a.s) Dilinden Ebu Eyyub'un Gerçek Şiiliği: İmam Rıza (*Aleyhisselam*), Abbasî Halifesi Memun'un isteğiyle ona yazılı olarak beyan ettiği gerçek İslam'ın özetinde şöyle buyurur:

"Emirülmüminin Ali'nin (*Aleyhisselam*) velayetini Selman, Ebuzer, Mikdad, Ammar b. Yasir, Huzeyfe... ve Ebu Eyyub el-Ensarî gibi peygamberin yolunu izleyip, bu yolda sebat gösteren ve asla doğruluktan sapmayanlar gibi kabul etmek gerekir..."

İmam Rıza'nın (*Aleyhisselam*)bu yüce buyruğunda Ebu Eyyub el-Ensarî'den tam bir azimle İslam peygamberinin (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) yolunu izleyen ve onun emirlerini yerine getirmekte (aynı zamanda Hz. Ali'nin önderliği meselesinde) asla geri kalmayan sebatlı yüce bir şahıs olarak söz ettiğini görmekteyiz.

3-Ebu Eyyub'un Osman Döneminde Hz. Ali'nin (a.s) İmametine Tanıklık Etmesi: Üçüncü Halife Osman'ın hilafeti döneminde, Resulullah'ın (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) ashabından büyük bir grup mescitte toplanarak imamet ve hilafet meseleleri hakkında konuşuyorlardı. Mescitte iki yüzü aşkın insan vardı. Emiru'l-Müminin Ali ve Ebu Eyyub el-Ensarî de orada bulunuyordu. Hz. Ali (*Aleyhis-selam*) bu topluluğa konuşarak hücceti onlara tamamladı. Bu arada Gadir-i Hum olayını beyan ederek Resulullah'ın (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) şöyle buyurduğunu hatırlattı: "**Ben kimin mevsilasıysam Ali'de onun velisi ve önderidir. Allah'ım! Ona dost olana dost, düşman olana düşman ol!"** Oradakilerin hepsi (özellikle Ebu Eyyub) "Evet, biz bunu Resulullah'tan (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) duyduk ve şimdi senin söylediklerine tanıklık ediyoruz dediler."⁸⁷

4- Ebu Eyyub'un Kufe'de Gadir-i Hum Olayına Tanıklık Etmesi: Emirülmüminin Ali (*Aleyhis-selam*) kendi hilafeti döneminde halkı bilinçlendirmek için Resulullah'ın ashabından Gadir-i Hum olayı hakkında tanıklık etmelerini isteyerek onlara yemin ettirdi. Hz. Ali (*Aleyhisselam*) hicretin 35. yılında Kufe'ye ettiği seferlerin birinde Kufe meydanında bir konuşma yaptı. Bu konuşmasında; "Aranızdan Gadir-i Hum olayını duyanlar kalkarak tanıklık etsinler!" buyurdu. O toplulukta aralarında Ebu Ey-yub'un da bulunduğu on iki kişi kalkarak buna tanıklık ettiler.⁸⁸

87-Feraidu's-Simtayn, 58. Bab; *el-Gadir*, c.1, s.162-163.

88-*el-Gadir*, c.1, s.167-168.

Riyah b. Haris-i Nehaî der ki: "Vaktiyle bir grupla Kufe meydanında Hz. Ali'nin (*Aleyhisselam*) huzurundaydık. O sırada develere binmiş bir grubun bize doğru geldiğini gördük. Yanımıza vardıklarında develerinden inerek Emirülmüminin Ali'nin (*Aleyhisse-lam*) huzuruna giderek: Esselamu Aleykum Ya Emi-rülmüminin ve rahmetullahi ve berekatuh (Allah'ın selamı, rahmet ve bereketi senin üzerine olsun ey Emirülmüminin!) dediler. Hz. Ali (*Aleyhisselam*); "Siz kimsiniz?" diye sordu. Onlar; "Biz senin köleleriniz!" dediler.

Bunun üzerine Hz. Ali (*Aleyhisselam*) gülerek; "Arap olduğunuz halde nasıl benim kölelerim olabilirsiniz!" buyurdu.⁸⁹

Onlar dediler ki: "Biz Gadir-i Hum'da Resulullah'ın (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) senin elini tutarak; "Ey insanlar! Acaba ben size kendinizden daha evla değil miyim?" buyurduğunu duyduk. Bizde hep bir ağızdan "Evet ya Resulullah!" dedik. Bunun üzerine Resulullah (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*); "Ben kimin mevlası ve önderiysem, Ali de onun mevlası ve önderidir" buyurdu.

Hz. Ali (*Aleyhisselam*) onların bu sözünü duyunca; "Buna tanıklık ediyor musunuz?" buyurdu. Onlar; "Evet, ediyoruz" dediler. Hz. Ali (*Aleyhisselam*); "Hak üzere tanıklık ettiniz" buyurdu.

Daha sonra onlar gittiler, ben de peşlerinden

89-Halifeler döneminde, İslam askerleri tarafından vatanlarının fethinden sonra İslam memleketlerine geçen acemlere köleler anlamına gelen "Mevali" denirdi.

koşarak onlardan birine; "Siz kimsiniz?" diye sordum. Adam; "Biz Ensardanız ve (aralarından birine işaret ederek) bu da Ebu Eyyub'tur" dedi.

Diğer bir hadiste ise şöyle geçer; Ebu Eyyub dedi ki: Ben bizzat Resulullah'tan (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) şöyle buyurduğunu duydum:

"Ben kimin mevla ve emiri isem Ali'de onun mevlası ve emiridir. Allah'ım! Onu seveni sev, ona düşman olana düşman ol."⁹⁰

Emirülmüminin Ali (*Aleyhisselam*) Sıffin'de kendi ordusuna yaptığı konuşmasında da parlak geçmişini ve Gadir-i Hum olayını beyan etmiş ve bu konuda tanıklık etmelerine dair halka yemin ettirmişti. Orada Ebu Eyyub el-Ensârî gibi Bedir savaşına katılan on kişi kalkarak o hazretin söylediklerinin doğruluğuna tanıklık etmişlerdir.⁹¹

Ebu Eyyub el-Ensârî'nin On İki İmam'ın İmametine Tanıklığı

Osman'dan sonra kendilerini Osman'ın taraftarları diye tanıtan bir grup, halkı Muaviye'in hilafetine davet ediyordu. Buna karşı, Ammar Yasir ile arkadaşları kıyam edip Resulullah'ın Hz. Ali'yi (*Aleyhisselam*) kendi halifesi olarak tayin ettiğini Müslümanlara açıklıyorlardı. Bir defasında Hz. Ali (*Aleyhisselam*) Kufe'de ordusuna yemin verdirerek onlardan beyan ettiği bir takım konulara tanıklık etmelerini istedi ve Gadir-i Hum olayını hatırlattı onlara. Bunun üzerine yetmiş kişi kalkarak

90-Bu hadis, *el-Gadir* kitabında bir kaç senetle çeşitli tabirlerle nakledilmiştir. Bkz: *el-Gadir*, c.1, s.188-191.

91-*el-Gadir*, c.1, s.197-198.

Emirülmüminin Ali'nin (*Aleyhisselam*) sözlerinin doğruluğunu tasdik ettiler. Daha sonra onlardan dört kişi, Ammar, Ebu'l Heysem, Ebu Eyyub ve Hüzeyfe kalkarak şu şekilde tanıklık ettiler:

"Şehadet ediyoruz ki bu sözleri Resulullah'tan (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) duyduk ve beynimize yerleştirdik. O gün Ali (*Aleyhisselam*) Resulullah'ın yanında durmuştu.

Resulullah buyurdu ki: Ey insanlar! Allah Teâlâ bana, Kurân'da itaatini müminlere farz kıldığı halifemi ve sizin imamınızı tanıtmamı emretmiştir... Ey İnsanlar! Şehadet ederim ki velayet ve imamet Ali b. Ebu Talib'e mahsustur. Onun halifeleri evlatlarım ve halifem olan kardeşimin evlatlarıdır. Onların ilki Ali (*Aleyhisselam*), ikincisi Hasan (*Aleyhisselam*), üçüncüsü Hüseyin (*Aleyhisselam*) ve sonra da Hüseyin'in evlatlarından gelen dokuz imamdır. Onlar Kevser havuzu başında bana ulaşınca kadar Kurân'dan ayrılmazlar."⁹²

Ebu Eyyub'un On İki İmam'ın (a.s) İmameti Konusundaki Rivayeti

Ebu Eyyub el-Ensârî, Resulullah'tan (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) şöyle nakleder; O hazret buyurdular:

"Ben peygamberlerin efendisiyim, Ali de vasilerin efendisidir ve benim iki torunum (Hasan ile Hüseyin) torunların en üstünüdür. Hüseyin'in soyundan gelecek olan masum imamlar bizdendir. Bu ümmetin Mehdi'si (Hz. Kâim) bizdendir."

92-Kitab-u Selim b. Kays, s.359 ve 360.

Bedevisi Araplardan biri kalkarak; "Ya Resulullah!" dedi; "Sizden sonraki imamlar kaç kişidir?" Hz. Resulullah (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*): "Onların sayısı Hz. Musa'nın torunları, Hz. İsa'nın havarileri ve İsrailoğulları'nın önderleri kadardır" buyurdu."⁹³

Osman'ın Hilafetine Muhalefeti

Osman'ın adaletsiz tutumu, Medine halkının ve diğer İslam beldelerinin itirazına yol açtı. O sırada Medine'de oturan Ebu Eyyub el-Ensârî ve Ammar Yasir gibi sahabeler de açıkça itirazlarını dile getiriyorlardı.

Ebu Eyyub, Resulullah'ın Medine'deki diğer ashabıyla birlikte diğer beldelerdeki sahabelere şu şekilde bir mektup yazdılar:

"Sizler kendi bölgelerinizde çaba gösterip cihat etmektesiniz. Fakat İslam'ın asıl merkezinde olan Medine'de Muhammed'in (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) dini halifenin yanlış tutumlarıyla alay konusu olmuştur. Medine'ye gelerek Muhammed'in (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) dinini kurtarın!"⁹⁴

Ebu Eyyub, Osman'ın öldürülmesinden sonra okuduğu hutbelerinden birinde Osman'ın dönemindeki sapmalara işaret ederek insanları Hz. Ali'nin (*Aleyhisselam*) hilafetine davet etmiştir.⁹⁵

Muaviye'nin Tehdit Edici Mektubu

93-Kifayetu'l-Eser, s.15; Biharul-Envar, c.36, s.323.

94-el-Gadir, c.9, s.161.

95-el-Gadir, c.9, s.125.

Muaviye, Ebu Eyyub'a bir mektup yazdı. Bu mektup Ebu Eyyub'a ulaşınca Muaviye'nin ne demek istediğini anlamayınca mektubu alarak Hz. Ali'nin (*Aleyhisselam*) huzuruna gitti ve "Ciğer yiyen Hind'in oğlu ve münafıkların sığınağı Muaviye bana bir mektup yazmış ama bu mektupta ne demek istediğini anlayamadım" dedi.

Hz. Ali (*Aleyhisselam*) mektubu okuyunca şöyle buyurdu: "Muaviye, Osman'ın öldürülmesini unutmayaacağını ima ediyor."⁹⁶

Daha sonra Muaviye mektubunun alt kısmında Ebu Eyyub'a hitaben sekiz beyitlik tehdit edici bir şiir yazmıştı. Şiirin bir mısrası şöyleydi:

"Ey Ebu Eyyub! Bunu bil ki, benimle senin kavminin ilişkisi kurtla küçük bir kuzunun ilişkisine benzer."

Ebu Eyyub Muaviye'nin mektubuna şöyle bir cevap verdi:

"Sen bir mektup yazarak bizleri Osman'ın katilleri olarak tanıtmışsın. Şunu bil ki, Osman'ın öldürülmesini bekleyen sendin! Yezid b. Esed ile gelen Şam halkının ona yardım etmesini engelleyen yine sendin. Onu öldürenler Ensar (Medine Müslümanları) değillerdi."

Ebu Eyyub mektubunun sonunda misilleme

96-*Şerh-i Nehcül-Belaga*, İbn-i Ebi'l-Hadid, c.8, s.43. Buna göre Muaviye'nin mektubu yaklaşık olarak şu anlamı taşı-maktaydı: Seninle savaşaacağım. Bekâr kızın, bekârlık perdesini yırtan kimseyi unutmadığı gibi ve birinci çocuğunun (veya bekâretini yok eden birinci çocuğunun nutfesinin) katilini unutmadığı gibi ben senin de içinde olduğun Osman'ın katil-lerini unutmayaacağım ve bir gün sizleri cezalandıracağım.

yaparak, şu şiirle Muaviye'ye cevap vermiştir:

"Ey Harb'ın oğlu! Bizi tehdit etme. Biz öyle bir grubuz ki, kincilerden hiç biriyle dostluk etmeyiz. Ey küfür ve şirk partisinin oğlu! Sizin hepiniz (istediğiniz kadar) çalışın. Biz kıyamete kadar sizin hoşnutluğunuza sebep olmayız. Biz öyle kimseleriz ki, sapıkları, yoldan çıkanları doğru yola getirmek için ezeriz. Ali (*Aleyhisselam*) hakkında şunu bil ki, kuşlar göklerde uçtuğu müddetçe biz ondan asla ayrılmayız."

Bu mektup Muaviye'ye ulaşınca onu kendisinden uzaklaştırdı.⁹⁷

Ebu Eyyub, Hz. Ali'nin (*Aleyhisselam*) Hilafeti Döneminde Büyük Bir Komutan

Osman'ın öldürölmesinden sonra başlarında Ammar Yasir, Malik b. Eşter ve Ebu Eyyub-i Ensari gibi seçkin sahabelerin bulunduğu bir gru toplanarak Emiru'l-Müminin Ali'nin (*Aleyhisselam*) huzuruna gittiler ve o hazreti Müslümanların halifesi ve Emiru'l-Müminin olarak tanıyarak biat ettiler. Ebu Eyyub, Hz. Ali'nin (*Aleyhisselam*) şehadetine kadar İmam Ali'nin (*Aleyhisselam*) ordusunun komutanlarından ve yakın yaranından biriydi. Bütün olaylarda Hz. Ali (*Aleyhisselam*) ile (*Aleyhisselam*) omuz omuza üzerine düşen görevi yapıyordu. Hz. Ali'nin (*Aleyhisselam*) dört yıl, dokuz ay ve kaç gün süren hilafeti döneminde üç büyük iç savaş vuku buldu. Bu savaşlar sırasıyla şunlardır:

1-Cemel Savaşı: Talha, Zübeyr ve Ayşe'nin

97-*Şerh-i Nehci'l-Belaga*, İbn-i Ebi'l-Hadid, c.8, s.44 ve 45; *Âyanu's-Şia*, c.6, s.282.

ittifakıyla Basra'da İmam Ali'nin (*Aleyhisselam*) ordusuyla yapılan Nakisun (biati bozanlar) grubunun savaşı.

2-Sıffin Savaşı: Kasitin (Hak ve adaletten uzak olanlar) diye tanınan Muaviye ile taraftarlarının Sıffin'de başlattıkları savaş.

3-Nehrivan Savaşı: Hz. Ali'nin (*Aleyhisselam*) emrinden çıktıkları için Marikin diye tanınan Hariciler'in Hz. Ali'ye (*Aleyhisselam*) karşı açtıkları savaş. Ebu Eyyub, Hz. Ali'nin (*Aleyhisselam*) ordusunda her üç savaşa katılmış ve ordu komutanlığı yapmıştır.⁹⁸ Fedakârlık ve yiğitliğiyle Hz. Ali'nin (*Aleyhisselam*) ordusunun düşman askerlerine galibiyetinde önemli bir rol oynamıştır. Burada Ebu Eyyub'un yiğitliklerinden bazı örnekler vereceğiz:

Hz. Ali'nin (a.s) Ebu Eyyub'u Medine'de Kendi Yerine Bırakması

Hiz. Ali (*Aleyhisselam*) biati bozanlara engel olmak için ordusuyla Medine'den hareket etmeye hazırlanıyordu. İşte o hassas dönemde güçlü önderliğiyle Medine ve Hicaz'ı her türlü felaketten koruyabilecek güçlü birini Medine'de kendi yerine bırakması gerekiyordu. Bu iş için en uygun kişinin Ebu Eyyub-i Ensari olduğunu düşünerek onu kendi yerine bırakarak Irak'a doğru hareket etti.⁹⁹

Ebu Eyyub Cemel Savaşında

Hiz. Ali (*Aleyhisselam*) ordusuyla birlikte

98-el-Künye ve'l-Elkab, c.1, s.13.

99-Âyanu's-Şia, c.6, s.284.

Basra'ya doğru yola çıkınca Ebu Eyyub kendisinin de savaşa katılmasını gerekli gördü. Medine'de Ensar'dan ve diğer Müslümanlardan yardım istedi. Emri altına toplanan bin kişiyle Basra'ya doğru hareket etti. Munzir b. Car der ki: Basra çölünde, ansızın sayıları bini bulan tamamen donanmış bir ordu ortaya çıktı. Ordunun başında elinde bayrak, başında savaş miğferi, üzerinde beyaz bir elbise bulunan ve kılıcını boynuna asmış biri vardı. O bayraktarın kim olduğunu sorduğumda onun Ebu Eyyub el-Ensarî olduğunu, Ensar ve diğer Müslümanlarla Hz. Ali'ye (*Aleyhisselam*) yardıma geldiğini söylediler.¹⁰⁰

Ebu Eyyub, Savaş Başlamasın Diye Aracı Oluyor!

Cemel savaşı başlamadan önce Ammar Yasir arkadaşları Ebu Eyyub el-Ensarî, Sehl b. Huneyf ve Ebu-l Heysem ile Hz. Ali'nin (*Aleyhisselam*) huzuruna giderek durumun aydınlık kazanması ve her türlü şüphenin giderilmesi için minbere çıkarak halka nasihat edip aydınlatmasını istediler. Hz. Ali (*Aleyhis-selam*) bu öneriyi kabul ederek minbere çıkıp savaş hakkında açıklamalar yaptı. Sonra minberden aşağı inerek iki rekât namaz kıldı. Namazdan sonra Ammar Yasir ile Abdurrahman b. Hasel'i mescidin diğer tarafında durmuş olan Talha'yla Zübeyr'in yanına gönderdi. Onlar Talha ve Zübeyr ile biraz konuştuktan sonra onları Hz. Ali'nin (*Aleyhisselam*) yanına getirdiler. Hz. Ali (*Aleyhisselam*) Talha ve Zübeyr'le konuştu. Talha ile

100-*Âyanu's-Şia*, c.6, s.284; *Nasihu't-Tevarih-i Hz. Ali*, c.1, s.119.

Zübeyr Hz. Ali'nin (*Aleyhisselam*) huzurunda şu iki şeyi söz konusu ettiler:

1-Biz, hükümet konusunda bizleri de kendi müşavirlerinden etmen için sana biat elini uzattık.

2-Beytul maldan bize verilen maaş diğerlerinden çok olmalıdır...

İmam Ali (*Aleyhisselam*) onlara ikna edici cevaplar verdiyse de onlar adalete aykırı davranarak gururlarını kırmayıp inatlarına devam ettiler. Savaşın gerçekleşmemesi Ammar Yasir ile arkadaşlarının çabaları ve Hz. Ali'nin (*Aleyhisselam*) nasihatleri o kalp gözü kör kibirli kişilere etki etmedi. Onlar gidip savaş ateşini körüklemeye devam ettiler.¹⁰¹

(Elbette bu olaydan sonra savaş başlarken Zübeyr savaştan çekilerek Basra'yı terk etti ve sonunda namaz kılarak İbn-i Cermuz tarafından öldürüldü.)

Ebu Eyyub'un Hz. Ali'nin (a.s) Hakkanियeti Hakkındaki Rivayeti

Cemel ve Sıffin savaşında İbrahim b. Alkame b. Kays ve Esved b. Yezid isminde iki kişi Ebu Eyyub'un yanına gelerek şöyle itirazda bulundular: "Allah Teâlâ, Resulullah'ın (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) devesine senin evinin önünde oturmasını ilham ederek sana ikramda bulundu ve böylece Resulullah'ı (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) ağırlama iftiharını sana nasip oldu. Şimdi Ali'nin yanında yer alarak onun safında (Müslümanlarla) mı savaşıyorsun?"

Ebu Eyyub onlara şöyle cevap verdi: "Allah'a

101-Şerh-i Nehcü'l-Belaga, İbn-i Ebi'l-Hadid, c.7, s.39-42.

yemin ederim ki bir gün Resulullah'ın huzurundaydım. Ali (*Aleyhisselam*) o hazretin sağ tarafında ben de karşısında oturmıştım. O sırada kapının hareket ettiğini gördük. Resulullah (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) Enes'e; "Bak kapıda kim durmuş?" buyurdu. Enes, kapıyı açtı ve "Ammar Yasir" dedi. Bunun üzerine Resulullah; "Kapıyı soyu temiz ve pak zade Ammar'a açiver" dedi. Enes kapıyı açtı Ammar içeri girerek selam verdi. Resulullah, Ammar'ın selamını aldı ve ona hoş geldin dedi. Sonra buyurdu ki:

"Ey Ammar! Yakında benden sonra ümmetin arasında ihtilaf çıkacak, çekişmeler meydana gelecektir, öyle ki kılıçlarla birbirlerine saldırıp birbirlerini öldüreceklerdir, birbirlerinden uzak duracaklardır. Bu durumda sen sağ tarafımdaki bu adamla, yani Ali'yle birlikte ol. O durumda insanların hepsi bir yolda gider de Ali tek başına başka bir yolda hareket ederse bütün insanların yolunu bırak, Ali'nin (*Aleyhisselam*) yolundan git. Ey Ammar! Bil ki Ali (*Aleyhisselam*) seni hidayet yolundan saptırmaz... Ey Ammar! Ali'ye (*Aleyhis-selam*) itaat bana itaattir, bana itaat de Allah'a itaattir." ¹⁰²

Sıffin Savaşında Azimle Savaşması

Ebu Eyyub el-Ensârî, Cemel savaşından sonra, emrindeki orduyla (Ensar ve diğer Medineli Müslümanlarla) birlikte Hz. Ali'nin (*Aleyhisselam*) ordusuyla Kufe'ye döndü ve Sıffin savaşında Hz. Ali'nin (*Aleyhisselam*) ordusunda Muaviye'ye karşı

102-Biharu'l-Envar, c.32, s.315-316.

yılmaz savaşçılarından oldu.

Bir gün Sıffın'de savaş meydanından dönerken Müslümanlardan ikisi Ebu Eyyub'un yanına gelerek dediler ki: "Ey Ebu Eyyub! Allah Teâlâ, Resulullah'ın hicret ederken senin evine inmesiyle değerini yüceltti ve onun devesini senin evinin önünde oturttu. şimdi de boynuna kılıç asmış "la ilahe illallah" diyenlerle savaşmaya mı geldin?"

Ebu Eyyub onlara şöyle cevap verdi: "Bir nder kendi halkını aldatmaz. Resulullah bize Ali'nin (*Aleyhisselam*) safında üç grupta savaşmamızı emretmiştir. Onlar Nakisin, Kasitin ve Marikin'dirler. Nakisin, (biati bozanlar) Cemel savaşını meydana getiren Basra'da savaştığımız Talha ve Zübeyr'dir. Kasitin (hak ve adaletten sapanlar) şimdi kendileriyle savaştan döndüğümüz Muaviye ve Amr As'tır. Marikin ise şimdi kim olduklarını bilmediğimiz hurma, gölgelik ve nehirlerin sahipleri'dirler, fakat Allah'ın izniyle onlarla da savaşmak zorunda kalacağız." Resulullah'ın Ammar Yasir'e hitaben şöyle buyurduğunu duydum:

"Ey Ammar! Zalim bir grup seni öldürecektir; sen o durumda hak ilesin ve hak da seninledir. Ya Ammar! İnsanların hepsi bir yolda hareket eder de Ali tek başına başka bir yolda hareket ederse, sen Ali'nin (*Aleyhisselam*) gittiği yoldan git. Ey Ammar! Bil ki Ali (*Aleyhisselam*) seni hidayet yolundan alıkoyup sapıklığa srklemes." Yine buyurdu ki: "Ey Ammar! Kim kılıç kuşanarak Ali'ye (*Aleyhisselam*) düşmanlarına karşı yardım ederse Allah Teâlâ kıyamette onun boynuna inciden bir gerdanlık

asar; kim de kılıç kuşanarak Ali'nin (*Aleyhisselam*) düşmanına yardım ederse Allah Teâlâ kıyamette onun boynuna ateşten bir gerdanlık (halka) asar."¹⁰³

Orduyu Düşmana Karşı Savaşa Teşvik Etmesi

Sıffin savaşında bazen Hz. Ali'nin (*Aleyhisselam*) ordusu düşmana saldırıda gevşek davranıyordu. Sanki yorulmuş savaşmaktan bıkmış gibiydiler. Hz. Ali (*Aleyhisselam*) onları toplayarak bir hutbe okuyup nasihatte bulundu ve hutbesinin bir bölümünde şöyle buyurdu:

"Ey insanlar! Sizleri düşmanla savaşa gönderdim ama gitmediniz. Söyledim ama sözümü duymadınız. Size nasihatte bulundum da kabul etmediniz. Siz hazırdaki kayıplar gibisiniz; kulağınız var ama sağırsınız. Sizleri hikmet ve aydın görüşlü olmaya davet ediyor, nasihatte bulunuyor ve azgın düşmanla savaşa çağırıyorum da daha sözüm bitmeden Seba kavmi gibi dağıldığınızı görüyorum..." ¹⁰⁴

Hız. Ali'nin (*Aleyhisselam*) bu sözlerinden sonra Ebu Eyyub'un yerinden kalkarak şöyle bir konuşma yaptığı rivayet edilmiştir:

"Ey insanlar! Doğrusu Emirülmüminin Ali (*Aleyhisselam*) işiten, kulakları olan ve anlayan kalpleri bulunanlara sözlerini ulaştırdı. Allah Teâlâ sizleri Hız. Ali (*Aleyhisselam*) gibi birinin değerli varlık nimetiyle yüceltmıştır; fakat ne

103-Biharul-Envar, s.38, s.38-39.

104-Nehcü'l-Belaga, 87. Hutbe.

yazık ki gerektiği gibi kadrini bilmemektesiniz. Bu peygamberinizin (s.a.a) amcası oğlu, Müslümanların en üstünü ve peygamberden (s.a.a) sonra Müslümanların önderidir. Sizlere dini görevlerinizi öğretir ve zalimlerle cihada davet eder. Vallahi! Sizler sağırmış gibi duymuyorsunuz, kalpleriniz körmüşçesine onun davetine icabet etmiyorsunuz. Ey Allah kulları! Acaba dünü (Osman'ın hilafetini) unuttunuz mu? Zulüm gölgeleri üzerinizi kaplamış, genel bir bela şehirlerinizin üzerini örtmüştü. İnsanların hakları çiğneniyordu. Kişilerin haysiyeti beş paralık oluyordu. Yüzler tokat yiyor, karınlar tekmeleniyor ve bedenler çırlıçıplak yakıcı güneşin altında kızartılıyordu. Şimdi Emirülmüminin Ali (*Aleyhisselam*) hak ve adalet bayrağını dalgalandırıp Kurân'ın emirlerini uygulamak için gelmiştir. Allah'a bu büyük nimetinden dolayı şükredin ve suçlu olarak ondan yüz çevirmeyin. "Duyduk" diyen fakat duymayan insanlar gibi olmayın. Kılıçlarınızı bileyip savaş aletlerinizden pasları silin ve cihada hazır olun. Cihada davet edildiğinizde icabet edin ve size emir edildiğinde itaat edin ki doğrularla birlikte olasınız."¹⁰⁵

Nehrivan Savaşında

Hakemlik olayı¹⁰⁶ Hz. Ali'nin (*Aleyhisselam*) dostlarından sayılan büyük bir grubun saparak

105-*Sefinetu'l-Bihar*, c.1, s.51; *el-Gadir*, c.1, s.125.

106-Hakemeyn olayında Devmetu'l-Cündel'de Iraklıların temsilcisi Ebu Musa Eş'arî'nin, Muaviye'nin temsilcisi Amr As'ın karşısında aldanişı.

Hariciler diye tanınmalarına, Hz. Ali'yi (*Aleyhisselam*) tekfir etmelerine ve Hz. Ali'nin (*Aleyhisselam*) ordusu arasında zehirli ve yıkıcı tebliğlerde bulunmalarına sebep oldu. Hz. Ali'nin (*Aleyhisselam*) nasihat ve sözleri kalp gözleri körelmiş o beyinsizlere etki etmedi. Hz. Ali'ye (*Aleyhisselam*) karşı savaş ilan ettiler ve o hazretin ashabından bazılarını öldürdüler. Hz. Ali (a.s) emrindeki ordusuyla Muaviye ile savaşmak için hazırlanınca ashabının önerisiyle ilk önce Haricilerle savaşıp iç düşmanları ortadan kaldırmaya, sonra Sıffin'e hareket etmeye karar verdiler. Nihayet "Hervera" (Kufe yakınında bulunan nehrin aşağısı) denen bir yerde Nehrivan savaşı vuku buldu ve Haricilerin dört bin kişilik ordusundan on kişiden azı ancak canını kurtarabildi. Hz. Ali'nin (*Aleyhisselam*) ordusundan da on kişiden azı şehit düştü. Bu olay hicretin 38. yılında vuku buldu.¹⁰⁷ Ebu Eyyub el-Ensârî, tam bir bilinçle bu savaşta etkili faaliyetlerde bulunuyor ve çeşitli sorumlulukları üstleniyordu; bu savaşta Ebu Eyyub'un bazen konuşmalarıyla Haricileri barış ve tövbeye davet ettiğini, nasihat ve kanıtlarla hücceti tamamlayarak şöyle buyurduğunu görüyoruz: "Ey Allah kulları! Dün sizinle bir saftaydık. Aramızda hiç bir ayrılık yoktu. O halde neden savaşıyoruz? Gelin sapıklıktan vazgeçin..."¹⁰⁸

Bazen bayrağını elinde tutarak, Haricilerden tövbe edenlerin onun altına gelerek kurtulmalarını

107-Tetimmetu'l-Munteha, s.19-21; Biharu'l-Envar, c.33, s.351-356.

108-Âyanu's-Şia, c.6, s.286.

sağlıyordu.¹⁰⁹ Bazen aslanlar gibi Hz. Ali'nin ashabıyla birlikte kalbi katılaşıp düşmana saldırıp Zübeyr b. Hisn, Abdullah b. Veheb, Ziyad b. Hasfe ve Haricilerin önderi Hurkus b. Zuheyr gibi düşmanın önderlerini cehenneme yolluyordu.¹¹⁰

O, bu savaşta Hz. Ali'nin (*Aleyhisselam*) ordusunun sağ kolunun kumandanı idi. Ebu Eyyub emrindeki bin kişiye hitaben şöyle diyordu: "Düşmana saldırın. Vallahi! Sizlerden on kişi ölmeyecek, düşmandan ise on kişi kurtulmayacaktır." Ebu Eyyub'un komutasındaki ordu düşmana saldırarak onları bozguna uğrattı. Düşman askerlerinden sadece sekiz kişi kurtuldu, Hz. Ali'nin (*Aleyhisselam*) ordusundan ise dokuz kişi şehit oldu.¹¹¹ Evet, Ebu Eyyub, bu gaybî haberi Resulullah (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) ve Hz. Ali'den (*Aleyhisselam*) duymuş, aydın görüş ve inançla düşmana karşı savaşmış ve düşmanın yenilgiye uğramasında büyük bir rol oynamıştır.

Haricilerin Kurucusunu Öldürmesi

Hicretin sekizinci yılında vuku bulan Huneyn savaşında, İslam ordusu Resulullah'ın (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) önderliğinde düşmana galip geldi ve çok fazla ganimetler elde ettiler. Resulullah (s.a.a) savaştan sonra ganimetleri Müslümanlar arasında bölüştürdü. O sırada siyah bir adam ileri çıkarak küstah bir şekilde Resulullah'a; "Sen ganimetlerin taksiminde adaletle uymuyorsun!"

109-Sefinetu'l-Bihar, c.1, s.51.

110-Âyanu's-Şia, c.6, s.286.

111-Biharu'l-Envar, c.33, s.349.

diye itiraz etti. Bunun üzerine Resulullah (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*): "Eğer ben adalete uymazsam kim uyar?" buyurdu. Sonra ashaba dönerek buyurdu ki: "Bu adam Kurân okuyan, fakat Kurân'ın boğazlarından aşağı inmediği (Kurân'a amel etmeyen) kimselerle birlikte isyan edecektir."¹¹²

O adam sonraları Haricilerin temelini atan, sonunda da Nehrivan savaşında Hz. Ali'nin (a.s) ordusu tarafından öldürülen Hurkus b. Zuheyr es-Sadî'dir. Kalp gözleri kör olan bu adam uzun boylu, siyaha çalan buğday renkli ve beli büküktü; secde izleri alnında belliydi. Temim oğullarından olan bu adamın pazularından birinin üstünde kadın göğsü gibi fazla bir et parçası olduğu için ona "Zussedye" (memeli) diyorlardı. Ashaptan bazıları onu öldürmek istiyorlardı. Fakat Resulullah buyurdu ki: **"Bırakın onu; onun yakında okun yaydan çıkması gibi dinden çıkan izleyicileri olacaktır."**¹¹³
Benden sonra Allah Teâlâ onları yarattıklarından en sevgilisinin eliyle öldürecektir."¹¹⁴

Ebu Said el-Hudrî der ki: "Ben şahadet ederim ki her iki olayda (Huneyn savaşında ganimetler bölüştürülünce ve Hz. Ali (*Aleyhisselam*) Nehrivan'da Haricilerle savaşırken) vardım. Resulullah'a (s.a.a) itiraz eden ve Resulullah'ın (s.a.a) sıfatlarını belirttiği o adam (Hurkus)

112-*Tefsir-u Ayyaşî*, c.2, s.92-93; Resulullah (s.a.a) bu ika-zı Müslümanların insanların dış görünüşlerine aldanmalarını önlemek içindi.

113-İşte bu yüzden onlara "Marikin" denilmektedir.

114-*Biharu'l-Envar*, c.21, s.173-174; *Keşfu'l-Gumme*, c.1, s.301.

Haricilerin savaşında Hz. Ali'nin (*Aleyhisselam*) ordusu tarafından öldürüldü."¹¹⁵

Sözün kısası, Hurkus b. Zuheyr-i Zussedye Haricilerin fikir babası ve bu fırkanın kurucusudur. Bu katı kalpli adam o kadar cahil ve küstahtı ki Hakemeyn olayında Hz. Ali'nin (*Aleyhisselam*) huzuruna gelerek o hazrete hitaben; "Yaptığın hatadan dolayı tövbe et" dedi.¹¹⁶

Burada dikkat çeken nokta, bazı rivayetlere göre bu katı kalpli ve küstah adamın Nehrivan savaşında Ebu Eyyub el-Ensarî'nin eliyle öldürülmesidir.¹¹⁷ Nehrivan savaşından sonra, Hz. Ali (*Aleyhisselam*) ashabına şöyle buyurdu: "Ölenler arasında memesi olan erkeği bulun!" Ashap aradılarsa da onu bulamadılar. Hazret: "Dikkatli arayın!" buyurdu. Onlar da giderek tekrar aramaya başladılar, aradan çok geçmeden onun öldürüldüğünü Hz. Ali'ye (*Aleyhis-selam*) haber verdiler. Hz. Ali (*Aleyhisselam*) bu haberi duyunca tekbir getirerek şükür secdesine kapandı. Bunu gören yanındakiler de şükür secdesi ettiler. Sonra Hz. Ali (*Aleyhisselam*) ashabına şöyle buyurdu: "Vallahi! Yalan söylemiş değilim. Bilin ki sizler insanların en kötüsünü öldürdünüz."¹¹⁸

Ebu Eyyub Siffin'e Hareket Ederken On Bin

115-Biharul-Envar, c.21, s.174.

116-Biharul-Envar, c.33, s.388.

117-Âyanu's-Şia, yeni baskı, c.6, s.286; diğer rivayetlere göre Hurkus'u Hz. Ali (a.s) öldürmüştür [Bkz: *Nasihu't-Tevarih*, Hz. Ali (a.s) bölümü, c.4, s.19].

118-Biharul-Envar, c.33, s.352; *Ali ve Ferzendaneş*, Dr. Tâhâ Hüseyin, s.123.

Askerin Komutanı

Nehrivan savaşından sonra, Emirülmüminin Ali (*Aleyhisselam*) ordusuyla birlikte Kufe'ye döndü. Hz. Ali (*Aleyhisselam*) ordusunu tekrar Muaviye'yle savaşmak için hazırlayarak harekete hazır oldu.

Nuf Bukalî der ki: Emirülmüminin Ali (*Aleyhisselam*) uzun bir hutbe okudu ve sonra yüksek sesle şöyle buyurdu: "Ey Allah'ın kulları! Cihat! Cihat! Ben bu gün ordumu ordugâha doğru hareket etmesi için hazırlıyorum. Allah'ın mülakatını arzulayanlar bizimle gelsinler!" O gün Hz. Ali (*Aleyhisselam*) ordusunu bir kaç gruba ayırdı. On bin askere oğlu Hüseyin'i, on bin kişinin başına Kays b. Sad'ı ve on bin askerde e Ebu Eyyub el-Ensarî'yi komutan olarak atadı. Fakat bir hafta geçmeden melun İbn-i Mülcem İmam Ali'ye (*Aleyhisselam*) kılıç darbesi indirdi. Bunun üzerine ordugâhta hazır kıta bekleyen askerler geri döndüler. O sırada bizim durumumuz çobanı olmayan ve her taraftan kurtların saldırısına uğrayan koyun sürüsü gibiydi."¹¹⁹

Ebu Eyyub el-Ensarî'nin Ölümü

Muaviye'nin hilafeti dönemi idi. Artık Ebu Eyyub yetmiş yaşını geçmiş ve yaşlanmıştı fakat genç bir kalbe sahipti. O, daima İslam savunucularının öncülerinden biri olmuştur. Rumların İslam'a darbe indirmek için fırsat kolladıklarını ve uygun bir fırsatta İslam sınırlarına saldıracaklarını haber verdiler. Rumların bu saldırısı önlenmeliydi. Çünkü

119-Biharul-Envar, c.33, s.394; Nehcü'l-Belaga 182. hutbenin son bölümü.

her ne kadar da Muaviye İslam hilafetini gerçek sahipleri olan Ehlibeyt'ten (*Aleyhisselam*) gasp etmişse de buna rağmen o durumda İslam'ın temeli büyük bir tehlikeyle karşı karşıyaydı.

Her halükârda Ebu Eyyub İslam ordusuyla Rum'a doğru hareket etti, fakat İslam ordusuyla birlikte şimdiki İstanbul olarak bilinen Kostantiniye yakınlarında Rumlarla savaşırken hastalanarak vefat etti. Hayatının son anlarında arkadaşları ona: "Bir isteğin var mı?" diye sorduklarında şöyle dedi: "Dünyaya hiç bir ihtiyacım yoktur; fakat cenazemi alarak düşman topraklarında ilerleyin ve en son noktada beni toprağa verin. Çünkü ben Resulullah'ın (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*): **"Kostantaniye (İstanbul) surları yakınlarında benim ashabımdan salih bir kul defnedilecektir"** buyurduğunu duydum ve o kişi ben olmak istiyorum."

Bu sözlerden sonra Ebu Eyyub vefat etti. İslam ordusundan birkaç kişi onun cenazesini elleri üzerine alarak ilerliyordu. Kayser (Rum padişahı); "Bu kimin cenazesidir, onu nereye götürüyorsunuz?" diye sordu. Müslümanlar dediler: "Bu, peygamberimizin (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) ashabından birinin cenazesidir; o, senin topraklarında defnedilmeyi bizlere vasiyet etmiştir." Bunun üzerine Rum padişahı: "Siz buradan gittiğinizde onun kabrini açarak cenazesini yırtıcı hayvanlara atacağız" dedi. Müslümanlar: "Bunu yapacak olursan Arap beldelerinde bir Hristiyan'ı sağ bırakmayız, bütün kiliseleri yerle bir ederiz" dediler. Böylece Ebu Eyyub'u İstanbul'un

yakınlarında defnettiler ve mezarını belirlediler.¹²⁰

Bugün Ebu Eyyub'un İstanbul'un merkezinde yer alan türbesi bütün Müslümanların ziyaretgâhı durumundadır. Evet, Ebu Eyyub, cenazesinin oraya defnedilmesini vasiyet ederken bile bununla İslam ve Ehlibeyt (*Aleyhisselam*) mektebinin tanınip ilerlemesine bir vesile olmasını ve o bölgede İslam'ın yayılıp güçlenmesine sebep olmasını istiyordu.

Allah'ın bütün salih kullarının, Allah yolunun şehitlerinin ve bütün İslam mücahitlerinin selamı senin üzerine olsun ey peygamberin (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) fedakâr mükrimi ve ey Hz. Ali'nin (*Aleyhisselam*) ihlâslı Şîîsi ve ey müşriklere, münafıklara ve din düşmanlarına karşı yılmadan mücadele eden İslam kahramanı!

120-Biharu'l-Envar, s.22, s.113.

(6)

EBUZER EL-GIFÂRÎ CÜNDEB BİN CÜNÂDE

Ebuzer el-Gıfarî'nin inişli çıkışlı yaşantısı mücadeleyle başladı ve mücadeleyle de son buldu. O, fesat ve yanlışlıkla mücadele edenlerin kahramanı; uşaklık edenlerin ve nifakçıların en büyük düşmanıdır.

Ebuzer, Gifar kabilesindendi. Bu kabile Mekke ile Medine arasında ikamet eden ve tamamı putlara tapan müşriklerdi. Ayrıca yağmacılık ve soygunculukta dillere destan kötü bir kabileydiler.

Ebuzer, yaşadığı çevre ve ortamın inancının tesirinde kaldığından gençliğini putperestlikle geçirdi. Ancak temiz kalpli ve aydın fikirli olduğundan Resulullah'ın huzuruna varmadan önce putperestliği bırakmış ve tek bir Allah'a inanmıştı. Temiz kalpliliği ve basireti sayesinde ruhu tevhidi kabul etmeye hazırды. Küçük bir hadise onun tamamen inancını değiştirip putperestliği (babalarının dinini) terk etmesine neden oldu.

Ebuzer Nasıl Müslüman Oldu?

Ebuzer, bir gün sahraya koyun otlatmak için çıkmış ve inancının gereğince putunu da yanına almıştı. Tuvalet ihtiyacı duyduğu için putu yere

koyarak ondan uzaklaşmıştı. Döndüğünde karşılaştığı sahne onu çok şaşırttı! Bir tilkinin putu pislettiğini ve putunun da onun karşısında sessiz kaldığını görünce, kalbinin nurunu örten perde kenara itildi ve şöyle söyledi: "Bu nasıl bir ilahtır, sahradaki bir tilkiden kendisini koruyamayan bir ilah beni nasıl koruyacak?"

O, bu olayı gördükten sonra puta tapmayı bırakıp, bir olan Allah'a inanarak O'na tapmaya başladı. Ebuzer, Resulullah'ı (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) ziyaret etmeden üç yıl önce namaz kılıyordu. Vaktiyle ona: "Namaz kıldığında hangi kıbleye yöneliyordun?" diye sorduklarında "Allah'ın yönelttiği yere doğru namaz kılıyordum" cevabını verdi.¹²¹

Ebuzer Hak Dini Arıyor!

Yukarıda da belirttiğimiz gibi Ebuzer'in temiz ve aynın kalpli oluşu, onu tevhide ulaştırdı ve putu terk etmesine neden oldu. Ama bu kadarı ona yetmiyordu. Marifetini tamamlama ve gerçek dini bulma çabasındaydı. Onu Allah'a daha çok bağlayacak, manevi ve ruhi tekâmüle eriştirecek bir din arayışı içindeydi.

Ebuzer, bu araştırma sırasında Mekke'de birinin kalkıp peygamberlik iddiasında bulunduğunu duydu. Daha fazla bilgi alabilmek için kardeşini Mekke'ye yolladı. Kardeşi döndüğünde kısaca şöyle bir haber getirmişti: "O, insanları iyi işlere davet ediyor, kötülükten alıkoyuyor ve yüce ahlakî erdemlere davet ediyor."

121-Hilyetu'l-Evliya, c.1, s.157, Tabakât-ı İbn-i Sad, c.4, s.220.

Bu kısa haber Ebuzer'i sevindirmiş ancak tatmin etmemişti. Kendisinin bizzat gidip yakından araştırması gerektiğini anlayınca ekmeğini, suyunu alıp, Mekke'ye doğru yola koyuldu. Mekke'ye vardığında Peygamber (s.a.a) ile görüşmenin pekte kolay olmadığını gördü. Bir taraftan onu tanımıyor, evini bilmiyor, diğer taraftan da orada baskı söz konusuydu. Eğer Kureyş, birinin gelip Muhammed'i (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) görmek ve O'nun getirdiklerini öğrenmek istediğini duyduklarında onun suyunu ısıtırlardı. Bu yüzden Peygamberle (s.a.a) görüşmek için akşama kadar bir çözüm yolu bulamadı. Gece karardığında Mescidü'l-Haram'da kalmak istedi. Yabancı biri olduğu, Hz. Ali'nin (*Aleyhisselam*) dikkatini çekmişti.

Ali (*Aleyhisselam*) ona yaklaşarak: Sen hangi kabiledensin, diye sordu.

Ebuzer: Gifar kabilesindenim, diye cevap verdi.

Ali (*Aleyhisselam*) şefkat ve merhamet dolu bir dille onu evine davet etti. O, Ali'nin (*Aleyhisselam*) davetini kabul etti ve geceyi orada geçirdi, ama sırrını ona açmadı. Hz. Ali de (*Aleyhisselam*) ona bir şey sormadı.

Ebuzer, ertesi gün de asıl yitiğini aradı ama hiç bir netice alamadı. Akşamleyin Mescidü'l-Haram'a dönüp geceyi orada geçirmek istiyordu. Yine Ali (*Aleyhisselam*) ona yaklaşarak şöyle dedi: "Kendi evinin yolunu tanımanın zamanı gelmedi mi daha?" Hz. Ali'nin (*Aleyhisselam*) şefkatli daveti üzerine bir gece daha hazretin evinde uyudu. Yine ne Ali (*Aleyhisselam*) ona birşey sordu, ne de o. Kendi kalbindeki sözü ona açtı. Ancak evi terk ederken dedi ki: "Başkasına söylemeyeceğine söz verersen

sana bir şey söylemek istiyorum." Ali (*Aleyhisselam*) ona söz verdi. Ebuzer, Mekke'ye gelmekteki hedefinin ne olduğunu hazrete söyledi; kardeşinin yeterli haberler getiremediğini, kendisinin Peygamberi (s.a.a) yakından görmek istediğini ve sözlerini duymak istediğini söyledi.

Ali (a.s) ona şu cevabı verdi: "Ben yarın seni, Peygamberin olduğu yere götüreceğim, ama onun düşmanları bu durumu bilseler sana eziyet ederler. En iyisi sen beni takip et. Eğer yolda Peygamberin (s.a.a) düşmanlarıyla karşılaşsam bir şeyle meşgul oluyormuş gibi kendimi göstereceğim. Bu sırada sen yoluna devam et, ben sana ulaşırım. Eğer onlarla karşılaşmazsam beni takip eder, girdiğim eve sen de girersin." Böylece kararlaştırdıkları bir günde Ebuzer, Hz. Ali'yi takip ederek Peygamberi görme şerefine nail oldu.¹²²

Başka bir nakle göre de Ebuzer, Peygamberin (s.a.a) huzuruna vardığında Arap cahiliyet geleneğine "Günün hayır olsun" diye selam verdi. Peygamber (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) ona İslam'a göre "Aleykes Selam" diye cevap verdi. Ebuzer dedi ki: "Şiirini oku!" Resul-i Ekrem (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*): "Ben şiir okumuyorum; benim söylediğim Kurân-ı Kerim'dir, Kurân ise Allah'ın sözünden başka bir şey değildir." Ebuzer: "O zaman benim için biraz Kurân'dan okuyunuz" dedi.

Resulullah (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*), Kurân'ın surelerinden birini okumaya başladı.

122-*Tabakât-ı İbn-i Sad*, c.4, s.224-225; az bir farkla *el-İsabe*, c.4, s.63-64 ve *el-İstiab*, c.4, s.62-63'de nakledilmiştir.

Ebuzer dikkatle O'nu dinliyordu. Bir süre sonra Ebuzer yüksek sesle şöyle dedi: "Eşhedu en la ilahe illallah ve eşhedu enne Muhammeden abduhu ve Resuluh."

Peygamber (s.a.a): "Hangi kabiledensin?" diye sordu. Ebuzer cevabında: "Gifar kabilesindenim" dedi. Resulullah (s.a.a) tebessüm etti ve onu süzmeye başladı. Ebuzer, kendisinin Müslüman oluşundan, Resulullah'ın (s.a.a) hayrete düştüğünü biliyordu. Çünkü onların kabilesi yağmacılık, soygunculuk ve yan kesicilikle ün salmıştı. Henüz yeni ve zayıf olan bir dine böylesine bir kabileden birinin gelip katılması şaşılacak bir şeydi. Daha sonra Resulullah (s.a.a) buyurdular ki: "Allah istediğine hidayet verir. Evet, İslam dini, bütün kavimler ve milletler için gelmiştir. Bütün kabileler hidayet olabileceği gibi, Ebuzer de Allah'ın hidayet ettiği kimselerdendir."¹²³

Ebuzer, Peygambere (s.a.a) iman eden dördüncü ya da beşinci kişiydi.¹²⁴ İslam'ın zuhur ettiği ilk günlerde iman edenlerden olduğu için, İslam'ın öncülerinden sayılmaktadır.

Kurân-ı Kerim'in de açıkladığına göre, Resulullah'ın (s.a.a) peygamberliğinin ilk günlerinde iman edenlerin makamı ona sonradan iman edenlerden daha yücedir.¹²⁵

Mekke'nin fethinden önce iman edenler, fazilet ve manevi makam bakımından Mekke'nin fethinden

123-*Tabakât-ı İbn-i Sad*, c.4, s.223.

124-*Tabakât-ı İbn-i Sad*, c.4, s.224; *Usdu'l-Gabe*, c.1, s.30, *el-İsabe*, c.4, s.64; *el-İstiab*, c.4, s.62.

125-Vakıa, 10-11.

ve İslam'ın yayılmasından sonra iman edenlerden daha üstündür. Yine bu konuda Kurân-ı Kerim'de şöyle okuyoruz: "...Fetihden önce mallarını harcayan ve savaşan başkalarıyla bir değildir. Onların, fetihden sonra mallarını harcayan ve savaşanlara karşı derece bakımından büyük bir üstünlükleri var..."¹²⁶

O, Peygamberin (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) büyük sahabelerinden idi. Tarihçiler şöyle naklederler: "Ebuzer Peygamberin (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) nübüvvetine dördüncü ¹²⁷ veya beşinci iman eden kişi olarak tarihe geçmiştir."¹²⁸

Ebuzer Giffarî arif, âlim, fazilet sahibi, hekim ve hatip biriydi. Yüz yıllardan beri onun hikmetli sözleri insanlar arasında nesilden nesle aktarılmaktadır. Onun ne kadar doğru ve sadık bir kişi olduğunu dost ve düşman herkes kabul etmiş ve onlar tarafından da övülmüştür.

İbn-i Hacer şöyle nakletmektedir: "Ebuzer Giffarî'nin üstünlükleri ve faziletleri sayılmayacak kadar çoktur."¹²⁹

Ebuzer, Resul-i Ekrem'in (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) risaletini tebrik eden dördüncü Müslüman'dır.

Ebuzer İslam'ın henüz zuhur etmediği bir zamanda Allah yolunu seçti. Öyle ki etrafındakilere

126-Hadid, 10.

127-Tehzibu't-Tehzib, c.10, s.101; Mustedrek-i Hâkim, c.3, s.384; Marifetu's-Sahabe, c.1, s.457; Şerh-u İbn-i Ebi'l-Hadid, c.13, s.224.

128-Usdu'l-Gabe, c.5, s.186.

129-Tehzibu't-Tehzib, c.10, s.102.

"Allah'tan başkasına ibadet edilmez; putlara tapmayınız, onlardan hiçbir şey istemeyiniz!" demeye başladı. Böylece hak yolunu bulmuş ve kendisini buna adanmıştı. Bu husustaki ifadesine göre, Müslüman olmadan üç yıl evveline kadar kendine mahsus bir şekilde Allah'a ibadet etmiştir.

Peygamberle (s.a.a) birlikte Allah yolunda mücadele etmeye başladı. O Allah'a ibadet ve kulluk etmekte Hz. İsa b. Meryem (*Aleyhisselam*) gibiydi.

"Yeryüzü onun gibi doğru konuşanı üzerinde taşımamış ve gökyüzü de onun gibi doğru sözlü birinin üzerine gölge düşürmedi."¹³⁰

Ebuzer Giffarî, zahit, takvalı, ilim ve fazilet sahibi biriydi. Tüm Müslümanlar yanında özellikle de Resul-i Ekrem (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) ve Hz. Ali'nin (*Aleyhisselam*) yanında özel konum ve makama sahipti. Şeyh Tusî *Rical* kitabında şöyle rivayet etmiştir:

"Ebuzer Giffarî İmam Ali'nin (*Aleyhisselam*) en büyük yaranlarından, sadık dostlarından ve Erkan-ı Erbaa'dandı."¹³¹

İslam'ın İlk Davetçisi

Ebuzer, Müslüman olduğunda Resulullah, (*Sallal-lahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) halkı gizli olarak İslam'a davet ediyordu. Henüz açık davet ortamı oluşmamıştı. O gün Resulullah (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) ile beraber Müslümanların sayısı beş kişiydi. Bu duruma göre Ebuzer, gizlice iman edip, kimse bilmeden Mekke'yi terk etmeliydi.

130-*Marifetu'l-Sahabe*, c.1, s.457; *Usdu'l-Gabe*, c.1, s.301.

131-*Rical-i Tusî*, s.36.

Ama Ebuzer çok mücadeleci ve fanatik biriydi. Sanki batılı ortadan kaldırmak ve insanları doğru yola davet etmek için yaratılmıştı.

Arapların bir takım ağaçlardan yontup yaptıkları putlara tapmalarından daha büyük yanlış ve batıl bir şey olamazdı. İşte Ebuzer buna dayanamayıp, bir süre Mekke'de kaldıktan sonra Resulullah'ın (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) huzuruna vararak vazifesinin ne olduğunu sordu. Resulullah (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) buyurdular ki: **"Sen kendi kavminin arasında İslam'ı tebliğ edebilirsin. Şimdi kendi kabilene dön ve benim emirlerimi bekle!"**

Ebuzer dedi ki: "Allah'a yemin ederim ki kavmime dönmenden önce bu halka, İslam'ın sesini duyuracağım ve böylece bu yasağı çiğneyeceğim."

Bu karar üzerine Kureyş, Mescidü'l-Haram'da konuşmakla meşgulken Mescide girerek yüksek sesle, "Eşhedu en la ilahe illallah ve eşhedu enne Mu-hammeden abduhu ve Resuluh" diye bağırdı.

Tarihin yazdığına göre bu ses, Kureyş'i açıkça savaşa çağıran ilk sestti. Bu ses, arkası olmayan ve Mekke'de akrabası bulunmayan yabancı ve meçhul bir insanın sesiydi.

Resulullah'ın (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) tahmin ettiğı şey gerçekleşmişti. Bu sesi duyan Kureyş, ona saldıarak acımasızca dövdüler.

Bu haber Resulullah'ın amcası Abbas'a ulaştı. Abbas, Mescidü'l-Haram'a gelerek kendisini Ebuzer'in üzerine attı. Onu müşriklerin şerrinden kurtarmak için şöyle dedi: "Sizin hepiniz tüccarsınız ve ticaret kervanlarınız Gifar kabilésinin yakınından geçiyor.

Eğer ona bir şey yapacak olursanız Kureyş'in ticareti tehlikeye düşer ve artık hiç bir ticaret kervanı oradan sağlam geçemeyecektir."

Abbas'ın bu sözleri Kureyşlileri linç girişiminden vazgeçirdi ve böylece Ebuzer'i serbest bıraktılar. Ama Ebuzer çok ateşli, fevkalade cesur ve mücadeleci olduğundan ertesi günü yine aynı yere gelerek daha önce söylediği sözleri tekrarladi. Yine Kureyş-liler başına üşüşerek onu şiddetli bir şekilde dövdüler. Abbas yine önceki gün söylediklerini tekrarlayarak Ebuzer'in canını kurtardı.¹³²

Söylendiği gibi eğer Abbas olmasaydı, Ebuzer'e kurtuluş yoktu. Ebuzer, başına gelen bu olayla İslam için mücadelesinden geri adım atacak biri değildi.

Birkaç gün sonra Kâbe'yi tavaf ederken bir kadının, Kâbe'nin yanına konulan "Asaf" ve "Naile" adlı iki puta hitap ederek dertlendiğini gördü ve çok üzüldü. Kadına, onların faydasız olduğunu bildirmek için şöyle dedi: "Bu ikisini birbiriyle evlendirsene!" Kadın, Ebuzer'in söylediğine kızarak şöyle bağırdı: "Sen Müslüman olmuştun." Kadının bağırmasıyla Kureyş'in gençleri Ebuzer'in başına toplanıp onu dövmeye başladılar. Ama Bekroğulları kabilesinden bir grup ona yardım ederek Ebuzer'i müşriklerin pençesinden kurtardı.¹³³

Gifar Kabilesinin Müslüman Oluşu

Resulullah (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*),

132-Hilyetü'l-Evliyâ, c.1, s.158-159; *Tabakât-ı İbn-i Sad*, c.4, s.225; *el-İstiâb*, c.4, s.63; *el-İsâbe*, c.4, s.64; *ed-Derecâtü'r-Rafia*, s.22.

133-*Tabakât-ı İbn-i Sad*, c.4, s.223.

yeni gelen öğrencisinin mücadelecı ve kıyamcı ruhunu çok iyi biliyordu. Ama henüz bunun zamanı olmadığı için, onu kavminin yanına yollayarak, onları İslam'a davet etmesini emretti.

Ebuzer, kendi kabilesine dönerek Allah tarafından peygamber geldiğini ve inanılacak olan Allah'ın bir olduğunu söylüyor ve onları güzel ahlaka, kötülüklerden korunmaya davet ediyordu. Önce Ebuzer-'in kardeşi ve annesi daha sonra da kabilesinin yarısı Müslüman oldu. Resulullah'ın (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) Medine'ye hicretinden sonra da geri kalan yarısı Müslüman oldu. Eslem kabilesi de onların etkisinde kalarak Müslüman oldu ve Resulullah'ı (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) ziyaret ettiler. Ebuzer, Bedir ve Uhud savaşından sonra Medine'ye dönüp Resulullah'a (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) katılarak orada ikamet etti.

Ehlibeyt'i (a.s) Müdafaası

Ebuzer Giffari tüm işkencelere ve baskılara göğüs gererek imanından ve hak yoldan bir an bile ayrılmadı. O Müslümanlığı ilk kabul ettiğinde Peygambere (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) verdiği sözü tuttu. Ömrünün sonuna kadar Peygamberin (s.a.a) vasiyetine amel etti. Resulullah'ın yolundan ayrılmayan fedailerdendi.

Ebuzer, Resulullah'ın en büyük yaranından ve en değerli sahabelerindendi. İman bakımından İslam'ın ilk günlerindeki en sağlam olanlardan biriydi. Gerek Resulullah'ın (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) hayatında gerekse dünyadan göçtükten sonra, gerçek İslam'ı yaşamaktan ve gerçekçi olmaktan taviz

vermedi ve hiçbir tehdit ve vaatler onu asıl hedefinden alıkoymadı. O, Resulullah'ın (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) vefatından sonra büyük bir ihtilaf doğmasına rağmen devamlı olarak Allah Resulü'nün ve Ehlibeyt'inin yanında yer aldı ve onları savunmak için tüm gücünü sarf etti.

Ebuzer, Resulullah'ın sahabelerinin arasında O'nun Ehlibeyt'ini en çok seven ikinci şahıstır. Ölünceye dek Hz. Ali'den (*Aleyhisselam*) başka kimsenin halifelliğini kabullenmedi. Onun Resulullah'ın Ehlibeyt'ini (*Aleyhisselam*) çok sevdiğine dair delil gerekmez. Çünkü çok açık bir şekilde kimseden çekinmeden Hz. Ali'yi (*Aleyhisselam*) savunmuştur.

Ebuzer'in Canı Pahasına Ehlibeyt'i (a.s) Savunması

Ehlibeyt ve Ehlisünnet kaynaklarında nakledilen Sakaleyn hadisi başta Hz. Ali (*Aleyhisselam*) olmak üzere, Ehlibeyt İmamları'nın imametini açıkça kanıtlamaktadır. Allah Resulü (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) defalarca ashabına şöyle buyurdular: **"Ben aranızda iki paha biçilmez emanet bırakıyorum; biri Allah'ın kitabı Kurân ve diğeri İtret'im/ Ehlibeyt'imdir. Bu ikisine sımsıkı sarıldığınız müddetçe asla sapıklığa düşmezsınız. Bu ikisi Kevser havuzunun başında bana varıncaya kadar birbirlerinden ayrılmazlar."**¹³⁴

Resulullah (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) Menzilet Hadisi'ni çeşitli münasebetlerle defalarca buyurmuştur. Menzilet Hadisi'ni sadece Tebük

134-Sahih ve Müsned kitapları.

savaşı dönemiyle sınırlandırmak mümkün değildir. Peygamber (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) şöyle buyurdular: **"Sen bana oranla, Harun'un Musa'ya olan nispeti gibi olmaktan razı değilsin? Şu farkla ki benden sonra peygamber yoktur. Sen benim halifem olmadıkça benim bu dünyadan gitmem doğru değildir."**

Zilhicce ayının 18. günü öğle üzeri Resulullah (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) veda haccından dönerken Maide suresinin 67. ayeti nazil oldu. Yüce Allah şöyle buyurmuştur: **"Ey Peygamber sana Rabbinden gönderilen emri bildir. Bunu yapmazsan, onun elçiliğini yapmamış olursun."**

Bu ayeti kerime yolda hareket halinde iken nazil oldu. Bu sırada hac kafilesi Mekke ile Medine arasında Cuhve vadisindeki Gadir-i Hum denen su birikintisinin kıyısına gelmişti. Bu bölge çeşitli bölgelere gidecek hacılar için kesişim ve ayırım noktasıydı.

Resul-i Ekrem (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) önde gidenleri çağırdı ve arkadan gelenleri de bekledi. Halk tamamıyla da toplanınca namaz kıldırdı. Deve hamutlarından üç basamaklı ve yüksekçe bir minber yaptırdı. Çeşitli rivayetlere göre yüz bini aşkın Müslüman toplanmıştı. Allah'a iman ve kendi peygamberliklerine şahadet edici, birlik ve beraberlikle ilgili bir konuşma yaptı ve sonunda şöyle buyurdu: **"Size paha biçilmez iki emanet bırakıyorum. Biri Allah'ın kitabı Kurân diğeri de benim Ehlibeyt'imdir. Bunlara sarılırsanız asla sapıklığa düşmezsiniz. Bu ikisinin hesabı kıyamet günü sizden sorulacaktır."**

Resul-i Ekrem (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) daha sonra Hz. Ali'yi (*Aleyhisselam*) yanına alarak ellerini tutup kaldırdı, öyle ki halk her ikisinin de koltuklarının beyazlarını gördü ve **"Ben kimin mevlası isem Ali onun mevlasıdır. Allah'ım ona dost olana dost, düşman olana düşman ol, ona yardım edene yardım et, onu horlayanı horla. Hakkı onunla beraber kıl!"** buyurdu.

İşte, bu tebliğden sonra Maide suresinin 3. ayeti nazil oldu: *"Bu gün sizin dininizi kemale erdirdim, nimetimi tamamladım, size din olarak İslam'ı seçtim ve hoşnut oldum."*

Bu ayetten sonra ise orada bulunan Müslümanların tamamı Hz. Ali'yi (*Aleyhisselam*) kutladılar. Hz. Ali (*Aleyhisselam*) böylece Allah'ın emriyle Resul-i Ekrem (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) tarafından kendi yerine tayin ediliyordu. Biat merasimi tamamlandıktan sonra Resul-i Ekrem (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) şöyle buyurdu: **"Allah'a şükürler ediyorum ki kendi dinini tamamladı. Kendi nimetlerini insanlara tamamladı. Benim risaletim ve benden sonra Ali'nin velayetine hoşnut oldu."**

Bu muazzam tarihî olay sadece (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) kaynaklarında değil Ehlişünnet kaynaklarında da yer almaktadır.

"Sana gelen ilimden sonra artık her kim seninle tartışmaya kalkarsa de ki: Gelin, oğullarımızı, oğullarınızı, kadınlarımızı, kadınlarınızı çağıralım, kendimiz ve kendiniz de onlarla bir araya gelelim. Sonra canı gönülden dua edip Allah'ın lanetini

yalancılara boynuna geçirelim!"¹³⁵

Sakife olayında halk Ebu Bekir'e biat etti. Yukarıdaki zikredilen ayet ve hadislerden Resulullah'ın hak halifesi İmam Ali'ydi. İmam Ali (*Aleyhisselam*) hakkı olan hilafetini talep etti. Geceleri Hz. Fatıma'yı (*Aleyhisselam*) bineğine bindirerek [Hz. Fatıma aldığı darbeler yüzünden yürümekte zorluk çektiğinden İmam Ali onu bineğe bindiriyordu] oğulları İmam Hasan ve Hüseyin'i (*Aleyhisselam*) yanına alarak muhacir ve ensarın evlerine giderek gasp edilmiş hakkını geri almak için onlardan yardım istedi. İmam Ali (*Aleyhisselam*) 40 kişiyi etrafına topladı, o 40 kişi canları pahasına yarın sabah saçlarını tıraş edip, kılıçlarını kuşanıp İmam Ali'nin yanına geleceklerine dair imam Ali'yle (*Aleyhisselam*) ahitleştiler. Sabah olunca 40 kişiden sadece Salman, Ebuzer, Mikdad ve Zubeyr saçlarını tıraş edip kılıçlarını kuşanarak İmam Ali'nin (*Aleyhisselam*) huzuruna geldiler. İmam Ali (*Aleyhisselam*) halife oluncaya kadar o hazretin yanında yer aldılar.

Osman öldürüldükten sonra Talha ve Zubeyr İmam Ali'nin (*Aleyhisselam*) yanına gelerek dünya malı ve makam istediler. İmam Ali (*Aleyhisselam*) onların isteklerini kabul etmedi. Bunun üzerine Ayşe'nin yanına gittiler. Ayşe, İmam Ali'ye (*Aleyhisselam*) karşı Cemel savaşını başlattı ve bu ikisi de Cemel savaşında öldürüldüler. İmam Ali (*Aleyhisselam*) ertesi akşam o 40 kişinin evine giderek onlardan yardım istedi. Onlar sabah şafak vakti huzurunda olacaklarını söylediler fakat sabah

135-Âl-i İmran, 61.

olduğunda birinci günkü gibi o dört kişiden başkası hazır olmadı. İmam Ali (*Aleyhisselam*) üçüncü gece tekrar o 40 kişinin evine gitti, onlar yardım edeceklerine dair hazrete söz verdiler fakat sabah olduğunda birinci ve ikinci günkü gibi dört kişiden başkası hazır olmadı.¹³⁶

Dolayısıyla Ebuzer Giffarî her üç gecede İmam Ali'ye (*Aleyhisselam*) söz verip canı pahasına ahbine vefalı kalarak davasındaki samimiyetini ispatladı.

H. Ali (a.s) Ebuzer'in Vasisi

Davud b. Ebi Avf şöyle diyor: Muaviye b. Selebi Leysi bana şöyle dedi: Sana hiçbir şüphe içinde olmayan bir hadis anlatmamı ister misin? Evet, isterim. Ebuzer Giffarî hastalanmıştı, İmam Ali'yi (*Aleyhisselam*) kendisine vasi seçerek tüm işlerini ona havale etti. Ebuzer Giffarî'nin ziyaretine gelen bir grup ona şöyle dedi: Ey Ebuzer! Emirülmüminin Osman'ı kendine vasi seçseydin daha iyi olurdu?

Ebuzer onlara şöyle cevap verdi: "Ben kendime hak olan kimseyi vasi seçtim. Allah'a andolsun ki, Ali kalplere hayat ve canlara huzur verir. Eğer Ali olmazsa siz ne yer ehlini ne de gök ehlini tanırırsınız."

İbn-i Selen şöyle diyor: Vaktiyle Ebuzer'e şöyle bir soru sordum: Ey Ebuzer biliyoruz ki Resulullah'ın en çok saygı duyduğu ve sevdiği kimseye sende saygı duyuyor ve seviyorsun. O şahısın kim olduğunu bize söyler misin?

Ebuzer şöyle cevap verdi: "Evet, doğrudur, şunu çok iyi bilin ki en çok sevdiğim ve saygı duyduğum

136-*Şerh-u İbn-i Ebi'l-Hadid*, c.11, s.14.

mazlum olan ve hakkı gasp edilen Ali b. Ebu Talib'dir."¹³⁷

Ebuzer-i Giffari'nin Hz. Ali (a.s) Hakkındaki Tavsiyesi

Ebuzer, halkı etrafına toplayıp İmam Ali'nin (*Aleyhisselam*) yüce şahsiyetini ve herkesten daha üstün ve faziletli olduğunu anlatıyordu. Fırsat buldukça hakkı ve gerçekleri insanlara açıklıyor ve hücceti onlara tamamlıyordu. İbn-i Ebi'l Hadid, Ebu Rafi'nin Resul-i Ekrem'den (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) şöyle hadisini rivayet ediyor: Ben Ebuzer'i ziyaret etmek için Rebeze'ye gitmiştim. Ebuzer ile vedalaşırken o, bana ve yanımdakilere şöyle buyurdu: Çok yakında fitne baş gösterecek, bu yüzden Allah'tan korkun, takvalı olun ve Hz. Ali'ye (*Aleyhisselam*) sarılın. Çünkü Allah Resulü'nden (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) şöyle işittim:

"Ey Ali! Bana ilk iman eden sensin. Kıyamet günü benimle ilk tokalaşacak sensin, sen Sıdık-ı Ekber ve Faruk-u Azimsin; hak ve batılı birbirinden ayıran sensin. Sen müminlerin efendisisin. Kâfirler ise dünyanın efendileridir. Sen, benim kardeşim ve vasimsin, benim en hayırlı mirasçımın ki borcumu ödeyecek ve vadelerimi ifa edeceksin."¹³⁸

Yukarıda zikredilen konulardan anlaşıldığı üzere Ebuzer bereketli ömrünü İmam Ali'ye (*Aleyhisselam*) itaat ederek geçirmiştir. İmam Ali'yi (*Aleyhisselam*) hem kendi imamı ve hem de tüm

137-*Âyanu's-Şia*, c.4, s.230.

138-*Şerh-u İbn-i Ebi'l-Hadid*, c.4, s.116.

Müslümanların imamı olarak tanımıştır. O hazretin velayetinden ve hak yoldan onu hiçbir güç alıkoyamamış ve canı, malı ve her şeyi pahasına olsa bile gerçekleri anlatmaktan çekinmemiştir.

Ebuzer'in Osman'ın Yanlışlarına İtirazı

Osman halifelige geldiğinde, toplumsal adaleti çiğneyerek halkın malını kendi keyfine göre istediğine bağlıyordu.

İslam mücahitleri cephelerde şehitler vererek düşmanları yenip, ganimetler alıyorlar ve Osman'ın başında bulunduğu İslam devletinin merkezine gönderiyorlardı. Halife de bunları kayıtsız şartsız kendi akrabalarına ve yakınlarına dağıtıyordu. Takvalı, ilimli, faziletli şahıslar ise çeşitli bahanelerle bu ganimetlerden mahrum bırakılıyordu. Osman layık ve salih olmayan kişileri iş başına getiriyordu. Onların yaptığı kötü amellere Müslümanlar defalarca itiraz ettiler. Osman ise Müslümanların bu tepkilerini ve itirazlarını görmezden geliyordu. Halifenin İslam dışı yaptığı bu haksızlıklar o kadar arttı ki başta Ebuzer olmak üzere büyük sahabeler Osman'ın adaletsizliğine itirazda bulundular. Ebuzer, Osman'ın Beytülmal'in sorumluluğunu Mervan Hekem'e verdiğini duyunca sokaklarda ve pazarda yüksek sesle itirazını dile getirerek şu ayeti okudu: *"Altını ve gümüşü hazineye tıkp da onu Allah yolunda harcamayanları, acı bir azap ile müjdele!"*¹³⁹

Ebuzer, Osman'ın akrabalarına yaptığı yersiz harcamalara itiraz ederek onu kınıyordu. Osman'a

yaptığı itirazlarından dolayı birçok kez işkence ve zulme maruz kaldı.

Ebuzer'in Şam'a Sürgünü

Bu olaylar, Ebuzer'in sürülmesine zemin hazırladı. Çünkü Ebuzer'in Medine'de kalması Osman tarafından tahammül edilecek bir durum değildi. Dolayısıyla Ebuzer'i Şam'a sürdü.

Ebuzer, Şam'a vardığında oranın da Medine'den farksız olduğunu gördü. Muaviye halifelik hazırlığı yapıyor; Rum'a yakın olduğu, Rumların gelip gittiği ve onların karşısında zayıfladığımız belli olmasın bahanesiyle de kendisine saray yaptıırıyordu. Yüzlerce insanı da bu sarayın ağır inşaatında çalıştırarak eziyordu.

Ebuzer, halkın malının çarçur edilmesine ve ihanete asla göz yumamazdı. Bu sefer de Muaviye'nin bozuk işlerine karşı mücadele başlattı.

Muaviye'nin Müslümanların ortak malı olan Beytülmal'den yapılan güzel sarayını gördüğünde öfkelenerek ona şöyle dedi: "Eğer bu saray Müslümanların Beytülmal'inden yapılmışsa bu onlara yapılan bir hıyanettir ve eğer şahsi malından yapılmışsa da israftır."

Resulullah'ın yardımcısı bununla yetinmeyip, Osman'ın hükümetinin aynısı olan Muaviye hükümdarlığının gerçek yüzünü deşifre etmek için şöyle dedi: "Ben yersiz ameller ve harcamalar görüyorum ki Müslümanlar arasında bunlara asla rastlamadım. Bu işler Allah'ın kitabına ve Resulullah'ın sünnetine aykırıdır. Bunların hükümetinde hak ayaklar altına alınıp, batıl

diriltiliyor. Doğru sözlüler yalanlanıyor, liyakati olmayan bir takım insanlar Müslümanların mallarını kendilerine tahsis ediyor, iyiler ve haklı olanlar ise mahrum bırakılıyorlar."

Bu sözler, Resul-i Ekrem ve Hz. Ali'nin sözleri gibi yıkıcıydı. Onların mektebinin öğrencisinin ağzından çıkan bu sözler batıl hükümetin temeline indirilen ağır bir darbeydi. Bu da Muaviye'nin hükümeti için çok tehlikeliydi. Muaviye, Ebuzer'in sözlerinin insanlar üzerinde ne derece etkili olacağını bildiğinden onu susturmak için üç yüz dinar yolladı.

Ebuzer, onun sinsi planlarını çok iyi biliyordu. Muaviye'nin temsilcisine şöyle dedi: "Eğer bu para benim bu yıl ki Beytülmal'den kesilen hakkımsa kabul ediyorum, ama eğer hediye ise benim onun hediyesine ihtiyacım yoktur" diyerek parayı geri çevirdi.¹⁴⁰

Şa'da Kıyamın Tırmanışı

Ebuzer'in adaletsizlik ve bozgunculuğa karşı öyle bir mücadelesi vardı ki onu bu tutumumu halk derinden etkileniyor ve onları Muaviye'nin aleyhine ateşliyordu. Mesela bazen sabah namazını Şam surlarının kapısında kılardı. Beytülmal kervanları şehre geldiklerinde şöyle sesleniyordu: "Bu kervanlar ateş yüklüdür. İyiliği emredip, kötülükten sakındırdığı halde kendisi ona uymayanlara Allah lanet etsin!"

Bazen de Muaviye'nin sarayı önünde durur

140-*ed-Derecâtü'r-Rafia*, s.243; *Şerh-i Nehcü'l-Belaga*, İbn-i Ebi'l-Hadid, c.3, s.54.

aleyhine sloganlar atardı.

Muaviye tarafından Kansereyn bölgesine hâkim olarak atanan Cellam Gifari şöyle diyor:

"Vaktiyle rapor sunmak için Muaviye'nin huzurundaydım. Aniden sarayın önünden bir ses duydum ki şöyle sesleniyordu: "Bu kervanlar ateş getirdiler. Allah, başkalarına iyiliği emredip ve kötülükten sakındırıp da buna uymayanlara lanet etsin!"

Bu sırada Muaviye'nin renginin kaçtığını ve yüz ifadesinin değiştiğini gördüm. Bana dönerek dedi ki: "Şu sesin sahibini tanıyor musun?"

Hayır, tanımıyorum, dedim.

Muaviye: O, Cündeb b. Cünade-i Gıfarî'dir ve bu iş de onun günlük işlerinden biridir, dedi ve Ebuzer'i yanına getirmelerini emretti.

Bir süre sonra Ebuzer'i çeke çeke getirdiklerini gördüm. Onu Muaviye'nin karşısına diktiklerinde Muaviye son derece sert bir üslupla şöyle dedi: "Ey Allah'ın ve Peygamberin düşmanı! Niçin her gün benim aleyhime konuşma yapıyorsun? Eğer Peygamberin sahabelerini, Osman'dan izin almadan öldürmeye yetkim olsaydı, seni bir gün bile yaşatmazdım. Ama halifeyi durumdan haberdar edip hakkında talimat isteyeceğim."

Cellam diyor ki: Ben, Ebuzer'i görmeyi çok arzuluyordum. Çünkü o, benim mensup olduğum kabiledendi. Onu iyice inceledim; buğday tenli, seyrek sakallı ve beli biraz bükülmüş biriydi. Muaviye'nin askerlerinin elinde tutuklu olmasına rağmen, ona karşı en küçük saygıyı bile göstermedi. Muaviye'nin cevabında şöyle dedi:

"Ben Allah'ın ve Peygamberin (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) düşmanı değilim. Sen ve baban Ebu Süfyan Allah'ın ve Peygamberin (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) düşmanlarısınız. Siz gerçekte küfrünüzü gizleyip, görünüşte İslam'ı izhar ettiniz. Kaç kez Peygamber (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) tarafından lanetlenmiş birisin. İslam Peygamberi, (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) sana hiç doymaman için lanet etmiştir.

Ben Resulullah'tan (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) duydum senin hükümetin hakkında: **"İslam hükümeti boğazı açık ve hiç doymak bilmeyen bir ferdin eline geçerse, Müslümanlar uyanmalı ve kendilerini onun şerrinden korumalıdır!"** buyurmuştu.

Ebuzer, bu sözleriyle hassas yerden darbeyi vurmuş ve Muaviye'nin çirkef yüzünü Resulullah'ın (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) diliyle açığa çıkarmıştı. Bu hadis meşhur hadislerden olduğu için Muaviye inkâr edemedi. Sözü geçiştirmek için şöyle dedi: "Resulullah'ın (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) maksadı başka biridir."

Ebuzer: "Hayır, yanıyorsun, bu hadisten maksat sensin. Ben Resulullah'tan (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) duydum ki seni şöyle lanetliyordu: **"Allah'ım ona lanet et ve onun doymak bilmeyen gözünü toprakla doyur!"**

Ebuzer, daha sonra şunları ilave etti: "Ben, Resulullah'tan (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) duydum ki senin öbür dünyadaki halinden şöyle haber verdiler: **"Muaviye ateşte yanacaktır."**

Ebuzer büyük bir cesaretle bu hadisleri anlatarak

Muaviye'yi rezil etti. Ama o da tıpkı günümüzdeki mahkûm olan siyasetçiler gibi güç kullandı. Yalancı bir gülümsemeyle Ebuzer'i gözaltına almaları emrini verdi.¹⁴¹

Ebuzer Medine Yolunda

Belirttiğimiz gibi Muaviye, Ebuzer'in açıklamalarının ne kadar etkili olduğunu biliyordu. Ebuzer, tebliğine bu şekilde devam edecek olursa çok geçmeden halkın aleyhine ayaklanacak ve bu kıvılcım Medine'ye kadar sıçrayacaktı.

İbn-i Battal şöyle diyor: "Muaviye'nin ordusu, Ebuzer'in sözlerinden etkilenmiş ve ona yönelmişlerdi. Dolayısıyla Ebuzer'in Şam'da kalmasından büyük bir endişe duyuyorlardı."¹⁴²

Diğer taraftan da Ebuzer gibi Resulullah'ın (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) büyük sahabesini tutuklamak genel olarak halkın zihninde kötü intibalar bırakacaktı. Muaviye, Osman'a mektup yazarak, Ebuzer'in Şam'da kalmasının kendileri için bir tehlike oluşturacağını ve halkın ayaklanmasına neden olabileceğini yazdı ve şöyle rapor etti:

"Halk, Ebuzer'in etrafına toplanıyor. Halkı, senin aleyhine kışkırtmasından korkuyorum. Bu bölgenin halkına ihtiyacın varsa Ebuzer'i buradan uzaklaştır!"

Osman ona, cevabında şöyle yazdı: "Ebuzer'i zayıf, çıplak ve vahşi bir deveye bindirerek

141-*Umdetu'l-Kari*, c.4, s.291; *el-Gadir*, c.8, s.333'den naklen.

142-*ed-Derecâtü'r-Rafia*, s.243; *Şerh-i Nehcü'l-Belaga*, İbn-i Ebi'l-Hadid, c.8, s.257-258.

Medine'ye doğru gönder."

Muaviye hiç beklemeden halifenin emrini icra etti. Ebuzer'e olan kini yüzünden onu kötü bir halde Medine'ye doğru yola çıkardı.

Mesudî şöyle yazıyor: "Muaviye, onu yalısı kuru ağaçtan olan bir deveye bindirdi ve çok vahşi ve acımasız beş kişiyi de onu Medine'ye götürmeleri için görevlendirdi. Deveyi çarparak götürdüklerinden Ebuzer, devenin üzerinden zıplayıp düşüyordu. Öyle ki Medine'ye vardıklarında Ebuzer'in paçalarının eti dökülmüştü ve az kalsın bu acıdan ölecekti."¹⁴³

Rebeze'ye Sürgün

Osman bir daha Ebuzer'i çağırıp, yumuşatmaya çalıştı. Ama ümidi suya düştü. Zira Ebuzer, onu görür görmez şöyle dedi: "Resulullah, (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) Ebu Bekir ve Ömer'in nasıl davrandıklarını görmedin mi? Acaba sen onlar gibi mi davranıyorsun? Sen kaba bir şekilde davranıyor, işkence ediyorsun."

Bu sözler Ebuzer'in, davasından vazgeçmeyeceğinin açık göstergesiydi. Osman'ı her türlü antlaşmadan ümitsiz bıraktı ve Ebuzer'i sürgün etme kararında sabit kıldı. Onun için çekinmeden "Medine'den çıkmalısın!" dedi.

Ebuzer: "Ben de senden bıkmışım ve seninle bir şehirde kalmak istemiyorum, ama nereye gideyim?"

Osman: "Nereye istersen gidebilirsin!"

143-Murucu'z-Zeheb, c.2, s.349; *Şerh-i Nehcü'l-Belaga*, İbn-i Ebi'l-Hadid, c.8, s.358; *ed-Derecatu'r-Rafia*, s.244.

Ebuzer: "Şam'a döneyim; zira orası Allah'ın düşmanlarıyla cihat yeridir."

Osman: "Ben seni orayı da karıştırmayasın diye Şam'dan buraya getirttim. Bir daha nasıl seni oraya göndereyim?"

Ebuzer: "Irak'a gideyim mi?"

Osman: "Hayır, Irak'a gidecek olursan bir toplumun içine gitmiş olursun ki onlar halifeliği kabul etmiyorlar."

Ebuzer: "Mısır'a gideyim mi?"

Osman: "Hayır, olmaz."

Ebuzer: "Peki, nereye gideyim?"

Osman: "Çöle gitmelisin ki halk ile ilişkin kesilsin."

Ebuzer: "Çölden İslam merkezine hicret ettikten sonra yine sahraya mı döneyim?"

Osman: "Evet!"

Ebuzer: "O halde Necd sahrasına gidiyorum."

Osman: "Hayır, Medine'nin uzak doğusundaki Rebeze çölüne gideceksin ve oradan bir tarafa ayrılmayacaksın!"¹⁴⁴

Ebuzer, Rebeze'nin ismini duyunca dedi ki: "Allahu Ekber! Allah Resulü doğru haber vermiştir. Resulullah (s.a.a) önceden başıma gelecek her şeyi bana haber vermişti."

Osman: "Ne haber vermişti?"

Ebuzer: "Beni, Mekke ve Medine'de bırakmayacaklarını ve sonunda Rebeze çölünde

144-*ed-Derecatü'r-Rafia*, s.245; *Şerh-i Nehcü'l-Belaga*, İbn-i Ebî'l-Hadid, c.8, s.260.

öleceğim haberini vermişti."¹⁴⁵

Burada hamiyet sahibi her Müslüman'ın düşünmesi ve sorması gerekmez mi; acaba ilahi bir kimsenin ve Resulullah'ın mücahit yarenlerinden olan birinin mükâfatı bu mudur? Necd sahrasında bile kalmasına izin verilmezken, Müslümanların Beytülmal'ini çarçur eden dünyaperestlerin halifenin göz bebeği olmaları ve hizmete layık görülmeleri ve Resulullah'ın gerçek dostlarının ıssız çöllere sürgün edilmesi reva mı? Acaba İslam mantığı buna izin veriyor mu? Ebuzer'in doğruyu söylemek, fesat ve adaletsizlikle mücadele etmekten başka ne suçu vardı ki?

Haşimoğulları'nın Ebuzer'i Uğurlaması

Ebuzer'in sürgün hükmü kesinleşti ve halife, Ebuzer'i Rebeze'ye kadar götürmesi için bir muhafız görevlendirdi.

Osman, halkın ayaklanmasını önlemek için, Ebuzer ile konuşmayı ve onu uğurlamayı yasakladı. Halk, halifenin korkusundan onu uğurlamaya cesaret edemedi. Ama Haşimoğulları ve Ebuzer'in sadık dostları Ali (*Aleyhisselam*), Hasan ve Hüseyin (*Aleyhis-selam*), Ammar ve Akil halifenin yasağına uymayarak Ebuzer'i uğurlamaya geldiler.

Bu sırada Hasan b. Ali (*Aleyhisselam*), Ebuzer ile konuşmaya başladı. Halifenin emrini icra etmekle görevlendirilen halifenin müşaviri ve damadı Mervan, uğurlamaya gelenleri engellemek için Hasan b. Ali'ye (*Aleyhisselam*) şöyle dedi: "Ey

145-Murucu'z-Zeheb, c.2, s.350.

Hasan! Bitir artık, halifenin bu adamla konuşmayı yasakladığını bilmiyor musun?"

H. Ali'nin (a.s) Sözlery

Emirülmüminin Ali (*Aleyhisselam*), Mervan'ın bu küstahlığına kızarak onu kenara itti ve atını kamçılıyarak şöyle buyurdu: "Çekil bakalım Allah'ın cehennemliğı!

Daha sonra Ebuzer'e dönerek şöyle buyurdu: "Ey Ebuzer! Sen, Allah için halifeye muhalefet ettin. Bu yüzden O'nun lütfünü ummalısın. Onlar, dünyaları için senden korktular; sen ise dinin için onlardan korkuyordun. Onların dünyalarını onlara bırak ve dinini onların tehlikesinden kurtar. Onlar senin kaçındığın dünyaya ne kadar da muhtaçtırlar. Hâlbuki sana yasak ettikleri şeylere senin hiçte ihtiyacın yoktur.

Kıyamet günü kimin kârlı, kimin zararlı olduğu belli olacaktır. Eğer yerler ve gökler bir kulun üzerine kapansa, o kul takva yolunu seçerse Allah, onu kurtuluşa erdirir ve kapalı kapıları onun yüzüne açar. Yalnız hakka sığın ve batıldan kork. Eğer, onların dünyalarıyla işin olmasaydı, seni severlerdi; dünya malından kendine bir pay ayırsaydın, senden emin olurlar, endişeleri olmazdı."

Akil'in Sözlery

Daha sonra Emirülmüminin Ali (*Aleyhisselam*) Ebuzer'i uğurlamaya gelenlere hitap ederek şöyle buyurdu: "Amcanızla vedalaşın!" sonra Akil'e dönerek "Artık kardeşinle vedalaş!" buyurdu.

Akil, ilerleyip şöyle dedi: "Ey Ebuzer! Bu son dakikalarda ne diyeceğimi bilmiyorum. Biliyorsun ki biz seni çok seviyoruz ve sen de bizi çok seviyorsun.

Allah'tan kork ve sakın. Ondan sakınmak kurtuluş yoludur. Zorluklara karşı sabırlı ol. Çünkü sabır ruhun büyüklüğünün nişanesidir.

Bilmelisin ki hedef yolunda sabır ve istikameti zor saymak acizliktir. Kurtuluşun gecikmesinden ve sıkıntıdan yorulmak bir nevi ümitsizliktir. Buna göre kesinlikle ümitsizliğe düşme!"

H. Hasan b. Ali'nin (a.s) Sözleri

Daha sonra İmam Hasan (*Aleyhisselam*) söz aldı ve şöyle buyurdu: **"Bunların sana yaptıklarını görüyorsun. Dünya ebedi olmadığı için yapılanları unut. Meşakkat ve çektiğin sıkıntıların karşılığını ahirette almak için onlara göğüs ger. Sabırlı ol ki Resulullah (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*), senden razı olduğu halde onunla buluşasın!"**

H. Hüseyin b. Ali'nin (a.s) Sözleri

H. Hüseyin de (*Aleyhisselam*) söze başlayarak şöyle buyurdu: **"Amcacığım! Allah bu durumu değiştirebilir. Allah, her gün yaratıp yok edendir. Bunlar dünyalarını sevdikleri için seni üzdüler ve bu şehirde kalmana izin vermediler. Ama sen dinin için onları günahattan alıkoymaya çalıştın. Onların ne kadar da senin sakındırmak istediğin mala ihtiyacı vardır. Hâlbuki sana yasak ettikleri şeyden sen ganisin.**

Allah'tan sabır isteki üzülmeyesin. Allah'a sığın, çünkü sabır dinin bir bölümü ve büyüklük alametidir. Ama üzüntü ve dargınlık, ne günü çabuk geçirir ne de ölümü uzaklaştırır."

Ammar'ın Sözleri

Ammar'ın tüm vücudunu öfke kaplamış, titriyordu. Şöyle dedi Ebuzer'e: "Seni korkutanları, Allah korkutsun! Allah'a yemin ederim ki eğer sen onların dünyasıyla uyum sağlasaydın, güvende olacaktın. Onların işlerini alkışlasaydın, seni seveceklerdi. Halkı senin aleyhine yönelten şey, onların dünyaya olan bağlılıkları, ölümden korkmaları ve başta olanı sevmektir. Bunlar dinlerini halifenin yandaşlarına bağladılar. Onlar da bunun karşılığında dünyalarından onlara verdiler. Her iki grup da dünyada ve ahirette hüsrandır."

Ebuzer'in yaşı ilerlemiş ve artık yaşlanmıştı. Ağlayarak şöyle dedi: "Allah'ın rahmeti üzerinize olsun Ey Resulullah'ın Ehlibeyti! Sizi gördüm Allah Resulünü (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) hatırladım. Benim, Medine'de sizden başka kimsem yoktur.

Varlığım, Hicaz'da Osman'ı, Şam'da ise Muaviye'yi sıktı. Osman Medine'de kalmama izin vermediği gibi, Mısır'a ve Basra'ya gitmeme de izin vermedi. Çünkü halkı onların aleyhine kışkırtacağımdan korkuyordu. Beni öyle bir yere yolluyor ki orada Allah'tan başka hiç bir yardımcım yoktur. Ben, Allah'tan başka hiç bir şey istemiyorum. Rabbim benimle olduğu müddetçe hiç bir şeyden korkum

yoktur."¹⁴⁶

Osman'ın İmam Ali'ye (a.s) Tepkisi

Diğer taraftan Mervan halifenin yanına gelerek durumu anlatıp, Hz. Ali'yi (*Aleyhisselam*) şikâyet etti. Osman, Emirülmüminin Ali'ye (*Aleyhisselam*), verdiği emre uymamasına kızarak şöyle dedi: "Ey Müslümanlar! Ali, emirlerime karşı geliyor. Benim temsilcimi geri çevirip, işini yapmasına mani olmuştur. Allah'a yemin ederim ki bu yaptıklarının cezasını vereceğim."

Emirülmüminin Ali (*Aleyhisselam*), Ebuzer'i uğurlayıp döndüğünde, halk hazreti karşılamaya giderek, halifenin kendisine öfkelenişini bildirdi.

Hazret şöyle buyurdu: "Onun kızması atın ağzındaki gemine kızması gibidir. Onu, dişleriyle o kadar sıkarak ki, sonunda yorulup bırakır. Yani onun, bana kızması hiç bir şey ifade etmez, sadece kendisini üzecektir."

Ali (*Aleyhisselam*), Osman ile karşılaştığında Osman, şöyle dedi: "Bana karşı çok cüretkâr olmuşsun. Artık benim temsilcimi geri çeviriyorsun!"

Hazret şöyle buyurdu: "O, benim uğurlamama mani olmak istedi. Ben de onu kovdum. Ama sana karşı muhalefet etmedim."

Osman: "Ben Mervan'a, kimsenin Ebuzer'i uğurlamaması için emir vermiştim."

İmam Ali (*Aleyhisselam*): "Senin her emir verdiğin şeylere İlahi emrin hilafına olsa bile

146-Şerh-i Nehcü'l-Belaga, İbn-i Ebi'l-Hadid, c.8, s.252; ed-Derecâtü'r-Rafia, s.248.

uymaya mecbur muyuz? Yemin ederim ki böyle bir emre asla uymayacağız."

Osman: "Mervan'a had cezası ödemelisin. Çünkü ona küfretmişsin. O da sana küfredecek ve atını kamçılacak."

İmam Ali (*Aleyhisselam*) "Atım onun ihtiyarında, ama bana kötü laflar sarf edecek olursa, ben de sana gerçek olan kötü şeyler söylerim."

Osman: "Sen, ona kötü laflar söylemişsin, o neden sana söylemesin? Allah'a yemin ederim ki sen bana Mervan'dan daha iyi değilsin!"

Ali (*Aleyhisselam*), bu cümleyi duyduğunda çok sinirlendi ve şöyle buyurdu: "Bana bunları söyleyerek beni Mervan'la bir mi tutuyorsun? Allah'a and olsun ki ben senden üstünüm. Babam, babandan, annemde annenden üstündür. İşte ben kılıcımı çektim, sende kendini hazırla."

Sinirden Osman'ın yüzü kızardı, ama bir tepki gösteremedi. Olayın kendi zararına sonuçlanacağını bildiği için yerinden kalkıp evine gitmek zorunda kaldı. Hz. Ali'de (*Aleyhisselam*) meclisi terk etti. Haşimoğulları, Ensar ve Muhacirler, Hz. Ali'nin (*Aleyhisselam*) tarafında yer aldılar.

Ertesi gün Osman, Hz. Ali'yi (*Aleyhisselam*) halka şikâyet ederek, şöyle dedi: "Ali, beni eleştiriyor ve eleştirenlere destek oluyor."

Sonunda bir grup Müslüman'ın arabuluculuğuyla halife ile Hz. Ali'nin ihtilafı azaldı. Ali (*Aleyhisselam*) şöyle buyurdu: "Ben, Ebuzer'i uğurlamakla, hakkımı eda etmekten başka hiç bir

şey yapmadım."¹⁴⁷

Ebuzer'in Rebeze Çölün'de Vefat Etmesi

Ebuzer, çok açık konuşurdu. Hiç bir zaman hakkı gizlemezdi. Korkusuz ve mücadelecı bir ruha sahip olmasına rağmen, Resulullah'ın (s.a.a) sözleri onu daha fazla korkusuz ve mücadelecı kılıyordu. Gerçekleri söylediğinden dolayı halife Osman tarafından susuz ve ıssız Rebeze çölüne sürüldü. Ebuzer ıssız ve susuz çölde bin bir musibet çekiyordu, oğlu Zer'i orada kaybetti.¹⁴⁸

Resul-i Ekrem'in (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) buyurduğu gibi Ebuzer Rebeze'de tek başına hakkın rahmetine kavuştu. Peygamber (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) Ebuzer hakkında şöyle buyurmuştu: **"O yalnız yaşadı; yalnız ölecek, mahşer günü de yalnız kalkacak ve cennete yalnız girecektir!"**

Allah Resulü'nün (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) Tebûk gazvesinde Ebuzer hakkında söylediği bu söz, tam 23 yıl sonra gerçekleşmiş oldu. Tek suçu hak ve hakikati söylemek ve adaletle davet etmek olan Ebuzer, bu suçundan dolayı sürgünde bulunduğu Rebeze çölünde, günden güne zayıflıyordu ve sonunda da vücut bütün direncini kaybederek ağır bir hastalığa yakalandı. O, artık iniş ve çıkışlarla dolu ömrünün son saatlerini geçiriyordu. Vefalı eşi bir taraftan onun nurlu ama çilekeş simasına bakarak ağlıyor bir taraftan da kocasının alnından akan ter damlalarını siliyordu.

147-Murucu'z-Zeheb, c.2, s.350; ed-Derecatu'r-Rafia, s.249

148-Şerh-u İbn-i Ebi'l-Hadid, c.3, s.44.

Ebuzer, ona: "Niçin ağlıyorsun?" diye sordu.

Hanımı: "Çünkü şimdi sen ölürsen yanımda seni kefenleyecek bir elbise bile yok!" dedi.

Güneşin ufuktaki batışı gibi hüznü dolu bir tebessüm sardı dudaklarını ve şöyle dedi vefalı eşine: "Sakin ol; ağlama! Vaktiyle bir grup sahabeyle birlikte Allah Resulü'nün huzurundaydım. Resulullah (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) yüzünü bize çevirerek şöyle buyurdu: "İçinizden biri ıssız bir çölün düzündü, insanlardan uzak bir şekilde ölecek ve bir grup mümin (gelerek) onu defnedeceklerdir." O gün o toplantıda benimle birlikte bulunanların hepsi, insanların bulunduğu ve yaşadığı yerlerde dünyadan göçmüşlerdir. Onlardan henüz yaşayan bir tek ben kaldım. Bu yüzden Allah Resulü'nün (s.a.a) haber verdiği kimse, hiç şüphesiz benim. Ben öldükten sonra, Irak hacılarının yolu üzerinde otur; çok geçmeden müminlerden bir grup gelecektir. Benim ölümümü onlara haber ver, onlar gerekeni yapacaktır."

Eşi: "Artık kervanların geçme zamanı sona ermiştir!" deyince, şu cevabı verdi Ebuzer: "Sen yolu gözetle; Allah'a and olsun ki ne ben yalan söylüyorum, ne de bana haber veren yalan söylemiştir." İşte bu Ebuzer'in son cümlesiydi. Bunu söyledikten sonra, aziz ve yüce ruhu melekût âlemine göçtü.¹⁴⁹

Evet, Ebuzer'in söylediği gibi, çok geçmeden, Abdullah b. Mesud, Hucr b. Adiyy ve Mâlik Eşter gibi büyük şahsiyetlerin de içinde bulunduğu bir

149-*Uşdu'l-Gâbe*, c.1, s.302; *Tabakat-ı İbn-i Sad*, c.4, s.233; *Hilyetü'l-Evliyâ*, c.1, s.302.

kafile uzaktan belirdi. Onlar yaklaştıklarında, ilginç bir manzarayla karşılaştılar. Abdullah dikkatle baktığında, cansız bir bedenın yerde yattığını ve yanında da yalnız bir kadın ve çocuğun ağladığını gördü.

Abdullah bineğinin yularını onlara doğru çevirdi. Kafile de onu takip etmeğe başladı. Abdullah yakından cansız bedeni görünce şaşırıp kaldı; bu dostu ve İslam'daki kardeşi Ebuzer'di!

Gözlerinden akan yaşlara engel olamadı. O pak bedenın başucunda durdu. Aniden Resulullah'ın Tebûk seferinde kardeşi Ebuzer hakkında buyurduğu sözü hatırladı ve şöyle dedi: "Evet, Allah Resulü (s.a.a) doğru söylemiştir; sen yalnız yaşar, yalnız ölür ve yalnız dirilirsin mezarından!"

Daha sonra Abdullah, onun pak bedenine namaz kıldı ve yanındaki arkadaşlarıyla beraber defnettiler Ebuzer'i. Defin işlemlerinin ardından Mâlik-i Eşter mezarının başında durup şöyle dedi: "Allah'ım! Bu, Resulullah'ın (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) dostu ve arkadaşı Ebuzer'dir. O ömrü boyunca sana ibadet etti. Senin yolunda müşriklerle cihat etti ve hak yolunu takip etmede asla şaşmadı. Ancak dili ve kalbiyle fesat ve münkerle mücadele ettiği için, haksızlığa, mahrumiyet ve tahkire uğradı. Sürgün edildi ve bilahare gurbet ve yalnızlık diyarında can verdi!"¹⁵⁰

Allah'ın selamı, rahmet ve bereketi ona ve hak ve hakikat yolunun bütün sadık yolcularına olsun! Âmin!

(7)

EBU'L-ESVED ED-DUALİ

Tâbiîn'in büyüklerinden, fıkıh ve hadis âlimlerindendir. İsmi Zâlim b. Amr'dır. Peygamberi (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) görme şerefine ulaşmamış, Tabii'nin büyük edebiyatçılarından ve ayrıca şair bir zat idi¹⁵¹

Ebu Ubeyd, onun Bedir savaşına katıldığını savunsa da tarihçiler bu görüşü reddetmektedirler. Ebu'l-Esved, İmam Ali (*Aleyhisselam*) İmam Hasan (*Aleyhisselam*), İmam Hüseyin (*Aleyhisselam*) ve İmam Seccad'ın (*Aleyhisselam*) sadık ve vefalı yarenlerindendi. Ömer, Osman ve Hz. Ali'nin (*Aleyhisselam*) hilafeti dönemlerinde çeşitli bölgelerde valilik görevini üstlenmiştir.

Ebu'l-Esved Sıffin savaşından sonra Hz. Ali (*Aleyhisselam*) tarafından Basra'ya vali olarak atandı.¹⁵² O, Arapçada nahiv ilminin temelini atan kişi olarak tarihe geçmiştir. Kendi kızından Arapça kurallarına aykırı bir söz işitince Arapçaya başka şeyler karıştığını ve bozulduğunu görünce Hz. Ali'ye (*Aleyhisselam*) durumu Hz. Ali'ye (*Aleyhisselam*) anlattı. Hazret, Nahiv (cümle yapısı) ilminden asıl olarak kendisine bir iki genel kural ve kaide öğretti.

151-*Rical-i Tusi*, kitabın ön sözünde.

152-*Usdu'l-Gabe*, c.3, s.69.

O da bunları genişleterek, nahiv ilmini ortaya çıkardı. Ona bu ilmi kimden öğrendin diye sorduklarında "Hz. Ali'den (*Aleyhisselam*)" diye cevap verirdi.

Ebu'l-Esved Kurân-ı Kerim'e noktaları koyan ilk kimsedir. Hz. Ali (*Aleyhisselam*) yanında yer alarak valilerin ve görevlilerin hatasını ve ihanetini Hz. Ali'ye (*Aleyhisselam*) haber verirdi.¹⁵³

Nahiv Kitabının Yazılması

Ebu'l-Esved nahiv ilminde ilk kitabı yazan kimsedir ve bu ilimde ona edebiyatın piri denilmektedir. O, üstadı Hz. Ali'den (*Aleyhisselam*) bu ilmi öğrenerek genişletmiştir. Ona "Bu ilmi kimden öğrendin?" diye sorduklarında, "Hz. Ali'den" diye cevap veriyordu.¹⁵⁴

Vaktiyle Hz. Ali'nin (*Aleyhisselam*) yanına gittim, hazreti çok düşünceli görünce şöyle arz ettim: "Ya Emirülmüminin! Neden böyle düşünceye dalmışsınız?" Hz. Ali (*Aleyhisselam*) şöyle buyurdu: "Sizin bölgede Kurân-ı Kerim'i yanlış okuduklarınızı duydum. Arapça ilminde bir kitap yazmayı düşünüyorum." Bunun üzerine ben şöyle dedim: "Ya Ali! Eğer böyle güzel bir iş yaparsanız bizi ihya ettiğiniz gibi Arapçanın da korunmasını sağlayacaksınız."

Birkaç gün sonra tekrar Hz. Ali'nin (*Aleyhisselam*) huzuruna vardım, bana bir mektup verdi. Mektupta şöyle yazmaktaydı:

"Rahman ve Rahim Olan Allah'ın Adıyla

153-*İkdu'l-Ferid*, c. 4, s.354

154-Sire-i Âlamu'n-Nubela, c.5, s.117.

Kelime üç kısımdan oluşmaktadır:

1-İsim

2-Fiil

3-Harf

İsim; bir şeyin varlığını bildirir. Fiil; bir işin yapıldığını bildirir. Harf; isim ve fiil olmayan bir şeyden haber verir."

Daha sonra İmam Ali (*Aleyhisselam*) buyurdu: "Bu kuralı gözeterek aklına gelen her şeyi buna ekle!"

Birkaç gün içerisinde nahiv ilminde aklıma gelen her şeyi yazarak İmam'ın (*Aleyhisselam*) huzuruna götürdüm.¹⁵⁵

Vakidi şöyle naklediyor: Ebu'l-Esved nahiv konusunda yazdıklarını Hz. Ali'ye (*Aleyhisselam*) verdi. Hz. Ali (*Aleyhisselam*) onun yazdıklarını okuduktan sonra şöyle buyurdu: Nahiv ilmini ne kadar güzel yazmışsın ve o günden sonra nahiv ilmi yaygınlaşarak meşhur bir ilim dalı haline geldi.¹⁵⁶

H. Ali (a.s) Ebu'l-Esved'e Kurân Harekelerini Öğretiyor

Bir gün göçebe Arap'ın biri Hz. Ali'ye (*Aleyhisselam*) gelerek Hâkka Suresi'nin otuz yedinci ayeti olan "Lâ ye'kuluhu ille'l-hâtîun" (*İrin ve kan karışımını, bilerek ve ısrarla hata edenlerden başkası yemez*) ayetini "Lâ ye'kulu ille'l-hatûn (*İrin ve kan karışımını, adım atanlardan başkası yemez*)

155-Sire-i Âlamu'n-Nubela, c.5, s.117.

156-Sire-i Âlamu'n-Nubela, c.5, s.117.

şeklinde okudu ve "Ey Müminlerin Emiri! Hangimiz adım atmıyoruz ki! Şimdi hepimiz bu kan ve irinden içecek miyiz?" dedi. Bunun üzerine Hz. Ali (Aleyhis-selam) tebessüm ederek **"Sen onu yanlış okuyorsun. Doğrusu şöyledir buyurdu: "Lâ ye'kuluhu ille'l-hâtîun (İrin ve kan karışımını, bilerek ve ısrarla hata edenlerden başkası yemez).**

O zaman göçebe "Evet, ey Müminlerin Emiri! Doğrusu senin dediğin gibidir. Allah Teâlâ kullarına asla zulmetmez" dedi. Bu olay üzerine Hz. Ali (Aleyhisselam) orada bulunan Ebu'l-Esved ed-Dueli'ye dönerek **"Son zamanlarda acemlerden (Arap olmayanlardan) birçok kavim İslam'a girmiştir. Bunlar Arap dilini iyi bilmiyorlar. Bunun için sen okumada kolaylık olmak üzere bazı işaretler koy!"** buyurdu. O da Hz. Ali'nin (Aleyhisselam) bu tavsiyesine uyarak yazıya üstün, ötre ve esre işaretlerini koyma usulünü getirdi.

Ebu'l-Esved'in Nakisin'in Öncüleriyle Konuşması

Hz. Ali'nin (Aleyhisselam) Basra'daki valisi Osman b. Huneyf, Cemel ehlinin Ayşe, Talha ve Zübeyr'in Basra yakınlarına ordu yığıp savaş ilan ettiği haberini alınca Basra'nın iki büyük şahsiyeti Ebu'l Esved ve İmran b. Hasini Cemel ehline elçi gönderdi. Esved ve İmran Ayşe'nin yanına giderek Basra'ya gelişlerinin nedeni sordular.

Ayşe: "Osman'ın intikamını almak için buraya geldik."

Ebu'l Esved: "Osman'ın katilleri burada değil."

Ayşe: "Doğru söylüyorsun, Osman'ın katilleri

Medine'de Hz. Ali'nin etrafındadır. Ben Basra halkını Hz. Ali'ye karşı savaşmalarını teşvik etmeye geldim. Osman'ın size karşı kırbaçlarından rahatsız olduğum gibi sizin de kılıçlarınızdan rahatsızlık duyuyorum."

Ebu'l Esved: "Kılıç ve kırbaç meseleleri seni ilgilendirmez! Sen Peygamberin (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) emrine itaat et, evinde otur ve Kurân okumakla meşgul ol! Savaşmak, cihat etmek ve intikam almak kadınlara farz değildir. Akraba bağı göz önüne alınırsa Osman Hz. Ali'ye (*Aleyhisselam*) senden daha yakındır. Çünkü her ikisi de Abdulmenaf soyundandır."

Ayşe: "Ben bu yola baş koymuşum bu işimden asla geri dönmeyeceğim. Benimle savaşacaklarını mı zannediyorsun?"

Ebu'l Esved: "Evet, bu savaşın çok şiddetli olacağından hiç kuşku etme!"

Ebu'l-Esved, Ayşe'ye her ne kadar nasihat ettiyse de öğütlerinin hiçbir faydası olmadı. Sonra İmran'ı da alarak Zubeyr'e nasihat etmek için yanına gitti.

Ebu'l Esved: "Ey Zubeyr! Peygamber (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) vefat ettikten sonra halk Ebu Bekir'e biat ederken sen de kahraman ve yiğitçe ilk ona karşı kılıç çekenlerden biriydin. O gün şöyle diyordun: Hilafet, İmam Ali b. Ebu Talib'in (*Aleyhis-selam*) hakkıdır, kendi canın pahasına gerçekleri o gün ifade etmekten çekinmiyordun. O gün söylediklerini unutmadık o günkü sözlerinle bu günkü davranışına bir bak?"

Zübeyr de Ayşe gibi Osman'ın intikamını öne sürdü.

Ebu'l-Esved: "Osman Basra'da öldürülmediğini

çok iyi biliyorsun? Sen Osman'ın katillerini de çok iyi tanıyorsunuz. O zaman biz, senin, Talha'nın ve Ayşe'nin halkı Osman'ı öldürmek için teşvik ettiğinizi duyduk. Şimdi neden onun katillerini arıyorsun? Sen kendi isteğinle Hz. Ali'ye biat etmedin mi? Şimdi neden ahbine vefa etmiyorsun?"

Daha sonra Ebu'l-Esved ve İmran Talha'yla görüştüler. Talha'nın Ayşe ve Zübeyr'den daha ateşli ve savaş yanlısı olduğunu görünce Basra valisi Osman b. Hunejf'in yanına gelerek Nakisin karşısında savaşa hazırlanmalarını söylediler. Osman b. Hunejf Mekke ve Medine'ye yemin ederek halka kılıçlarını kuşanıp cihada hazır olmalarını emretti.¹⁵⁷

Ebu'l-Esved ve Basra Beytûlmali

Ebu'l-Esved şöyle naklediyor: "Nakisin öncüleri Basra valisi Osman b. Hunejf'i zorla Basra'dan çıkardıktan sonra Talha ve Zübeyr devlet hazinesinin bulunduğu odaya girdiler. Etraftaki altın ve gümüşleri görünce sevinçten mutluluk çılgınlık atarak şöyle dediler: "Bu ganimetler Allah'ın bizlere vaat ettiği maldır ve şimdi onları bize nasip etti."

Ebu'l Esved daha sonra şöyle devam etti: "Talha ve Zübeyr'in bu konuşmalarını duydum."

Cemel savaşı Hz. Ali'nin (*Aleyhisselam*) zaferiyle sonuçlandı. Hz. Ali (*Aleyhisselam*) benim de aralarında bulunduğum bir grupla Basra'nın hazine odasına girdi. Hazret etraftaki altın ve gümüşleri görünce şöyle buyurdu: **"Ey Altın ve gümüşler!**

157-Şerh-u İbn-i Ebi'l-Hadid, c.9, s.313; el-Cemel, s.274, Tarih-i Taberî, c.4, s.461.

Başkalarını aldatın, mal-mülk zalimlerin önderidir ben ise müminlerin önderiyim."

Ebu'l-Esved şöyle diyor: "Allah'a yemin ederim ki, taş ve toprak İmam Ali'nin (*Aleyhisselam*) yanında ne kadar değersizse altınlar ve gümüşler onun yanında daha değersizdi. İmam onlara teveccüh bile etmedi."

Hız. Ali'nin (*Aleyhisselam*) bu sözleri beni çok derinden etkiledi ve kendi kendime onların ve İmam Ali'nin (*Aleyhisselam*) söyledikleri sözleri düşündüm. Onlar dünya malı ve lezzetlerinin peşindeydiler. İmam Ali (*Aleyhisselam*) ise ahiret yurdunun peşindeydi. Bu olaydan sonra Hız. Ali'ye (*Aleyhisselam*) olan basiretim daha da çoğaldı.¹⁵⁸

Ebu'l-Esved Kadılık Makamında

İbn-i İhva şöyle naklediyor: Hız. Ali (*Aleyhisselam*) hilafeti döneminde Ebu'l-Esved'i kadı olarak bir bölgeye atadı. Kısa bir süre sonra onu atadığı bu görevden azletti. Ebu'l-Esved, Hız. Ali'nin (*Aleyhisselam*) onu görevden aldığını haber alınca Hız. Ali'nin (*Aleyhisselam*) yanına giderek kendisini neden görevden aldığını sordu. Hız. Ali (*Aleyhisselam*) şöyle buyurdu: "Ey Ebu'l-Esved! Sen davanda haklı ve görevinde sadık biriydin. Fakat memurlarım bana senin mahkeme ve karar vermende sinirlendiğini haber verdiler. Ben de bu nedenle seni görevden aldım."

Ebu'l-Esved hatasını kabul ederek Hız. Ali'ye (*Aleyhisselam*) hiçbir şekilde itirazda bulunmadı.¹⁵⁹

158-el-Cemel, s.285.

159-Maalimu'l-Kurba, s.203.

Ebu'l-Esved Hz. Ali'nin (a.s) Yasında

Hız. Ali'nin (*Aleyhisselam*) şehadetinden sonra Ebu'l-Esved minbere çıkarak halka şöyle hitap etti:

"Ey millet! Allah'ın bir düşmanı Emirülmüminin Hz. Ali'yi (*Aleyhisselam*) mescitte şehit etti. O hazret ne kadar yüce azametli bir şehittir ki yüce Allah onun ruhunu aziz etti. Ruhu imanla dolu, takva ve ihsan sahibiydi. Nihayet Rabbinin mülakatına kavuştu. Onun nurunun sönmesiyle Allah'ın yeryüzündeki nuru bir daha yanmamak şartıyla söndü. Onun yıkılmasıyla Allah'ın erkânlarından biri yıkıldı. Bu acı musibet mukabilinde yüce Allah'tan sabır ve inayet diliyorum. Allah'tan geldik ve tekrar ona döneceğiz. Allah'ın selamı ve rahmeti onun doğduğu, şehit olduğu ve tekrar haşrolacağı güne olsun!"¹⁶⁰

Ebu'l-Esved Ziyad b. Rebi'in Yanında

Vaktiyle Ziyad b. Rebi, Ebu'l-Esved'e Hz. Ali'ye (*Aleyhisselam*) olan muhabbet ve sevgisini sordu. Ebu'l Esved şöyle dedi: "Senin kalbinde Muaviye'nin sevgisi çoğaldığı gibi benim de kalbimde Hz. Ali'nin (*Aleyhisselam*) sevgisi çoğalarak korlaşmaktadır. Sen Muaviye sevgisinden dünya ve ziynetini arzuladığın gibi bende Hz. Ali'nin (*Aleyhisselam*) sevgisinden Allah ve ahireti arzuluyorum."¹⁶¹

Ebu'l-Esved'in Muaviye'nin Helvasına Tepkisi

160-*el-Gani*, c.12, s.380.

161-*Rebiu'l-Ebrar*, c 3, s.479.

Muaviye, Ebu'l-Esved'i elde etmek için bir tepsi çok güzel helva pişirtti ve ona gönderdi. Ebu'l-Esved'in beş yaşındaki kızı tepsideki helvayı görünce bir lokma alıp ağzına koydu.

Ebu'l-Esved kızına şöyle dedi: "Ey kızım ağzına koyduğun lokmayı çıkar çünkü zehirlidir. Muaviye bizi aldatmak için bu tatlıyı gönderdi. Onun asıl amacı bizi Ehlibeyt (*Aleyhisselam*) sevgisinden soğutmak ve kendi sevgisini bize aşılaktır."

Ebu'l-Esved'in küçük kızı şöyle cevap verdi: "Allah Muaviye'ye lanet etsin, bu tatlı ve güzel helvayla bizi mevlamız ve imamımızdan ayırmak mı istiyor? Allah'ın laneti bu helvayı gönderene binlerce kez olsun!"

Ağzına koyduğu lokmayı dışarı çıkardıktan sonra şu şiiri okudu:

Ey ciğer yiyen Hindin oğlu!

Bu helva karşılığında İslam ve dinimizi mi almak istiyorsun?

Allah'a sığınırım nasıl böyle bir işe kalkışabilirim!

Bizim mevlamız Emirülmüminin Ali'dir.

Ebu'l-Esved'in Vefatı

Ebü'l-Esved, dünya hayatının geçiciliğini bir şiirinde şöyle dile getirir:

Zaman içerisinde olup bitenlerin hücumu gençliğimi yok etti.

Üzerine titrediğim hiçbir şeyi bırakmadı.

Ebu'l-Esved bir ömür velayet ve imamet yolunda mücadele ve cihattan sonra hicri 69 yılında Basra'da

85 yaşında veba hastalığından öldü.¹⁶²

162-*Tehzibu't-Tehzib*, c.10, s.13; *Sire-i Âlamu'n-Nubela*, c.5, s.119; *el-Gani*, c.12, s.386.

(8)

MALİK B. TEYHAN
(EBU HEYSEM)

Malik, Evs kabilesinin meşhur çehrelerinden olup Peygamberin (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) ve Emirülmüminin Hz. Ali'nin (*Aleyhisselam*) samimi ve vefalı yaranlarından. O İslamiyet'ten önce putlardan nefret etmiş ve Allah'ın birliğine inandığını da hiç korkmadan ve çekinmeden açıkça söylüyordu. Ebu Heysem, Hz. Peygamber (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) ve Hz. Ali'yi (*Aleyhisselam*) öven çok güzel ve anlamlı şiirler söylemiştir. Resul-i Ekrem'in (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) tüm savaşlarına katılmış¹⁶³ ve Gadir-i Hum hadisini nakleden raviler arasında yer almıştır.¹⁶⁴

Ebu Heysem'in Müslüman Oluşu

Birçok tarih kitabı onun Müslüman oluşunu şöyle nakletmektedir: Müslümanlar içinde Esed b. Zurare ile Medine'den Mekke'ye gidip Peygamberin (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) huzurunda kelime-i şahadet getirerek Müslüman oldular ve Medine'ye

163-Tenkihu'l-Makal, c.3, s. 448; Rical-i Tusî, s.63; Tenkihu'l-Makal, c.2, s.47.

164-el-Gadir, c.3, s.191.

döndüler. Daha sonra Medine'den 70 kişilik bir grupla Peygamberin huzuruna varıp İslam dinini kabul ettiğini açıklamıştır. O Allah yolundaki cihadıyla İslam ve Müslümanlara büyük hizmetlerde bulundu. Resul-i Ekrem (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) Medine'ye hicret ettikten sonra Bedir savaşı başlamadan önce Müslümanlar birbirlerine karşı samimi ve yardımcı olmaları için ashap arasında kardeşlik akdi gerçekleştirdi.

Peygamber efendimiz sahabe arasında denk olmalarını gözeterek Ali b. Ebutalib'i (*Aleyhisselam*) kendi kardeşi seçtikten sonra Ömer ile Ebubekir, Ebu Heysem ile Osman b. Mazun arasında kardeşlik bağı oluşturdu.¹⁶⁵

Ebu Heysem'in Ebubekir Hilafetine Muhalefeti

Peygamberin (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) ashabından Burra b. Azim şöyle naklediyor: Sakife olayından sonra çok rahatsız oldum ve kendime hâkim olarak çare aramaya başladım. Gecenin geç saatlerinde Salman, Mikdad, Ebuzer, Ammar ve Ebu Heysem gibi büyük şahsiyetlerin yanına gittim. Hilafetin Peygamber (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) hanedanına geri verilmesi için istişare ettik. Bu olaydan anlaşıldığı üzere Ebu Heysem de Peygamberin (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) diğer sahabeleri gibi Ebubekir'in iktidar başına gelmesine muhalefet edenlerdendi.¹⁶⁶

165-*Tabakatu'l-Kubra*, c.3, s.448; *Sire-i Âlamu'n-Nubela*, c.3, s.120; *Mustedreku'l-Hâkim*, c.3, s.3213.

166-*Şerh-u İbn-i Ebi'l-Hadid*, c.1, s.219.

Şeyh Saduk şöyle naklediyor: Ebu Bekir hilafet makamına oturunca on iki¹⁶⁷ kişi Cuma günü mescitte toplandı. O sırada Ebu Bekir'de mescitte bulunuyordu. On iki kişi ayağa kalkarak Ebubekir'e itiraz etmeye başladılar.

İtiraz edenlerden biri de Ebu Heysem'di. O, Huzeyme b. Sabit'ten sonra ayağa kalkıp şöyle dedi: "Ey Ebubekir! Bu gözlerimle şahit oldum ki Resul-i Ekrem (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) Gadir-i Hum'da İmam Ali'nin (*Aleyhisselam*) elini yukarı kaldırarak şöyle buyurdular: **Ehlibeyt'im (*Aleyhisselam*) gökteki yıldızlar gibidir. Onlardan ne öne geçin ne de geri kalın!"**

Ebu Heysem bu hadisi naklettikten sonra yerine oturdu. Daha sonra diğerleri Ebubekir'e itirazlarını dile getirmeye başladılar.¹⁶⁸

Ebu Heysem'in Hz. Ali'yi Halife Seçme Önerisi

Osman öldükten sonra Peygamberin (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) sahabeleri mescitte toplanarak kimin halife olacağı hakkında konuşmaya başladılar. Ammar Yasir, Ebu Eyyub el-Ensari, Malik b. Eclan, Rufaa b. Malik ve Ebu Heysem b. Tahan gibi Resulullah'ın (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) güzide sahabeleri halka İmam Ali'nin (*Aleyhisselam*) üstünlüklerini ve

167-O 12 kişi şunlardı: 1-Halid b. Said b. As 2-Mikdad b. Esved 3-Ubey b. Kâb 4-Ammar b. Yasir 5-Ebuzer Giffari 6-Salman-ı Farisi 7-Abdullah b. Mesud 8-Bureyd Eslemi 9-Huzeyme b. Sabit 10-Sehl b. Huneyf 11-Ebu Eyyub el-Ensari 12-Ebu Heysem b. Tahan.

168-Hisal, Şeyh Saduk, c.2, s.461-464.

makamını anlattılar. İmam Ali'nin (*Aleyhisselam*) herkesten daha çok hilafet ve önderlik makamına layık olduğunu ifade ederek şöyle dediler:

"Bizler Hz. Ali'nin (*Aleyhisselam*) hilafetine razıyız! Ey Muhacir ve Ensar! Sizler hakkında hayırdan başka bir niyetimiz yoktur. İmam Ali (*Aleyhisselam*) öylesine yüce bir şahsiyettir ki sizler onu çok iyi tanıyorsunuz, biz Ali'den daha üstün bir kimseyi tanımıyoruz. Hiç kimse o hazretten daha iyi bu görevi yerine getiremez. Ancak Hz. Ali (*Aleyhisselam*) bu vazifeyi en güzel şekilde ifa edebilir."

Halk hep bir ağızdan şöyle dediler: "Biz de sizin dediklerinize katılıyoruz ve onun hilafetine razıyız. Hz. Ali (*Aleyhisselam*) sizin söylediklerinizden daha üstün ve fazilet sahibi biridir."

Sonra hep birlikte Hz. Ali'nin (*Aleyhisselam*) evine doğru gittiler ve o yüce hazrete biat ettiler. Ammar Yasir, Ebu Heysem ve Ebu Eyyub gibi Peygamberin (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) büyük sahabeleri halkın İmam Ali'ye (*Aleyhisselam*) biat etmeleri için onları teşvik ettiler. Halk İmam Ali'ye (*Aleyhisselam*) biat etmek için gittiklerinde onların arasından ilk biat edenler Talha ve Zübeyr oldu. Onlar biat ettikten sonra ensar ve muhacirlerle beraber diğer insanlar da İmam Ali'ye (*Aleyhisselam*) biat ettiler.¹⁶⁹

Ammar Yasir ve Ebu Heysem İmam Ali'ye (*Aleyhisselam*) biat ederken şöyle diyorlardı: "Size biat ediyoruz ama Allah Resulü'nün sünneti üzerine

169-Şerh-u İbn-i Ebi'l-Hadid, c.4, s.8.

eğer Allah Resulü'nün sünneti üzerine amel etmezsen biatlerimize vefa etmeyiz ve itaatin bizlere farz olmaz..."

Ebu Heysem Sıffin Savaşı Arifesinde

Hz. Ali (*Aleyhisselam*) Talha ve Zübeyr'in biatlerini bozduklarını Ayşe ile birlikte Basra'ya hareket ettiklerini duyunca halkı mescitte topladı. Hazret Allah'a hamd-ü senadan sonra mescitte bulunan sahabilere ve yaranlarına Peygamberi (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) methederek hilafete herkesten daha layık olduğunu ve Talha ve Zübeyr'in Basra'ya gidip fitne ve fesat çıkaracaklarını söyledi ve halkı biat bozanlarla savaşa davet etti.

Bu esnada Ebu Heysem ayağa kalkıp şöyle arz etti: "Ey Emirülmüminin! Kureyş'in sana duydukları kin ve kıskançlıklar iki türlüdür; Kureyş'in büyüklüğü ve salihleri makamına ve menziletine gıpta ediyorlar, senin fazilet ve maneviyatına varmak için çalışıyorlar. Ancak Kureyş'in fasık ve alçakları amellerini batıl ederek günahlarını da çoğaltıyor. Onlar senin Allah ve Resulü'nün (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) yanındaki makamı ve menziletini çekemiyorlar ve seni bu yüce makamda görmek istemiyorlar. Onların hedefi seni bu makamdan aşağı indirmektir. Allah onları bu hedeflerine muvaffak etmeyecektir."

Daha sonra konuşmasına şu sözlerle devam etti: "Biz senin Kureyş'in en üstünü ve herkesten daha çok hilafete layık olduğunu biliyoruz. Çünkü sen Peygamber (s.a.a) hayattayken onun yardımcısıydın

ve o hazretin ölümünden sonra hakkını kusursuz bir şekilde eda ettin. Allah'a yemin olsun ki, Kureyş'in tutuşturduğu fitne ateşleri kendilerini yakacaktır. Bu davranışları ve hareketleriyle amellerini yok edeceklerdir. Ey Emirülmüminin! Bizler senin dostları ve yardımcılarınız, istediğin emri verebilirsin!"

Ebu Heysem bu konuyla ilgili şiir okuyarak konuşmasına noktayı koydu. Hz. Ali de (*Aleyhisselam*) onun hakkında hayır duasında bulundu.

Ebu Heysem'in konuşması bittikten sonra diğerleri de ayağa kalkarak ona benzer konuşmalar yapmaya başladılar ve hep birlikte biat bozanlarla savaşa hazır olduklarını söylediler.¹⁷⁰

Ebu Heysem'in Sıffin Savaşındaki Ateşli Konuşması

Sıffin savaşında Ebu Heysem Hz. Ali'nin (*Aleyhisselam*) komutanlarındandı. Sıffin'de Irak ordusunu düzene soktuktan sonra askerlere şöyle hitap etti: "Ey Irak ahalisi! Zafere ulaşmanız çok yakındır ve cennetteki yerlerinize bir günlük yol mesafesinden daha yakındır. Güçlü ve sağlam adımlarla cennete doğru hareket edin. Kendinizi Allah'a teslim edin. Ondandır medet ve yardım isteyin. Allah'ın düşmanları ve kendi düşmanlarınızla savaşın. Onları öldürün ve Allah onları helak edecektir. Düşmanınız karşısında sabırlı olun. Yeryüzü Allah'ındır. Dilediği herkes onun varisi olabilir ama hayırlı akıbet, takvalı ve sabırlıların

170-*Emali*, Şeyh Müfid, s.154.

olacaktır."¹⁷¹

Ebu Heysem'in Şehadeti ve Hz. Ali'nin (a.s) Hüznü

Ebu Heysem Peygamber efendimizin (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) büyük sahabelerindendi. O, Hz. Ali'nin de (*Aleyhisselam*) vefalı ve samimi dostlarındandı. Sıffin savaşında Muaviye tarafından şehit edildi. Şeyh Tusî, İbn-i Ebil Hadid, Nasr b. Meza-him gibi güvenilir tarihçiler ve muhaddisler tarafından Ebu Heysem'in Sıffin'de Muaviye tarafından şehit edildiği nakledilmiştir. Bu tarihçilerin mukabilinde az da olsa İbn-i Kuteybe gibi bazı bağnaz tarihçiler şöyle nakletmektedirler: Ebu Heysem Hz. Ali'nin (*Aleyhisselam*) hilafeti döneminden önce şehit olmuştur. Bunların asıl amacı Peygamberin (*Sallalla-hu aleyhi ve âlihi ve sellem*) önde gelen sahabelerinin Hz. Ali'nin (*Aleyhisselam*) yanında yer almadıklarını göstermektir. Bu yüzden İmam Ali'nin (*Aleyhisselam*) yanında olmasını gizlemeye çalışıyorlar. Bu zihniyetteki bağnaz insanlar Hz. Ali'nin (*Aleyhisselam*) hakkaniyetinin üzerini örtmek istiyorlar. Ama güneş ışığını nasıl söndürebilirler ki! Ancak genel olarak tüm tarihçiler ve muhaddisler Ebu Heysem'in Sıffin'de şehit olduğu konusunda ittifak etmişlerdir.

İmam Ali (*Aleyhisselam*) İbn-i Mülcem tarafından yaralanmadan birkaç gün önce büyük fitne ve fesadı yeryüzünden yok etmek için Kufelileri Muaviye'ye karşı savaşa davet ettiğinde

171-Şerh-u İbn-i Ebi'l-Hadid, c.5, s.109.

okuduğu hutbede Şehitleri anarak Şöyle buyurdu:

"Nerede doğru yolda yürüyüp hak üzere giden kardeşlerim? Ammar nerede? İbn-i Teyhan nerede? Nerde iki Şehadet sahibi Huzeyme b. Sabit? Nerede onlar gibi ölüm için ahitleşen ve başları zalimlere gönderilen kardeşlerim?"

Sonra eliyle mübarek sakalını tutup uzun bir müddet ağladıktan sonra Şöyle devam etti:

"Ah Kurân'ı okuyup hükümlerini uygulayan, farzlarını düşünüp ifa eden, sünnete hayat verip bidati öldüren, cihada çağrıldığında icabet eden ve imamlarına bağlanıp itaat eden kardeşlerim!"

Sonra yüksek sesle Şöyle nida etti: **"Cihat edin, cihat edin ey Allah'ın kulları! Bugün ordu hazırlamadayım, Allah'a gitmek isteyenler çıkıp gelsin!"**¹⁷²

Hız. Ali'nin (*Aleyhisselam*) bu hutbesinden de anlaşıldığı gibi Hız. Ali (*Aleyhisselam*) Ebu Heysem'i Ammar Yasir'le beraber zikrediyor ve onların hasretinde ağlıyor.

(9)

HABİB B. MEZAHİR (MUZAHHAR) ESEDİ

Habib, Mezahir b. Riab Esed-i Kindi'nin oğludur. Künyesi Ebu'l-Kasım'dır, Tabiin'den olup, hafız, hatip, muhaddis, mümin, erdemli, âlim ve takvalı biriydi. İmam Ali (*Aleyhisselam*), İmam Hasan (*Aleyhisselam*) ve İmam Hüseyin'in (*Aleyhisselam*) değerli ashabındandı.¹⁷³

Habib b. Mezahir'in Pegamber (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) sahabelerinden olduğu hakkında ihtilaf vardır. Bazılarına göre o Peygamberi (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) görmüş ve hazretten hadisler öğrenmiştir. Eğer Habib Peygamberin (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) sahabeleri arasında yer almasa bile Tabiin'den âlim, arif ve büyük bir şahsiyet olduğu Müslümanlar arasında kesindir.¹⁷⁴

Habib, Hz. Ali (*Aleyhisselam*) ve diğer Masum İmamlara (*Aleyhisselam*) yakınlığıyla tanınır. Ehlibeyt'ten (*Aleyhisselam*) öğrendiği ilim ve maneviyatla büyük makamlara ulaşmıştır. Habib'in babaları ve dedeleri Kufe'nin asil ve soylu ailesindendiler. Hanedanı saygın şahsiyetleri ve

173-Hulasatu'l-Akval, s.132 (Allame Hillî).

174-Rical-i Tusî, s.38-67-72; Âyanu's-Şia, c.4, s.554.

cesurluklarıyla tanınırlardı. Habib'in hanedanı Şialar tarafından sevilip sayılmaktaydı. Muaviye'nin ölümünden sonra Kufe halkı İmam Hüseyin'e (*Aleyhisselam*) 18 bin mektup yazıp göndererek İmam Hüseyin'i (*Aleyhisselam*) Kufe'ye davet ettiler. Habib, Kerbela'ya İmam Hüseyin'in (*Aleyhisselam*) yanına gitti ve canını İmamı için feda etti. Yezid, Habib'e büyük makam ve yüklü miktarda para vermek istedi ancak o Yezid'in bu teklifini kabul etmedi. İmam Hüseyin'in ordusuna katıldı, bir an bile İmam Hüseyin'i (*Aleyhisselam*) yalnız bırakmadı ve son nefesine kadar imamını savundu. Habib, Yezid'in ordusuna şöyle dedi: "İmam Hüseyin (*Aleyhisselam*) öldürülürse, bizde yaşarsak Peygamberin (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) yanında hiçbir mazeretimiz olmayacaktır. İşte bu yüzden bizde imamızla öldürülelim." Habib, İmam Hüseyin'in (*Aleyhisselam*) diğer sadık ve vefalı dostları gibi Kerbela'da savaşarak Hicri 61'de şehit oldu.¹⁷⁵

Habib'in Ehlibeyt (a.s) Yolundaki Fedakârlıkları

Habib b. Mezahir, Cemel, Sıffin ve Nehrivan savaşlarında İmam Ali'nin (*Aleyhisselam*) safında yer alarak düşmanla savaşmıştır. İmam Ali'ye (*Aleyhis-selam*) olan sevgisi ve bağlılığı dost ve düşman tarafından kabul edilmektedir. Hz. Ali'den (*Aleyhisselam*) sonra İmam Hasan'a (*Aleyhisselam*) biat etti ve İmamın sadık yaranlarından oldu. Ancak o büyük zat her ne kadar tanınmış olsa da tarih onu

175-Rical-i Keşşî, s.79.

Kerbela'da İmam Hüseyin'in (*Aleyhisselam*) yanında yer alarak gösterdiği büyük fedakârlıklarla tanımıştır.

Kufe Halkının İmam Hüseyin'i (a.s) Daveti

Kufe halkı İmam Hüseyin'in (*Aleyhisselam*) Mekke'ye geldiğini ve Yezid'e biat etmediğini duyunca Süleyman b. Surad-i Hüzaî'nin evinde toplandı. Süleyman, bir takım konuları hatırlattıktan sonra şu cümlelerle sözünü noktaladı:

"Ey Şiiler! Hepiniz biliyorsunuz ki Muaviye öldü ve hesap vermek için Allah'ın huzuruna gitti, yaptıklarının hesabını orada verecektir. Şimdi oğlu Yezid onun yerine geçmiştir. Şunu da biliyorsunuz ki Hüseyin b. Ali (*Aleyhisselam*) ona biat etmedi ve zalim Ümeyyeoğulları'nın şerrinden korunmak için Allah'ın evine sığındı. Sizler onun babasının Şiilerisiniz, bugün Hüseyin'in (*Aleyhisselam*) sizin yardımlarınıza ihtiyacı vardır. Eğer ona yardım edeceğinize ve düşmanlarıyla savaşaçağınıza inanıyorsanız hazır olduğunuzu yazıp ona bildirin. Şayet tembellik ve gevşeklik edecekseniz onu kendi hâline bırakın ve en azından aldatmayın!"

Bu konuşmadan sonra şöyle bir mektup yazdılar:

"Rahman ve Rahim Olan Allah'ın Adıyla Süleyman b. Surad-i Hüzaî, Musayyib b. Necibe, Rüfaa b. Şeddad, Habib b. Mezahir, Abdullah b. Vâil, müminlerden ve Şiilerinden taraf Hüseyin'in (*Aleyhisse-lam*) huzuruna arz ederler: Selamun Aleykum! Senin ve babanın düşmanını helak eden Allah'a hamdolsun! O zalim ve hunhar ki ümmetin idaresini onlardan alıp zulüm ve haksızlıkla

tasarrufta bulundu; Müslümanlara ait olan beytülmalı gasbetti; onların rızasını almadan kendini yetki sahibi ilan etti. İyileri katletti ve kötülerini güvende kıldı. Allah'ın malını zalimlerin ve serkeşlerin serveti haline getirdi. Semud, Allah'ın rahmetinden uzak olduğu gibi o da uzak olsun! Şimdi bizim senden başka imam ve önderimiz yoktur. Zahmete katlanıp bizim şehrimize gelmeniz çok uygun olacaktır. Sizin vesilenizle Allah'ın bizi saadet yoluna hidayet etmesi tarafımızca ümit edilmektedir. Kûfe valisi Numan b. Beşir emirlik konağındadır; fakat biz onun Cuma ve cemaat namazlarına katılmıyor ve bayram günleri onunla birlikte namaz kılmıyoruz. Eğer bize gelecek olursanız, onu Kûfe'den çıkarıp Şam'a göndeririz.¹⁷⁶ Selam olsun sana ve babanın pak ruhuna ey Peygamberin evladı! Allah'ın selam, rahmet ve bereketi üzerinize olsun! Şanı yüce Allah'tan başka hiçbir güç ve kudret yoktur."

Kufe büyüklerinin yazdığı bu mektubu Abdullah b. Sa'b Hemdanî ve Abdullah b. Vail ile İmam Hüseyin'e (*Aleyhisselam*) gönderdiler. Mektubu götüren elçiler Hicrî 60 yılının mübarek Ramazan ayında İmam Hüseyin'in (*Aleyhisselam*) huzuruna çıkarak mektubu verdiler. Kufe halkı iki gün bekledikten sonra yeniden her biri birkaç kişinin imzasını taşıyan yüz elliye yakın mektubu Kays b. Musahhar Saydavî, Abdurrahman Erhabî ve Ubeyd Selulî ile İmam Hüseyin'e (*Aleyhisselam*) gönderdiler. Birkaç gün sonra Kûfe halkının en son mektubu, Hâni b. Hâni Sebiî ve Said b. Abdullah Hanefî tarafından İmam Hüseyin'e (*Aleyhisselam*)

takdim edildi.

Mektupta şöyle yazılıydı:

"Rahman ve Rahim Olan Allah'ın Adıyla; Hüseyin (*Aleyhisselam*) ve babası Emirülmüminin Ali (*Aleyhisselam*) Şiilerinden taraf Hüseyin b. Ali'nin (*Aleyhisselam*) huzuruna:

Selamun Aleykum! İnsanlar sizi beklemekteler ve sizden başkasını istemiyorlar. Ey Peygamberin (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) evladı! Derhal ve zaman kaybetmeden bize doğru hareket et. Çünkü bahçeler yeşile bürünmüş, meyveler olgunlaşmış, bitkiler yeşermiş ve yeşil yapraklar ağaçların güzelliğine güzellik katmıştır. Bize gel, çünkü tetikte bekleyen ve donanımlı orduna gelmiş olacaksın!"¹⁷⁷

Habib'in Müslim b. Akil'e Biati

Kufe halkının büyüklerinin art arda yazdıkları mektuplardan sonra İmam Hüseyin (*Aleyhisselam*) amcası oğlu Müslim b. Akil'i özel vekili olarak Mekke'den Kufe'ye gönderdi. Kufeliler öncelikle Muhtar b. Ebu Ubeyde es-Sakafî'nin evini hazırlayarak Müslim'i orada ağırladılar. Daha sonra Şiilerin Müslim ile görüşmesini sağladılar. Müslim grup grup gelen Şiilere İmam Hüseyin'in (*Aleyhisselam*) mektubunu okuyor, onlar da sevinç gözyaşları dökerek biat ediyorlardı. Nitekim biat edenlerin sayısı on sekiz bine ulaştı. Kufeliler İmam Hüseyin'e (*Aleyhisselam*) itaat edeceklerini bir kez daha ilan ettiler.

177-Tarih-i Taberî, c.5, s.352

Abbas Şakiri ayağa kalktı ve ateşli bir konuşma yaptı: "Ben bu haktan sana haber vermiyorum, bu halkın biatinden haberim yok, seni onlarla aldatmıyorum, fakat ben kalbimden haber veriyorum. Allah'a yemin ederim ki, çağırdığında her zaman yardımına koşarım, düşmanlarınızla gözünüzün önünde son nefesime kadar savaşırım, bu yolda Allah'ın rızasından başka bir şey gözetmiyorum."¹⁷⁸

Abbas, verdiği sözün arkasında durarak Kerbela'da büyük bir kahramanlıkla savaştı. O, Ömer Sa'd'ın emriyle taşlandı ve başı kesilerek şehit edildi.¹⁷⁹

Abbas'ın konuşmasından sonra Habib b. Mezahir ayağa kalktı ve Abbas'a dönerek şöyle dedi: "Allah sana rahmet etsin ey Abbas! Kısa ve manalı bir konuşma yaptın, borcunu ve görevini yerine getirdin. Allah'a yemin ederim ki bende senin gibi düşünüyorum ve senin yanında yer alacağım!"¹⁸⁰

Habib'in İmam Hüseyin'e Edilen Biatteki Rolü

Habib b. Mezahir ve Müslim b. Avsece İmam Hüseyin (*Aleyhisselam*) Kufe'ye gelmeden önce halktan İmam Hüseyin (*Aleyhisselam*) için biat toplayarak hazırlıklar yapıyorlardı. Ancak Ubeydullah b. Ziyad Kufe'ye gelerek halkı ölümle tehdit etti. Böylece halk Müslim b. Akil'in

178-Tarih-i Taberî, c.5, s.355; *Maktel-i Mukarrem*, s.168; *Kamusu'r-Rical*, c.3, s.97.

179-Tarih-i Taberî, c.5, s.443-444.

180-Tarih-i Taberî, c.5, s.443-444.

etrafından dağıldılar. Nitekim yalnızlığa terk edilen Hani b. Urve ve Müslim'de İbn-i Ziyad tarafından şehit edildiler. İbn-i Ziyad'ın adamları İmam Hüseyin'in (a.s) taraftarlarını tutuklayarak zindana attılar.

Habib b. Mezahir ve Müslim b. Avsece'yi kabileleri gizlediği için onlar canlarını kurtarabildiler. İmam Hüseyin (*Aleyhisselam*) Kerbela'ya geldiği zaman Müslim b. Avsece ve Habib b. Mezahir Aşura gününe yakın bir zamanda İmam'a katılmayı başardılar."¹⁸¹

Habib b. Mehzahir İmam Hüseyin'in (*Aleyhisselam*) huzuruna vardı. Daha sonra İmam Hüseyin'in (*Aleyhisselam*) yaranlarının az olduğunu ve düşman ordusunun da kalabalık olduğunu görünce İmam Hüseyin'e (*Aleyhisselam*) şöyle arz etti: "Ey Resulullah'ın oğlu! Bu yakınlarda Beni Esed kabilesi var bana izin verin, onları size yardıma çağırayım, şayet Allah onları hidayet eder ve bu belaları sizden uzaklaştırır." İmam Hüseyin (*Aleyhisselam*) Habib b. Mezahir'e izin verdi. Bunun üzerine Habib b. Mezahir Benî Esed kabilesine doğru hareket etti. Habib onların yanına varınca önce kendisini tanıttı, sonra onlara nasihat etti ve onların İmam Hüseyin'in (*Aleyhisselam*) ordusuna katılmalarını ve o hazrete yardım etmelerini istedi.

Habib'in yaptığı anlamlı ve ateşli konuşmadan sonra Abdullah b. Beşir ayağa kalkarak şöyle dedi: "Ey Habib! Allah sana mükâfat versin, Allah'a andolsun ki sen bize en büyük hediye getirdin. Çünkü insan en büyük hediye aziz ve yakınlarına

181-*Âyanu's-Şia*, c.4, s.554.

verir, ben davetine lebbeyk diyorum ve İmam Hüseyin (*Aleyhisselam*) yolunda canımı vermeye hazırım."

Abdullah'ın bu konuşmasından hemen sonra 90 kişilik bir grup Fatıma evladı İmam Hüseyin'e (*Aleyhisselam*) yardım etmek için Kербela'ya hareket etti. Fakat İbn-i Ziyad'ın casusları gizlice Ömer Sad'ın yanına giderek Benî Esed kabilesinden kalabalık bir grubun Kербela'ya doğru hareket ettiğini haber verdiler. Ömer Sad, Arzak adlı birinin komutasında 400 kişilik bir ordu göndererek gece karanlığından yararlanıp onlara saldırılarını emretti. Arzak, Beni Esed kabilesini bozguna uğrattı, onlardan bir kısmını öldürdü. Geriye kalanlar ise canlarını kurtarmak için firar ederek evlerine döndüler. Habib b. Mezahir yalnız İmam Hüseyin'in (*Aleyhisselam*) huzuruna geldi. Başından geçen olayı İmam Hüseyin'e (*Aleyhisselam*) anlattı.

İmam Hüseyin Habib b. Mezahir'e şöyle buyurdu: "**Sizin istekleriniz gerçekleşmeyecektir, ancak Allah'ın istediği gerçekleşecektir.**"¹⁸²

Habib'in Ömer Sad'ın Elçisiyle Konuşması

Taberî ve diğer tarihçiler Ebu Mihneften şöyle naklederler:

Ömer Sa'd 4 bin kişilik ordusuyla birlikte Kербela'ya geldi. İmam Hüseyin'in (*Aleyhisselam*) Irak'a neden geldiğini sormak için Uzrat b. Kays Ahmesî'yi elçi seçti. Çünkü Uzrat b. Kays Ahmesî İmam'ı Irak'a davet edenlerden biriydi, utancından gitmek istemedi. Kesir b. Abdullah Şe'bî ahlaksız,

182-*Âyanu's-Şia*, c.4, s.554; *Maktelu'l-Hüseyin*, s.254.

alçak ve şahsiyetsiz biriydi. O elçi olarak İmam Hüseyin'in (*Aleyhisselam*) yanına gitmek için öne çıktı. İmam'ın (*Aleyhisselam*) vefalı yaranı Kesir'i tanıdığı için emniyet açısından İmam'ın (*Aleyhisselam*) yanına kılıçla girmesine izin vermedi. Kesir de kılıcsız girmek istemediğinden dolayı İmam ile görüşmesine izin verilmedi.

Ömer Sad, Kurra b. Kays Hanzeli'yi elçi olarak İmam Hüseyin'in (*Aleyhisselam*) yanına gönderdi. Hanzeli İmam'ın yanına geldiğinde İmam ashabına "Bu adamı tanıyan var mı?" buyurdu. Habib b. Mezhahir "Ey Peygamberin oğlu! Ben onu tanıyorum, Hanzale Temim kabilesindendir, annesi bizim kabilemizden ve kız kardeşimizin oğludur, o ahlaklı biridir" dedi.

Kurra İmam'ın (*Aleyhisselam*) huzuruna varınca selam verdi ve daha sonra Ömer Sad'ın mesajını ilettili. İmam Hüseyin (*Aleyhisselam*) cevabında şöyle buyurdu: "Kufe halkı bana mektup yazdılar ve beni şehirlerine davet ettiler. Ben onların daveti üzerine buraya geldim ancak geldiğim için rahatsızlık duyuyorsanız geri dönebilirim. Kurra, İmam'ın (*Aleyhisselam*) cevabını Ömer Sad'a iletmek için İmam'ın (*Aleyhisselam*) huzurundan ayrılırken Habib b. Mezhahir ona şöyle dedi: "Ey Kura, yazıklar olsun sana, nereye gidiyorsun? Zalim kavmin içine mi? Gel, bu yüce şahsiyete yardım et ki Allah bu hanedanın hürmeti hatırına sana ve bizlere inayet etsin!"

Kurra b. Kays "İmam'ın cevabını Ömer Sad'a iletikten sonra söylediklerini düşüneneğim" dedi. Kurra, Ömer Sa'd'ın yanına gitti ve bir daha da dönmedi. Böylece dünya ve ahiret saadetinden

mahrum kaldı.

Ömer Sad, İmam Hüseyin'in (*Aleyhisselam*) cevabını alınca şöyle dedi: "Hüseyin'le savaştıktan Allah'a sığınırım!"

İbn-i Ziyad'a mektup şöyle bir mektup yazdı: Hüseyin (*Aleyhisselam*) Kufelilerin daveti üzerine gelmiş ve şimdi geri dönmek istiyor ne yapalım?"

İbn-i Ziyad cevabında şöyle dedi: "Hüseyin b. Ali, Yezid'e biat etmek zorundadır, emirlerimizi bekle!¹⁸³ Yani biat etmedikçe bir yere ayrılmasına izin verme!"

Habib'in Tasua Akşamı Konuşması

Dokuz Muharrem Tasua akşamı Ömer Sa'd'ın askerleri İmam Hüseyin'in (*Aleyhisselam*) çadırlarına saldırmak için hazırlandılar. Hz. Ebulfazl Abbas (*Aleyhisselam*), İmam Hüseyin'in (*Aleyhisselam*) emriyle Habib b. Mezahir, Zuheyr b. Kiyin'de aralarında bulunduğu yaklaşık yirmi kişiyle birlikte düşman ordusunun yanına gitti ve onlara şöyle sordu: "Bu aceleniz nedir? Neden hazırlık yapıyorsunuz? Çadırlara saldırmak mı istiyorsunuz?"

Ömer Sad şöyle bir emir verdi: Ya Yezid'e biat edeceksiniz ya da savaşa hazır olacaksınız!"

Hz. Ebulfazl Abbas (*Aleyhisselam*): "Acele etmeyin, durumu kardeşim Hz. Hüseyin'e (*Aleyhisselam*) haber vereyim!" dedi ve sonra İmam Hüseyin'in (*Aleyhisselam*) yanına gelerek düşmanın mesajını ilettili.

183-Tarih-i Taberî, c.5, s.410.

Habib ve yanında bulunanlar düşman ordusunun karşısında beklerken Habib düşman ordusuna şöyle seslendi: "Ey topluluk! Allah'a andolsun ki sizler kötü kavimsiniz, kıyamet günü Peygamberinizin (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) oğlu ve ailesini öldürmüş olarak Allah'ın huzuruna çıkacaksınız! Allah'a ibadet eden, âlim ve müminleri şehit edeceksiniz ve bu şekilde Allah'ı mülakat edeceksiniz!"¹⁸⁴

Habib'in Aşura Gecesi Sevinci

Rical-i Keşşî'de şöyle nakledilmiştir: Habib b. Mezahir Aşura gecesi yüzünde tebessüm ve sevinçli bir halde çadırdan dışarı çıktı. Yezid b. Hasin Hemdanî, Habib'i böyle neşeli görünce "Ey kardeşim, şimdi sevinmek ve tebessüm etmenin sırası değil, neden gülüyorsun?" diye sordu.

Habib şöyle cevap verdi: "Bugünden daha mutlu bir gün ne zaman olabilir ki? Allah'a andolsun ki bu olay bir şey değildir. Yarın zalim kavim ve günahkârlar bize kılıçlarıyla saldıracak ve bizleri hurilerin kucaklarına gönderecekler!"¹⁸⁵

Aşura günü İmam Hüseyin (*Aleyhisselam*) son kez düşman ordusuna hücceti tamamlamak için herkesin duyacağı bir şekilde uzun bir hutbe okudu. Şımr küstahça İmam Hüseyin'in (*Aleyhisselam*) sözünü kesti. İmam Hüseyin'in (*Aleyhisselam*) yaşlı, vefalı, takvalı ve mümin arkadaşı Habib b. Mezahir

184-*Tarih-i Taberî*, c.5, s. 415; *el-Kâmil*, İbn-i Esir, c.2, s.558; *Maktel-i Mukarrem*, s.255.

185-*Rical-i Keşşî*, s.179; *Mucem-u Rical-i Hadis*, c.4, s.223; *Maktel-i Mukarrem*, s.263.

Şimr'in bu küstahlığına şöyle cevap verdi:

"Hayır, Allah'a diliyle ibadet eden ve tam bir sapıklık içerisinde olan sensin. Ben çok iyi biliyorum ki sen mevlam Hüseyin'in (Aleyhisselam) buyurmuş olduğu şeyden korkmuyorsun. Çünkü Allah, senin gibi bir çirkefin kalbini mühürlemiş ve taş gibi yapmıştır!"

Şimr, Habib'in bu ezici cevabı karşısında yerine oturdu ve İmam Hüseyin (Aleyhisselam) konuşmasını tamamladı.¹⁸⁶

Habib, Müslim b. Avsice'nin Başucunda

Tarih-i Taberî şöyle naklediyor: "Kerbela'da İmam Hüseyin'in (Aleyhisselam) ashabından ilk şehit olan Müslim b. Avsice'dir. Müslim b. Avsice, Müslim b. Abdullah ve Abdurrahman b. Becelî'den aldığı darbelerle ağır yaralandı. İmam Hüseyin (Aleyhisselam) ve Habib b. Mezahir, Müslim b. Avsice'nin başucuna geldiler. İmam ona şöyle buyurdu: **"Ey Müslim! Allah sana rahmet etsin! Bir grup ağır vazifelerine en güzel şekilde amel ederek şehit oldular ve bir grupta vazifelerini ifa etmek için beklemekteler. Her iki grupta sözlerine ve ahitlerine vefa ettiler."**

İmam'ın (Aleyhisselam) buyruğundan sonra Habib, Müslim b. Avsice'nin yanına geldi ve şöyle dedi: "Ey Müslim! Senin ölümün bana çok ağır geldi. Seni cennetle müjdeliyorum!" Müslim zafiy bir ses tonuyla: "Ey Habib! Allah sana rahmet etsin!" dedi. Habib ardından şöyle dedi: "Eğer senden sonra öleceğim haber verilmeseydi bana

186-Tarih-i Taberî, c.5, s.424, *Maktel-i Mukarrem*, s.279.

vasiyet etmeni ve vasiyetine amel etmeyi çok isterdim."

Müslim son nefesinde şöyle dedi: "Sana son vasiyetim şu (İmam Hüseyin'i göstererek) şahıstan ayrılma, Allah sana rahmet etsin, ondan önce kendini ona feda et ve ondan önce öl!"

Habib şöyle cevap verdi: "Ey Müslim! Kâbe'nin Rabbine yemin olsun ki vasiyetine amel edip, ondan önce canımı feda edeceğim."

Bu karşılıklı konuşmadan sonra Müslim b. Avsice yüce şahadet mertebesine erişti.¹⁸⁷ İmam Hüseyin'in (*Aleyhisselam*) vefalı ve samimi yaveri Ebu Samame Saidî savaşın tam şiddetli anında namaz vaktinin girdiğini fark etti. İmam'ın yanına gelerek: "Canım sana feda olsun Ya Hüseyin! Düşman sana çok yaklaştı Allah'a yenim olsun ki ben hayatta olduğu sürece düşmanı sana yaklaştırmam, fakat bu namazı vaktinde kılıp artık Allah'a kavuşmayı istiyorum!" dedi.

İmam güneşe bakarak şöyle buyurdu: "Ey Ebu Samame! Namazı bana hatırlattın, Allah da seni namaz kılanlardan etsin, evet namazın vaktidir."

İmam Hüseyin (*Aleyhisselam*) sonra buyurdu: "Bu kavme söyleyin namaz kılmamız için fırsat versinler."

Bu esnada düşman ordusundan Hasin b. Temim büyük bir küstahlıkla "Sizin namazınız Allah katında kabul olmaz" dedi. Habib b. Mezahir yüksek sesle şöyle dedi: "Ey alçak ve küstah adam! Al-i Muhammed'in (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*)

187-Tarih-i Taberî, c.5, s. 435; el-Kamilu fit-Tarih, c.2, s.565.

namazı kabul olmayacak da sizin namazınız mı kabul olacak!"

Hasin, Habib'in bu sözünden rahatsız olunca ona saldırdı. Habib elindeki kılıçla Hasin'in atına vurunca Hasin attan yer düştü. Askerleri yardımına koşarak kurtardılar. Habib savaşa devam etti yaşlı ve güçsüz olmasına rağmen düşman ordusundan 63 kişiyi cehenneme yolladı.

Habib savaş esnasında şu şiiri okuyordu:

Ben Mezahir oğlu Habib'im!

Atlı-piyade düşmanla savaşıyorum.

Siz düşmanlar sayıca çok olsanız da

Bizler sabırlı ve vefalıyız!

Bizim delilimiz yücedir ve hak!

Sizden takvalıyız ve mazeretimiz de geçerlidir!

Habib uzun bir mücadele ve savaştan sonra Beni Temim kabilesinden bir grubun kılıç darbeleriyle yere düştü. Bu esnada Hasin b. Temim Habib'in başına kılıç darbesi vurarak şehit etti. Düşman ordusundan biri Habib'in başını kesti. Hasin, Habib'in kesik başını atının boynuna asarak ordu içerisinde iftiharla dolaştırdı.

Habib'in Oğlu Babasının Başını Arıyor!

Habib'in katili onun kesik başını Kufe'ye Daru'l-İmare'ye götürürken Habib'in oğlu Kasım babasının kesik başını gördü. Kasım babasının katilini takip etmeye başladı. Katil öfkelenerek şöyle dedi: "Ey çocuk, neden beni takip ediyorsun?"

Kasım: "Bir şey yok efendim" dedi.

Katil: "Hayır, benden bir şeyler saklıyorsun!"

dedi.

Kasım: "Doğrusu, bu kesik baş babamın başıdır onu bana verin defnedeyim!" dedi.

Katil: "Yavrum, vali babanızın kesik başının defnedilmesini istemiyor. Ben babanı öldürdüğüm için validen ödül alacağım!" dedi.

Kasım şöyle cevap verdi: "Ey katil! Allah sana en kötü ödülü ve cezayı verecektir. Allah'a yemin ederim ki sen kendinden daha üstün ve faziletli birini öldürdün!"

Kasım, daha sonra ağlayarak katilin yanından ayrıldı.¹⁸⁸

Kasım Babasının İntikamını Alıyor!

Habib b. Mezahir'in şehadetinden yıllar geçmesine rağmen oğlu Kasım babasının intikamını alma peşindeydi. Musab b. Zubeyr ile Abdülmelik Mer-van arasında gerçekleşen savaşa Kasım da katıldı. Kasım savaş esnasında babasının katilini görünce onu öldürmek için katili takip etmeye başladı. Kasım bulduğu ilk fırsatta babasının katilini öldürecekti. Katil öğle vakti dinlenmek için çadırına gitti. O uykuya daldığı bir sırada Kasım çadırdan içeri girip babasının katilini öldürdü.

188-Tarih-i Taberî, c.5, s.440; el-Akmilu fi't-Tarih, c.2, s.567.

(10)

HUCR BİN ADİY KİNDÎ (HUCRU'L-HAYR)

Hucr, Adiy b. Muaviye b. Cebele'nin oğludur. Kinde kabilesinden ve Kufelidir. Künyesi, Ebu Abdurrahman, Hucru'l-Hayr ve Hucr b. Edber olarak meşhurdur.

Hucr, İslam'ın başlangıcında büyük sahabelerden ve fazilet sahibi muhacirlerinden biriydi. Kardeşi Hani b. Adiy ile birlikte Medine'ye giderek Peygamberin (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) huzurunda İslamiyet'i kabul etiler.¹⁸⁹

Hucr b. Adiy faziletli, takvalı, zahit abit ve âlim biriydi. İmam Ali'ye (*Aleyhisselam*) ve Ehlibeyt'e (*Aleyhisselam*) beslediği derin sevgi ve muhabbetten dolayı duaları kabul olan ve keramet sahibi yüce bir şahsiyet olmuştur.¹⁹⁰

O aynı zamanda güçlü, fedakâr ve yiğit bir komutandı. Ömer b. Hattab döneminde Kadisiye, Şam ve Merci Ezra bölgesi onun komutasında fethedildi. Hucr, Osman'ın öldürülmesinden sonra İmam Ali'nin (*Aleyhisselam*) sadık ve vefalı yaranlarından oldu. Sıffın, Cemel ve Nehriyan savaşlarında Hz. Ali'nin (*Aleyhisselam*) yanında yer

189-*el-Bidaye ve'n-Nihaye*, c.8, s.51.

190-*el-Bidaye ve'n-Nihaye*, c.8, s.54.

aldı ve canla başla savaştı. İmam Ali'nin (*Aleyhisselam*) şehadetinden sonra İmam Hasan'ın (*Aleyhisselam*) yanında yer alarak Ehlibeyt (*Aleyhisselam*) yolunda Mercî Ezra denen yerde Muaviye tarafından Hicrî 51 yılında bir grup Şiayla birlikte şehit edildi.¹⁹¹

Hucr b. Adiy'nin Abdullah ve Abdurrahman adında iki oğlu vardı. Onlar Musab b. Zubey hükümeti döneminde Ehlibeyt'i (*Aleyhisselam*) sevdiğinden dolayı suçlanarak şehit edildiler.¹⁹²

Hucr b. Adiy'in İmam'a Biatı

Osman öldürüldükten sonra, Muhacir, Ensar ve kabilelerinin önde gelen büyük şahsiyetleri İmam Ali'nin (*Aleyhisselam*) evinin etrafında toplandılar ve İmam Ali'ye (*Aleyhisselam*) kayıtsız şartsız itaat edeceklerini bildirdiler. Şeyh Müfid el-Cemel adlı eserinde şöyle nakletmektedir: Muhacir ve Ensar'dan olanlar İmam Ali'ye (*Aleyhisselam*) biat edenlerin ismini zikrederken Ammar Yasir, Adiy b. Hatem ve Hucri b. Adiy gibi çok önemli büyük şahsiyetlerin isimleri göze çarpmaktadır. Bu şahsiyetler her konuda savaşta ve barışta itaat edeceklerine dair söz verenler ve ilk biat edenlerdir.¹⁹³

Hucr ve Kufe Halkı Cemel Savaşı'nda

Cemel savaşı başlamadan önce Emirülmüminin

191-*Usdu'l-Gabe*, c.1, s.386; *el-Bidaye e'n-Nihaye*, c.8, s.52.

192-*el-İsabe*, c.2, s.39.

193-*el-Cemel*, s.114.

Hız. Ali (*Aleyhisselam*) Rebeze, Zilgar bölgelerine İmam Hasan (*Aleyhisselam*), Abdullah b. Abbas ve Muhammed b. Ebu Bekir'i vekili olarak Kufe'ye göndererek halkı savaşa davet etti ve onlardan savaşa hazır olmalarını istedi. İmam Ali'nin (*Aleyhisselam*) bu emri karşısında Kufe'nin hâkimi Ebu Musa Eş'ari tarafsız kalmayı tercih etti. Fakat Kufe kahramanlarından olan Hucr b. Adiy hemen İmam Ali'nin (*Aleyhisselam*) emrine itaat etti ve halka yönelik ateşli bir konuşma yaparak onları savaşımaya çağırıldı. Hucr'un ateşli konuşmasını duyan Kufe halkı hep bir ağızdan savaşa hazır olduklarını ilan ederek silahlarını kuşanarak Kufe dışına çıktılar. Hucr b. Adiy'nin o gün yaptığı konuşma onun İmam Ali (*Aleyhisselam*) ve Ehlibeyt'e (*Aleyhisselam*) ne kadar yakın olduğunu göstermektedir. O konuşmasında Kufe halkına şöyle hitap etti:

"Ey millet! Bu Hasan b. Ali b. Ebu Talib'dir (*Aleyhisselam*). Onu çok iyi tanıyorsunuz dedesinin ümmetin Peygamberi (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) ve babasının da Peygamberin (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) vasisi olduğunu biliyorsunuz.

Ey insanlar! Hasan b. Ali (*Aleyhisselam*) ve kardeşi Hüseyin b. Ali'nin (*Aleyhisselam*) İslam âleminde eşi ve benzerleri yoktur. Bunlar cennet gençlerinin efendisi ve Arab'ın büyükleridirler. Bu hanedan Arapların en bilgini ve kâmilleridir. Şimdi böyle bir şahsiyet Hasan b. Ali babasının vekili olarak buraya gelmiş ve sizi Hakka ve hak İmama yardım etmeye davet ediyor. Allah'a yemin ederim ki bunlara yardım eden saadete ve kurtuluşa erir,

bunlardan yüz çeviren bedbaht olur. Nitekim hep birlikte son gücümüzle onun davetine itaat edelim. Allah size rahmet etsin! Bu yoldaki mükâfatınız Allah yanında yok olmaz."

Başka bir rivayet göre Hucr b. Adiy ayağa kalktı ve şöyle dedi: "Ey millet! Emirülmüminin Ali'nin (*Aleyhisselam*) davetine icabet edin, kılıçlarınızı kuşanıp Basra'ya hareket edin! Ben de şimdi hareket ediyorum."

Hucr b. Adiy'in konuşmasından sonra halk hep birlikte ayağa kalktı ve itaat edeceklerine dair söz verdiler.¹⁹⁴

Hucr, Cemel savaşında velayet ve imamet safında yiğitçe savaştı.¹⁹⁵

Hucr'un Sıffin Savaşı'ndaki Fedakârlıkları

Peygamber efendimiz (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) daha önceleri Sıffin savaşını İmam Ali'ye (*Aleyhisselam*) haber vermişti: "Ya Ali benden sonra şu üç grup; Nakisin, Kasitin ve Marikin'le savaşacaksınız..." Kasitin Sıffin'de toplanan ve Muaviye'nin safında yer alan Şamlılardı.¹⁹⁶

Bu kanlı ve korkunç savaşta Muaviye ve yandaşları İmam Ali'ye (*Aleyhisselam*) ağır darbeler vurdular. Peygamberin (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) Ensar ve Muhacir'den birçok sahabesi bu savaşta İmam Ali'nin (*Aleyhisselam*) safında yer aldılar. Peygamberin (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) sünnetleri terk edilmeye yüz tutmuştu. Bu

194-Katbu'l-Cemel, s.255, Tarih-i Taberî, c.4, s.485.

195-Şerh-u İbn-i Ebi'l-Hadid, c.1, s.145.

196-İhkaku'l-Hak, c.6, bab.44; Menakib-u Harezmi, s.176.

yüzden onlar bütün güçleriyle kanlarının son damlasına kadar savaşarak yüce şehadet derecesine ulaşmışlardır. Hucr b. Adiy'de Sıffin savaşında İmam Ali'nin (*Aleyhisselam*) safında yer alan Peygamberin (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) büyük sahabelerinden biriydi.

Hucr Sıffin'de İmam Ali'nin (*Aleyhisselam*) ordu komutanlarından biriydi. O Sıffin'de kahramanca savaşarak gösterdiği büyük fedakârlıkla İmam Ali'ye (*Aleyhisselam*) bağlılığını ve samimiyetini ispatlamıştır.¹⁹⁷

İmam Ali'nin Hucr b. Adiy Hakkındaki Duası

İmam Ali'nin (*Aleyhisselam*) ordusu Sıffin'e hareket ettiğinde Hucr b. Adiy, Amr b. Humg ve yaranları İmam'ın (*Aleyhisselam*) yanına gelerek bir an önce Şam'a gidip Muaviye'nin işini bitirmek için ısrar ettiler. Hucr, İmam'a şöyle dedi:

"Ey Emirülmüminin! Biz savaşın çocuklarıyız, savaşı sonuçlandırmak istiyoruz. Savaş bize dışlerini gösterdi ve bizde ona dışimizi gösterdik, silah kuşanmış, yiğit ve deneyimli akrabalarımız var. Senin emrindeyiz, doğuya, batıya ve nere gidersen biz senin yanındayız ve verdiğin her emre kayıtsız ve şartsız itaat edeceğiz!"

Hucr konuşmasını tamamladıktan sonra İmam Ali (*Aleyhisselam*) ona: "Kabilen de senin gibi düşünüyor mu?" diye sordu. Hucr şöyle cevap verdi: "Ya Ali! Ben onlardan iyilikten başka bir şey görmedim. Bu elim onlardan taraf sana biat etmeye

197-Sıffin Vakası, s.117; Şerh-u İbn-i Ebi'l-Hadid, c.1, s.194.

hazırdır." İmam Ali (*Aleyhisselam*) bu sözlerinden sonra ona dua etti.¹⁹⁸

İmam Ali'nin (a.s) Hucr'a Nasihati

Irak ordusu Şam'a hareket ederken Hz. Ali'ye (*Aleyhisselam*) Amr b. Humk ve Hucr b. Adiy'in komutasındaki askerlerin Şam ordusuna lanet ve küfür ettiği haberini verdiler. İmam Ali (*Aleyhisselam*) bu hassas zamanda iki kahraman ve yiğit komutanını huzuruna çağırarak onlara küfür ve lanet okumalarını yasakladı. Onlar şöyle dediler: "Biz hak üzere değil miyiz?" İmam Ali (*Aleyhisselam*) hak ve doğru yolda olduklarını söyledi. Ardından o iki kahraman komutanına şöyle buyurdu:

"Siz, Ali yandaşlarının küfür ve lanet okuyanlardan olmalarını istemiyorum, küfür ve lanet etmeyin. Küfür ve lanet yerine onların kötü sıfatlarını ve ahlaksızlıklarını söylemeniz daha uygun olur. Lanet ve küfür yerine onlara şöyle söyleyin: Allah'ım! Bizim ve onların kanını koru, bizim aramızda barışı sağla, onları batıl ve yanlış gidişatlarından dolayı doğru yola hidayet et ki hakkı tanımayanlar hakkı tanısınlar, onlardan zulüm edenler zulümlerinden vazgeçsinler. Buna benzer dualar etmek benim için daha sevimli ve sizler için de daha hayırlıdır."¹⁹⁹

Hucr'un Sıffin Savaşı'nda Hucru's-Şer ile

198-Sıffin Vakası, s.104; Şerh-u İbn-i Ebi'l-Hadid, c.1, s.182.

199-Sıffin Vakası, s.103, Şerh-u İbn-i Ebi'l-Hadid, c.3, s.181.

Savaşı

Hucr b. Adiy, Sıffin savaşında sağlam bir inanç ve imanla Allah yolunda mücadele ediyordu. Savaş meydanında Emirülmüminin Ali'ye (*Aleyhisselam*) gelebilecek her türlü darbeye kendisini siper ediyordu. Muaviye, ordusundan Hucl b. Yezid amcası oğlu Hucl b. Adiy ile savaş için meydana çıktı. (Huclru'ş-Şer: Hucl b. Yezid Kufe'de yaşayan Kindî kabilesine mensup biriydi. Peygamber zamanında İslamiyet'i seçti ve daha sonra Huclru'ş-Şer olarak meşhur oldu.)

Hucl b. Adiy'e amcasının oğlu Huclru'ş-Şer'den ayırt edilmesi için Huclru'l-Hayr denildi.²⁰⁰ Amcasının oğlu savaş meydana çıkıp rakip istediğinde Hucl b. Adiy karşısına çıktı. İki savaşçıda birbirlerini öldürmek için mücadele ediyorlardı. Bu esnada Muaviye ordusundan Hazime b. Sabit, Hucl b. Adiy'e mızrakla saldırdı ve onu yaraladı. İmam Ali'nin (*Aleyhisselam*) dostları Hazime b. Sabit'ye saldırarak öldürdüler. Huclru'ş-Şer, yaralı olan Hucl b. Adiy karşısından canını kurtarmak için savaş meydanından kaçtı. Fakat bu kaçışı canını kurtarmasına yetmedi, o tekrar savaş meydanına döndüğünde Rafa-kat b. Zalim Humeyri onu öldürdü.²⁰¹

Hucl'un Nehrivan Savaşı'ndaki Kahramanlığı

İmam Ali (*Aleyhisselam*) Habbab b. Ert ve Haris

200-*el-İsabe*, c. 2, s.39.

201-*Sıffin Vakası*, s.243; *Şerh-u İbn-i Ebi'l-Hadid*, c.5, s.195.

b. Merah adlı elçileri Hariciler tarafından şehit edildiği haberini alınca elçilerinin intikamını almak ve bu azgın grubun şerrini defetmek için Şam'a hareket etmekten vazgeçti ve Nehrivan'a Haricilerin merkezi Herura'ya doğru hareket etti. İmam Ali (*Aleyhisselam*) iki ordu karşı karşıya geldiğinde her zamanki gibi olayı barışçıl yollardan çözmek için önce onlara nasihat etti. Peygamberin (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) büyük sahabesi Ebu Eyyub el-Ensari'ye güven bayrağını verdi. Haricilerden ayrılıp o bayrak altına girip Kufe'ye dönmek isteyenleri bağışlayacağını bildirdi. İmam Ali (*Aleyhisselam*) bayrak altına sığınan yüz kişiyi affetti. Günahlarında ve hatalarında ısrar eden diğer grupla savaşa hazırlandı.²⁰²

İmam Ali (*Aleyhisselam*) hücceti tamamlamak için son kez bir hutbe okuyarak onlara nasihatte bulundu.²⁰³

İmam Ali (*Aleyhisselam*), sözlerinin cahil, ahmak ve inatçı kavim üzerinde etkili olmadığını görünce ordunun bir bölümüne Hucr b. Adiy'i komutan olarak atadı ve böylece savaş başlamış oldu. Hucr savaşta büyük bir başarı ve kahramanlık göstererek üstlendiği görevi başarıyla ifa etti.²⁰⁴

Ramazan'ın 19. Gecesinde Hucr'un Durumu

Hucr b. Adiy, mübarek Ramazan ayının 19.

202-*Sıffin Vakası*, s.243; *Şerh-u İbn-i Ebi'l-Hadid*, c.5, s.195.

203-*Nehcü'l-Belaga*, Hutbe, 36.

204-*Tarih-i Taberî*, c.5, s.85; *el-Kamilu fi't-Tarih*, c.2, s.405.

gecesi Kufe mescidinde ibadet ve münacatla meşguldü. İbni Mülcem, Eş'as ve Merdan'ın mescide girip çıkmalarından onların bir şeyler peşinde olduklarını sezdi. Eş'as'a dönerek: "Ey tek gözlü adam! İmam Ali'yi mi (*Aleyhisselam*) öldürmek istiyorsunuz?" diyerek mescitten çıktı ve gördüklerini İmam Ali'ye (*Aleyhisselam*) anlatmak için hazretin evine doğru hareket etti. Fakat İmam Ali (*Aleyhisselam*) o gece her zamanki kullandığı yolu kullanmadı başka bir yoldan mescide geldi. Hucr mescide geldiğinde İmam Ali'nin (*Aleyhisselam*) mihrabında melun İbn-i Mülcem'in kılıç darbesiyle sakalının kanına boyanmış bir halde yere düştüğünü ve halkın "Ali (*Aleyhisselam*) öldürüldü" sesleriyle karşılaştı.²⁰⁵

İmam Ali (*Aleyhisselam*), İbn-i Mülcem'in kılıç darbesiyle yaralandıktan sonra birkaç gün yaşadı. Bu birkaç gün içerisinde hazretin samimi ve vefalı dostu Hucr b. Adiy İmam'ın (*Aleyhisselam*) başucunda hazır bulunuyordu. Vaktiyle İmam Ali (*Aleyhisselam*) Hucr'a: "Ey Hucr bir gün seni bana lanet ve küfür için zorladıklarında ne yaparsın?" diye sordu.

Hucr şöyle cevap verdi: "Ya Emirülmüminin! Allah'a yemin ederim ki beni kılıçla parça parça doğrasalar veya ateşe atıp yaksalar senin sevginden vazgeçmem, senin hakkında övgüden başka bir şey söylemem." İmam Ali (*Aleyhisselam*) buyurdu: "Allah sana tüm işlerinde hayır ve başarı versin! Seni Resulullah'ın (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) hanedanı tarafından mükâfatlandırsın!"

205-Şerh-u İbn-i Ebi'l-Hadid, c.6, s.117.

Hucr b. Adiy İmam Hasan'ın (a.s) İtaatinde

Hucr b. Adiy İmam Ali'nin (*Aleyhisselam*) şehadetinden sonra, İmam Hasan'a (*Aleyhisselam*) biat etti ve o hazretin emrinde Muaviye ile yapılan savaşa katıldı.²⁰⁶

İmam Hasan (*Aleyhisselam*), Muaviye ile yaptığı barışından sonra bir grup ashap bu barışa karşı çıktı. Ancak İmam'ın imanlı, sadık ve vefalı sahabesi Hucl b. Adiy hazretin emrinde şüphe bile etmedi. Ömrünün son nefesine kadar Allah'ın hüccetinin emrinde baki kaldı. Hucl, savaşta ve barışta canını ortaya koyarak İmam Hasan'ın (*Aleyhisselam*) yanında yer alarak Ehlibeyt'e (*Aleyhisselam*) olan sevgisini, bağlılığını ve vefasını ispatladı. Muaviye nefsi isteklerine ulaşabilmek için İslam topraklarına hâkim olabilmek için elinden gelen her hile ve zulme başvurmaktan kaçınmadı.

Hucl'un Kufe Valisine Tepkisi ve İtirazı

Hız. Ali (*Aleyhisselam*) döneminde Kufe adalet şehriydi. O hazretin şehadetinden bir yıl sonra Muaviye'nin atadığı satılmış ve alçak valiler sayesinde Kufe şehri can ve mal güvenliği olmayan bir şehre dönüştü. Muaviye, makam ve dünyaperest, mağrur, kibirli ve zalim bir şahsiyet olan Mugayre b. Şa'bî Kufe'ye vali olarak atadı. Muaviye ona: "Sana birkaç nasihatim olacak" dedi ve ekledi; Ali'ye (*Aleyhisselam*) hakaret ve lanet etmeyi asla unutma! Ali'nin (*Aleyhisselam*) yaren ve dostlarını suçlayarak onları lanetle! Ali'nin dostlarına güvenme, Osman

206-Şerh-u İbn-i Ebi'l-Hadid, c.16, s.26.

tarafklarlarına ve dostlarına muhabbetle yaklaş ve onları kendine yaklaştır!"

Mugayre, Muaviye'nin bu sözlerini dinledi ve Kufe'de görev yaptığı sürece Hz. Ali'ye (*Aleyhisselam*) hakaretler etti ve hazreti seven dostlarına da her türlü zulüm ve işkenceden geri kalmadı. Hucr b. Adiy, Mugayre'nin bu zulüm ve İslam dışı hareketleri karşısında ona hitaben şöyle dedi:

"Ey Mugayre! Hz. Ali'ye (*Aleyhisselam*) lanet okumakla Allah'a lanet okumuş oluyorsun. Çünkü yüce Allah bizlere şöyle buyurmuştur: Ey iman edenler, kendiniz, anne-babanız ve akrabanız aleyhine de olsa Allah için şahitlik yaparak adaleti yerine getirenlerden olun. Ey Mugayre! Ben şahadet ederim ki hakaret ve lanet ettiğin şahıslar (Ali ve yarenleri) övdüğün (Osman ve taraftarları) kimselerden daha üstün ve övölmeye daha layıktırlar."

Mugayre öfkelenerek Hucr'a: "Yazıklar olsun sana! Emirnden kork, Emir'in gazabı senin gibileri helak eder" diyerek Hucr'un yanından ayrıldı.²⁰⁷

İbn-i Ebil Hadid şöyle naklediyor: "Mugayre, Muaviye'nin rızasını kazanmak için bizzat kendisi Hz. Ali'ye (*Aleyhisselam*) lanet okudu. Bununla da yetinmeyerek hatiplere minber ve kürsülerde İmamu'l Muttakin Hz. Ali'ye (*Aleyhisselam*) lanet okumalarını emretti ve bu emre itaet etmeyenleri de işkence ve öölümle tehdit etti."

Vaktiyle Mugayre, Hucr b. Adiy'i minberde Hz. Ali'ye (*Aleyhisselam*) lanet okumaya zorladı. Hucr,

207-Tarih-i Taberî, c.5, s.254; el-Ağani, c.17, s.137.

Mugayre'ninn istediğinin aksine tevriye ederek minberde şöyle dedi: "Ey Kufeliler! Valiniz benden Hz. Ali'ye (*Aleyhisselam*) lanet okumamı istiyor, sizlerde ona (Mugayre'ye) lanet okuyun!"

Kufe halkı bir ağızdan Allah ona (Mugayre'ye) lanet etsin dediler. Mugayre, Hucr'un lanetten maksadının kendisi olduğunu anlamasına rağmen bir şey demeden mescitten dışarı çıktı.²⁰⁸

Hucr ve Arkadaşlarına Ambargo

Kufe valisi Mugayre görevinin son yıllarında Hucr ve etrafındakileri güçsüz düşürüp ezmek ve onları Benî Ümeyye saltanatına teslim etmek için beytûlmalden hak ve hukuklarının kesilmesini emretti. Hucr ve arkadaşları, valinin bu tutumundan rahatsızlık duydular ve fırsat kollayarak intikam almayı planladılar. Vaktiyle Mugayre, minberde Osman'ı övdü ve Hz. Ali (*Aleyhisselam*) ve Şialarına lanet okuyarak hakaret etti. Orada bulunan Hucr ayağa kalktı, öfkeli ve yüksek bir sesle "Kime lanet okuduğunun ve hakaret ettiğinin farkında mısınız?" diye haykırdı. "Neden beytûlmalden hakkımızı kestin ve rızkımızdan men ediyorsun? Buna hakkın yoktur, senden önceki vali bizim hakkımıza göz dikmedi, sen günahkârları kollayarak Hz. Ali'nin (*Aleyhisselam*) yaranlarına zulüm ediyorsun!"

Mugayre, Hucr'un bu tutumu karşısında başını aşağıya eğdi ve korumaları eşliğinde mescitten dışarı çıkarak hükümet konağına gitti. Mugayre'nin yanındakiler ona Hucr'a yumuşak davranmasının ve onun karşısında sessiz kalmasının yanlış olduğunu

208-Şerh-u İbn-i Ebi'l-Hadid, c.4, s.58.

söylediler. Mugayre onlara şöyle cevap verdi: "Siz yanılıyorsunuz ona yumuşak davranmam ve göz yummam onu ölüme yakınlaştırır. Benden sonra bura gelecek vali Hucr'un bu tepkisine ve itirazlarına göz yumup sessiz kalmayacaktır. Artık ben ömrümün sonlarında şehirdeki mümin, takvalı, zahit ve yüce şahsiyetleri öldürerek onları saadete ulaştırmak ve kendimi de bedbaht etmek istemiyorum. Sonunda Muaviye dünyada servete, izzete ve dünya güzelliklerine ulaşmış olur ben de kıyamette cehennem ateşinin azabına duçar olurum."²⁰⁹

Mugayre'nin tahmin ettiği gibi kendisinden sonra Kufe valiliğine Ziyad b. Ebih atandı. O, Hucr ve yaranlarını öldürdü.

Hucr b. Adiy ve Yarenlerinin Tutuklanması

Hicrî 51 yılında Mugayre öldükten sonra Ziyad b. Ebih, Muaviye tarafından Basra ve Kufe valiliğine atandı. O, altı ay Basra'da ve altı ay Kufe'de kaldı. Bu iki önemli şehrin valilik görevini yürütüyordu. Ziyad, Basra'da kaldığı süre içinde kendi yerine vekil olarak Amr b. Haris'i bırakıyordu.

Hucr ve yaranları Ziyad'ın yokluğundan istifade ederek Muaviye'ye alenî lanet ediyorlar ve Amr b. Haris'e de itaat etmiyorlardı. Hükümet casusları durumu Kufe'de bulunan Ziyad'a haber verdiler. Ziyad vakit kaybetmeden apar topar Kufe'ye geldi. Hucr'un yaranlarının birçoğunu hileyle tutuklatarak zindana attı. Böylece Hucru yalnız ve desteksiz

²⁰⁹-Tarih-i Taberî, c.5, s.254; el-Kamilu fi't-Tarih, c.2, s.489; el-Aganî, c.17, s.138.

kaldı. Ziyad, Hucr hakkında tutuklama emri çıkarttı. Onu tutuklamak için emniyet amiri Şeddad'ı görevlendirdi. Şeddad, Hucr ve az sayıdaki yaranlarıyla çatışmaya girdi. Hucr az sayıdaki dostlarına canlarını kurtarmaları için dağılıp gizlenmelerini emretti. Hucr'u tutuklamaktan aciz kalan Ziyad, fasık, hain ve alçak bir şahsiyet olan Muhammed b. Eş'as'e Hucr'u bulup yakalamadığı takdirde kendisini öldüreceğini söyledi. Eş'as, Hucr'u yakalaması için Ziyad'dan üç gün mühlet istedi. Hucr b. Adiy, Şiaların ve kendi canının tehlikede olduğunu görünce kölesini Eş'as'ın yanına göndererek Ziyad'dan can güvenliği istedi. Eş'as, Hucr ve yaranlerine can güvenliği almak için Cerir b. Abdullah, Abdullah b. Haris ve Hucr b. Yezid ile beraber Ziyad'ın yanına gitti. Eş'as, Ziyad'dan Hucr ve yaranlarına güvence vererek Muaviye'ye göndermesini istedi. Ziyad onların teklifini kabul etti.

Hucr'u Ziyad'ın yanına getirdiklerinde Ziyad ona şöyle dedi: "Allah'a yemin ederim ki kanına susamışım!" Hucr şöyle cevap verdi: "Bana can güvenliği ver de Muaviye'nin yanın gidip inancımı ona söyleyeyim. Ziyad, Hucr'un bu isteğini kabul etti. Hucr'u Şam'a göndermek için tutuklatıp zindana attırdı. Hucr b. Adiy Ziyad'ın yanından ayrılırken yüksek sesle şöyle haykırdı:

"Allah'ım! Bu benim ilk biatım, biatime sadık ve bağlıyım! Asla inancımdan vazgeçmedim ve geçmeyeceğim de, bunu böyle işitin ve bilin!"²¹⁰

210-*Tarih-i Taberî*, c.5, s.256-265; *el-Kamilu fi't Tarih*, c.2, s.489-492; *el-Aganî*, c.17, s.141-145.

Ziyad, Hucr'u tutuklatıp zindana attırdıktan sonra onun tüm arkadaşlarını tutuklatarak işkence etti ve onları Hucr'un yanına gönderdi. Bu yüzden Hucr ve on dört arkadaşı Muaviye'nin yanına gönderilmek için zindanda bir araya geldiler.

Hucr ve Yalancı Şahitler

Kufe valisi Ziyad b. Ebih'in asıl hedefi Hucr ve yaranlarını öldürmektir. Onlara güvende olduklarına dair söz verdiği için onları öldüremiyordu. Ziyad, iğrenç ve kötü ameline ulaşmak için Hucr ve yarenleri aleyhinde yalancı şahitler satın almaya başladı. Muaviye'ye delil sunmak ve hücceti tamamlamak için işe koyuldu. Ziyad, Amr b. Harid, Halid b. Arfate, Kays b. Velid ve Burade b. Ebi Musa gibi Kufe'nin önde gelen şahsiyetlerinden Hucr ve yaranlarının üçüncü halifeye lanet ve Muaviye'ye karşı itaatsizliklerini ileri sürerek onların öldürülmesi için onlardan imza aldı. Ziyad, bunların imzalarının Hucr ve yaranlarının ölümüne yetmeyeceğini bildiği için Kufe'deki Resulullah'ın (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) hanedanına karşı kin ve düşmanlık besleyen Unak b. Şehibil Temimi, Ebu Bura, Ömer Sa'd, Şimr b. Zilcevşen, Şeys b. Rabi, Zicr b. Kays gibi görünüşleri mümin ancak kalplerinde Ehlibeyt'e düşmanlık besleyen kırk kişiden imza aldı. İmza atmayanların yerinde de kendisi imzalayarak Muaviye'ye gönderdi.²¹¹

Hucr ve on dört yaranı Şam'a doğru hareket etmişlerdi. Meruc Ezra (Dimeşk'e 12 mil ötede yer

211-Tarih-i Taberî, c.5, s.268-269; el-Kamilu fi't-Tarih, c.2, s.496; el-Gadir, c.11, s.47.

alan bir kasaba) denen bölgede Muaviye'nin emri ile bekletilmeleri emredildi. Hucr ve yaranları Meruc Ezra'da hapse kapatıldılar.²¹²

Hucr ve yarenleri Meruc Ezra'ya getirildiklerinde Hucr, eski bir hatırasını anarak şöyle dedi:

"Ömer b. Hattab zamanında bu bölge gayri Müslim idi. Bu toprakları fethettim. Tekbir getiren ve tespih eden ilk Müslümanlardandım. Buraya girdiğimde vahşi köpeklerin saldırısına maruz kalmıştım. Şimdi ise Peygamber (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) hanedanına sevgi ve muhabbetimden dolayı esir olarak getirildim."

Ziyad'ın Hucr ve Yaranlarının Öldürülmesindeki Israrı

Muaviye, Ziyad'ın bin bir yalan ve dolanla yazdığı ve yalancı şahitlerin imzasıyla dolu mektubu halka okudu. Muaviye mektubu okudu. Sonra halka, mektubun altındaki imzaların mahkûmların kendi yakınları ve tanıdıklarının olduğunu söyledi ve haklatan mahkûmların hakkında ne yapılmasını istedi. Daha sonra Ziyad'a bir mektup yazarak Hucr ve yaranlarının öldürülmelerinden şüphe duyduğunu ifade etti. Ziyad, Muaviye'nin mektubunu aldıktan sonra şöyle cevap yazdı: Basra ve Kufe'nin hâkimiyetini elinde tutmak istiyorsan, Hucr ve yarenleri Kufe'ye geri dönmemeli ve öldürülmelidirler."²¹³

212-Tarih-i Taberî, c.5, s.272; *el-Kamilu fi't-Tarih*, c.2, s.496; *el-Aganî*, c.17, s.153; *el-Gadir*, c.11, s.49.

213-Tarih-i Taberî, c.5, s.272; *el-Kamilu fi't-Tarih*, c.2, s.497; *el-Aganî*, c.17, s.154; *el-Gadir*, c.11, s.50.

Hucr, Muaviye'ye hücceti tamamlamak için Amr b. Esvedî Eclî'ye şöyle dedi: "Bizim mesajımızı Muaviye'ye ilet ve ona de ki: Bizim kanımız sana haramdır, Allah'tan kork! Hakkımızda iyi düşün sonra karar ver. Çünkü seninle işim yoktur." Hucr'un mesajı Muaviye'ye iletildi. Ancak aşağılık Muaviye taş kalpli, günaha gark olmuş, kör ve sağır olduğu için sonunda Hucr ve yaranlarının ölüm fermanını imzaladı. Muaviye, Hudbe b. Feyyaz Kuzayî, Hasin b. Abdullah Kelbi ve Ebu Şerif Beddi gibi acımasız ve gaddar cellâtları Hucr ve yarenlerini öldürmek için Mercu Ezra bölgesine gönderdi.²¹⁴

Hucr ve Yarenlerinin Şehadeti

Muaviye'nin gaddar cellâtları öğleden sonra Meruc Ezra'ya ulaştılar. Zaman kaybetmeden zindana gittiler. Muaviye'nin belirlediği altı kişiyi serbest bıraktılar. Hucr ve yedi arkadaşına ise "Biz Şam'dan gelen görevlileriz! Önce size İmam Ali'ye lanet okumanızı emrettiler. Eğer lanet okursanız sizi serbest bırakacağı aksi takdirde öldürüleceksiniz!" dediler.

Hucr ve yarenleri canları pahasına İmam Ali'ye (*Aleyhisselam*) lanet okumaya razı olmadılar. Allah'tan uzak gafil cellâtlar Hucr ve arkadaşlarına kendi mezarlarını kazmalarını ve kefenlerini giymelerini emrettiler. Hucr ve yaranları mezarlarını kazdıktan sonra akşamın ilk saatlerinden sabaha kadar ibadet, dua ve münacatla meşgul oldular. Nihayet sabah olmuştu, cellâtlar onlara şöyle dedi:

214-Tarih-i Taberî, c.5, s.273-278; *el-Kamilu fi't-Tarih*, c.2, s.497; *el-Aganî*, c.17, s.155.

"Siz sabaha kadar ibadet, dua ve münacatla meşguldünüz. Şimdi söyleyin üçüncü halife Osman nasıl biriydi?"

Hucr ve arkadaşları şöyle dediler: "Osman İslam hükümetine ilk zulüm eden kişi ve hakka amel etmeyen biridir."

Onların bu sözleri cellâtları rahatsız etti, öfkelenerek şöyle dediler: "Muaviye sizi çok iyi tanıdığı için ölüm fermanızı verdi. Şimdi Ali'ye (*Aleyhisselam*) lanet okursanız canınızı kurtarırsınız yoksa boynunuzu vuracağız!"

Hucr ve arkadaşları yine söz birliği ederek şöyle dediler: "Allah'ım! Sen şahit ol ki biz Emirülmüminin Ali'ye hiçbir şekilde hakaret içeren söz söylemeyiz. Biz ancak onu severiz ve düşmanlarına lanet okuruz!"

Cellâtlar önce Hucr'un vefalı arkadaşlarına korkunç bir şekilde işkence ettikten sonra onları şehit ettiler. Sıra Hucr'a gelmişti, katiline şöyle dedi: "Ömrümün şu son anlarında abdest almama izin ver! Allah'a yemin ederim ki şimdiye kadar aldığım her abdestten sonra mutlaka iki rekât namaz kıldım."

Cellât, Hucr'un abdest alıp namaz kılmasına izin verdi. Hucr da abdest alıp hemen namazı kıldı ve şöyle dedi: "Ben hazırım, Allah'a yemin ederim ki şimdiye kadar bu kadar hızlı namaz kılmamıştım. Çünkü ölümden korkup namazı uzatacağımı düşünmenden korktum!"

Hucr'un katili Hudbe b. Feyyaz Kuzay-i acımasızca Hucr'un boynunu vurarak başını mübarek bedeninden ayırdı. Böylece Hucr ve yarenleri oracıkta şehit olarak Rablerinin mülakatına

kavuştular.²¹⁵

Hız. Ali'nin (*Aleyhisselam*) yıllar önce Kufelilere Hucr ve vefalı arkadaşları hakkında verdiği şehadet haberi gerçekleşmiş oldu. Hız. Ali Kufe halkına şöyle buyurmuştu: **"Ey Kufe halkı! Sizlerin yedi büyük şahsiyetinizi Ezr'a denen bir yerde öldürecekler, onların misali Uhdud ashabının misali gibidir. Hucr b. Adiy ve arkadaşları Uhdud ashabı gibilerdir, onları Allah'a olan iman ve itikatlarından dolayı öldürüleceklerdir."**

Hucr b. Adiy'in Şehadetinin Halk Üzerindeki Etkisi

Hucr ve arkadaşlarının şehadet haberi Müslümanlara ulaştı. Bu haber bir ateş gibi yürekleri yaktı. Halk birbirlerine "Hucr ve arkadaşlarının günahları ve suçları neydi ki başlarını bedenlerinden ayırdılar?" diye sormaya başladılar.²¹⁶

İmam Hüseyin de (*Aleyhisselam*) konuşma yaparak Muaviye'yi bu insanlık dışı ve zalimce işinden dolayı kınadı. Tüm bu tepkiler ve itirazlar aslında Muaviye'nin Hucr ve arkadaşlarını öldürmekle ne kadar büyük bir günaha bulaştığının açık göstergesiydi.

Muaviye hac yolculuğunda Ayşe ile görüştüğünde Ayşe ona şöyle dedi: "Neden Hucr ve arkadaşlarını öldürdün?" Muaviye şöyle cevap verdi: "Ey Ayşe! Onları ümmetin maslahatı gereği

215-Tarih-i Taberî, c.5, s.275; el-Kamilu fi't-Tarih, c.2, s.497; el-Aganî, c.17, s.155.

216-Tarih-i Taberî, c.5, s.279; el-Aganî, c.17, s.157; Şerh-u İbn-i Ebi'l-Hadid, c.16, s.51; el-Gadir, c.11, 54.

öldürdüm. Onların varlığı ümmet için bir zarar ve tehlikeydi."

Ayşe şöyle cevap verdi: "Resulullah'tan (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) şöyle buyurduğunu işittim: Çok yakında Ezr'a bölgesinde bir grup öldürülecek ve onların öldürülmeleriyle yüce Allah ve gök ehli yer ehline gazap edecektir."²¹⁷

Hasan-ı Basrî şöyle der: Muaviye'nin tüm hatalarına ve günahlarına göz yumsak bile dört günah ve hatasına asla göz yumulmaz. O büyük hatalarından biri Hucr b. Adiy'i öldürmesidir. Bu cinayeti Muaviye'yi cehenneme götürecektir. Yazıklar olsun Muaviye'ye, Hucr ve yarenlerine yaptıklarından dolayı yazıklar olsun ona!"²¹⁸

Hucr, şehadetinden önce abdest alıp iki rekât namaz kıldıktan sonra şöyle dedi: "Ayağım ve yanımdaki zincirleri açmayın, kanımla gusül verin bana, elbisemi de kefen yapın! Çünkü ben savaş halindeyim ve öldürüleceğim. Kıyamette Muaviye ile tekrar savaşıcağım."

Muaviye'nin Anlamsız Cevapları

Muaviye, Hucr ve yaranlarının şehadetinden sonra halkın şiddetli tepkisine maruz kaldı. Onlara ikna edecek cevaplar veremiyordu. Bu yüzden çeşitli bahanelerle işlediği cinayeti izah etmeye çalışıyordu.

Muaviye'nin Anlamsız ve Yersiz İzahlarından Bazıları:

217-Tarih-i Taberî, c.8, s.56.

218-Tarih-i Taberî, c.8, s.279.

1-Onların öldürölmesi ümmetin yararına, varlıkları ise zararınaydı. Bu yüzden öldürölmeleri yaşamalarından daha iyidir.

2-Hucr ve yaranlarını ben öldürmedim, bilakis onları aleyhine şehadet edenler öldürdü.

3-Sümeyye'nin oğlu Ziyad beni bu işi yapmaya zorladı.

4-Ayşe, Muaviye'ye şöyle sordu: "Hucr'u ve yaranlarını öldürürken Muaviye b. Ebu Süfyan'ın takvası ve hilmi neredeydi?" Muaviye alay ederek şöyle cevap verdi: "Hüküm verirken senin gibi takvalı biri yanımda yoktu."²¹⁹

Allame Eminî: Muaviye'nin cevapları Allah'a ve Resulün'e hakaret ve iftiran dan öte bir şey değil. Onca ilahi emirler, Muhammed'in (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) şeriati ve sözleri o aşağılık insanı bu cinayetleri işlemekten alıkoymaya yetmedi. Muaviye o gün ilahî adalet mahkemesinde "*Kim bir mümini haksız yere, kasten öldürürse, cezası ebedi cehennemdir; Allah ona gazap ve lanet etmiştir ve ona büyük bir azap hazırlamıştır*"²²⁰ ayetine nasıl cevap verebilir? Evladın ve malın fayda vermediği kıyamet gününde acaba Muaviye ne yapacak? Ve acaba "*Allah'ın ayetlerini inkâr edenlere, haksız yere nebileri öldürenlere, insanlardan adaleti emredenleri öldürenlere acıklı azabı müjdele!*"²²¹ ayetine göre kıyamet günü cevabında neyi bahane edebilecektir?

Evet, Hucr ve yarenleri ellerine, ayaklarına,

219-*el-Aganî*, c.17, s.158.

220-Nisa, 93.

221-Âl-i İmrân, 21.

kollarına ve boyunlarına zincirler vurulmuş bir halde
ancak huzurlu bir kalp, ihlâs ve temiz ammelleriyle
yüce ruhlarını Rablerine teslim ettiler.

(11)

**HAŞİM B. UTBE
(HAŞİM-İ MİRKAL)**

Haşim, yiğit, takvalı, erdemli, mümin ve seçkin sahabelerdendi. O, Peygamberin (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) cennetle müjdelediği on kişiden biriydi.²²²

Babası Utbe Mekke müşriklerinden ve Peygamberin (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) dişini kırıp dudaklarını yaralayan kimsedir. Haşim Mekke'nin fethinde Müslüman olmuş ve Medine'ye hicret etmiştir.²²³

O, Müslümanların müşriklerle yaptığı karşı birçok savaşa katılmış ve Ömer b. Hattab döneminde Cula savaşında ordu komutanlığı yapmıştır.²²⁴

**Haşim'in Hz. Ali'ye (a.s) Olan
Sevgisi ve İmanı**

Haşim b. Utbe, Hz. Ali'ye (*Aleyhisselam*) karşı kalben gerçek sevgi besleyen beş kureyşliden biriydi.²²⁵

222-Şerh-u İbn-i Ebi'l-Hadid, c.6, s.55

223-Tarih-i Bağdadî, c.1, s.196.

224-Uşdu'l-Gabe, c.5, s.49; el-İsabe, c.6, s.516.

225-Mucem-i Rical-i Hadis, c.19, s.245.

O eliyle, diliyle kısacası tüm gücüyle gerçek bir velayet ve imamet savunucusuydu. Cemel ve Sıffin savaşlarına katılmış ve Sıffin savaşında İmam Ali'nin (*Aleyhisselam*) sancaktarlığını yapmıştır.

Şeyh Müfid şöyle naklediyor: Osman'ın ölümünden hemen sonra Hz. Ali'ye (*Aleyhisselam*) ilk biat eden muhacir ve sahabe Haşim'di. İmam Ali'ye (*Aleyhisselam*) verdiği sözü eksiksiz olarak son nefesine kadar samimi bir şekilde yerine getirmiş ve biatinde baki kalmıştır.²²⁶

İbni Hacer şöyle yazıyor: Kufe valisi Ebu Musa Eş'ari, İmam Ali'nin (*Aleyhisselam*) halifeliğine muhalefet ediyordu. Haşim yiğitçe, korkusuz bir şekilde onun karşısında Hz. Ali'ye (*Aleyhisselam*) biat ettiğini açıkladı.²²⁷

Hişam b. Utbe, Hz. Ali'ye (*Aleyhisselam*) özel ilgi duyar, çok severdi. Onun bu samimi tutumu karşısında İmam Ali (*Aleyhisselam*) ona teveccüh eder ve güvenirdi. İmam Ali (*Aleyhisselam*) *Nehcü'l-Belaga*'da şöyle buyuruyor:

"Mısır hükümetinin sorumluluğunu Haşim b. Utbe'ye vermek istiyorum. Eğer (önceden de) Mısır hükümetini Haşim'e bıraksaydım asla savaş meydanını boş bırakmaz ve onlara fırsat vermezdi. Ben, Haşim'i övmekle Muhammed'i (Muhammed b. Ebubekir) kınamak istemiyorum. O benim dostum ve üvey oğlumdu."²²⁸

Haşim, Hz. Ali'nin (*Aleyhisselam*) savaş çağrısını icabet edip Zikar denen yerde Hz. Ali'nin

226-*el-Cemel*, s.104.

227-*el-İsabe*, c.6, s.517.

228-*Nehcü'l-Belaga*, Hutbe, 68.

(*Aleyhisselam*) ordusuna katılıp Sıffin'e hareket eden ilk kimsedir.²²⁹ O, Zikar'dan Kufe valisi Ebu Musa Eş'ari'ye Hz. Ali'nin (*Aleyhisselam*) mektubunu götürdü.²³⁰

Hişam'ın Sözlerinde Düşman

Nasr b. Mezahim şöyle naklediyor: Hz. Ali (*Aleyhisselam*) Şam ordusuyla savaşmadan önce Ensar ve Muhacirlerle istişare etmek için bir araya geldi. Hişam dostu ve düşmanı çok iyi tanıyan basiretli bir kişiydi. İmam Ali'ye (*Aleyhisselam*) samimiyetini ve bağlılığını ilan ettikten sonra Şam halkını şöyle vafsetti:

"Ey Emirülmüminin! Bu halkın niyetini ve hefelerini çok iyi biliyorum. Onlar senin ve Şialarının düşmanı, dünya talipleri ve harislerinin dostudurlar. Bunlar seninle savaştan hiçbir halde kaçınmayacaklar. Dünya malına tamah etmiş ve elindekilere de çok cimridirler. Fani dünyanın ziynetine açtırlar. Osman'ın kanını bahane ederek insanları aldatıyor ve yalan söylüyorlar. Hâlbuki Osman'ın öldürülmesini herkesten daha çok onlar istiyorlardu. Ancak bunu dünya malına ulaşmak için araç edindiler.

Ey Emirülmüminin! Bizleri onların karşısına götür. Hak yolu kabul edenlere ne mutlu! Çünkü hakkı kabul edeceklerini ve biatlerine döneceklerini zannetmiyorum. Belki içlerinde emri bil maruf ve neyh-i anil münkerden nasipleneler olabilir."²³¹

229-*Şerh-u İbn-i Ebi'l-Hadid*, c.2, s.188

230-*Minhacu'l-Beraa*, s.243; *el-Cemel*, s.19.

231-*Sıffin Vakası*, s.92. *Şerh-u İbn-i Ebi'l-Hadid*, c.3, s.172

Haşim hekimane sözleriyle Muaviye'nin adamlarının gerçek kimliklerini tanıtarak Şamlılarla savaş konusundaki görüşünü belirtti.

Haşim'in Sıffin Savaşı'ndaki Rolü

Tarihin nakline göre Emirülmüminin Hz. Ali (*Aleyhisselam*) Sıffin savaşında Ammar Yasir'i süvarilere, Abdullah b. Bedil'i de piyadelere komutan yaptı ve savaş bayrağını Haşim b. Utbe'ye verdi.²³²

Zeyd b. Vahab şöyle naklediyor: Hz. Ali (*Aleyhisselam*) bayarğı Haşim'e verdiği gün Haşim iki zırh birden giymişti.

İmam latife yaparak şöyle buyurdu: "Ey Haşim! Şu tek gözünle korkmuyor musun?"

Haşim şöyle dedi: "Allah'a yemin ederim ki, çok yakında korkmadığıma şahit olacaksınız! Bu Araplara ölümü ve ahireti arzulayanlar gibi saldıracağım!"

Daha sonra bayrağı mızrağın ucuna takarak savaş meydanına gitti. Haşim savaş meydanına çıktığında Şam ordusunun komutanlarını sordu. Onların içinden Amr b. As'ı seçerek saldırıya geçti.

Haşim Sıffin savaşında eşi benzeri görülmeyen şiddetli bir taaruza kalktı. Öyle ki Sıffin savaşı boyunca öyle bir saldırı görülmedi. Çünkü Haşim öfkeli ve kükreyen bir aslan gibi Amr b. As'ın çadırına saldırıyordu. İki grup arasında çıkan şiddetli çatışmalar sonunda onlarca asker yaşamını yitirdi.²³³

232-Sıffin Vakası, s.205, *Şerh-u İbn-i Ebi'l-Hadid*, c.4, s.26

233-Sıffin Vakası, s.326-327; *Şerh-u İbn-i Ebi'l-Hadid*, c.8,

Muaviye'nin Haşim'den Korkusu

Sıffin savaşının son günlerinde Muaviye, Amr b. As'a şöyle dedi: "Eğer Irak ordusunun bayrağı bu gün Haşim'e verilirse, o önceki gibi şiddetli ve hızlı saldırılarda bulunursa bu gün Şamlıların korkulu rüyasına dönüşür. Ancak onları dağıtarak Haşim'i kuşatabiliriz."

Ammar Yasir, Haşim'in saldırması için onu teşvik ediyordu. O da korkusuz ve kahramanca iki kılıçla saldırıya geçti. Muaviye Haşim'in karşısına en güçlü ordu komutanlarından olan Amr b. As'ın oğlu Abdullah b. Amr'ı çıkardı. Haşim çok kısa bir zamanda Abdullah b. Amr'ın ordusunu dağıtarak onları muhasara altına aldı. Oğlunun kuşatma altında olduğunu gören Amr b. As "Ya Allah, Ya Rahman! Oğlum, oğlum" diye feryat etmeye başladı. Muaviye "Sakin ol, sabırlı ol!" diyerek Amr As'ı sakinleştiriyordu.

Amr b. As Muaviye'ye şöyle dedi: "Eğer senin oğlun Yezid kuştama altında olsaydı sabredebilir miydin?"

Muaviye, Abdullah b. Amr'ı kurtarmak için en iyi askerlerini göndererek Abdullah b. Amr'ı muhasara altından kurtardılar. Haşim'de bu ağır saldırıda yaralandı.

Haşim ve Bir Gencin Tövbesi

Sıffin savaşında Şam ordusundan genç bir asker Haşim'in karşısına geçerek şu şiiri okudu:

Ben Gassan şehrinin yarenlerindenim

*Bu gün Osman b. Affan'ın yolundayım
Büyüklerimiz vuku bulan olaylardan haber verdiler*

Ki Ali b. Ebu Talip Osman'ı öldürdü

Genç bu şiiri okuyarak elindeki kılıçla meydana doğru hareket etti. Savaş meydanına varınca Hz. Ali'ye (*Aleyhisselam*) bir yandan lanet okuyor, bir taraftan da küfür ediyordu.

Haşim b. Utbe bu gencin karşısına çıkarak şöyle dedi: "Ey zavallı! Neden araştırmadan, bilmeden lanet okuyordun? Bunu çok iyi bilmelisin ki kıyamet günü bunların hesabını veremeyeceksin. Müminlerin önderine, muttakilerin efendisine lanet okumanın akıbeti cehennem ateşidir."

Genç: "Eğer Rabbim bu konuda bana sorsa şöyle cevap vereceğim: Allah'ım biz, Iraklıların imamı ve rehberi namaz kılmadığı ve halkın desteğini arkasına alarak halifemiz Osman'ı öldürdüğü için onlarla savaştık." dedi.

Haşim şöyle cevap verdi: "Sen yanıyorsun, Peygamberin (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) ashabı ve Kur'an üstatları Osman'ın İslam dininde bidatler çıkarması üzerine ve Allah'ın hükümlerini ayaklar altına aldığını görünce Osman'ı öldürmek zorunda kaldılar."

Haşim'in bu sözleri genci derinden etkiledi. Genç şöyle dedi: "Allah'a yemin ederim ki, bize nasihat ederek doğru yolu gösterdin!"

Haşim şöyle dedi: "Ey genç! Mevlamızın namaz kılmadığını söyledin, bilesin ki Allah Resulü (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) ile ilk namaz kılan mevlamız Ali'dir. Peygamberin risaletini kabul

edip ona ilk iman eden de Ali'dir. Etrafında gördüğün şu Kur'an üstatları, namaz kılanlar ve gece namazına kalkanların hiçbiri namaz kılmazken mevlamız namaz kılıyordu. Sakın bunlar seni yanıltmasın!"

Genç pişmanlığını dile getirerek şöyle dedi: "Ey Allah'ın kulu! Bu sözlerinle beni korkuttun. Sen doğru sözlü birine benziyorsun, ben ise günahkâr bir kulum. Eğer tövbe edersem Allah şu günahkâr kulun tövbesini kabul eder mi?"

Haşim şöyle cevap verdi: "Evet, o kullarının tövbelerini kabul eder, kötülerini bağışlar, tövbe edip temizlenenleri de çok sever."

Haşim ve gencin arasında geçen konuşmadan sonra genç çok pişman bir halde ordusuna döndü. Kendi kendine "Haşim bana gerçekleri gösterdi ve benim hidayet olmama sebep oldu" diyordu.²³⁴

Haşim'in Şehadeti

Haşim, yukarıda zikredilen gencin hidayetine vesile olduktan sonra savaşa devam etti. Cesur ve korkusuzca savaşıyordu, Şam ordusundan 9-10 kişiyi öldürdü. Tenukî kabilesinde biri saldırarak Haşim'i yaraladı. Haşim aldığı yaradan dolayı yere düştü ve bir daha da kalkamadı.

Emirülmüminin Ali (*Aleyhisselam*) bayrağın yere düştüğünü görünce hemen adamlarından birini göndererek bayrağı devralmasını emretti. Haşim, mevlası Ali'nin (*Aleyhisselam*) elçisine şöyle dedi: "Karnıma bir bakar mısınız?" Elçi Haşim'in karnına

234-*Sıffin Vakası*, s.353-355; *Şerh-u İbn-i Ebi'l-Hadid*, c.8, s.35.

baktığında Haşim'in aldığı kılıç darbesiyle karnının paramparça olduğunu ve artık yerden kalkacak durumunun olmadığını gördü ve bayrağı yerden alarak ilerledi.

Haşim'in Son Sözleri

Haşim Şam ordusuna yaptığı son hamlesinde, Hz. Ali (*Aleyhisselam*) yarenleri ve askerlerine şöyle dedi: "Ey Ali'nin yaranları! Ben cesur ve yiğit biriydim. Benim yere düşmem ve ölümüm sakın sizi etkileyip zayıf düşürmesin! Düşmanın beni öldürmesi bir deveyi kesmede edilen tereddüt gibidir. Siz olduğunuz müddetçe savaş devam edecektir."

Haşim bu sözleri söyledikten hemen sonra düşmana saldırdı ve aradan fazla bir zaman geçmeden aldığı ağır darbeye yere düştü. Yerde can çekişirken yanından geçen bir askere şöyle dedi: "Emirülmüminin Ali'ye selam söyle ve ona de ki: Ya Ali! Allah'ın rahmet ve bereketi sana olsun! Bu gece sabah olmadan şehitlerin naaşlarını meydandan toplansın, yarın sabah askerler meydanda şehitlerin naaşlarını görüp moral kırıklığına uğrayarak savaştan korkmasınlar!"

O şahıs Haşim'in mesajını Hz. Ali'ye (*Aleyhisselam*) ilettili. Hz. Ali (*Aleyhisselam*) Haşim'in önerisini kabul ederek gece tüm şehitlerin naaşlarını toplayıp defnettili.²³⁵

İmam Ali Haşim'in Naaşı Başında

235-Şerh-u İbn-i Ebi'l-Hadid, c.8, s.34.

İbn-i Ebul Hadid şöyle naklediyor: Hz. Ali (Aleyhisselam) Haşim'in yaralandığını duyar duymaz yanına gitti. Hz. Ali (Aleyhisselam) Haşim'i Eslem kabilesi şehitleri arasında yerde kanlar içinde görünce derinden üzüldü ve şu şiiri okudu:

Allah Eslem şehitlerine rahmet etsin!

Bu nurlu yüzler Haşim'in yanında öldüler

Yezid, Sa'dan, Buşr, Mabed ve İli oğlu

Hepsi güzel ahlakla süslenmişlerdi²³⁶

Hz. Ali (Aleyhisselam) şu iki beyt şiirle Haşim ve etrafındakilerin makam ve menziletlerini överek hüznünü dile getirdi.

236-Şerh-i İbn-i Ebi'l-Hadid, c.8, s.35.

(12)

KAMBER (HZ. ALİ'NİN KÖLESİ)

Kamber, Resul-i Ekrem (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) ve Hz. Ali'nin (*Aleyhisselam*) manevi gücünün nuruyla oldukça yüce bir makama eren bir yigittir. Gerçekleri söylemekten ve hak yolunda yürümekten korkmazdı. Dünyaya kul olanların gözünde bir köle olmasına rağmen, manevî makam seyrinde Hz. Ali'nin (*Aleyhisselam*) sırlarına mahrem olabilecek bir dereceye ulaşmıştır.

Kamber, İmam Ali'nin (*Aleyhisselam*) büyük sahabelerindendi. İmam Ali'nin (*Aleyhisselam*) büyük sahabelerinden bazıları şunlardır: Üveys-i Karanî, Amr b. Humk, Meysem-i Tammar, Kumeyl b. Ziyad, Habib b. Mezahir, Malik-i Eşter ve... Kamber, bu güzide sahabeler gibi mevlası Ali'nin (*Aleyhis-selam*) safında yer alarak hazretin has dostlarından olma iftiharına erişmiştir.²³⁷

Kamber'in İmam Ali'ye (*Aleyhisselam*) beslediği derin sevgisi ömrünün sonuna kadar devam etti. Hatta İmam Ali'ye (*Aleyhisselam*) olan aşkı ve sadakati onun Haccac b. Yusuf Sakafî tarafından Kufe'de şehit edilmesine neden oldu. Bazen Kamber İmam Ali'ye (*Aleyhisselam*) olan mahabbeti ve aşkıyla yaptığı birtakım işlerde halkın tepkisine ve

237-el-İhtisas, s.7.

itirazlarına maruz kalıyordu. Onun İmam Ali'ye (*Aleyhisselam*) olan yakınlığı ve vefasıyla hazretin tam güvenini kazandı. Kamber, birçok işlerde İmam Ali'nin (*Aleyhisselam*) yardımcılarında olma onuruna şerefine ulaşmış yüce bir şahsiyettir. Kamber'in bu samimiyeti ve vefası mukabilinde onunda İmam Ali'nin (*Aleyhisselam*) yanında özel bir konumu ve makamı vardı.

1-İmam Sadık (*Aleyhisselam*) şöyle buyuruyor: **"İmam Ali (*Aleyhisselam*) geceleri dışarı çıkarken Kamber o hazretin haberi olmadan gizlice muhafızlığını yapardı."**²³⁸

2-Vaktiyle bir grup İmam Ali'nin (*Aleyhisselam*) huzuruna gelerek şöyle dediler: "Ya Ali! Sen bizim rabbimizsin!" İmam Ali (*Aleyhisselam*) onlara akli ve nakli deliller sunarak hatalarından vazgeçmelerini istedi. Ancak hazretin öğütleri onlara etki etmedi. İmam Ali (*Aleyhisselam*) büyük bir ateş yaktı ve onlara şöyle buyurdu: "Eğer bu iddianızdan ve inancınızdan vazgeçmezseniz sizleri şu ateşte yakacağım!" Onlar hatalarında ısrar edince, İmam Ali (a.s) onları ateşe attı ve şu şiiri okudu: **"Batıl ve yanlış bir inanç görürsem, İlahî hükmü uygulamak için ateşi yakıp Kamber'i yardıma çağırırım."**

3-İmam Ali (*Aleyhisselam*) Cemel savaşında zırhını kaybetmişti. Bir müddet sonra zırhını Yahudi birinde görünce kadiya şikâyet ederek zırhını geri almak istedi. İmam Ali (*Aleyhisselam*) kadiya zırhının kendisine ait olduğunu ve onu başkasına hediye etmediğini söyledi. Yahudi ise zırhın kendi

238-Tevhid-i Saduk, s.19, Biharul-Envar, c.5, s.104.

malı olduğunu iddia etti. Kadı, İmam Ali'den (*Aleyhisselam*) iddiasını ispatlaması için şahit getirmesini istedi. İmam Ali (*Aleyhisselam*) kadıya ihtiram için Kamber ve İmam Hüseyin'i (*Aleyhisselam*) şahit olarak getirdi.

Kadı: "Oğlun ve kölen şahitlik yapamazlar" dedi.

İmam (*Aleyhisselam*) şöyle buyurdu: "Yazıklar olsun sana ey kadı! İşte burada hata yaptın; öncelikle ben senin önderin ve imamınım, bana itaat etmek Allah'a itaat etmektir. İkinci olarak; Ömer b. Hattab Resulullah'tan (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) oğlum Hüseyin (*Aleyhisselam*) ve Hasan (*Aleyhisselam*) hakkında şöyle nakletmektedir: Hasan ve Hüseyin cennet gençlerinin efendileridirler. Kölem Kamber ise adil, takvalı ve mümin biridir. O, asla yalan konuşmaz."

Kadı, İmam Ali'nin (*Aleyhisselam*) sözlerini kabul etmesine rağmen Yahudi'nin lehine bir hüküm verdi. Hazret, haklı olmasına rağmen kadının hükmüne saygı duyarak hakkından vazgeçti. Yahudi, İmam Ali'nin (*Aleyhisselam*) adaletinden çok etkilendi ve bir müddet sonra hazretin yanına gelerek şöyle itirafta bulundu: "Bu zırh senindir, Sıffin savaşına giderken devenden düşünce onu ben aldım."

Yahudi zırhı İmam'a geri verdi ve Müslüman oldu. O, Sıffif savaşında İmam Ali'nin safında yer alarak savaştı ve şehit düştü.²³⁹

Sıffin Bayraktarı Kamber

239-*el-Agani*, c.17, s.219; *Menakib-i İbn-i Şehraşub*, c.2, s.105; *Biharu'l-Envar*, c.41, s.56.

Kamber, İmam Ali'nin (*Aleyhisselam*) günlük rutin işlerinde hizmetinde olduğu gibi savaş meydanlarında da canla başla mevlasını koruyordu. İmam Ali (*Aleyhisselam*) ordusunu Sıffin savaşına gönderince Nuheyl ismindeki sahabesini komutan seçti. Bayrağı Kamber'e teslim ederek Nuheyl'e komutan yaptı.

Muaviye İmam Ali'nin (*Aleyhisselam*) Sıffin'e doğru hareket ettiğini duyunca Amr b. As, savaş bayrağını kölesi Merdan'a verdi. Abdullah ve Muhammed adındaki iki oğlunu da ordu komutanı seçti. Amr As şöyle bir şiir okudu:

"Merdan Kamber'in dengi olabilir mi ki karşısında durabilsin."

İmam Ali (*Aleyhisselam*) Amr As'ın şiirini duyunca şöyle bir şiir okudu:

"Günahkâr oğlu günahkâr! (Amr As) Yetmiş bin kuşanmış usta biniciler görecekt."

Muaviye, İmam Ali'nin (*Aleyhisselam*) bu şiirini duyunca Amr b. As'a "Ali, seninle savaşmaya hazırdır!" dedi.²⁴⁰

Elbisenin Güzeli Kamber'e

İmam Ali'nin (*Aleyhisselam*) vefalı ve sadık sahabesi Esbağ b. Nebate şöyle naklediyor:

"Vaktiyle İmam Ali (*Aleyhisselam*), ben ve Kamber hurma pazarına gittik. İmam Ali (*Aleyhisselam*) esnaflara nasihat etti. Daha sonra hep birlikte kumaş pazarına gittik. Kumaş satın almak

240-el-Kamilu fi't-Tarih, c.2, s.361; Tarih-i Taberî, c.4, s.562.

için bir mağazaya girdik. Mağaza sahibi tanıdık biri olduğu için İmam, mağazacının kumaşı ucuza satmaması için mağazadan dışarı çıktı. Onu tanımayan gencin biri mağazaya girdi. İmam Ali (*Aleyhisselam*) üç dört dirheme iki kumaş satın aldı ve Kamber'e "Bu iki kumaştan birini seç, al" buyurdu.

Kamber dört dirheme satın alınan kumaşı seçti. İmam üç dirheme aldığı kumaşı alarak şöyle buyurdu: "Allah'a şükürler olsun ki bana avretimi örtecek ve halkın içine çıkabileceğim bir nimet verdi."

Ravi şöyle naklediyor: Satıcı gencin babası mescide gitti ve İmam Ali'nin (*Aleyhisselam*) huzuruna şöyle arz etti: "Oğlum sizi tanımadığı için sizden iki dirhem fazla kar etmiştir. Bu iki dirhem sizindir."

İmam Ali (*Aleyhisselam*) şöyle buyurdu: "**Bu iki dirhemi asla sizden almam. Çünkü oğlumla pazarlık edip aldım ve anlaşılmaya kalben razı oldum.**"²⁴¹

Eş'as ile Kamber Olayında İmam Ali'nin (a.s) Tavrı

Vaktiyle Eş'as, İmam Ali'yle (*Aleyhisselam*) görüşmek için hazretin evine gitti. Kamber bazı nedenlerden dolayı Eş'as'ın İmam'la görüşmesine izin vermedi. Bunun üzerine Eş'as küstahlık ederek Kamber'e bir yumruk vurarak burnunu kırdı. İmam Ali (*Aleyhisselam*) gürültüyü duyunca dışarı çıktı ve Eş'as'e şöyle buyurdu: "**Ey Eş'as! Benim seninle**

241-Biharu'l-Envar, c.79, s.310.

işim olmaz. Neden hizmetçime vurdun? Allah'a yemin ederim ki Sakafi kölesinin (Haccac b. Yusuf) esiri olduğunuzda korkunuzdan bedeninizdeki tüyleriniz titreyecek."

Orada bulunanlardan biri İmam Ali'nin (*Aleyhisselam*) gaypten haber verdiğini duyunca şaşırarak "Sakaff'nin kölesi kimdir?" diye sordu.

İmam Ali (*Aleyhisselam*) şöyle buyurdu: "Sakif kabilesinden biridir. O, tüm Arapları zelil edecektir."

Adam: "Ya Emirülmüminin! O kaç yıl hükümet edecek?" diye sordu.

İmam Ali (*Aleyhisselam*) şöyle buyurdu: "Yirmi yıl iktidar başında kalacaktır."²⁴²

İmam Ali (*Aleyhisselam*) şöyle buyurdu: "Eş'as, benim küçük ve zavallı hizmetçime şimdi böyle vurabiliyor ancak çok geçmeden benim yerime Kufe'de Haccac b. Yusuf Sakafi size hükmedecektir. İşte o zaman sizler ona itiraz edemiyecsiniz!"

İmam Ali'nin Kamber'e Nasihati

Adamın biri Kamber'e hakaret etti. Adamın Kamber'den özür dilemediğini gören İmam Ali (*Aleyhisselam*) Kamber'i huzuruna çağırdı ve şöyle buyurdu: "**Ey Kamber! Sana hakaret eden biri senden özür dilemeye geldiğinde öfkene hâkim ol! Onu bağışla ki bu güzel amelinle Allah'ı kendinden razı et, şeytanı ise gazaplandır! Düşmanını affederek onu cezalandırmış olursun. Toprağı yarıp tohumu çıkaran ve insanı yaratan**

242-Şerh-u İbn-i Ebi'l-Hadid, c.6, s.117.

Allah'ı hiçbir mümin hilim ve sabırla razı ettiği gibi hiçbir şeyle razı edemez, öfkesini yutmasıyla şeytanı gazaba getiremez, cahilleri sabır ve sukutla cezalandırdığı gibi cezalandıramaz."²⁴³

Kamber İmam Ali'nin (*Aleyhisselam*) sözünü dinleyerek öfkesine hâkim oldu ve ona hakaret eden adamı affetti.

Kamber'in Hatıraları

Hazreti Ali (*Aleyhisselam*) hurma bahçesinde akşama kadar çalışmış, akşam da devesinin üzerine bir çuval hurma yükleyerek evinin yolunu tutmuştu. Devenin yuları yardımcısı Kamber'in elinde kendisi de önde gidiyordu. Medine'nin içine girdiklerinde yolun kenarından bir ses geldi. Yoksulun biri elini açmış "Ne olur Allah rızası için!" diye sızlanıyordu. İşte bu sırada sesi duyan Hz. Ali (*Aleyhisselam*) ile arkadan deveyi çeken Kamber arasında şu konuşma geçiyor. Hazreti Ali (*Aleyhisselam*) soruyor:

- Kamber ne istiyor bu yoksul?
- Hurma istiyor Efendim!
- Ver öyleyse! -Hurma çuvalda Efendim!
- Çuvala ver öyleyse!
- Efendim, çuval da devenin üzerinde!
- Öyleyse deveyle birlikte ver!

Mevlasının emrini yerine getiren Kamber der ki: "Devenin ipi de benim elimde, demekten korktum. Çünkü beni de deveyle birlikte yoksula vermekte tereddüt etmeyebilirdi."

Kamber'in Hatası ve İmam Ali'nin Kısası

İmam Bakır (*Aleyhisselam*) şöyle buyuruyor: "Emirülmüminin Ali (*Aleyhisselam*) ilahî haddin uygulanması için Kamber'e emir verdi. Kamber, günahkâra ilahî emri uygularken yanlışlıkla üç kırbaç fazla vurdu. İmam Ali (*Aleyhisselam*) Kamber'in üç kırbaç fazla vurduğunu görünce kırbacı alarak Kamber'e üç kırbaç vurdu, böylece kısas etti. İmam Ali (*Aleyhisselam*) bu ameliyle onun bir daha başkalarının hakkında yanlışlığa düşmemesi için dikkatli olmasını istedi."²⁴⁴

Kamber'in Makamı

İmam Ali'nin (*Aleyhisselam*) ashabı arasında o hazretin yanında Kamber'in özel bir konumu ve makamı vardı. Bu yüzden Kamber halk arasında özel bir saygınlığa sahipti. İmam Ali (*Aleyhisselam*) hükümeti döneminde o hazretin dostlarından biri muhaliflerden biriyle bir köşede oturmuş, konuşuyordu. Kamber'i gören Şia ona saygı göstermek için ayağa kalktı.

Bu esnada muhalif şöyle dedi: "Kamber kim oluyorda ayağına kalkıp saygı gösteriyorsun?"

Şia şöyle dedi: "O, meleklerin kanatlarını ayağına serdikleri kimsedir, böyle birine saygı gösterilmez mi?"

Muhalif öfkelenerek Kamber'i yanına çağırıp hakaret ve küfür etti.

Emirülmüminin Ali (*Aleyhisselam*) bu olayı duydu. Bu olayın akabinde Şia olan adamı yılan

244-Fur-u Kafi, c.7, s.260.

soktu. İmam Ali (*Aleyhisselam*) o Şia'nın ziyaretine gitti. İmam (*Aleyhisselam*) onun acılar içinde kıvrandığını görünce şöyle buyurdu: "Bu belayı kendin hazırladın farkında mısın?"

Şia, bunun nedenini sorunca hazret şöyle buyurdu: **"Birlikte oturduğun adamın bizim muhaliflerimizden olduğunu çok iyi biliyordun. Sen onun yanında Kamber'e saygı göstererek Kamber'i kıskanmasını ve ona gazaplanmasını sağladın. Bilinçsiz olarak onu tahrik ettin. O da Kamber'e hakaret etti. İşte bu yüzden yüce Allah'ta seni bu yılanla cezalandırdı. Eğer Allah'ın sana şifa vermesini istiyor isen Rabbine söz ver bir daha düşmanlarımızın yanında bize zarar verecek davranışlardan kaçın!"**²⁴⁵

Kamber'in Şehadetinden Önceki Son Sözü

Kamber ömrünün sonuna kadar mevlası Emirülmüminin Ali'nin (*Aleyhisselam*) velayetine bağlı kaldı ve sonunda bu yolda yüce şahadet mertebesine ulaştı.

Tarihçiler şöyle naklederler: Vaktiyle Haccac b. Yusuf Sakafî yanındakilere şöyle dedi: "Keşke Ali'nin (*Aleyhisselam*) dostlarından birini elime geçirip öldürebilseydim."

Yanıdakiler İmam Ali'nin (*Aleyhisselam*) samimi, sadık ve vefalı dostu olan Kamber'in adını anarak Haccac'a önerdiler. Haccac kabul etti ve hemen yanına getirmelerini emretti.

245-*Mustedrek-u Sefineti'l-Bihar*, c.8, s.604.

Kamber Haccac'ın huzuruna gelince "Haccac sen kimsin?" diye sordu. Mevlası İmam Ali (*Aleyhisselam*) Kamber'e daha önce ölümünün Haccac b. Yusuf Sakafî'nin eliyle olacağını bildirmişti. Kamber, ömrünün son anlarının olduğunu biliyordu. Kamber hiç korkmadan cesurca mevlası İmam Ali'yi (*Aleyhisselam*) şöyle anlattı:

"Ben Allah yolunda iki kılıç ve mızrakla savaşmış, iki kibleye ibadet edip, Allah'ın Resulün'e (s.a.a) iki defa biat eden, iki defa hicret edip bir an dahi Allah'a ortak koşmayanın kölesiyim. Ben müminlerin en salih, enbiyanın varisi, vasilerin en hayırlısının kölesiyim!" Haccac, Kamberi'nin bu sözlerine gazaplandı. Kin ve nefretle Kamber'in boynunu vurmalarını emretti. Alçak ve çirkef Haccac'ın emriyle İmam Ali'nin (*Aleyhisselam*) sadık, samimi ve vefalı dostu Kamber'in boynunu vurarak şehit ettiler.²⁴⁶

246-*el-İhtisas*, s.73; *Mucem-i Rical-i Hadis*, c.14, s.86; *el-İrşad*, c.1, s.328; *Sefinetu'l-Bihar*, c.2, s.449; *Biharul-Envar*, c.42, s.136.

(13)

KUMEYL BİN ZİYAD

Kumeyl b. Ziyad, Yemen asıllıdır. Tabii'nden olup Hz. Ali'nin (*Aleyhisselam*) samimi sırdaşı ve İmam Hasan'ın (*Aleyhisselam*) güzide ashabındandı.²⁴⁷

Kumeyl, yiğit, abid, zahit, imanlı ve yüce şahsiyetti. Kumeyl, Osman'ın hilafeti döneminde Osman ve valilerinin yolsuzluk ve zulümlerine göz yummadığı için Zeyd b. Suhan, Sa'saa b. Suhan ve Malik-i Eşter ile Hams'a sürgün edildi.²⁴⁸

Hz. Ali'ye (*Aleyhisselam*) ilk biat edenlerdendi. Son nefesine kadar biatına vefalı ve sadık kalanlardan biriydi.²⁴⁹

Hz. Ali (*Aleyhisselam*) hilafetinde Sıffin savaşına katılmış ve Hz. Ali'nin (*Aleyhisselam*) valisi olarak Heyt bölgesinde hizmet etmişti.

Hz. Ali'ye (*Aleyhisselam*) olan sevgisinden dolayı Haccac b. Yusuf Sakafî tarafından başı kesilerek şehit edildi.

İbni Hacer Haskanî şöyle der: "Kumeyl, kabilesi arasında saygın, güvenilir ve edip bir şahsiyetti.

247-Rical-i Tusî, s.56; el-İhtisas, s.7; Şerh-u İbn-i Ebi'l-Hadid, c.17, s.149.

248-Şerh-u İbn-i Ebi'l-Hadid, c.2, s.134.

249-el-İhtisas, s.108.

Hicrî 82 yılında 72 yaşlarında Haccac tarafından şehit edildi."²⁵⁰

Kumeyl Duası

Tüm Şiîlerin yakından aşına olduğu ve her Perşembe akşamı düzenli olarak okudukları derin manalar içeren Kumeyl Duası, Kumeyl b. Ziyad'dan nakledilmiştir.

İkbal adlı eserde şöyle rivayet edilmiştir: "Kumeyl, Hz. Ali'nin (*Aleyhisselam*) 15 Şaban gecesi secdede bu duayı okuduğunu görmüştür."

Bir başka rivayette Kumeyl'den şöyle nakledilmiştir: Bir gece Hz. Ali'nin (*Aleyhisselam*) evine gitmiştim; hazret bana "Ey Kumeyl, neden buraya geldin?" diye sorduğunda "Ey Emirülmüminin! Hızır duasını okumak için geldim" dedim.

Bunun üzerine Hz. Ali (*Aleyhisselam*) şöyle buyurdu:

"Öyleyse otur ve söylediğim duayı ezberle; bu duayı her Perşembe akşamı oku, eğer her Perşembe okuyamazsan ayda bir kez oku, ayda bir defa okuyamazsan yılda bir kez oku ve yılda bir defa da okuyamazsan hiç olmazsa ömründe bir kez oku. Bu duayla korunursun, yardım edilirsin, rızkın çoğalır ve hiç bir zaman Allah'ın mağfiretinden mahrum kalmazsın! Ey Kumeyl bizimle olman ve soru sormanla cevap vermemize neden oldun!"

Sonra Hz. Ali (*Aleyhisselam*) Kumeyl duasını

baştan sona kadar okudu bende yazdım.²⁵¹ Kumeyl duasının asıl ismi ilk başlarda Hızır duasıydı. Hz. Ali'nin (*Aleyhisselam*) Kumeyl b. Ziyad'a öğretmesinden sonra Kumeyl duası olarak meşhur oldu.

Ateş Ehlinin Kurân Okuması

Kumeyl, Hz. Ali'nin (*Aleyhisselam*) yakın dostu ve sırdaşıydı. Bazı geceler Hz. Ali'yle (*Aleyhisselam*) Kufe etrafını dolaşarak âlemin sırlarından haberdar olur ve hakikatları mevlasından öğrenirdi. Vaktiyle bir gece Emirülmüminin Ali (*Aleyhisselam*) Kufe mescidinden kendi evine doğru hareket ediyordu. İmam'ın (*Aleyhisselam*) özel ashabından olan Kumeyl b. Ziyad'da hazretle birlikte yürüyordu. Yolları üzerinde bulunan bir evin yanından geçerken ev sahibinin yüksek ve güzel bir sesle şu ayeti okuduğunu duydular:

*"Yoksa geceleyin secde ederek ve kıyamda durarak ibadet eden, ahiretten çekinen ve Rabbinin rahmetini dileyen kimse (o inkârcı gibi) midir? (Resulüm) De ki: Hiç bilenlerle bilmeyenler bir olur mu? Doğrusu ancak akıl sahipleri bunları hakkıyla düşünür?"*²⁵²

Kumeyl bu adamın Kurân okumasından çok hoşlandı ve kalbinde o adamı övdü. Hz. Ali (*Aleyhisselam*) Kumeyl'in bu durumunu fark edince şöyle buyurdu:

"Ey Kumeyl! Onun güzel sesle Kurân okuması seni aldatmasın. Çünkü o cehennem

251-*el-Murakabat*, s. 86.

252-Zümer, 9.

ehlidir. (Nice Kurân okuyanlar vardır ki Kurân onlara lanet etmektedir.) Yakın bir zamanda söylediğim sözü anlayacaksınız!"

Kumeyl İmam Ali'nin (*Aleyhisselam*) bu sözüne şaşırmişti. Şöyle ki İmam (*Aleyhisselam*) onun fikir ve düşüncesini okudu ve söz konusu şahısın o manevi haliyle cehennem ehlinde olduğunu buyurdu. Bir müddet geçtikten sonra Hariciler ortaya çıktı. Bu sapık grup, İmam Ali'nin (*Aleyhisselam*) karşısında durarak savaşılmaya kalkıştılar. İmam Ali'de (*Aleyhisselam*) nerdeyse tamamının Kurân hafızı olduğu bu grupla savaştı. Savaş sona erdikten sonra o azgınlara başları öldürülmüştü. Müminlerin Emiri Hz. Ali (*Aleyhisselam*) Kumeyl'e dönerek, kılıcının kanı kurumamışken o başlardan birine işaret ederek şöyle buyurdu:

"Ey Kumeyl! Bu baş, o gece Kurân okuyan adamın kafasıdır; hatırlıyor musun sen o gece onun hakkındaki söylediğim söze şaşır mıydın?" Kumeyl, İmam Ali'nin (*Aleyhisselam*) başından öperek mağfiret diledi.²⁵³

Kumeyl şöyle der: "Bir gece Hz. Ali elimden tutarak beni şehir dışına götürdü. Çöle vardığımızda İmam Ali (a.s) üzgün bir halde derinden bir ah çekerek şöyle buyurdu:

"Ey Kumeyl! Bu kalpler bir çeşit kaplardır, en hayırlısı içindekini en iyi koruyandır. Sana söyleyeceklerimi iyi belle ve aklında tut. İnsanlar üç kısımdır; birinci grup rabbani âlimlerdir, ikinci grup kurtuluş yolu için ilim öğrenenlerdir,

geriye kalan üçüncü grup ise her seslenene (bilmeden) uyan ve her esintiye kapılıp giden değersiz sineklerdir."²⁵⁴

Heyt Valisi Kumeyl b. Ziyad

Muaviye'nin zalim valisi Süfyan b. Avn el-Ambar'ı yağmalamaya giderken Heyt şehrinden hiç bir güçle karşılaşmadan geçince Hz. Ali (*Aleyhisselam*) Heyt valisi Kumeyl b. Ziyad'a kınayıcı bir mektup yazdı: "Üstlendiği işi ihmal edip başkalarına bırakılan işe girişen kimse düşüncesiz ve aciz bir kimsedir. Korumanı emrettiğim halde kimsenin korumadığı ve düşmanın geçişine engel olmadığın sınırları bırakıp Kırkısy²⁵⁵ halkına karşı saldırıya girişmen aklının eksikliğine delalet etmektedir. Düşmanlarının dostlarına karşı saldırıya geçmeleri için güçsüz, savunmasız bir köprü olmuşsun. Ne bir işi yapabilecek gücün var, ne düşmanın kalbinde korkun ve heybetin var, ne bir sınır koruyorsun, ne düşmanın şevketini kırıyorsun, ne şehir halkının ihtiyaçlarını karşılayabiliyorsun ne de amirini hoşnut edebiliyorsun. Vesselam."²⁵⁶

Kumeyl, Hz. Ali'nin (*Aleyhisselam*) bu kınayıcı mektubundan sonra hatasının farkına vardı. Dolayısıyla hatasını telafi etmek için fırsat kollamaya başladı. Hz. Ali'nin (*Aleyhisselam*) Nesibeyn valisi Kumeyl'e mektup yazarak casusların Şam ordusu Abdurrahman b. Kabas komutasında

254-*İkdu'l-Ferid*, c.2, s.212; *Nehcü'l-Belaga*, Hikmet, 147; *Şerh-u İbn-i Ebi'l-Hadid*, c.18, s. 348-352.

255-Mezopotamya'da Habur ve Fırat nehrinin sonunda, Irak ve Şam ticaret yolu üzerinde bir şehrin adı.

256-*Nehcü'l-Belaga*, Mektup, 61.

Nesibeyn'e saldırıp yağmalayacağını bildirdi. Fakat güzergâhlarının nereden geçeceği konusunda bir malumatının olmadığını yazdı. Kumeyl hatasını teleafi etmek için şehrin güvenliğini sağlamak amacıyla bir kısım askeri şehirde bırakarak 400 kişilik suvari bir orduyla Abdurrahman b. Kabas'ın üzerine hareket etti, yol boyu askeri kurallara uyarak elçilerin Şam ordusuna haber iletmemeleri için güzergâhlarından gelip geçen elçileri tutuklattı.

Kumeyl, istihbaratlarından Abdurrahman b. Kabas'ın hareket güzergahını öğrendi. Hemen hareket ederek Abdurrahman b. Kabas ve İbni Yezid Eslemle karşı karşıya geldi. Kumeyl az bir askeriyle güçlü ve sayıca daha kalabalık olan Şam ordusunu gafil avlayarak ağır darbeler indirdi. Kumeyl bu zaferi Hz Ali'ye (*Aleyhisselam*) bildirerek Hz. Ali (*Aleyhisselam*) nezdindeki eski makam ve menziletine kavuştu. Hz. Ali (*Aleyhisselam*) Kumeyl'in bu başarısını överek ona bir mektup yazdı.²⁵⁷

Hız. Ali'nin Kumeyl'e Nasihatı

Hız. Ali (*Aleyhisselam*) yer yer dostlarının, Şialarının ve başkalarının ders ve ibret alması için onlara nasihatlerde bulunuyordu. O yüce şahsiyetin Kumeyl b. Ziyad'a nasihatlerinden örnekler:

A-Ey Kumeyl! Ailene gündüzleri güzel huy kazanmaları peşinde gitmelerini, geceleri ise uyuyanların ihtiyaçlarını gidermeleri için gayret göstermelerini emret. Bütün sesleri duyana and olsun ki, kim bir gönül hoşnut ederse, Allah o

257-el-Kamilu fi't-Tarih, c.2, s.428; Ensabu'l Eşraf, s.371.

hoşnutluktan dolayı ona bir lütufta bulunur, ona bir bela isabet ettiğinde bu lütuf, suyun çamura aktığı gibi o belaya doğru akar ve yabancı develer sürüden kovulduğu gibi bu lütuf da o belaları öylece ondan uzaklaştırır."²⁵⁸

B-Kumeyl b. Ziyad der ki: "Emirülmüminin Ali'ye (*Aleyhisselam*) İslam'ın erkânı nelerdir?" diye sorduğumda hazret şöyle buyurdu:

"İslam'ın erkânı yedidir:

1-Akıl; sabır da akıl üzerine kurulmuştur.
(Akıl olmadan sabretmek mümkün değildir.)

2-İrızı (namus ve şerefi) **korumak ve doğru söylemek.**

3-Kurân'ı layıkıyla ve gereken şartlarıyla okumak.

4-Allah için sevmek, Allah için nefret etmek.

5-Âl-i Muhammed'in (Ehlibeyt'in) **hakkını riayet etmek ve onların velâyet makamını tanımak.**

6-Kardeşlerin hakkını gözetmek ve onları savunmak.

7-İnsanlarla iyi komşuluk etmek ve iyi geçinmek.

İmam'a (*Aleyhisselam*): "Ey Emirülmüminin! Bir kul günah yapıp, sonra da mağfiret diliyor; acaba mağfiret dilemenin ölçüsü nedir?" diye sorduğumda buyurdular ki:

"Ey Ziyâd oğlu! Mağfiret dilemenin ölçüsü tövbedir."

"Sadece bu kadar mı?" dedim. "Hayır" buyurdular. "Öyleyse nasıldır?" dediğimde buyurdu ki:

"Kul bir günah işlediğinde, tahrik ile 'Esteğfirullah' (Allah'tan bağış diliyorum) diyor. 'Tahrik nedir?' diye sorduğumda şöyle buyurdular:

"Dil ve dudakları hakikati peşinden getirmek kastıyla hareket ettirmek."

Bir daha "hakikat nedir?" diye sordum.

"Kalple tasdik etmek (samimi bir kalple mağfaret dilemek) ve mağfaret dilediği günahı tekrarlamamaya karar vermektir" buyurdu.

Kumeyl, bir kez daha "Eğer böyle yaparsam mağfaret dileyenlerden sayılır mıyım?" diye sorunca "Hayır" buyurdu. Kumeylin "Nasıl olur bu?" demesi üzerine **"Çünkü sen henüz mağfaret dilemenin aslına ulaşmamışsın!"** buyurdu. "O halde mağfaret dilemenin aslı nedir?" diye sordum. Buyurdular ki:

"Günahtan tövbeye dönmektir; işte bu ibadet edenlerin ilk derecesidir; bir de ileride her çeşit günahtan kaçınmaya karar vermektir. Mağfaret, altı mananın gerçekleşmesiyle olur:

1-Geçmiş (günahlara) karşı pişmanlık duymak.

2-Günahı ebedi olarak terk etmeye karar vermek.

3-Kendinle diğer yaratıklar arasında bulunan hakları eda etmek.

4-Bütün farzlarda, Allah'ın hakkını ödemek.

5-Haramdan biten etleri, deri kemiğe yapışacak derecede eritip, yerine (helâlden biten) et meydana getirmek (vücudu helâl yoldan

geliştirmek).

6-Vücuda, günahın tadını tattırdığı gibi, ona itâatın da meşakkat ve acısını tattırmak.²⁵⁹

C-Ey Ziyâd oğlu Kumeyl! Âlime sevgi beslemek uyulması gereken ve mükâfatı gerektiren bir esastır. İnsan hayatta ilimle (Allah'a) itaat mertebesini kazanır; ölümünden sonra da iyilikle, hayırla. Oysaki malın menfaati, malın yok olmasıyla elden çıkar. Malları hazinelerde biriktirenler, hayatta iken bile ölüdürler (gerçek hayattan mahrumdurlar); âlimler ise, âlem var oldukça bakidirler. Cisimleri kaybolup gitse de eserleri yüreklerde mevcuttur.

(Sonra göğüslerine işaretle şöyle devam ettiler:)

Burada çok derin ve geniş bir bilgi vardır; fakat bunu taşıyabilecek ehil kimseleri bulamıyorum. Bulunanlar ise sözü çabuk alan ama güvenilmeyen, dini dünya isteğine âlet eden, Allah'ın delil ve burhanlarıyla Allah'ın dostlarına karşı üstünlük davasına girişen, Allah'ın nimetleriyle O'na isyana kalkışan kimselerdir. Yahut gerçeğe sahip olanlara boyun eğen, fakat hakkın inceliklerine basireti olmayan, kendine yönelen ilk şüpheyile tereddüde düşerek kalbinde şek yerleşen kimsedir bulduğum. Oysa ne bu (ilim öğrenmeye layıktır) ne de o. Veya dünya lezzetine sarılan, şehvete uymaya yatkın yahut da mal, mülk toplamaya düşkün olan şahısları buluyorum ki bunlardan hiç biri dini koruyabilecek basiret ve yakın sahibi kişiler değillerdir; bunlar daha çok otlayan hayvanlara

benzemektedir. Böylece ilim, ilim ehlinin ölümüyle ölüp gider. Fakat yeryüzü, Allah için delil ve hüccetiyle ayakta bulunan birinden boş kalmaz; ama meydanda olur, bilinir yahut Allah'ın apaçık delillerinin batıl olmaması ve kitabını rivayet edecek (halka açıklayacak) kimselerin yok olmaması için korkar, gizlenir.

Nerdedir onlar? Sayıları azdır onların; ama değerleri pek büyüktür. Allah, onlar gibi başka birilerine teslim edinceye, kendi benzerlerinin gönüllerine verinceye dek delillerini onlarla korur. İlim onları iman gerçeklerine vardırırmış, yakın ruhunu yakından idrak etmişlerdir. Dünyaperest insanların zor ve ağır gördüğü (açlık, ibadet, cihat vb.) şeyleri kolay karşılarlar; cahillerin kaçındıkları, hor gördükleri şeyler hoş görünür onlara; canları, ruhları melekût âlemine bağlı olan bedenlerle dünyada yaşarlar.

Ya Kumeyl! İşte onlardır Allah'ın yaratıkları arasındaki eminleri (güvenilir kulları), yeryüzündeki halifeleri ve beldelerindeki ışıkları. Bunlardır (halkı) dinine çağırانlar. Ah, ne de özlerim onları görmeyi! Allah'tan kendim ve senin için mağfiret dilerim."²⁶⁰

D-Ey Kumeyl! Her gün Allah'ın ismini zikret; "La havle ve la kuvvete illa billâh" de; Allah'a tevekkül et (sığın). Bizi hatırla; ismimizi anarak bize salâvat getir ve bunu kendin ve korumasına özen gösterdiğin şeyler için tekrarla; o günün şerrinden güvende olursun inşallah!

260-Tuhefu'l-Ukul, s.169; Nehcü'l-Belaga, Hikmetli Sözler, 147.

Kumeyl b. Ziyad'ın Şهادeti

Kumeyl, Haccac b. Yusuf Sakaffî'nin onu öldürmek istediğini duyunca firar etti. Haccac, Kumeyl'i ele geçirmek için Kumeyl'in akrabalarına işkence ve baskı etmeye başladı. Kumeyl, akrabalarını Haccac'ın işkencesinden ve şerrinden kurtarmak için teslim oldu.

Haccac Kumeyl'i görünce şöyle dedi: "Seni öldürmek için bahane peşindeydim kendi ayaklarınla geldin!"

Kumeyl şöyle cevap verdi: "Ey Haccac! Sesini yükseltip evini ve ocağını viran etme. Allah'a yemin ederim ki ömrümün sonlarıdır. Hakkımda düşündüklerini yap fakat bir hesap ve kitabın olduğunu unutma.

Ey Haccac! Bil ki Hz. Ali (*Aleyhisselam*) katilimin sen olduğunu bana haber vermiştir."

Haccac: "O zaman hüccet tamamdır, seni öldürmeliyim" dedi.

Kumeyl: "Hüccetin tamam olması için beni yargılamalısın!" dedi.

Haccac: "Evet, sen ölümü hak ediyorsun zira sen Osman'ın katillerindensin?" dedi ve sonra Kumeyl'i Hz. Ali'nin (*Aleyhisselam*) buyurduğu gibi başını kestirerek şehit etti. Kumeyl'in mübarek pak naşı Necef'in etrafında Suya bölgesine defnedildi.²⁶¹

261-*el-İrşad*, Müfid, c.1, s.327; *Tarih-i Taberî*, c.6, s.365; *Tehzibu't-Tehzib*, c.6, s.589; *Tenkihu'l-Makal*, c.3, s.423.

(14)

MALİK BİN NUVEYRE

Yerub kabilesine mensup olan Malik, Peygamberin (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) sadık ve vefalı ashabından biriydi. O, cahiliyet ve İslamiyet döneminde kabile reisi, yüce ve saygın bir şahsiyetti. Malik, Peygamberden (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) sonra Hz. Ali'nin (*Aleyhisselam*) velayeti ve imametine sarılarak imametın nübüvvetin devamı olduğuna inanıyordu.

Bura b. Azib şöyle naklediyor: "Resul-i Ekrem'in (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) huzurunda oturmuştuk. Beni Temim kabilesinden bir grup içeri girdi. Aralarında Malik b. Nuveyre'de bulunuyordu. Malik selam verdikten sonra şöyle arz etti: "Ya Resulullah bana imanın ne demek olduğunu öğret!"

Resulullah (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) şöyle buyurdu: "İman, Allah'ın vahdaniyeti ve benim Peygamberliğime şahadet etmek; beş vakit namaz kılmak, Ramazan ayı orucunu tutmak, zekât vermek, hacca gitmek, benden sonra vasım ve halifem (Mübarek eliyle Hz Ali'yi göstererek) olan bu şahısı sevmek, kan dökmemek, hırsızlık ve ihanete mürtekip olmamak, yetim malı yememek, içki içmemek, şeriat ve ahkâmıma vefalı olmak, haramımı haram, helalimi helal saymak ve büyük, küçük güçlü ve zayıf insan haklarını zayi

etmemektir."

Malik, "Ya Resulullah!" dedi, "Ben unutkan biriyim bir daha tekrar eder misin?"

Resul-i Ekrem (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) yukarıda zikrettiği hadisi bir kez daha tekrar etti, Malik ise parmaklarıyla saydı. Malik, Resulullah'ın (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) huzurundan ayrıldıktan sonra Allah Resulü şöyle buyurdu: **"İçinizden cennet ehli birini görmek isteyen bu adama (Malik b. Nuveyre) baksın!"**²⁶²

Malik'in Ebubekir'in Hilafeti Karşısındaki Tutumu

Malik, Resul-i Ekrem'in (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) vefatından sonra İslam ve imanında sabit kalanlardandır. İman ve akidesine uyarak Peygamberin (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) emriyle Hz. Ali'nin (*Aleyhisselam*) velayet ve imametine sarıldı. Allah Resulü'nün (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) vefatından sonra halifenin kim olduğunu öğrenmek için Medine'ye geldi. Cuma günü Medine'ye girdi. Peygamberin (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) minberinde Ebubekir'in hutbe okuduğunu görünce şaşırarak şöyle dedi: "Allah ve Peygamberin tayin ettiği hak halife Hz Ali'ye (*Aleyhisselam*) ne oldu?"

Mescittekiler, "Peygamberin (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) vefatından sonra İslam'ın maslahatı gereği Ebubekir'in halife olması uygun görüldü" dediler.

262-Sefinetu'l-Bihar, c.2, s.551.

Bunun üzerine Malik şöyle dedi: "Hz. Ali'yi (*Aleyhisselam*) kenara itip Ebubekir'i halife edecek hiçte uygun bir maslahat görünmüyor, sizler Allah ve Resulü'ne ihanet ettiniz!"

Sonra Ebubekir'in yanına giderek "Ey Ebubekir, Peygamberin (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) hak halifesini arka plana atıp da minberine çıkmana kim izin verdi?" dedi. Ebubekir sinirlenerek, "Kendi topuklarına idrar eden şu bedeviyi dışarı atın!" dedi. Halid b. Velid, Malik'i tekme tokat döverek dışarı attı.²⁶³

Halid b. Velid ve Malik'in Şehadeti

Malik b. Nuveyre, canı pahasına velayet ve imamet yolunda mücadele etti. Bu uğurda ebedi olarak tarihte bir kara leke olarak kalacak zulüm ve işkenceye maruz kaldı. Yeni halife olmuş Ebubekir, Malik zekât ödemiyor bahanesiyle Halid b. Velid komutasında bir grubu Malik'e gönderdi.²⁶⁴

Malik b. Nuveyre ve ailesi uyumuşlardı. Ansızın evi Halid b. Velid komutasındaki askerler tarafından kuşatıldı. Malik ve beraberindekiler can havliyle silahlara sarıldılar. Askerler, "Biz Müslüman'ız!" diye bağırıldılar, onlar da, "Biz de Müslüman'ız!" cevabını verdiler. Askerler, "Doğru söylüyorsanız silâhınızı bırakın!" dediler. Onlar silahlarını bırakarak Halid'in askerleriyle birlikte namaza durdular. Ama namazdan sonra askerler onları

263-Sefinetu'l-Bihar, c.2, s.551.

264-Ussu'l-Gabe, c. 4, s.295; el-İsabe, c.5, s.754; Şerh-u İbn-i Ebi'l-Hadid, c.1, s.179; Sefinetu'l-Bihar, c.2, s.511; el-Gadir, c.7, s.158.

tutuklayıp Halid'in yanına götürdüler! Halid, Malik'in boynunu vurmalarını emretti. Bunun üzerine Malik, çok güzel olan karısına işaret ederek, "Bu kadın mı benim ölümüne sebep oluyor?" dedi. Halid, "İslam'dan çıktığın için seni Allah öldürüyor!" cevabını verdi. Malik, "Biz Müslüman'ız ve dinine sadık kişileriz." dedi. Ama Halid'in bir işaretiyle emri yerine getirilmiş Dırar'ın kılıcı Malik'in boğazında sesi kesmiş ve başsız bedenini yere sermişti. Malik'in öldürülmesinden sonra Halid'in emriyle onunla arkadaşlarının başları bir kazana destek yapılarak yakılmıştı. Sonra Halid, daha Malik'in bedeni defnedilmeden, o gece onun genç eşiyle -iddet gözetmesini beklemeden- gayrimeşru çirkef işe mürtekip oldu. Halid b. Velid'in bu cinayet ve tecavüzü ashabın itirazlarına neden olduysa da maalesef halife Ebubekir Halid'in cinayetini savunarak Malik'in diyetini beytölmalden ödedi.

Tarih sayfalarında şöyle nakledilmiştir: Ebu Kutade ve Abdullah b. Ömer, Halid b. Velid'in bu cinayetinde onun emir komutasındaki askerlerden biriydi. Ebu Kutade, Halid'in bu cinayetine itiraz ederek bir daha emrine girmeyeceğine dair yemin etti. Ebu Kutade ordundan ayrılıp Medine'ye gelerek Halid'i halife Ebubekir'e şikâyet etti.²⁶⁵

Ömer b. Hattab, Halid b. Velid'in cinayet ve iğrenç tecavüzünü duyunca onu şiddetle kındı. Halid'i Peygamberin mescidi önünde zafer alameti olan başındaki tüylerle görünce yanına gidip tüyleri kırarak şöyle dedi: "Ey Allah'ın düşmanı! Ne kadar

265-el-Gadir, c.7, s.185; *Şerh-u İbn-i Ebi'l-Hadid*, c.1, s.179.

riyakâr ve yalancısın, sen Müslüman birini öldürdün ve hanımına tecavüz ettin. Allah'a yemin olsun eğer yetkim olsaydı seni idam ederdim."

Halid b. Velid, Ömer'in itirazlarına başını aşağı eğerek cevap vermedi. Ömer b. Hattab, halifenin Halid'in bu cinayetine sessiz kalıp affettiğini görünce Ebubekir'in yanına geldi. Halifeye itiraz ederek "Halid b. Velid suçsuz bir adamı öldürdü. Onu kısas edip öldürmelisin" dedi. Ebubekir, Ömer'in itirazına şöyle cevap verdi: "Ey Ömer! Halid içtihat etti ve içtihadında da yanıldı, bu yüzden onun hiçbir suçu yoktur."²⁶⁶

Ömer b. Hattab, "O zaman Halid, zina etmiştir ona şer'i haddi uygulamalısın!" dedi. Ebubekir yine aynı sözlerini yineleyerek hiçbir had ve ceza vermeden Halid'in içtihat ettiğini savunarak affetti. Ömer b. Hattab, Halit b. Velid'e dönerek şöyle dedi: "Eğer bir gün hilafete gelirim seni idam edeceğim!"²⁶⁷

Ne yazık ki Ömer b. Hattab da hilafete geçince Halit b. Velid'i cezalandırmadı ve ilk halife gibi o da Halid'i affetti.

Saygıdeğer okuyucular; yukarıda nakledilen olaylardan da anlaşıldığı gibi Malik b. Nuveyre Hz. Ali'ye (*Aleyhisselam*) olan samimiyet ve inancından dolayı zulme maruz kalarak şehit edilmiştir.

266-*el-Gadir*, c.7, s.159; *Şerh-u İbn-i Ebi'l-Hadid*, c.1, s.179.

267-*el-Gadir*, c.7, s.161.

(15)

MALİK-İ EŞTER NAHAÎ
(MALİK BİN HARİS)

Malik, Haris b. Abdu Yağus Nahi'nin oğludur. Künyesi Ebu İbrahim'dir. Yemen diyarından olan Malik Resul-i Ekrem'in (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) zamanında Müslüman olmuş fakat diğer Tabii'ler gibi Peygamberi (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) görme saadetine nail olamadı.²⁶⁸

Malik, Yemen'den Kufe'ye hicret etti. O, cesur, takvalı ve mümin bir şahsiyetti. Ebubekir döneminde Tebuk savaşına ve Dimeşk'in fethine katıldı.²⁶⁹

Düşmana karşı son derece katı ve cesur olan Malik fakirlere ve düşkünlere de bir o kadar merhametli ve şefkatliydi. Osman döneminde onun liyakatsiz ve sorumsuz valilerine itirazlarından dolayı Şam ve Hams'a sürgün edildi. Medine kargaşalarında Peygamberin (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) ashabının yanında yer aldı.

Malik Osman'ın öldürülmesinden sonra Hz. Ali'nin (*Aleyhisselam*) hilafeti için çalışmış ve ona biat ederek İmam Ali'nin (*Aleyhisselam*) büyük ve gözde komutanlarından oldu. Malik, İmam Ali'nin

268-Menakib-i İbn-i Şehraşub, c. 2, s.7.

269-Tarih-i Taberî, c.4, s.401.

(*Aleyhisselam*) vefalı ve samimi gerçek Şialarından biriydi. Hazrete alakası ve yakınlığıyla meşhurdur.

İmam Ali (*Aleyhisselam*) Malik'in şehadetinde şöyle buyurdu: "**Allah Malik'e rahmet etsin! Onun bana yakınlığı benim Peygambere (*Sallallahu aleyhi ve alihi ve sellem*) yakınlığım gibiydi.**"

Muaviye, Malik-i Eşter'in İmam Ali'yle (*Aleyhisselam*) olan manevî irtibatından haberdar olduğu için hutbelerde İmam Ali (*Aleyhisselam*), İmam Hasan (*Aleyhisselam*) ve İmam Hüseyin'e (*Aleyhisselam*) okuttuğu lanetlere ilaveten Malik-i Eşter'e de lanet okunmasını emretti.²⁷⁰

Maliki'nin yiğitliği hakkında İbn-i Ebil Hadid şöyle der: "Malik-i Eşter'i yetiştiren annenin mükâfatı ancak Allah katındadır. Mevlası ve üstadı Ali'den (*Aleyhisselam*) sonra Malik'in Arapların en yiğit ve güçlü insan olduğuna yemin eden kimseyi asla kınamam."

İbn-i Ebil Hadid, Malik-i Eşter hakkında soru soran bir şahsa şöyle cevap verdi: "Varlığı ile Şam, ölümü ile de Irak ehlini öldüren şahıs hakkında ne söyleyebilirim ki!"²⁷¹

Resul-i Ekrem'in (s.a.a) Buyruklarında Malik-i Eşter

İbn-i Ebil Hadid şöyle yazıyor: Muhaddisler, Malik-i Eşter'in imanlı, takvalı ve yüce bir şahsiyet oluşu hakkında Peygamberden (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) şöyle bir rivayet naklederler: Ebuzer

270-*Şerh-u İbn-i Ebi'l-Hadid*, c.15, s.99.

271-*Şerh-u İbn-i Ebi'l-Hadid*, c.15, s.99.

sürgün edildiği Rebeze'de ölüm anında hanımına şöyle dedi: Allah Resulü'nden (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) işittim ki buyurdu "Sizlerden biri vatanından uzak bir yerde ölecektir. Cenaze işlerini bir grup mümin üstlenecektir. Rebeze çölünde ölecek olan benim ve o müminler benim gusül, kefen ve defin işlerimi üstleneceklerdir."

Ebuzer'in vefatından sonra aralarında Malik-i Eşter'in bulunduğu bir grup mümin Ebuzer'in defin işlerini üstlendiler.²⁷²

Malik-i Eşter, Ebuzer'i defnettikten sonra mezarı başında şöyle dua etti: "Allah'ım! Bu, Peygamberinin (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) büyük sahabesi Ebuzer'dir. Kullarının arasında sana ibadet etti. Senin yolunda müşriklerle savaştı, dinine bidat sokmadı, bidati gördüğünde diliyle ve kalbiyle onu defetti ve bundan dolayı da ona zulmü reva görerek vatanından sürdüler. Hakkını zorla elinden aldılar ve gurbet diyarda ölümüne terk edildi ve orada can verdi. Allah'ım! Onu hakkından mahrum edip Resulul-lah'ın (s.a.a) hareminden kovanlara lanet et!"²⁷³

Bu rivayette Resul-i Ekrem'in (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) dilinden nakledilen "Bir grup mümin Ebuzer'i defnedecektir" ibaresinden Malik-i Eşter'in imanı açık bir şekilde anlaşılmaktadır. Resul-i Ekrem (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) bizzat onu mümin olarak vassfetmiştir.

Malik-i Eşter'in Kufe Valisine İtirazı

272-Şerh-u İbn-i Ebi'l-Hadid, c.15, s.99.

273-Rical-i Keşşî, s. 66, h.118.

Osman'ın hilafete gelmesiyle insanların yönetimlerinden razı olduğu Ömer b. Hattab'ın atadığı valileri ve görevlilerini azlederek Beni Ümeyye'den kendi akrabalarını iş başına getirdi. Osman liyakatsiz ve zalim kişileri makamlara atıyordu. Bu işiyle zalim ve acımasız insanları Müslümanlara musallat etti. Osman, dayısının oğlu Abdullah b. Amr'ı Basra valiliğine, sütkardeşi Abdullah b. Sad'ı Mısır haznedarlığına, üvey kardeşi Velid b. Utbe'yi de Kufe valiliğine atadı. Kufe tarihinde Velid'in İslam dinine ve Müslümanlara birçok konuda ihanetleri nakledilmiştir. Velid, Malik-i Eşter'i ve Kufe eşrafının itirazlarıyla Kufe valiliğinden azledildi.²⁷⁴

Osman, Velid b. Utbe'yi görevden aldıktan sonra Kufe valiliğine Said b. As'ı getirdi. Yeni vali görevinin ilk günlerinde gerçek simasını gizleyerek Velid'in aksine halka samimiyet kurdu. Fakat vaktiyle toplantılarının birinde şöyle dedi: "Kufe arazileri ve bağları Beni Ümeyye'nin şahsi malıdır."

İlahî hükümlere vakıf olan Malik-i Eşter şöyle cevap verdi: "Irak arazileri bizim kılıçlarımızla fetholan ilahî bir lütuftur. Irak arazilerinin ve bağlarının sana ve akrabalarına ait olduğunu mu zannediyorsun? Bu düşünce ve zihniyette olan herkesin burnunu yere süreriz."

Valinin koruması Abdurrahman Esedî valiye yaranmak için "Ey Malik valinin sözlerini mi yalanlıyorsun?" diyerek hakaret etti. Malik-i Eşter akrabalarına talimat vererek Abdurrahman Esedî'yi dışarı attırdı. Bu olay valinin ağırına gitti. Vali,

274-*Âyanu's-Şia*, c.9, s.40.

Malik ve Kufe eşrafından irtibatını kesti. Malik, valinin rahatsızlığına aldırış etmeden onun yolsuzluklarına itirazını devam ettirdi.

Said b. As, Malik ve taraftarlarının kendisi için büyük engel olduklarını görünce Osman'a bir mektup yazarak Malik ve taraftarlarını Kufe'den sürmesini istedi. Aksi takdirde Kufe valiliğinden istifa edeceğini yazdı. Osman Kufe valisine şöyle bir cevap yazdı: "Malik'i taraftarlarından birkaçıyla birlikte Şam'a sürgün et!"

Osman'ın bu mektubundan sonra Şam valisi Muaviye'ye şöyle bir mektup yazdı: "Fitneci birkaç Kufeliyi sana sürgüne gönderiyorum, onları bu işlerinden sakındır. Eğer sana boyun eğip itaat ederlerse vatanlarına geri gönder!"

Muaviye sürgünlerden baş edemeyince Osman'a mektup yazarak sürgünleri Kufe'ye geri göndermesini istedi. Muaviye'nin bu isteği üzerine Osman, Malik ve arkadaşlarını tekrar Kufe'ye gönderdi. Malik Kufe'ye döner dönmez valinin yolsuzluklarına itiraza başladı. Kufe valisi tekrar Osman'ın emriyle Malik ve etrafını Hams'a Abdurrahman b. Halid b. Velid'in yanına sürgün etti. Osman, Malik-i Eşter ve beraberindekilere şöyle bir mektup yazdı: "Ben sizi Hams'a sürgün ediyorum. Mektubum size ulaştığında hemen Hams'a hareket edin. Çünkü sizler Müslümanlar arasında bozgun çıkaran fitnecilersiniz!"

Malik, Osman'ın mektubunu alınca ellerini gökyüzüne kaldırarak şöyle dua etti: "Allah'ım! Aramızda Müslümanlara zar verip günah işleyenleri

en büyük azabınla cezalandır!"²⁷⁵

Hicrî 32 yılında Kufe kahramanları Hams'a sürgün edildiler. Onlar Hams valisinin işkence ve baskıları altında inançlarından zerre kadar taviz vermediler. Gördükleri çetin işkencelerden sonra tekrar Osman'ın emriyle Kufe'ye geri döndüler.²⁷⁶

Malik-i Eşter ve Osman Hilafetinin Sonu

Osman ve valilerinin yolsuzluklarından ve işkencelerinden bıkan öfkeli halk Osman'ın itirazlara kulak vermediğini görünce Medine'de toplandılar. Başta Malik olmak üzere kalabalık halk olayı Osman'a nasihat ederek tatlıya bağlamak istediler ancak edilen nasihatlerin hiçbir faydası olmadı. Sonuçta Osman, kendi uyguladığı adaletsiz davranışlarıyla öfkeli halk tarafından öldürüldü. Medine ve etraflardan toplanan kalabalık halk ittifakla Emirülmüminin Hz. Ali'ye (*Aleyhisselam*) biat ettiler. Biat edenlerin başında Malik-i Eşter geliyordu. Malik, bu biatte yaptığı ateşli konuşmalarıyla halkı Hz. Ali'ye (*Aleyhisselam*) biate teşvik etti.

İbn-i Ebil Hadid şöyle yazıyor: Osman'ın öldürülmesinden sonra Malik Hz. Ali'nin (*Aleyhisselam*) huzuruna gelerek şöyle dedi: "Ya Ali! Halk sana biat edip kendilerine rehber seçme amacıyla toplanmış bulunuyor. Eğer bu teklifi geri çevirirsen gözlerin dördüncü kez ağlayacaktır!" Hz.

275-Şerh-u İbn-i Ebi'l-Hadid, c.2, s.129-134; Tarih-i Taberî, c.4, s.317-325; el-Kamilu fi't-Tarih, c.2, s.267.

276-Şerh-u İbn-i Ebi'l-Hadid, c.2, s.129-134; Tarih-i Taberî, c.4, s.317-325; el-Kamilu fi't-Tarih, c.2, s.267.

Ali (*Aleyhisselam*) dışarı çıktı. Kalabalık halk grup grup hazrete biat etti. Biat esnasında Talha ve Zübey halifenin şura ile seçilmesini arzularken Malik-i Eşter onlara dönerek "Ne bekliyorsunuz? Neden biat etmiyorsunuz?" dedi. Malik'in sözlerinden sonra Talha ayağa kalarak biat etti. Malik, Zübeyr'e "Hadi kalk sende biat et!" dedi. Zübeyr'de kendi rızasıyla Hz. Ali'ye (*Aleyhisselam*) biat etti.²⁷⁷

Bir başka rivayette de şöyle nakledilmiştir: İmam Ali'ye (*Aleyhisselam*) ilk biat eden Malik-i Eşter'di. Malik, kılıcını çekerek hazrete biat ettikten sonra Talha ve Zübeyr'den de biat etmelerini istedi. Talha ve Zübey biat ettikten sonra Basra'dan Osman'ı azletmek için gelen Basralılar topluca İmam Ali'ye (*Aleyhisselam*) biat ettiler.²⁷⁸

Malik-i Eşter'in İmam Ali'ye (a.s) Olan İnancından Örnekler

1-Malik-i Eşter'in Hz. Ali'ye (*Aleyhisselam*) biat için toplanan halka yaptığı konuşması onun zamanın imamı hakkındaki basiret ve itaatinin bariz bir örneğidir. Malik konuşmasında kalabalık halka şöyle hitap etti:

"Ey millet! Ali (*Aleyhisselam*), peygamberler varisidir, büyük musibetlere ve belalara en güzel şekilde tahammül etti. Allah'ın kitabı Kurân onun imanına, Resulü de (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) cennet ehli olduğuna şahadet etmektedir. Tüm faziletler onda toplanmış, geçmiş ve gelecekler nesiller onun ilim ve faziletinde şüphe

277-Şerh-u İbn-i Ebi'l-Hadid, c.1, s.7.

278-Şerh-u İbn-i Ebi'l-Hadid, c.1, s.7.

etmemiştir."²⁷⁹

2-*el-Garat* kitabı şöyle naklediyor: İmam'ın şairi Neccaşî mübarek Ramazan ayında şarap içmişti. İmam Ali de (*Aleyhisselam*) ona ilahî haddi uygulayarak cezalandırdı. Neccaşî bundan rahatsız olarak akrabalarından Tarık-ı Nahahî'yi itiraz mahiyetinde İmam Ali'ye (*Aleyhisselam*) gönderdi. İmam Ali (*Aleyhisselam*) cezayı Allah'ın emri ve şeriatın hükmü gereği uyguladığını buyurdu. Tarık sinirlenerek sesini İmam'a (*Aleyhisselam*) yükseltti ve hazretin huzurundan ayrıldı.

Malik-i Eşter, Tarık'a: "Sen Emirülmüminin Ali'nin (*Aleyhisselam*) kalbimizi kırıp bizleri üzdüğünü mü söylüyorsun?" dedi.

Tarık: Evet, diye cevap verdi.

Malik: Hayır, yanılıyorsun; kalplerimiz onun emirlerinde, işlerimiz onun hizmetindedir, dedi.

Bu olaydan sonra Neccaşî ve Tarık Kufe'den ayrılıp Şam'da Muaviye'ye sığındılar.²⁸⁰

3-İmam Ali (*Aleyhisselam*) Kufe Mescidi'nde halkı Sıffin Savaşı'na davet ederken adamın biri İmamı Müslümanların kanını dökmekle suçladı. Adamın hakaretini duyan Malik, ayağa kalkıp o şâhısı kınadıktan sonra sadakatini İmam'a şu sözlerle dile getirdi:

"Ey Emirülmüminin! Şahit oldukların seni üzmesin, bu bedbahttan duydukların seni ümitsizliğe itmesin! Bu halk senin Şialarıdır. Bunlar kendilerini sana feda etmek ve senden sonra

279-Kamusu'r-Rical, c.7, s.466.

280-Şerh-u İbn-i Ebi'l-Hadid, c.5, s.88; Âlam-u Zerkulî, c.5, s.207.

yaşamak istemezler! İstersen bizleri düşman karşısına götür, Allah'a yemin olsun ki hiç birinin ölümünden korkmadığını göreceksin. Bunlar ömrü kısacık olan şu dünya hayatına bel bağlamazlar. Bizim bu yolda sağlam ve katı delilimiz var, çok iyi biliyoruz ki insan eceli gelmeden ölmez!"

Hız. Ali (Aleyhisselam) Malik'in içten konuşmasına karşı şöyle buyurdu: "Yol müşterektir. Hak yolunda Müslümanların hayrı için zahmet çekenler bu yolda görevlerini ifa etmişlerdir."²⁸¹

Zikredilen bu örneklerden de anlaşıldığı gibi Malik-i Eşter velayet yolunda canından ve malından vazgeçmiş ve tüm varlığını mevlası Hız. Ali'nin (Aleyhisselam) yoluna adamıştır.

Malik-i Eşter'in Hız. Ali'ye (a.s) Önerisi

İmam Ali (Aleyhisselam) yarenlerinin dünya makamına aldanıp Muaviye'ye sığınmalarından sonra hazret Malik-i Eşter'le meşveret ederek rahatsızlığını dile getirdi. Malik, İmam Ali'ye (Aleyhisselam) birtakım öneriler sundu. İmam Ali (Aleyhisselam), Malik'in bu samimi ve içten önerileri karşısında Rabbine hamd ve senada bulunduktan sonra şöyle buyurdu:

"Ey Malik! Söylediğin söz ve adaletimiz konusunda yüce Allah Kurân'ında şöyle buyuruyor: Kim salih bir amel işlerse kendi lehinedir. Kimde kötülük yaparsa kendi aleyhinedir. Rabbim kullarına zulmedici değildir."²⁸²

Ben senin dediğin adalet konusunda

281-Sıffın Vakası, s.94; Şerh-u İbn-i Ebi'l-Hadid, c.3, s.173.

282-Fussilet, 46.

görevimde kusur etmekten çok korkuyordum. Ama onlara hakkın ağır gelmesinden dolayı bizden ayrıldıklarını söyledin, Allah daha iyi biliyor ki onlar zulüm ve sitemden dolayı ayrılıp adalete sığınmadılar, aksine dünya sevgisi için ayrıldılar. Her halükârda kendilerinden ayrılacaktır fani dünya! Hiç şüphesiz kıyamette sorgulanacaklardır. Dünyaları için mi yoksa rableri için mi amel ettiklerini hiç araştırmadılar. Ama belirli şahıslara verilen hediye ve bahşişlerden bahsettin, ey Malik! Beytülmal ve halkın umumî malından hediye ve bahşiş vermek bizlere yakışmaz. Sözü hak olan Allah şöyle buyuruyor: *Nice az topluluklar vardır ki Allah'ın izniyle çok topluluklara galip gelmişlerdir. Allah sabredenlerle beraberdir.*²⁸³

Yüce Allah Muhammed'i (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) yalnız mebus etti ve bir zaman sonra sizi yaranlarına kattı, zayıf ve güçsüzken güçlendirdi. Eğer Allah hükümetin bize ulaşmasını irade ederse bu yoldaki zorlukları biz kolaylaştırır ve ben senin bu önerilerinden Allah'ın hoşnut olduğunu biliyorum. Ey Malik! Allah'ın iradesiyle sen benim yanımda insanların en emini, en hayırlısı ve yarenlerimin en tedbirlisi olacaksın!"²⁸⁴

Cemel Savaşından Önce Malik'in Rolü

İmam Ali (*Aleyhisselam*) hükümetinin başlangıcından birkaç ay sonra Talha ve Zübeyr

283-Bakara, 249.

284-*Şerh-u İbn-i Ebi'l-Hadid*, c.2, s.197.

beytülmal ve makamdan umduklarını bulamayınca biatlerini bozarak isyan bayrağını kaldırdılar ve tarihe Nakisin yani biat bozanlar olarak geçtiler.

Talha ve Zübeyr'in biatlerini bozmaları için geçerli bir bahane ve mazeretleri yoktu. Ayşe'nin Hz. Ali'ye (*Aleyhisselam*) olan kin ve düşmanlığından istifade ederek Peygamberin hanımı ve onun halifesinin kızı Ayşe'nin yanında yer alarak isyan ateşini körüklediler. Talha ve Zübeyr bu siyasetle Kufe valisi Ebu Musa Eş'arî gibi birçok sade ve ahmak insanı aldatarak Ayşe aleyhine savaşmanın ve İmam Ali (*Aleyhisselam*) safında yer almanın haram olduğuna dair fetva aldılar.

Malik'in Ebu Musa Eş'arî ile Mücadelesi

Malik-i Eşter, Ammar Yasir ve Sa'saa b. Suhan Abdi gibi büyük şahsiyetler Kufe'de konuşmalar yaparak halkı Ebu Musa Eş'arî'nin hileleri uyanık ve basiretli olmaya teşvik ediyorlardı. Malik-i Eşter'in Kufe'deki konuşmasının özeti:

"Kim, bu sıratı müstakimden ayrılmaz ve Allah'ın sağlam ipine sarılırsa kurtuluşa ermiştir ve kim bu yolda İmam'a itaat etmezse bedbaht olmuş ve zarara uğramıştır."

Ayşe'ye Mektup

Malik-i Eşter'in Ayşe'ye akıllara durgunluk veren tarihi mektubu: "Ey Ayşe! Sen Peygamberin (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) hanımısın! Peygamber (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) sana evinde oturmanı emretti, itaat edersen senin hayrınadır. Eğer Peygamberin (*Sallallahu aleyhi ve*

âlihi ve sellem) emrinden çıkıp eline asa alarak halkın öncülüğünü yaparsan seninle savaşı, Allah ve Resulü'nün (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) istediği yer olan evine gönderirim."

Ayşe, Malik'in mektubuna şöyle cevap verdi: "Sen toplumda fitne çıkaran ve halkı ihtilafa düşüren birisin! Osman'ın öldürülmesine öncülük ettin. Ey Malik! Sen çok iyi biliyorsun ki Allah güçsüz ve aciz değil, mazlum halife Osman'ın intikamını mutlaka senden alacaktır. Mektubunu aldım, maksadın ve demek istediklerini anladım. Çok yakında inşallah Allah bizi, senin ve senin zihniyetinden olan bedbaht ve sapıkların şerrinden koruyacaktır!"²⁸⁵

Malik'in İmam Ali'nin (a.s) Emrine İtaati

Zikar denen bölgede Basra'nın biatlerini bozan Talha ve Zübey tarafından işgal haberi imam Ali'ye (*Aleyhisselam*) verildiğinde İmam (*Aleyhisselam*) bir konuşma yaparak Talha ve Zübeyr'i Allah'a şöyle şikâyet etti: **"Allah'ım! Talha ve Zübeyr bana zulüm ederek biatlerini bozdular. Allah'ım! Onların attığı düğümü çöz ve birliklerini dağıt! O ikisini hiçbir zaman affetme ve arzuladıklarına ulaştırma!"**

İmam Ali'nin (*Aleyhisselam*) konuşması bittikten sonra Malik ayağa kalkarak Allah'a hamd ve sena ettikten sonra şöyle dedi:

"Ey Emirülmüminin! Konuşmanı dinledik, gerçekleri söyledin, Allah seni muvaffak etsin. Ey Ali! Sen Peygamberimizin (*Sallallahu aleyhi ve*

285-Şerh-u İbn-i Ebi'l-Hadid, c.6, s.225.

âlihi ve sellem) amcasının oğlu ve damadısın. Onu ilk tasdik eden sensin. Onunla namaz kıldın ve tüm savaşlarına katıldın, dolayısıyla sen ümmetin en üstünüsün ve Peygamberin (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) makamında oturmaya herkesten daha layıksın! Ya Ali! Sana itaat eden cennetle müjdelenmiş ve senden yüz çeviren hazırlanmış cehennemde yer edinmiş olur.

Ey Emirülmüminin! Yemin olsun ki Talha, Zübeyr ve Ayşe'nin durumu bizim için aşikârdır. Onlar senden hiç bir yanlışlık ve haksızlık görmeden emrinden çıktılar ve bu tehlikeli işe koyuldular. Eğer Osman'ın kanını istiyorlarsa önce kendilerini kısas etmelidirler, çünkü Talha ve Zübeyr halkı Osman aleyhine kışkırtanların öncüleriydi. Allah şahit olsun ki eğer bozdukları biate dönmezlerse ikisini de Osman'a kavuşturacağım. Kılıçlarımız elimizde, kalplerimiz sinemizde sağlam ve sabittir. Biz dün ne idiysek bu gün de oyuz!"

Malik bu sözleri söyledikten sonra yerine oturdu.²⁸⁶

Darü'l-İmare'nin Tasarrufu

Emirülmüminin Hz. Ali (*Aleyhisselam*), Zikar'dan Kufe valisi Ebu Musa Eş'arî'ye mektup yazarak valisinden Kufe halkını Nakisin'e (biat bozanlara) karşı savaşa teşvik edip Zikar'a göndermesini istedi. Ebu Musa halkı savaşa teşvik etmediği gibi onların Zikar'a gitmesine de engel oldu.

Kufe valisinin bu küstahlığı Emirülmüminin

286-*Şerh-u İbn-i Ebi'l-Hadid*, c.1, s.309.

Ali'ye (*Aleyhisselam*) haber verildiğinde İmam Ali (a.s) Malik-i Eşter'e Kufe'ye gidip Ebu Musa Eş'arî'yi görevinden azletmesini buyurdu. Malik, mevlasının emriyle bu tehlikeli ve önemli görevi ifa etmek amacıyla Kufe'ye gitti. Malik, Kufe Mescidi'ne girdiğinde İmam Ali'nin (*Aleyhisselam*) elçileri İmam Hasan (*Aleyhisselam*) ve Ammar Yasir'in Ebu Musa ile tartıştıklarını gördü. Malik, İmam'ın (*Aleyhisselam*) emrini yerine getirmek için Darü'l-İmare'ye hareket etti. Yolda karşılaştığı Kufe eşrafi ve kabile reislerine Darü'l-İmare'ye gelmelerini söyledi.

Malik kalabalık bir halkla Darü'l-İmare'ye girdi. Mescitte halkı savaşa gitmekten men eden Ebu Musa'nın memurlarını kovarak valiyi de görevinden azlettiğini bildirdi. Ebu Musa Eş'arî'nin memurları mescide gelerek Ebu Musa'ya Darü'l-İmare'de olup bitenleri haber verdiler. Ebu Musa apar topar minberden inerek zaman kaybetmeden Darü'l-İmare'ye gitti.

Malik, Ebu Musa'ya hitaben yüksek bir sesle şöyle dedi: "Ey Ebu Musa! Bizim binamızdan dışarı çık, Allah seni öldürsün, Allah'a yemin olsun ki sen eski münafıklardansın!"

Böylelikle Malik-i Eşter Kufe valisini görevinden azlederek halkın önündeki büyük bir engeli kaldırdı. Ebu Musa Kufe'yi terk etmek için Malik'ten geceyi Kufede geçirmesi için izin istedi. Malik, Darü'l-İmare'de kalmamak şartıyla izin verdi.²⁸⁷

Malik, Darü'l-İmare'yi tasarruf ettikten sonra mescide giderek halka bir konuşma yaptı.

287-Tarih-i Taberî, c.4, s.486; el-Cemel, s.251.

Konuşmasında İmam Ali'nin (*Aleyhisselam*) faziletlerinden ve Nakisî'nin düşmanlığından bahsettikten sonra 9 bin kişilik bir orduyla Zikar'a hareket etti.

Malik'in Cemel Savaşı'ndaki Kahramanlığı

Kufe ordusunun da İmam Ali'ye (*Aleyhisselam*) katılmasıyla İmam Zikar'dan Basra'ya doğru hareket etti. İki ordu savaş için saflar oluşturdu. İmam Ali (*Aleyhisselam*) her savaşta olduğu gibi hücceti tamamlamak, Talha ve Zübeyr'i ikna etmek için elçiler gönderip olayı barışçıl yollarla çözmek istedi. İmam Ali'nin (*Aleyhisselam*) öğütleri ve iyimser yaklaşımı etkili olmadı. Büyük kayıpların verildiği Cemel savaşı başladı. Müslümanların ilk iç savaşı olarak kabul edilen bu savaşta birçok ashap ve tabiin şehit oldu.

Cemel savaşının başkahramanı Malik-i Eşter düşman ordusuna ağır darbeler indirerek İmam Ali'ye (*Aleyhisselam*) büyük hizmetler etti.

İbn-i Ebil Hadid, Ensar'dan olan bir adamdan şöyle naklediyor: "Ben Cemel savaşında ilk saftaydım. Hz. Ali'nin (*Aleyhisselam*) geldiğini görünce yanına gittim bana "Düşmanın merkez gücü neresidir?" buyurdu. Ben "Ayşe'nin bulunduğu yer ve etrafı" dedim. İmam Ali (a.s), Malik-i Eşter'e o bölgeye saldırmasını buyurdu. Malik, İmam'ın (a.s) emriyle o bölgeye hamle etti ve Ayşe'nin muhafız komutanlığını üstlenen Hilal b. Vek'i öldürdü. Askerler Ayşe'nin etrafına sığındılar. Basra ordusundan Ezd, Naciye ve Bahile Ayşe'nin devesinin etrafına toplanarak adeta etten bir duvar ördüler. Savaş iyice şiddetlenmişti. Ayşe'nin

devesinin yularını tutan Basra kadısı, Ka'b b. Sur ve Amr b. Yesrib öldürüldü.²⁸⁸

Malik'in Abdullah b. Zübeyr ile Savaşı

Vakidi şöyle naklediyor: Bu çetin savaşta her iki grupta ağır kayıplar veriyordu. Nakisin ordusunun çok kayıp vermesi İmam Ali'nin (*Aleyhisselam*) zaferini kesinleştiriyordu. Savaşın üçüncü günü taraflar karşı karşıya geldiler, Ayşe'nin yeğeni Abdullah b. Zübeyr meydana çıkıp kendisine rakip istedi. Malik-i Eşter'in meydana çıkmasıyla iki savaşçı karşı karşıya geldi. Ayşe, Abdullah'ın karşısına kimin çıktığını sordu. Malik-i Eşter'in çıktığını söylediklerinde Ayşe "Yazık oldu Esma'ya, oğulsuz kaldı!" dedi.

Malik ve Abdullah birbirlerine sıkı bir mücadeleye giriştiler. Her ikisi de birbirlerine ağır darbeler indirdiler. Fazla sürmeden Malik, Abdullah'ı yere devirerek üzerine çıktı. Bu esnada Abdulah ve Malik'in askerleri birbirlerine hamle ettiler. Abdullah, Malik'ten kurtulmak için "Beni de Malik'i de öldürün!" diye bağırdı. Askerler Malik'i "Eşter" olarak tanıdıkları için Malik'in kim olduğunu bilmiyorlardı. Abdullah b. Zübeyr, Malik-i Eşter'in yaşlılığından istifade ederek firar edip canını kurtardı. Cemel savaşı Talha ve Zübeyr'in ölümü ve Ayşe'nin de esir düşmesiyle son buldu. İmam Ali (*Aleyhisselam*) bunca olaylara rağmen Ayşe'yi ihtiram ve ikramla Medine'ye gönderdi.

Malik-i Eşter'in Ayşe ile Konuşması

288-Şerh-u İbn-i Ebi'l-Hadid, c.1, s.258.

Ebu Muğnif, Esbağ b. Nubate'den şöyle naklediyor: Cemal savaşı sona erdikten sonra Ammar Yasir Malik-i Eşter ile Ayşe'nin yanına gittiler.

Ayşe, Ammar'a: Yanında gelen adam kim, diye sordu.

Ammar: Malik-i Eşter, dedi.

Ayşe, Malik'e: Kardeşimi öldürmek isteyen sen miydin, diye sordu.

Malik: Eğer yaşlılık ve üç günlük açlığım olmasaydı, Muhammed (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) ümmetini kız kardeşinin oğlu Abdullah'ın şerrinden ebedî olarak kurtaracaktım, dedi.

Ayşe: Peygamber (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) şöyle buyurmamış mıydı; "Bu üç durum (iman ettikten sonra kâfir olan, evli hanımla zina etmek ve haksız yere adam öldürmek) dışında Müslüman'ı öldürmek caiz değildir!" dedi.

Malik şöyle cevap verdi: Ey Ayşe! Hiç şüphesiz ki o bu üçünden birine mürtekip olduğu için onunla savaştık, Allah'a yemin ederim ki kılıcım bana hiçbir zaman ihanet etmedi, ancak o gün kılıcım işe yaramadı, ondan sonra bir daha o kılıcı yanıma almamak için Allah'a yemin ettim. Çünkü bana ihanet etti ve Abdullah'ı öldüremedim.²⁸⁹

Malik-i Eşter'in Sıffin Savaşı'ndaki Rolü

Malik-i Eşter, Cemal savaşında olduğu gibi Sıffin savaşının ilk başlangıcından itibaren İmam Ali'nin (*Aleyhisselam*) emrinde hazır bulunup yer yer

289-Şerh-u İbn-i Ebi'l-Hadid, c.1, s.262.

yaptığı ateşli konuşmalarıyla imamına biatinde bağlı olduğunu gösterdi.

Malik'in İmam Ali'ye (*Aleyhisselam*) Olan Vefasından Örnekler

1-Rıkka Köprüsü:

İmam Ali Sıffin'e hareket ederken Rıkka'da konakladı. Hücceti tamamlamak için Muaviye'ye bir mektup yazdı.²⁹⁰ Muaviye İmam'ın bu nasihat mektubuna tehdit ederek savaş ilanı bir mektupla cevap verdi. İmam Rıkka'dan Sıffin'e hareket emri verdi. Ordusu Fırat yanına geldiklerinde karşıya geçecek köprü olmadığı için sıkıntıyla karşılaştılar. İmam Ali (*Aleyhisselam*) karşıya geçmek için Rıkkalıları köprü yapmalarını buyurdu.

Rıkka Şam'a sınırı olan bir yerdi. Rıkka halkı imanları zayıf olduğu için İmam'ın (a.s) emrine itaat etmediler. İmam tüm güç ve hâkimiyete sahip olmasına rağmen halka büyüklük göstererek şehir dışındaki uzak köprü Menic'i kullanmaya karar verdi. Malik-i Eşter ayağa kalkıp Rıkka halkını tehdit ederek hemen köprüyü yapmalarını emretti. Malik-i Eşter'i iyi tanıyan Rıkka halkı onun ciddiyetini görünce köprüyü yaptılar.²⁹¹

Malik, bu tutumuyla İmam Ali'nin (*Aleyhisselam*) emrine karşı gelmedi. İmam Ali (*Aleyhisselam*), büyüklük ederek zahmetle bile olsa uzak köprüyü kullanmayı seçti. Malik, askeri kural olarak vakit kaybı olmasın ve askerler yorulmasın diye köprü yapılmasını emretti.

290-Sıffin Vakası, s.150.

291-Tarih-i Taberî, c.4, s.565.

2-Savaş Hazırlığı:

İmam Ali (*Aleyhisselam*) Şam topraklarına vardığında düşmandan gelecek her türlü saldırı ve baskını kontrol altına almak için iki büyük komutanı Ziyad b. Nezri Harisî ve Şureyh b. Hani'yi emirlerindeki askerlerle Şam ordusunu karşılamaya gönderdi. Hz. Ali'nin (*Aleyhisselam*) komutanları, Muaviye ordusundan Ebul Enver Selmiyle karşı karşıya geldi. Hazretin elçileri onları barışa davet edemediler. İmam'a mektup yazarak durumu bildirdiler. İmam Ali (*Aleyhisselam*) komutanlarından gelen mektubu okuduktan sonra hemen Malik'i çağırarak mektubun içeriğinden haberdar etti ve şöyle buyurdu:

"Derhal bölgeye hareket edip ordunun başına geç! Düşmana konuşma ve nasihat etmeden savaşı başlatan taraf olma!"

Malik, İmam'ın (*Aleyhisselam*) mektubuyla bölgeye vardı. Askerleri düzene sokup savunmaya geçerek beklediler. Malik, fazla kan akıtılmadan ve savaşı durdurmak amacıyla Muaviye'ye bir mektup yazarak savaş meydanına çıkıp kendisiyle savaşmasını istedi. Ancak Muaviye Malik'in ne kadar büyük ve cesur bir cengâver olduğunu bildiği için karşısına çıkmayı kabul etmedi. Muaviye ordusu gece karanlığından istifade ederek Fırat nehrini ele geçirdi ve suyu İmam Ali (*Aleyhisselam*) ve askerlerine kapattı.²⁹²

3-Malik ve Fırat'ın Fethi:

İmam Ali (*Aleyhisselam*) büyük bir orduyla Kufe'den Sıffin'e gelerek Malik'in ordusuna katıldı.

292-Tarih-i Taberî, c.4, s.566-567; *Sıffin Vakası*, s.152-156

İmam Ali (*Aleyhisselam*) Sıffin'e vardığında Muaviye'-nin Fırat'ı ele geçirdiğini ve suyolunu tamamen kapattığını gördü.

İmam Ali'nin (*Aleyhisselam*) yarenlerinden Abdullah b. Avf b. Ahmer şöyle naklediyor: Biz Sıffin'e vardığımızda, Muaviye Ebul Ever Selimi komutasında Fırat'ı tamamen tasarruf etmiş ve etrafa okçular yerleştirmişti. Biz suyun azlığı ve şartların ağırlığını İmam Ali'ye (*Aleyhisselam*) bildirdik. Hazret olayın tatlıya bağlanması için Sa'saa b. Suhan'ı Muaviye'ye nasihat etmesi için gönderdi. Sa'saa, Muaviye'nin yanına giderek İmam'ın (*Aleyhisselam*) mesajını ilettili. Ancak Muaviye bu öğütlere kulak asmadı ve ısrarla suyolunu açmamakta direndi. Sa'saa, İmam'ın (*Aleyhisselam*) yanına döndü, ordu içinde karamsarlık baş göstermeye başladı. İmam Ali (*Aleyhisselam*) ani bir saldırıyla Fırat'ı azat etmek için azametli ve ezici bir hutbe okuduktan sonra bu işi için Malik-i Eşter'i görevlendirdi. Malik büyük bir kahramanlık göstererek Muaviye ordusuna hamle etti ve Fırat'ı fethetti.

Fırat fethedildikten sonra İmam Ali (*Aleyhisselam*) Muaviye'nin aksine Fırat'ın su kanalını açık bırakarak düşman ordusunun da istifade etmesini emretti.²⁹³

4-Muaviye'nin Malik-i Eşter'den Korkusu:

İslam ve küfür ordusunun karşı karşıya geldiği Sıffin savaşı hicri 36 yılının Rebiyülevvel ayında başladı.

Savaş, Şam ve Irak hafızlarının arabulucuğuylla 3

293-Murucu'z-Zeheb, c.2, s.386.

ay devam etti. Hafızlar üç ay sonra Muaviye'nin batıl Hz. Ali'nin (*Aleyhisselam*) haklı olduğuna hükmettiler. Savaş şiddetlenmeye başladı.

Üç haram ayları Zilkade, Zilhicce ve Safer'den sonra hicri 37 yılında tekrar başladı. Genel olarak savaş Malik-i Eşter'in komutasında İmam Ali ordusunun zaferiyle sonuçlanıyordu.

Bir gün Muaviye, Mervan b. Hekem'e şöyle dedi: "Malik'in varlığı beni çok karamsar ediyor. Yehseb ve Kelaeyn kabilelerinden usta savaşçılar gitsin ve Malik'in işini bitirsinler!"

Mervan, Malik'in karşısına Amr b. As'ın çıkmasını önerdi. Amr b. As makam ve konumunu korumak için bu teklifi kabul etti. Amr b. As, Malik'in cesur hamlelerinden kaçarak askerlerin arkasına sığındı.²⁹⁴

Muaviye, Abdullah b. Ömer'i kalabalık bir grupla Malik-i Eşter'i öldürtmek için gönderdi. Abdullah b. Ömer, Malik'in güçlü pazuları mukabilinde dayanamayıp yenilgiyi kabullenerek Muaviye'nin yanına döndü.²⁹⁵

5-Malik-i Eşter Leyletü'l-Harir Gecesinde:

Leyletü'l-Harir, savaşın en şiddetli günleriydi, o günlerde Muaviye ordusu savaşın çetin geçtiğinden dolayı gece ve gündüz feryat ediyordu. Emirülmüminin Hz. Ali (*Aleyhisselam*) sabah namazından sonra savaşın artık sonlara yaklaştığını ve Muaviye ordusunun da son nefeslerinin olduğunu gördü. Can alıcı ve son bir hamleyle savaşın bitmesi için Malik-

294-Şerh-u İbn-i Ebi'l-Hadid, c.8, s.79-80.

295-Şerh-u İbn-i Ebi'l-Hadid, c.8, s.71.

i Eşter'e orduyu toparlamasını emretti.²⁹⁶

İbn-i Ebil Hadid şöyle naklediyor: Leyletü'l-Harir gününde Irak ordusundan tam teçhizatlı bir şahıs öne çıkarak Irak ordusuna hitaben şöyle diyordu: Allah sizlere rahmet etsin! Saflarınızı düzeltin. Askerlerin bayrak ve saflarını düzelttikten sonar yüzünü Irak ordusu arkasını da Şam ordusuna dönerek şöyle dedi:

"Allah'a şükürler olsun ki Peygamberin (s.a.a) amcasının oğlunu bizim aramızda karar kıldı. O, herkesten önce İslamiyet'i kabul ederek hicret etmiştir. Düşmana indirilen Allah'ın kılıçlarından bir kılıçtır o! Dikkatli olun, savaş ateşi alevlenmiş ve tozlar yükselmiştir. Mızraklar kırılmış, nale ve feryattan başka bir şey duymuyorum. Ben şimdi hareket ediyorum sizde beni takip edin!"

O bu sözlerinden sonra düşman ordusuna hamle etti ve bir müddet çarpıştıktan sonra mızrağı kırılınca geri döndü. Sonra o kahraman cengâverin Malik-i Eşter olduğu anlaşıldı.²⁹⁷

Muaviye'nin Kurân'ı Mızraklara Taktırması

Nasr b. Mezahim şöyle naklediyor: "Muaviye, Hz. Ali'nin (*Aleyhisselam*) tam teçhizatlı düzenli ordusunu görünce Amr b. As'ı çağırarak ona şöyle dedi: "Ey Amr! Kurtuluşumuz için sadece bu gece fırsatımız var. Ali, yarın işimizi bitirecektir. Bu konuda düşünce ve görüşün nedir, akıbeti nasıl görüyorsun?"

Amr b. As şöyle dedi: "Ey Muaviye! Ne

296-Şerh-u İbn-i Ebi'l-Hadid, c.2, s.206.

297-Şerh-u İbn-i Ebi'l-Hadid, c.2, s.207.

askerlerin Ali'nin askerlerinin rakibi olabilir ne de sen Ali'nin! Çünkü Ali Allah için savaşıyor sen ise dünya için, eğer sen Irak ordusuna galip gelersen Iraklılar senden korkacaklar ama Ali Şam ordusuna galip gelirse Şamlılar ondan korkmayacaklar. Bu tehlikeli ve kesin yenilgiden kurtulmak için onlara öyle bir öneri getirmelisin ki kabul etseler de etmeseler de ayrılığa düşsünler. Sen onlara "Aramızda Kurân hakem olsun" söyle. Bu önerinle onlara galip gelir ve hedefine ulaşırsın, bu fikir aklımdaydı ihtiyacımız olduğunda sana söyleyecektim."

Muaviye, Amr b. As'a doğru söylüyorsun diyerek sinsice ve daha önceden planlanmış önerisini kabul etti. Muaviye, askerlerine Kurân'ları mızrakların ucuna takıp Hz. Ali (*Aleyhisselam*) ordusunun karşısına çıkarak onları Kurân'ın hakemliğine davet etmelerini emretti.²⁹⁸

Amr b. As'la Muaviye'nin istişaresi sonucu, askerler sabahın ilk saatlerinde ellerindeki Kur'an'ları mızraklara takıp hep bir ağızdan "Aramızda Allah'ın kitabı hakem olsun" sloganlarıyla Irak ordusunun karşısına geçtiler.²⁹⁹

Muaviye'nin entrikaları Irak ordusunda Malik-i Eşter ve birkaç basiretli kişiden hariç tüm askerleri aldattı. İmam Ali'yi (*Aleyhisselam*) anlamaya mecbur bıraktılar.³⁰⁰

298-Sıffin Vakası, s.479; Şerh-u İbn-i Ebi'l-Hadid, c.2, s.216.

299-Sıffin Vakası, s.479; Şerh-u İbn-i Ebi'l-Hadid, c.2, s.216.

300-Sıffin Vakası, s.479; Şerh-u İbn-i Ebi'l-Hadid, c.2, s.216.

Kurân'ların mızrakların başına takılması çok ilginç bir olaydı.³⁰¹ Şamlılar duygusallıklarıyla Irak ordusunun aklını başından çelmişti. Zafere anlar kalmış, orduyu çivi gibi yere dikmişti. Malik-i Eşter, Amr b. Humk, Adiy b. Hatem gibi basiretli şahsiyetler ise Muaviye'nin kendisini kurtarmak için böyle bir hileye başvurduğunu çok iyi bildikleri için Hz. Ali'nin (*Aleyhisselam*) yanına gelerek maruzatlarını hazrete söylediler.

Malik-i Eşter şöyle dedi: "Ey Emirülmüminin! Muaviye'nin savaştacak yiğitleri kalmadı, Allah'a şükürler olsun ki senin yiğit savaşçıların var. Senin savaşçıların gibi savaşçıları olsa dahi senin kahramanların gibi sabırları yoktur, demiri demire vurarak Allah'tan medet dile!" Fakat Irak ordusunda Eş'as b. Kays savaşın devam etmesine muhalefet etti. Emi-rülmüminin (*Aleyhisselam*) onun niyetinin kötü olduğunu bildiği için şöyle buyurdu: "Bu iş üzerinde dikkatli ve güzel düşünülmelidir."³⁰²

Muaviye ordusundan, zahirde mümin görünen Amr b. As'ın oğlu Abdullah konuşmalar yaptı, Irak ordusundaki sade ve cahilleri kandırarak İmam Ali'yi (*Aleyhisselam*) teslim olmaya mecbur etti.³⁰³

İmam Ali (*Aleyhisselam*) Irak ordusuna hücceti tamamlamak ve onları Muaviye'nin hilelerinden haberdar etmek için ezici konuşmalar yaptı. Fakat Irak ordusundan çoğu İmam Ali'nin (*Aleyhisselam*) yanına gelerek şöyle dediler: "Eğer Kurân'ın hakemliğini kabul etmezsen seni de Osman gibi

301-Sıffin Vakası, s.481.

302-Sıffin Vakası, s.482.

303-Sıffin Vakası, s.483.

öldürürüz!"

Hız. Ali (*Aleyhisselam*) ne kadar konuşmalar yaparak onları uyardıysa da hiçbir faydası olmadı. İmam, mecbur kalarak Malik-i Eşter'in savaşı bırakmasını ve yanına gelmesini emretti.

Malik-i Eşter'in Zaferle Dönüşü

Sıffin savaşında Malik-i Eşter'in, Hız. Ali'nin (*Aleyhisselam*) emriyle savaştan geri çekildiğini oğlu İbrahim Eşter şöyle naklediyor:

"Nahi kabilesinden biri dedi ki: Ben Musab b. Zübeyr'in yanındaydım. O sırada İbrahim b. Eşter içeri girdi. Musab ona babası Malik'i sordu. İbrahim, babası hakkında şöyle dedi: Sıffin'de babam Muaviye ordusuna son darbeyi indirmek için mücadele ettiğinde ben İmam Ali'nin yanında idim. Iraklılar İmam Ali'den savaşı durdurup Malik'i geri çağırmasını istediler. Bunun üzerine Hız. Ali (*Aleyhis-selam*) Yezid b. Hani'ye babamın savaşı bırakıp yanına dönmesini söyledi. İbrahim b. Malik şöyle devam ediyor: Babam Malik Yezid b. Hani'ye şöyle cevap verdi: Hız. Ali'nin (*Aleyhisselam*) yanına git savaşı kazanmamıza ramak kaldığını söyle.

Yezid b. Hani, Hız. Ali'nin (*Aleyhisselam*) huzuruna geldi ve babamın söylediklerini hazrete ilettil. Yezid b. Hani döndüğünde babamın çadırından tozlar yükseldi. Irak ordusunun zaferi nerdeyse kesinleşmişti. Bu esnada cahil ve aldatılmış topluluk Hız. Ali'ye şöyle dediler: Allah'a yemin olsun ki sen Malik'e savaşa devam etmesini söyledin.

İmam şöyle buyurdu: Ben elçimle gizlice özel

konuşmadım. Söylediklerimi sizler de duydunuz, söylemediğim şeylerle nasıl beni itham edersiniz?

Muhalipler şöyle dediler: Malik'e geri dönmesi için hemen bir başkasını gönder. Aksi takdirde Allah'a yemin olsun ki seni öldürür veya Muaviye'ye teslim ederiz.

Emirülmüminin (*Aleyhisselam*) Yezid b. Hani'ye şöyle buyurdu: Ey Hani'nin oğlu! Acale et, Malik'e buraya dönmesini ve fitnenin baş gösterdiğini söyle!

Yezid b. Hani İmam'ın (*Aleyhisselam*) emrini babam Malik'e ilettiğinde babam şöyle dedi: Allah'a yemin olsun Kurân'lar mızrakların ucuna çekildiğinde bu amelin ordu içinde fitne ve ihtilaf çıkaracağını anlamıştım. Allah'ın nasip ettiği kesin zafer Nabika'nın oğlu Amr b. As'ın fitnesiyle engellendi.

Yezid b. Hani'ye hitaben şöyle dedi: Zafer alametlerini görmüyor musun? Başlarına neler geldi, Allah'ın lütuf ve rahmeti bizlere inayet oldu? Yazık değil mi bu fırsatı bırakıp geri mi dönelim?

Yezid b. Hani Malik'e şöyle dedi: Hz. Ali'yi (*Aleyhisselam*) Muaviye'ye teslim etmelerini ister misin?

Malik: "Subhanallah" dedi; Allah'a yemin olsun ki asla böyle bir şeye razı olmam.

Hani şöyle dedi: Kabile reisleri ve askerler Hz. Ali'yi (*Aleyhisselam*) şöyle tehdit ediyorlar eğer Malik geri dönmezse senide Osman gibi öldürür veya Muaviye'ye teslim ederiz. Babam durumun ciddi olduğunu görünce hemen savaşı bırakıp mevlası Ali'nin (*Aleyhisselam*) yanına döndü.

Babam, İmamın huzurundaki muhalifleri görünce

yüksek sesle şöyle dedi: Ey zillet ehli, ey aldatılmışlar! Zafere ramak kalmışken düşmanın oyununa mı geldiniz? Onlar kesin yenilgiyi görünce canlarını kurtarmak için bu hileye başvurdular. Allah'a yeminler olsun ki onlar Kurân'ın emri ve Resulullah'ın (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) sünnetini ayaklar altına aldılar. Sakın onların oyun ve hilelerine kanmayın. Sadece bana bir devenin sağılması kadar zaman tanıyın zaferle size döneyim.

Ne yazık ki Malik ne kadar nasihat ettiyse de ahmak ve cahil insanlara etkisi olmadı.³⁰⁴

Malik-i Eşter'in Hakemliğe İtirazı

Sıffin savaşı Muaviye'nin hile ve komplolarıyla her gruptan bir kişinin hakem olarak seçilip ve onların hükmüne amel edilmesiyle son buldu. Muaviye tarafından Amr b. As hakemliğe seçildi. Bunun karşısında Eş'as ve Kurân üstatları hep bir ağızdan bizde Ebu Musa Eş'arî'yi tayin ediyoruz dediler.

İmam Ali (*Aleyhisselam*) şöyle buyurdu: "Ben, bu iş için Ebu Musa Eş'arî'yi layık görmüyorum. İbn-i Abbas'ı öneriyorum."

Eş'as ve yanındakiler tekrar itiraz edince hazret bu kez Malik-i Eşter'i tavsiye etti, ancak yine onların itirazlarıyla karşılaştı. İmam Ali (*Aleyhisselam*) durumun böyle vahim olduğunu görünce Ebu Musa'nın tayin edilmesini mecburen kabullenmek zorunda kaldı. Her iki taraftan ileri gelenler ve kabile reisleri Amr b. As ve Ebu Musa Eş'arî'nin

304-Tarih-i Teberî, c.5, s.49; Sıffin Vakası, s.490; Şerh-u İbn-i Ebi'l-Hadid, c.2, s.217.

hakem olmalarını kabul ederek anlaşmanın altına imza attılar. Böylelikle zaferi çok yakın ve kesin olan bir savaş Amr b. As'ın hilesi ve Ebu Musa Eş'arî'nin cehaletiyle son bularak Hz. Ali'ye (*Aleyhisselam*) ağır bir darbe indirdi.

Mısır Valisi Malik

Hız. Ali (*Aleyhisselam*) Cemel savaşından sonra Kufe'yi hükümetinin merkezi seçti ve çeşitli bölgelere valiler tayin etti. Malik-i Eşter'i Nasibeyn, Musul, Dara, Sincar, Heyt ve Anat bölgelerine vali olarak atadı. Malik-i Eşter savaşlarda olduğu gibi toplumsal görevlerinde de Hız. Ali'nin (*Aleyhisselam*) yolunu takip etti. Sıffın savaşından sonra Muhammed b. Dehic Hız. Ali'nin (*Aleyhisselam*) Mısır valisi Muhammed b. Ebubekir'e karşı isyan çıkardı. Hız. Ali (*Aleyhisselam*) bu isyan karşısında deneyimli ve güçlü komutanı ve ayrıca çok samimi dostu Malik'i Musul ve Nasibeyn valiliğinden alıp Mısır valiliğine atadı. Malik, vekâleten Şebib b. Amir'i kendi yerine bırakarak hemen Hız. Ali'nin (*Aleyhisselam*) yanına geldi. İmam Ali (*Aleyhisselam*), Malik'e Mısır'ın durumunu anlatarak gereken talimatları verdikten sonra Mısır halkına ve Malik'e ayrı ayrı emirnameler vererek uğruladı.³⁰⁵

Malik'in Mısır Yolunda Şehadeti

Malik, Hız. Ali'nin (*Aleyhisselam*) emriyle hemen Mısır'a hareket etti. Muaviye'nin casusları Malik'in Mısır valiliğine atandığını ve görevi devralmak için

305-Şerh-u İbn-i Ebi'l-Hadid, c.6, s.73; Emali, Müfid, s.80.

oraya hareket ettiğini bildirdiler. Mısır ve etrafına göz diken Muaviye Malik'in varlığıyla Mısır'a artık musallat olamayacağını çok iyi bildiği için Malik'i öldürme planı yaptı. Muaviye, Malik-i Eşter'i zehirlemek için Ömer hanedanından azat olmuş köleyi bu işe seçti. Casuslar, Mısır yolunda Malik-i Eşter'e katılarak ustaca kendilerini Hz. Ali (*Aleyhisselam*) taraftarı göstererek Malik'in güvenini kazandılar. Malik Nil nehri yakınlarında konakladı ve susuzluğunu gidermek için su istedi. Casuslar zehir katılmış bal şerbetini Malik'e içirdi. Malik zehrin etkisiyle Nil nehri yakınlarında şehit oldu.³⁰⁶

Muaviye bu büyük cinayetini örtbas etmek için casusları Malik'e gönderdikten sonra Şam halkına Malik'in şerrinden kurtulmaları için dua etmelerini emretti.³⁰⁷ Malik'in ölüm haberi geldiğinde de halka dualarının kabul olduğunu söyledi.

İmam Ali (a.s) Malik'in Yasında

Malik-i Eşter'in şehadet haberi etrafa yayıldı. Bu acı haber Kufe halkını özellikle Emirülmüminin Hz. Ali'yi (*Aleyhisselam*) derin bir yasa boğdu. İmam Ali (*Aleyhisselam*) Malik'in şehadetinde herkesten çok üzüldü ve yüksek sesle ağlayarak şöyle buyurdu:

"Ondan geldik ve tekrar ona döneceğiz. Hamd ve övgüler âlemlerin rabbinedir. Allah'ım! Malik'in musibetinde senden sabır diliyorum. Çünkü onun ölümü büyük acıdır. Allah'ın

306-*Şerh-u İbn-i Ebi'l-Hadid*, c.6, s.76; *Tarih-i Yakubî*, c.5, s. 95, c.2, s.194.

307-*Emali*, Müfid, 81.

rahmeti Malik'e olsun! O, sözünde durdu, ahbine vefa etti ve ömrünü bu yolda feda etti. Malik'in bu musibeti bizi derinden üzerek yasa boğdu."³⁰⁸

Bir başka rivayette şöyle nakledilmiştir: İmam Ali (*Aleyhisselam*) Malik'in şehadet haberini alınca şöyle buyurdu: **Allah ona rahmet etsin! Sizler Malik'in ne olduğunu bilemezsiniz. O, büyük dağlardan daha güçlü idi... Benim yardımcımdı.**"³⁰⁹

Malik'in şehadeti İmam Ali'yi (*Aleyhisselam*) bu kadar derinden üzmüşse bu, Malik'in velayet ve imamete olan iman ve itikadından kaynaklanmaktaydı.

Malik'in şehadet haberi Şam'a ulaştığında Muaviye Şam halkını topladı ve o günü bayram ilan ederek şöyle dedi: "Ali'nin (*Aleyhisselam*) iki eli vardı; biri Ammar Yasir idi, o el Sıffin'de kesildi; diğeri ise Malik-i Eşter idi, o da bugün öldürüldü."

Bu haberi duyan Şam halkı bayram ederek birbirlerini tebrik ettiler.³¹⁰

Malik-i Eşter Hakkında Bir Kıssa

Öğlen vaktiydi. Şehir çarşısı her zamanki gibi günlük ihtiyaçlarını karşılamak için koşuşturan insanlarla doluydu. Kalabalığın arasında iri yarı, uzun boylu bir adam başkalarının dikkatini çekiyordu. Güneşte yanan çehresiyle emin adımlarla Kufe çarşısından geçiyordu. Tam o sırada

308-*Âyanu's-Şia*, c.9, s.39

309-*Rical-i Keşî*, s.66, h.118, *Şerh-u İbn-i Ebi'l-Hadid*, c.6, s.77; *Emali*, Müfid, s.81; *el-Kamilu fi't-Tarih*, c.2, s.410.

310-*el-İhtisas*, s.81; *Emali*, Müfid, s.83.

dükkânının önünde oturan esnaftan biri, arkadaşları için mizah konusu olsun diye adama doğru bir avuç taş fırlattı. Yoldan geçen adam dönüp esnafa baktı, ancak rahatsız olmadan ve hiçbir ilgi göstermeden yoluna devam etti.

Arkadaşları bu çirkin harekete gülmedikleri gibi büyük bir sıkıntı ve rahatsızlıkla şöyle dediler: "Hakaret ettiğin bu adamın kim olduğunu biliyor musun?"

Esnaf, "hayır tanımıyorum, o da her gün buradan geçen yüzlerce sıradan insandan biri, öyle değil mi?" dedi.

Kızgınlıktan yüz ifadesi değişen arkadaşlarından biri saygısız adama şöyle dedi: "Ey ahmak! Onu nasıl tanımazsın, bu adam İslam dininin ünlü serdarı Malik-i Eşter'di ve hepimiz onun savaş meydanlarında gösterdiği fedakârlık ve kahramanlıklarına minnet borçluyuz. Yazıklar olsun sana. Kime hakaret ettiğini bilmiyorsun!"

Malik'in adını duyan adam titremeye başladı, neye uğradığını şaşırmişti. Hatasını telafi etmek için her şeyi yapmaya hazırdı. Gözleri kararıyordu, kime yalvarıp yakaracağını bilemiyordu. Kendi kendine "Ben İslam ordusunun serdarını rencide ettim, o da mutlaka beni ağır bir şekilde cezalandırır" diye söylendi.

Suçlu adam Malik'e ulaşmaya ve her ne olursa olsun hatasını telafi etmeye karar verdi. Koşa koşa Malik'in peşinden gitti. Kısa bir süre sonra Malik'e yetişti. Malik mescide doğru gidiyordu. Adam da onun peşinden mescide girdi. Heyecandan kalbi hızla atıyordu. Malik'e yaklaşılmaya cesaret

edemiyordu. İslam'ın yiğit komutanı namaza durdu. Adam ona bakıyordu. Malik büyük bir sabır ve özel bir itina ile namaz kılıyordu. Hoş sesi adamı biraz rahatlatmıştı. Namazdan sonra duaya oturdu. Duasını tamamladıktan sonra köşede duran adam yavaşça ona yaklaştı. Kendini Malik'in ayaklarına attı. Ardından titreyen bir sesle: "Ey Malik! Ben cahillik ettim, sizi tanımadım, küstahlık ettim, şimdi sizden büyüklük edip beni affetmenizi istiyorum, Allah'a and olsun ki siz saygın ve şerefli bir insansınız!" dedi.

Malik-i Eşter yavaşça adamı ayaklarının üzerinden kaldırdı ve güçlü ellerini omzuna attı. Adam utancından Malik'in gözlerine bakamıyordu. Malik büyük bir merhametle şöyle dedi: "Allah'a and olsun ben sadece senin için camiye gelmişim, çünkü cahilliğin yüzünden halka eziyet ettiğini anladım. Bu yüzden camiye geldim ki senin için dua edeyim ve Allah'tan seni doğru yola hidayet etmesi ve günahlarını bağışlaması için istekte bulunayım..."

Malik'in bu sözlerini işiten ve hoşgörüsünü gören adam daha da utandı. İslam ordusunun serdarına şükranlarını sundu ve işine geri döndü. Dönmesini sabırsızlıkla bekleyen arkadaşları onu görür görmez olayı sordular. Olup bitenlerden sonra Malik-i Eşter'i övmeye başladı. Bu sırada adamlardan biri Hz. Resulullah'tan çok güzel bir hadis aktardı. Sevgili Peygamber efendimiz şöyle buyuruyor:

"Başkalarının hatalarını affetmek sizlere yararlı, çünkü bu amel, insanın izzet ve yüceliğini arttırır. Birbirinizi affedin ki yüce Allah da sizleri aziz kılsın!"

(16)

MEYSEM-İ TEMMAR

Meysemi Temmar, Benî Esed kabilesinden bir kadının kölesiydi. Emirülmüminin Hz. Ali (*Aleyhisselam*), onu satın alarak azat etti. Hazret ona adını sorunca Salim diye cevap verdi.

Hz. Ali (*Aleyhisselam*) şöyle buyurdu: "Allah Resulü (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*), Acem diyarında babanın sana Meysem adını verdiğini bana haber vermişti."

Meysem şöyle arzetti: "Allah Resulü (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) ve Müminlerin emiri doğru buyuruyorlar. Allah'a yemin ederim ki, Acem diyarında benim adım öyleydi."

Hz. Ali (*Aleyhisselam*) şöyle buyurdu: "Salim ismini bırak, Resulullah'ın (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) seni andığı önceki adına dön!"

Daha sonraları Meysem'in künyesi Ebu Salim olarak meşhur oldu ve o günden sonra da Meysem olarak anılmaya başlandı. Meysem, hurma satıcısı olduğu için ona Temmar lakabı verilerek Meysem-i Temmar olarak tarihe geçti.³¹¹

Şeyh Tusî ve birçok İslam âlimi Meysem'in Hz.

311-*Şerh-u İbn-i Ebi'l-Hadid*, c.2, s.291; *el-İrşad*, Müfid, c.1, s.323; *Biharu'l-Envar*, c.41, s.343.

Ali'nin (a.s) has ve samimi yarenlerinden olduğunu zikretmişlerdir.³¹²

Meysem ve Gaybî Haberleri

Meysem-i Temmar, Hz. Ali'nin (*Aleyhisselam*) özel yaranlarından ve onun sırdaşlarındandı. Hz. Ali (*Aleyhisselam*) ona kabiliyeti ve kapasitesi oranında ilim öğretti. Meysem bazen hazretten öğrendiği sırlardan ve gaybî haberlerden naklederdi.

Ebu Halid Temmar diyor ki: "Günlerden Cuma'ydı. Meysem'le birlikte Fırat nehrinde gemide gidiyorduk. Birden bir rüzgâr esti ve Meysem dışarı çıkarak rüzgâra baktı ve gemidekilere "gemiyi sıkı bağlayın, bu rüzgârı ölümün habercisidir, bu saatte Muaviye ölecektir" dedi. Bir sonraki Cuma Şam'dan bir haberci geldi ve Muaviye'nin öldüğünü ve yerine Yezid'in onun halife olduğunu haber verdi. Haberciye Muaviye'nin ne zaman öldüğünü sorduklarında "geçen hafta Cuma günü öldü" dedi.³¹³

Meysem'in Şehadet Aşk

Meysem Temmar, Hz. Ali'nin (*Aleyhisselam*) velayet sevgisinde bir insanın erişebileceği en son noktaya ulaşmıştı. Hz. Ali (a.s) ona şehadet haberini verince sevinerek iftihar etti.

Vaktiyle Hz. Ali (*Aleyhisselam*) Meysem'e şöyle buyurdu: "Benden sonra seni yakalayacaklar ve seni kırbaçlayarak darağacından asacaklar. Asılışının

312-Rical-i Tusî, s.58; Mucem-i Rical-i Hadis, c.29, s.94.

313-Rical-i Keşşî, s.80.

üçüncü günü burnundan ve ağzından kanlar akacak. O kanın geleceği günü bekle! Seni dokuz kişiyle birlikte Amr b. Haris'in kapısının önünde asacaklar ancak senin darağacın hepsinden kısa olacaktır." Başka bir rivayette şöyle naklediliyor: Hz. Ali (*Aleyhisselam*) Meysem'e Zinazade oğlu Benî Ümeyye seni yakalayıp bana küfretmeni söylediklerinde ne yapacaksın?" diye sorduğunda Meysem, "Allah'a andolsun ki sana küfretmeyeceğim." diye cevap verdi.

Bunun üzerine Hz. Ali (*Aleyhisselam*): Allah'a andolsun ki o zaman seni darağacına asacaklar, buyurdu.

Meysem: Sabredeceğim ki bunlar Allah yolunda kolaydır, dedi.

Hz. Ali (*Aleyhisselam*): Hadi gel dalına asılacağın o hurma ağacını sana göstereyim, diyerek o ağacı Meysem'e gösterdi ve ardından şöyle buyurdu: "Ey Meysem! Cennette benimle ve benim derecemde olacaksın!"³¹⁴

Meysem'in Hurma Ağacıyla Konuşması

Meysem, Hz. Ali'den (*Aleyhisselam*) şehadet müjdesini aldıktan sonra bazen o ağacın yanına gidiyor, orada namaz kılıyor ve ağaca bakıp şöyle diyordu: "Allah seni mübarek etsin, ben senin için yaratılmışım ve sen de benim için yeşermişsin!"

Bazen Amr b. Hureys'le görüşüyor ve ona "Benimle iyi komşuluk et!" diyordu, ancak Amr onun ne demek istediğini anlamıyordu. Bu yüzden

314-*Şerh-u İbn-i Ebi'l-Hadid*, c.2, s.292; *el-İrşad*, Müfid, c.1, s.323; *Bihur'l-Envar*, c.41, s.344.

ona; "Yoksa sen İbn-i Mesud'un veya İbn-i Hakem'in evini mi satın almak istiyorsun?" diye soruyordu.³¹⁵

Meyssem'in Peygamberin (s.a.a) Hanımı Ümmü Seleme'yi Mülakatı

Meyssem, şehadetinden önce son haccını yerine getirmek amacıyla Mekke'ye müşerref oldu. Hac dönüşü Medine'ye gelerek Resulullah'ın (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*)hanımı Ümmü Seleme'nin huzuruna gitti.

Ümmü Seleme ona: Sen kimsin, diye sordu.

Meyssem: Irak ahalisinden biriyim, dedi.

Ümmü Seleme: Hangi kabileden ve soydansın?

Meyssem: Ben, Hz. Ali'nin (*Aleyhisselam*) azat ettiği bir köleyim!

Ümmü Seleme: Yoksa sen Heysemî misin?

Meyssem: Hayır, ben Meyssem'im, dedi.

Ümmü Seleme şöyle dedi: Subhanallah, Allah'a yemin olsun ki birçok gece Allah Resulü'nün ismini andığını ve seni Hz. Ali'ye (*Aleyhisselam*) emanet ettiğini duydum.

Meyssem, Ümmü Seleme'ye Hz. İmam Hüseyin'i (*Aleyhisselam*) sordu. Meyssem, hazretin şehir dışına çıktığını öğrenince "İmam gelince selamımı ona ilet ve çok geçmeden onunla öbür dünyada Allah'ın huzurunda buluşacağımızı söyle!" dedi.

Ümmü Seleme, Meyssem'in sakalı için güzel

315-*Şerh-u İbn-i Ebi'l-Hadid*, c.2, s.292; *el-İrşad*, Müfid; c.1, s.324; *Rical-i Keşîf*, s.84.

kokular getirilmesini emretti.

Meysem şöyle dedi: "Sen benim şu sakalıma hoş kokular sürdün, pek yakında bu sakal Peygamber (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) ve onun Ehlibeyt'inin (*Aleyhisselam*) yolunda kana boyanacaktır."

Ümmü Seleme: Bu haberi kim sana verdi, diye sorduğunda Meysem, "Efendim ve mevlam Hz. Ali (*Aleyhisselam*) bildirdi" dedi.

Ümmü Seleme ağlayarak şöyle dedi: Hz. Ali (*Aleyhisselam*) sadece senin efendin ve mevlan değildir, bilakis o tüm Müslümanların efendisi ve mevlasıdır.

Bu konuşmalardan sonra Meysem, Ümmü Seleme'nin huzurundan ayrıldı.³¹⁶

Meysem-i Temmar'ın Tutuklanması

Nihayet yakında Peygamber (s.a.a) ve onun temiz Ehlibeyt'i (*Aleyhisselam*) uğrunda kana boyanacak Meysem Kufe'ye geldi. Askerler onu yakalayıp İbn-i Ziyad'ın yanına götürdüler ve "Bu adam Ali'nin yakın dostlarından biridir" dediler.

İbn-i Ziyad: Bu Acem böyle bir makama mı sahipti, dedi.

Oradakiler: Evet, dediler.

İbn-i Ziyad, Meysem'e: Senin Allah'ın nerede, diye sordu.

Meysem: Zalimler için pusudadır, dedi.

316-*Şerh-u İbn-i Ebi'l-Hadid*, c.2, s.292; *el-İrşad*, Müfid, c.1, s.324, *Rical-i Keşîf*, s.81.

İbn-i Ziyad: İşittiğıme göre Ebu Turab'ın (Hz. Ali'nin) yakınlarındanmıydın?

Meyssem: Evet, öyledir; ancak senin maksadın nedir?

İbn-i Ziyad: Duyduğuma göre Ali sana başına nelerin geleceğini ve akıbetinin nasıl olacağını bildirmiştir.

Meyssem: Evet.

İbn-i Ziyad: Benim sana ne yapacağımı da haber verdi mi?

Meyssem: Mevlam Ali, senin beni dara çekeceğini haber verdi. Dara çekilecek olan şahıs benim. Benim darağacım hepsinden daha kısa olacaktır, dedi.

İbn-i Ziyad: Ben sana, Ali'nin haberinin aksine davranacağım, dedi.

Meyssem: Hz. Ali'nin (*Aleyhisselam*) verdiği haberle nasıl muhalefet edebilirsin? Hâlbuki bu haberi O'na, Allah Resulü (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*), O'na Cebrail, Cebrail'e de Allah Taâlâ haber vermiştir. Hatta ben o darağacının yerini bile biliyorum ve ben ağzına yular vurulacak ilk Müslüman'ım, dedi.

Bunun üzerine, İbn-i Ziyad çok öfkелendi ve "Şimdilik onu zindana götürün!" dedi.

Meyssem zindanda, Muhtar Sakafî'ye kurtulacağının müjdesini vererek "Sen Hz. İmam Hüseyin'in (*Aleyhisselam*) intikamını İbn-i Ziyad'dan alacak ve onu sen öldüreceksin! Şimdi zindanında olduğun bu şahısı (Ubeydullah b. Ziyad) öldüreceksin ve ayaklarıyla suratına tekmeler vuracaksın!" dedi.

Meysem'in bu gaybî haberinden çok kısa bir zaman sonra Ubeydullah Muhtar'ı öldürmek için onu huzuruna getirmelerini emretti. Bu esnada Yezid b. Muaviye'nin elçisi içeri girerek Ubeydullah'a Muhtar'ı serbest bırakmasını söyleyerek bir mektup verdi.³¹⁷ Böylece Meysem'in gaybî haberi gerçekleşmiş oldu.

Meysem, asılacağı sırada bile fırsattan yararlanarak mevlası İmam Ali'nin (*Aleyhisselam*) faziletlerini anlattı. İbn-i Ziyad'a Meysem'in, onu rezil rüzva ettiğini haber verdiler. O da Meysem'i susturmak için ağzına dizgin takmalarını emretti.

Böylece, Hz. Ali'nin (*Aleyhisselam*) haber verdiği gibi o Ehlibeyt (a.s) aşığı darağacına asılarak şehadete erişti.

Meysem Darağacında

Meysem, İmam Hüseyin (*Aleyhisselam*) ve fedakâr yaranları Kербela'ya varmadan 10 gün önce Hz. Ali'nin (*Aleyhisselam*) buyurduğu gibi zindandan alınıp darağacına bağlandı.³¹⁸

Meysem darağacında Hz. Ali'nin (*Aleyhisselam*) faziletlerini ve Beni Ümmeyye'nin rezalet ve zulümlerini anlatmaya başladı. Meysem'in hak sözleri halk üzerinde büyük etki göstermeye başladı. Ubeydullah bu sözlerin Yezid ve kendi saltanatı için bir tehdit ve tehlikeli oluşturduğunu görünce

317-Abdullah b. Ömer, Meysem'in damadıdır Yezid'e rica ederek Muhtar'ın serbest bırakılmasını sağladı.

318-O dönemlerde zalimlerin ruhî ve fizikî işkencelerinden biri de suçluyu darağacına bağlayıp sussuz ve aç bırakarak ölüme terk etmekte.

Meysem'in ağzına dizgin vurmalarını emretti. Meysem'in darağacındaki ikinci gününde ağzından ve burnundan kanlar gelmeye başladı, artık son nefeslerini verdiği üçüncü gününde ise Benî Ümeyye taraftarlarından zalim ve alçak birinin mızrak darbeleriyle şehit oldu.

Meysem'in şehadetinden sonra bir grup hurma satıcısı onun mübarek bedenini gizlice kaçırarak defnetti. Günümüzde gerçek bir Ali dostu olan Meysem'in mübarek türbesi Kufe'de Ali âşıkları tarafından ziyaret edilmektedir.³¹⁹

319-*Şerh-u İbn-i Ebi'l-Hadid*, c.2, s.291; *el-İrşad*, Müfid, c.1, s.325; *Biharu'l-Envar*, c.41, s.345; *Rical-i Keşşî*, s.81; *Muntehe'l-Âmal*, c.1, s.414.

(17)

**MİKDAD BİN ESVED
(MİKDAD KİNDÎ)**

Asıl adı Mikdad bin Amr olan Mikdad Kinde kabilesindendir. Mikdad, asaleten Behram kabilesinden Amr'ın oğludur. Cahiliye döneminde cinayet suçuyla kabilesinden firar ederek Kinde kabilesine sığındı. Onlarla anlaşma imzaladıktan sonra Mikdad-i Kindî diye tanındı. Mikdad Kind kabilesinde de bir cinayet işleyerek kısıstan kurtulmak için Mekke'ye firar etti. Mekke'de Benî Zühre kabilesinden Abdullah Yakus'un oğlu Esved'le anlaşma yaptı ve cahiliye gelenekleri doğrultusunda Esved'in evlatlığı oldu ve o günden sonra da Mikdad b. Esved diye meşhur oldu.³²⁰

"Evlatlıkları (hakiki) babalarıyla çağırın, Allah katında bu daha hayırlıdır" ³²¹ ayeti nazil olduktan sonra Müslümanlar evlatlıkları gerçek babalarının isimleriyle çağırmaya başladıktan sonra Mikdad da gerçek babası Amr'ın ismiyle, yani Mikdad b. Amr olarak anılmaya başlandı.³²²

320-*Usdu'l-Gabe*, c.4, s 409; *Âlamu'n-Nubela*, c.3, s.340; *Müstedreku'l-Hâkim*, c.3, s.391; *Rical-i Tusî*, s.58; *Rical-i Burkî*, s.3.

321-Ahzab, 5.

322-*Mustedreku'l-Hâkim*, c.3, s.392; *Tabakatu'l-Kubra*, c.3, s.161.

Mikdad, uzun boylu, esmer ve yiğit bir şahsiyetti.
³²³ Resul-i Ekrem'in (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) ashabı arasında çok büyük bir menzilet ve makama sahipti. Habeşistan'a hicret edip daha sonra Mekke'ye dönen güzide Müslümanlardandır.

Resul-i Ekrem'le (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) Medine'ye hicret etme saadetine nail olmasa da sonradan Peygamberin (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) müşriklere gönderdiği elçisi Ubeyd b. Haris'le Mekke'ye ve Medine'ye hicret etme iftiharını ona nasip oldu.³²⁴

Başta Uhud ve Bedir olmak üzere Peygamberin (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) yanında yer alarak birçok savaşa katılmış ve kahramanca savaşmıştır. Tüm tarihçiler Mikdad'ın Müslüman olduğunu ilan eden ilk yedi kişiden biri olduğu konusunda ittifak etmişlerdir. Bedir, Uhud, Hendek ve bütün İslam savaşlarında yer almış ve benzerine az rastlanan bir cengâver olduğu herkes tarafından kabul edilmektedir.³²⁵

Allah Resulü (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) Medine'de ashab arasında kardeşlik akdi okurken Mikdad'ı Cabbar b.Şakiri'ye kardeş kıldı. Resul-i Ekrem (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) Mikdad'ı Abdülmuttallib'in kızıyla evlendirdi.³²⁶

Mikdad'ın bu evlilikten biri erkek ve diğeri de kız olmak üzere iki evladı oldu. Abdullah adındaki oğlu Cemel savaşında Ayşe tarafında yer alarak

323-Âlamu'n-Nubela, c.3, s.241.

324-Udu'l-Gabe, c. 4, s.409; el-Gadir, c.9, s.116.

325-Mustedreku'l-Hâkim, c.3, s.393.

326-Mustedreku'l-Hâkim, c.3, s.394.

öldürüldü. Hz. Ali (*Aleyhisselam*) Cemel savaşında ölümler ve yaralıları arasında dolaşırken Abdullah'ın cenazesiyle karşılaştı ve şöyle buyurdu: "Ne kadar da kötü bir yeğendin!"³²⁷

Mikdad, Hz. Ali'nin (*Aleyhisselam*) samimi ve ihlâslı yaranlarından olup Peygamberden (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) sonra da sırat-ı müstakim'de baki kalan Erkan'ı Erbea'dan biridir.³²⁸

Mikdad, Ebubekir, Ömer ve Osman hilafetlerinde alenî olarak onlara itiraz edip hakkın Hz. Ali'ye (*Aleyhisselam*) ait olduğunu savunanlardan olmuştur.

Velayet Savunucusu

Mikdad b. Amr, Peygamberin (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) vefatından sonra Ebubekir'in hilafetine açık bir şekilde itiraz ederek ona muhalefet ediyordu. Çünkü Peygamber (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) buyrukları ve Gadir-i Hum hadisiyle gerçek hilafet makamının Hz. Ali'ye (*Aleyhisselam*) ait olduğunu biliyordu.

Kısacası Mikdad, Peygamberden (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) sonra Hz. Ali'nin (*Aleyhisselam*) velayet ve imametine sarıldı. Hatta onun bu yolda en çok zahmet çekenlerden olduğunu söylersek mübalağa etmiş olmayız. Peygamberden (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) sonra Hz. Ali'nin (*Aleyhisselam*) velayetinde zerre kadar şüphe etmeyen dört kişiden biridir. O dört kişi Salman, Ebuzer, Ammar ve Mikdad'dı.

327-Tabakatu'l-Kubra, c.8, s.46.

328-Rical-i Tusî, s.58.

Mikdad, hilafetin gâsından sonra risalet hanedanının güvendiği sayılı kişilerden biriydi. Hz. Ali (*Aleyhisselam*) gâp edilmiş hakkını almak için Hz. Fatıma (*Aleyhesselam*) ile ensarın evini dolaşıp yardım istediğinde Mikdad saçını kestirip kılıcını kuşanmış olarak Hz. Ali'nin (*Aleyhisselam*) yanına gelen dört kişiden (Salman, Ebuzer, Ammar ve Mikdad) biridir. Mikdad, Hz. Fatıma'nın gece yarısı düzenlenen cenaze merasimine katılan has velayet dostlarındandı.³²⁹

İkinci halifenin ölümünden sonra Ömer'in tayin ettiği 6 kişilik şurada yer alan Abdurrahman, Hz. Ali (a.s) ve Osman arasından birini halife seçme konusunda halkla meşveret etti.

Mikdad, onun bu tutumu karşısından şöyle dedi: "Ey millet, iyi dinleyin ben Mikdad b. Amr'ım. Eğer Hz. Ali'ye (*Aleyhisselam*) biat ederseniz, buyruklarını dinleyip itaat edeceğim ve eğer Osman'a biat ederseniz ona itaat etmeyeceğim gibi muhalefet edeceğim!"

Mikdad'ın bu konuşmasından sonra Ammar b. Yasir ayağa kalkarak Mikd'd'ı destekledi ve yanında yer alacağını bildirdi. Abdurrahman, Hz. Ali'nin (*Aleyhisselam*) ilk iki halifenin sünnetine amel etmeyeceğini ve sadece Resul-i Ekrem'in (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*)ve kendi içtihadı üzere hilafeti kabul edebileceğini görünce Osman'a biat etti. Osman, ilk iki halifenin yolunu devam ettireceğini ilan ederek hilafet makamına seçildi.³³⁰

329-*Şerh-u İbn-i Ebi'l-Hadid*, c.2, s.45; *Biharu'l-Envar*, c.43, s.119; *Rical-i Keşşî*, s.7.

330-*Şerh-u İbn-i Ebi'l-Hadid*, c.9, s.51-52-54.

Mikdad'ın Savaş Önerisi

Abdurrahman, Osman'a biat ettikten sonra Mikdad yanına giderek onu sert bir dille kınadı.³³¹ Mikdad, daha sonra Hz. Ali'nin (*Aleyhisselam*) huzuruna çıkarak şöyle dedi: "Ya Ali! Ayağa kalk ve savaş, bizde senin yanında yer alıp gaspçılarla savaşacağız!"

İmam Ali (*Aleyhisselam*) şöyle cevap verdi: "Hangi yaver ve dostumla onlarla savaşayım?"

Bu esnada Ammar, Hz. Ali'nin (*Aleyhisselam*) yanına gelerek şöyle dedi: "Ey ölüm habercisi! Kalk İslam'ın ölüm haberini ver ki iyilik öldü kötülük ihya oldu."

Hz. Ali (*Aleyhisselam*) Ammar'a şöyle buyurdu: "Allah'a yemin olsun ki yaverim ve emrimde savaşacak askerim olsaydı onlarla savaşardım."

Hazre sözlerine şöyle devam etti: "Ey Ebu Yaktan! (Ammar'ın künyesi) Allah'a yemin olsun ki onlarla savaşmak için savaşacak yardımcı bulamıyorum, sizleri de gücünüzden fazla bir işe mecbur etmeğe razı olmam!"

Osman hilafetini sağlamlaştırdıktan sonra ashap ve halkın Hz. Ali'yle (*Aleyhisselam*) görüşmesini yasakladı. Hatta halk sorularını bile Hz. Ali'ye sormaya çekiniyordu. Böylece Hz. Ali (*Aleyhisselam*) yalnızlığa itilmiş oldu.

Mikdad'ın Fazileti

Mikdad'ın makam ve menzileti birçok hadis ve rivayetlerde övülmüştür. Biz burada onlarca hadis

331-Şerh-u İbn-i Ebi'l-Hadid, c.9, s.51-52-54.

ve rivayetten bazılarını nakletmekle yetineceğiz.

1-Resul-i Ekrem (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) **"Yüce Allah sevdiği dört kişiyi bana da sevmeyi emretti"** buyurdu. Ashap, o dört kişinin kimler olduğunu sorunca Allah Resulü (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) şöyle buyurdu: **Ali onlardandır, Ali onlardandır, Ali onlardandır.** (Diğerleri de) **Mikdad, Salman ve Ebuzer'dir.**³³²

2-Allah Resulü (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) şöyle buyurmuştur: **Herkes cennete girip cennet süsleriyle süslenmeyi arzularken, cennet, Ali b. Ebu Talib, Ammar, Salman, Ebuzer ve Mikdad'ın varlıklarıyla süslenmeye müstaktır.**³³³

3-Ne mutlu şu dördünü (Ali, Salman, Ebuzer ve Mikdad) **sevene!**³³⁴

4-İmam Musa Kazım (*Aleyhisselam*) şöyle buyuruyor: **Kıyamet günü yüce Allah tarafından bir münadi şöyle seslenir: Sırat-ı müstakim'de baki kalan Muhammed b. Abdullah'ın (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) havarileri neredeler? O sırada Salman, Ebuzer ve Mikdad ayağa kalkarak kendilerini tanıtacaktırlar.**³³⁵

Mikdad'ın Vefatı

Hiz. Ali'nin (*Aleyhisselam*) fedakâr, samimi ve ihlâslı yaveri hicrî 33 yılında Osman'ın hilafetinin son yıllarında Medine'nin etraf kasabalarından olan Cerf'de ilahî davete lebbeyk diyerek habibi

332-*Usdu'l-Gabe*, c.4, s.410; *el-İhtisas*, s.9.

333-*Şerh-u İbn-i Ebi'l-Hadid*, c.3, s.296.

334-*Âlamu'n-Nubela*, c.3, s.242.

335-*Rical-i Keşşî*, s.9; *el-İhtisas*, s.61.

Resulullah'a (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) kavuştu.

Mikdad'ın vefatıyla Hz. Ali'nin büyük ve sağlam bir kalesi yıkılmış oldu. Cerf halkı Peygamberin (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) ve Hz. Ali'nin (*Aleyhisselam*) büyük ve sadık ashabını Medine'ye getirdiler. Hilafet makamındaki Osman onun mübarek cenazesine namaz kıldı.³³⁶ Pak naşı Baki Mezarlığı'na defnedildi.³³⁷

336-Sadr-ı İslam'da tanınmış ve önemli şahsiyetler öldüğünde cenaze namazlarını halife veya halife tarafından seçilen biri kılardı. Dolayısıyla Mikdad'ın cenazesine de halife namaz kıldı.

337-*Usdu'l-Gabe*, c 4, s.411; *Âlamu'n-Nubela*, s.241; *Mustedreku'l-Hâkim*, c.3, s.392.

(18)

MUHAMMED BİN EBUBEKİR

Muhammed, ilk halife Ebu Bekir'in oğludur. Annesi Umeys kızı Esmadır. Esmâ, Hz. Cafer b. Ebu Talib'in (*Aleyhisselam*) ilk eşi ve onunla Habeşistan'a hicret etmiş ve Abdullah b. Cafer'i orada dünyaya getirmiştir. Cafer, Muta Savaşı'nda şehit olduktan sonra Esmâ Ebu Bekir'le evlendi ve bu izdivaçtan Muhammed b. Ebu Bekir dünyaya geldi.

Esmâ Ebubekir'den sonra Hz. Ali (*Aleyhisselam*) ile evlendi. Oğlu Muhammed üç yaşından itibaren Hz. Ali'nin (*Aleyhisselam*) evinde büyüdü.

Muhammed velayet evinde Ehlibeyt (*Aleyhisselam*) sevgisiyle yoğrulduğu için Hz. Ali'den (*Aleyhisselam*) başkasının izinden gitmedi.

Hız. Ali, (*Aleyhisselam*) onun hakkında şöyle buyurmuştur: **"Muhammed, Ebubekir'in sulbünden benim oğlumdu."**

Şeyh Tusî şöyle diyor: Muhammed b. Ebubekir, Resul-i Ekrem'in (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) ashabı ve Emirülmüminin Hz. Ali'nin (*Aleyhisselam*) vefalı ve sadık dostlarındandı. Muhammed, Hz. Ali'nin (*Aleyhisselam*) Mısır

valisiydi."³³⁸

Şeyh Müfid şöyle yazıyor: Muhammed, Hz. Ali'nin (*Aleyhisselam*) Şurtetu'l-Hamis'inden biriydi.³³⁹

Abdullah b. Sinan rivayet ediyor ki İmam Sadık (a.s) şöyle buyurdu: "Kureyş'ten sadece beş kişi Hz. Ali'nin (*Aleyhisselam*) gerçek savunucularındandı, on üç kabile ise Muaviye yanında yer almıştı. Bu beş kişiden biri, temizliği annesi Esmâ b. Umeyyâ'ten alan Muhammed b. Eubekir'di. Diğer dört kişi ise şunlardı: Haşim b. Utbe, Cu'de b. Hubeyre Mahzumî, Muhammed b. Ebi Huzeyfe ve İbn-i Ebi As b. Rabîi..."³⁴⁰

İmam Sadık (*Aleyhisselam*) şöyle buyuruyor: **"Bir gün Muhammed b. Ebubekir, Hz. Ali'nin (*Aleyhis-selam*) yanına geldi ve şöyle dedi: Şahadet ederim ki sen itaati farz olan imamsın!..."**³⁴¹

İmam Kazım (*Aleyhisselam*) ise Muhammed b. Ebubekir'in Emirülmüminin Hz. Ali'nin (*Aleyhisselam*) havarilerinden olduğunu buyurmuştur.³⁴²

Muhammed Kureyş'in inkılâpçı müminlerindendi. O, üçüncü halife Osman'ın bidat ve yolsuzlukları karşısında sessiz kalmayıp evini kuşatanlardandı. Muhammed Hz. Ali (*Aleyhisselam*) tarafından Mısır'a vali olarak gitti, ancak Muaviye

338-Rical-i Tusî, s.30.

339-el-İhtisas, s.30.

340-el-İhtisas, s.70.

341-el-İhtisas, s.70.

342-el-İhtisas, s.70.

tarafından mazlumca şehit edildi.³⁴³

Muhmmmed b. Ebubekir'in Mısır Valiliğine Aday Gösterilmesi

Mısır ve diğer şehirler Osman'ın yolsuzluk ve liyakatsiz valilerinden bıkmışlardı. Talha, Osman aleyhine ateşli konuşmalar yaptı. Ayşe, Osman'a şöyle bir haber gönderdi: "Senden fasık Mısır valisi Abdullah b. Sad b. Ebi Serh'i azletmesini istedim ancak Sen bizi dinlemedin, o da mazlum birini öldürdü, artık insafa gel halkın şikâyetine kulak ver!"

Hz. Ali'de, (*Aleyhisselam*) şikâyetçi halktan bir temsilci olarak Osman'a şöyle buyurdu: "Müslüman cemaat, senden katil birini azletmeni istiyor, sende onu görevinden alarak halkın gasp edilmiş hakkını ondan almış ol."

Osman Müslümanların itirazlarına şöyle cevap verdi: "Siz aranızdan birini seçin bende onu Mısır'a vali tayin edeyim."

Mısır halkı Muhmmmed b. Ebubekir'i vali olarak önerdiler. Osman hemen bir mektup yazarak İbn-i Serh'i görevden alıp yerine Muhammed b. Ebubekir'i vali olarak atadı. Muhammed b. Ebubekir, bir grup Muhacir ve Ensarla Mısır'a hareket etti.³⁴⁴ Fakat Mısırlılar yeni valileriyle Medine'den Mısır'a hareket ederken yolda şüpheli birini gördüler.

O şahsa: Kimsin ve bu ne acele; seni kovalayan mı var, dediler.

343-*Şerh-u İbn-i Ebi'l-Hadid*, c.6, s.53.

344-*Tarihu'l-Hulefa*, s.143.

Adam: Ben, Emirülmüminin Osman'ın Mısır valisine gönderdiği elçiyim, dedi.

Ashaptan biri: Mısır valisi Muhammed b. Ebubekir bizimledir, dedi.

Adam: Benim maksadım Muhammed değil, Abdullah b. Sad'dır, dedi.

Muhammed b. Ebubekir, ona: Ne götürüyorsun, diye sordu.

Adam: Mektup götürüyorum, dedi.

Ashap: Mektubu bize ver, dedi.

Adam: Mektup yanımda değil, dedi.

Mısırlılar adamın eşyalarını arayarak mektubu buldular. Osman'ın sözde görevinden alınmış valisi Abdullah b. Sad'a şöyle yazdığını gördüler:

"Ey Abdullah! Mektubum eline ulaştığında Muhammed b. Ebubekir ve ismi zikredilen birkaç kişiyi öldür ve ikinci emir gelene kadar işinin başında kal!"

Mısırlılar mektubu okuduktan sonra Medine'ye döndüler. Hz. Ali (*Aleyhisselam*), Talha ve Zübeyr'in de hazır bulunduğu bir toplantıda Osman'ın azledilmiş Mısır valisi Abdullah b. Sad'a mektubunu okudular. Medine halkı bu mektuptan sonra tamamen Osman aleyhine ittifak ettiler. Mısır ve diğer şehirlerden Medine'ye gelen halk, Medinelilerin de yardımıyla Osman'ın evini muhasara ederek Osman'ı hilafetten azledip öldürdüler.³⁴⁵

Muhammed b. Ebubekir'in Cemel

Savaşı'ndaki Rolü

Hız. Ali (*Aleyhisselam*), Cemel savaşı için Basra'ya hareket ettiğinde Muhammed b. Ebubekir ve oğlu Muhammed Hanefiye'yi Irak halkını cihada davet için görevlendirdi. Muhammed, Cemel savaşında Hız. Ali'nin (*Aleyhisselam*) güvendiği vefalı komutanlarındandı.³⁴⁶

Cemel savaşının Hız. Ali'nin (*Aleyhisselam*) zaferiyle son bulmasıyla ikinci bir fitnenin baş göstermemesi için Ayşe'nin konumunu gözeterek "Ayşe'nin ellerini açın!" buyurdu. Sonra Muhammed b. Ebubekir'e "Kız kardeşinin yanına git ve onu koru!" buyurdu.

Muhammed, hemen Ayşe'nin yanına giderek ellerini açtı. Hız. Ali, (*Aleyhisselam*) Ayşe'nin bindiği devenin yanına gelerek Ayşe'ye hitaben şöyle buyurdu: "Ey Şukeyra! Allah Resulü (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) sana halifesine karşı çıkıp onunla savaşmanı mı emretti?

Ayşe: Sen galip geldin. Af ve bağış yolunu seç, dedi.

İmam Ali (*Aleyhisselam*), Ayşe'yi kardeşi Muhammed b. Ebubekir'e emanet ederek onu güvenli bir yere götürmesini emretti. Muhammed, Hız. Ali'nin (*Aleyhisselam*) emriyle Ayşe'yi Benî Half'in evine götürdü.

Muhammed b. Ebubekir şöyle naklediyor: "Ayşe, Hız. Ali'nin (*Aleyhisselam*) onca merhamet ve affına rağmen sürekli bana ve Hız. Ali'ye (*Aleyhisselam*) lanet ediyor, kendi askerlerini rahmetle

346-*Usdu'l-Gabe*, c 4, s.324.

anıyordu."³⁴⁷

Muhammed b. Ebubekir Mısır Valisi

Hız. Ali (*Aleyhisselam*) zahîrî hilafete geldiğinde Mısır valisi Kays b. Sad'ı görevinden azlederek yerine Muhammed b. Ebubekir'i atadı. Hız. Ali (*Aleyhisselam*) Muhammed b. Ebubekir'i Mısır'a gönderirken şöyle bir emirname yazdı:

"Ey Muhammed b. Ebubekir! Bil ki seni, askerimin en fazla olduğu Mısır'a vali olarak atadım. Bu sebeple ömründen bir saat kalsa bile nefsine şiddetle karşı durman, dinine sarılıp bağlanman sana farz olmuştur. Halkından birini memnun etmek için Allah'ı gazaplandırma. Çünkü Allah'ın hoşnutluğu her şeyin yerini tutar, lakin hiç bir şey Allah'ın rızasının yerini tutamaz. Namazı belirlenen vakitte kıl, işin yokken öne alıp acele etme! Meşgulken de geciktirme, yapacağın her işin namazına bağlı olduğunu bil!"³⁴⁸

Muhammed b. Ebubekir'in Hız. Ali'ye (a.s) Mektubu

Muhammed b. Ebubekir Mısır'da göreve başladığında Hız. Ali'ye (*Aleyhisselam*) bir mektup yazarak hazretten nasihat istedi ve birtakım helal ve haramlar hakkında sorular sordu. Hız. Ali (*Aleyhisselam*) valisi Muhammed'in mektubunu

347-el-Cemel, s. 369; Murucu'z-Zeheb, c.2, s.376; Şerh-u İbn-i Ebi'l-Hadid, c.6, s.229.

348-Nehcü'l-Belaga, Mektup, 27.

okuduktan sonra nasihat içerikli aldın değerindeki tarihî mektubunu yazdı.

Hız. Ali'nin (*Aleyhisselam*) öğütlerle dolu bu değerli mektubu Muhammed b. Ebubekir'in şehadetinden sonra katili Amr b. As'ın eline geçti. Amr b. As mektubu Muaviye'ye gönderdi. Velid b. Utbe, Muaviye'ye mektupları yakma teklifini edince Muaviye onu kınayarak şöyle dedi: "Halka mektupların Ebubekir'in oğlu Muhammed'e bıraktığı miras hakkındaki mektuplar olduğunu haber verin."

Mektuplar Benî Ümeyye hükümdarları Ömer b. Abdülaziz döneminde Hız. Ali'nin (*Aleyhisselam*) Muhammed b. Ebubekir'e yazdığı mektuplar olduğu söylendi.³⁴⁹

Hız. Ali'nin (a.s) Muhammed b. Ebubekir'e Mektubu

Muaviye b. Ebu Süfyan elinde olan Hız. Ali'nin (*Aleyhisselam*) Muhammed b. Ebubekir'e yazdığı mektuplardan kesitler:

a) Takvaya Davet:

Sizi Allah'tan korkmaya ve hesaba çekileceklerinizle amel etmeye davet ediyorum. Sizler huzuruna çıkacağınız Allah'ın esirlerisiniz.

Ey Allah'ın kulları! Bilin ki, yüce Allah küçük büyük her şeyden sizleri hesaba çekecektir. Eğer bize azap ederse bu kendi zulmümüzden ve isyanımızdandır ve eğer merhamet ve affederse onun yüceliği ve geniş rahmetindendir.

Ey Muhammed! Bil ki, en güzel ve hayırlı

349-Sefinetu'l-Bihar, c.1, s.312; el-Karat, c.1, s.252.

takva Allah'a itaat etmek ve dine ameldir. Aşikârda ve gizlide işlerinde takvalı ol.

(Ey Muhammed), seni yedi şeye davet ediyorum:

1-Allah'tan kork ve Allah yolunda kullardan korkma.

2-Sözlerin en üstünü amelle desteklenendir.

3-Mahkemelerinde çelişkili ve değişik hükümler verme ki bu senin işini zorlaştırır.

4-Kendi nefsine beğendiğini başkalarına da iste, kendine reva görmediğini başkaları için de reva görmel!

5-Hal ve hareketlerini ıslah et ve her halükârda hakka yönel.

6-Allah yolunda kınayıcıların kınamasından korkma.

7-Seninle meşveret edenin yardımına koş ve hayrını düşün.³⁵⁰

b) Namaza Davet:

Ey Muhammed! Namazları nasıl kılıp, eda ettiğine dikkat et! Zira sen halkın cemaat imamısın namazı eksiksiz ve tam olarak vaktinde kıl! Çünkü cemaat namazında ki eksiklik ve fazlalık cemaat imamının üzerinedir, cemaatin namazı kâmil ve doğrudur. Namazını kâmil kıl ki sen de cemaat gibi sevap ve mükâfat elde edesin!

Amr b. As'ın Mısır'a Hareketi

³⁵⁰-Şerh-u İbn-i Ebi'l-Hadid, c.6, s.67-72; Emali, Müfid, s.31.

Sıffin savaşındaki hakem olayından sonra Muaviye halifeliğini ilan ederek Şam'dan ve diğer bölgelerden biat toplamaya başladı.

Muaviye var gücüyle etraf şehirlere ordular göndererek hâkimiyeti ele geçiriyordu. Maddî ve manevî büyük bir güç olan Mısır'ı elde etmek için Kureyş'in büyükleriyle meşveret ederek Mısır'a saldırma kararı aldı. Bu çirkin ve alçak iş için ilk olarak Hz. Ali'nin (*Aleyhisselam*) muhalif ve düşmanları olan Amr b. As, Muslimet b. Muhallid ve Muaviye b. Hudeyc'i 6 bin kişilik bir orduyla Mısır'a gönderdi.³⁵¹

Amr b. As, Mısır yakınlarına vardığında Osman taraftarları etrafına toplanarak onu ağırladılar. Amr b. As, Hz. Ali'nin (*Aleyhisselam*) Mısır valisi Muhammed b. Ebubekir'e mektup yazarak Mısır'ı terak etmesini istedi, aksi takdirde Mısırlıların onu teslim edeceğini yazdı. Muhammed b. Ebubekir, Mısır'ın durumunu ve Amr As'ın Mısır dışında orduyla saldırıya hazırlandığını yazarak Amr b. As'ın mektubuyla birlikte Kufe'ye Hz. Ali'ye (*Aleyhisselam*) gönderdi. Muhammed b. Ebubekir'in Hz. Ali'ye (*Aleyhisselam*) mektubu:

"Ey Emirülmüminin! Asi oğlu asi (Amr b. As) Mısır dışına ordu çekmiştir. Mısır ahalisinden de bazıları ona katılmıştır. Emrimdeki askerlerde Şam ordusuna karşı koyacak bir güç görmüyorum, Mısır'ı kaybetmemi istemiyorsan yiğit savaşçılarla yardımına gel."

Hz. Ali (*Aleyhisselam*) Muhammed b.

351-Tarih-i Taberî, c.5, s.97; Şerh-u İbn-i Ebi'l-Hadid, c.6, s.79; el-Kamilu fi't-Tarih, c.2, s.411.

Ebubekir'in mektubuna şöyle cevap yazdı: **Elçin mektubunu bana ulaştırdı, Amr b. As'ın Mısır yakınlarında, askerleriyle konakladığını ve bir grup Mısırlının da onunla aynı düşüncede olduğunu yazmışsın. Onların şehri terk etmeleri, şehirde kalmalarından daha hayırlıdır. Askerlerinin sorumsuz ve zayıf olduklarını yazmışsın, onlar zayıf ve iradesiz olsalar da sen sağlam ve güçlü iradeli ol, şehrini iyi koru; yarenlerini etrafına topla; askerleriyle etrafa gözcüler koy. Askerlerin ve yarenlerinin azlığı, düşmanın ise çokluğu seni korkutmasın; yüce Allah nice az topluluğu çok topluluğa galip ederek onları rezil etmiştir. Düşmanın bağrıışmasından ve gürültüsünden de korkma!"**³⁵²

Muhammed b. Ebubekir, Hz. Ali'nin (*Aleyhisselam*) mektubunu alınca Şam ordusu ve Muaviye'ye karşı savaş hazırlığına başladı. Muaviye ve Amr b. As'ın mektuplarına cevap yazarak savaş ilanı etti. Muhammed b. Ebubekir Mısır halkını toplayarak onlara hitaben şöyle dedi:

"Ey Müslümanlar! Zulüm ve sitemle halka zorla musallat olmuş azgın topluluk şehrinizin yakınlarına kadar gelmiş ve size savaş ilanı etmiştir, içinizde cennet, mağfiret ve rahmet arzulayan varsa cihada hazırlansın."

Kenane b. Buşr, 2 bin kişilik bir orduyla Amr b. As'ın karşısına geçerek savaşa başladı. Amr b. As, Kenane b. Buşr'a yenildiğini görünce Muaviye b.

352-Tarih-i Taberî, c.5, s.100; Şerh-u İbn-i Ebi'l-Hadid, c.6, s.82; el-Kamilu fi't-Tarih, c.2, s.412.

Hudeyc'den yardım istedi. Muaviye b. Hudeyc 2 bin kişilik bir orduyla Muhammed b. Ebubekir ordusuna arkadan saldırarak onlara ağır bir darbe indirdi. Bu yenilgiyle Amr b. As Mısır'a girerek şehri işgal etti.

Muhammed b. Ebubekir'in Şehadeti

Amr b. As ve Muaviye b. Hudeyc kalabalık bir orduyla Mısır'a saldırdı. Muhammed b. Ebubekir'in askerleri Şam ordusu karşısında Muhammed'i yalnız bırakarak etrafından dağıldılar. Muhammed b. Ebubekir yalnız başına şehirden ayrılarak şehir dışındaki bir mağaraya sığındı. Muaviye b. Hudeyc, Muhammed'i takip ederek mağarada tutukladı.

Amr b. As askerlerinden olan Muhammed b. Ebubekir'in kardeşi Abdurrahman b. Ebubekir, Amr b. As'ın yanına giderek şöyle dedi: "Kardeşim Muhammed'i elleri bağlı idam edemezsiniz, Muaviye b. Hudeyc'e hemen biri elçi gönder ve onu öldürmemesini söyle."

Amr b. As, Hudeyc'e bir elçi göndererek ondan Muhammed'i öldürmemesini istedi. Muaviye b. Hudeyc şöyle dedi: "Siz Kenan kabilesi amcam oğlu İbn-i Beşir'i öldürdünüz ve şimdi benden Muhammed'i öldürmememi istiyorsunuz öyle mi?"

Susuzluktan ölmek üzere olan Muhammed b. Ebubekir, "Bana biraz su verin!" dedi. Muaviye b. Hudeyc, "susuzluktan öl, sana su vermeyeceğim!" dedi.

Muhammed ile Hudeyc arasında geçen küçük tartışmada Hudeyc sinirlenerek elindeki kılıçla Muhammed'in başını kesti ve Muhammed'in mübarek başsız bedenini ölmüş bir eşeğin karnına

koyarak yaktı.³⁵³

Muhammed b. Ebubekir, hicrî 38 yılında 28 yaşında şehit edildi.³⁵⁴

Muhammed b. Ebubekir'in Şehadeti ve Hz. Ali (a.s)

Muhammed b. Ebubekir'in şehadeti başta İmam Ali (*Aleyhisselam*) olmak üzere ashabı derin bir hüzne ve yasa boğdu. Hz. Ali (*Aleyhisselam*), valisi Muhammed b. Ebubekir'e yardımda kusur eden halkı şöyle kınadı: **"Bilin ki Mısır'ı günahkâr ve asi bir grup fethetti. Onlar zalim ve serkeş bir kavimdir!"**

Esmâ, Oğlu Muhammed b. Ebubekir'in Mateminde

Muhammed b. Ebubekir'in annesi Esmâ, oğlunun şehadet haberini alınca hüznün ve kederinden seccadesinde oturmuştu. Göğüslerinden kan akmaya başladı. Vaktiyle Esmâ Peygamberin (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) huzuruna giderek gördüğü rüyanın tabirini sordu. Allah Resulü (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) şöyle buyurdu: **"Yüce Allah, Ebubekir'den sana bir erkek evladı inayet edecektir, ismini Muhammed koy! Yüce Allah onunla kâfir ve münafıklara gazap edecektir."**³⁵⁵

Ayşe Kardeşi Muhammed b. Ebubekir'in

353-Şerh-u İbn-i Ebi'l-Hadid, c 6, s.85; Tarih-i Taberî, c.5, s.103; el-Kamilu fi't-Tarih, c.2, s.412.

354-Sefinetu'l-Bihar, c.1, s.312.

355-Şerh-u İbn-i Ebi'l-Hadid, c.6, s.91; el-Kamilu fi't-Tarih, c.2, s.414; Sefinetu'l-Bihar, c.1, s.313.

Yasında

Ayşe, kardeşi Muhammed b.Ebubekir'in şehadet haberini duyunca çok ağladı. Kardeşinin ailesini kendi himayesine alarak geçimlerini sağladı. Ayşe her namazdan sonra Muaviye b Ebu Süfyan, Amr b. As ve Muaviye b. Hudeyc'e lanet okuyordu.³⁵⁶

356-Şerh-u İbn-i Ebi'l-Hadid, c.6, s.88; el-Kamilu fi't-Tarih, c.2, s.413.

(19)

OSMAN BİN HUNEYF ENSARÎ UVEYSÎ

Osman, Huneyf oğlu Ebu Ömer veya Ebu Abdullah lakaplarıyla meşhurdur. O, Peygamberin (*Sallalla-hu aleyhi ve âlihi ve sellem*)güzide sahabesinden olup Uhud ve sonraki savaflara katılmış bir mücahitti. Basiretli ve başarılı olması hasebiyle ikinci halife Ömer b. Hattab onu Irak'a vali tayin ederek ondan bölgenin ekonomik durumunu düzeltmesini istedi. Osman kısa bir zaman da başarıyla Irak'ın iktisadi durumunu düzeltti.³⁵⁷

Hz. Ali (*Aleyhisselam*) hilafete geçmesiyle Osman b. Huneyf'e geniş yetkiler vererek hicri 36 yılında onu Basra valiliğine atadı.

Osman b. Huneyf'in Hz. Ali (a.s) Velayetindeki İhlâsı

Osman b. Huneyf, Hz. Ali'nin (*Aleyhisselam*) samimi ve o hazrete ilk biat eden, canı pahasına da olsa hazretin yolunda mücadele edeceğine söz vermiş vefalı dostlarındandı.³⁵⁸

357-*Usdu'l-Gabe*, c.3, s.371; *Şerh-u İbn-i Ebi'l-Hadid*, c.16, s.205.

358-*Rical-i Tusî*, s.47; *Rical-i Burkî*, s.4; *el-İhtisas*, s.3; *el-*

Şeyh Tusî şöyle naklediyor: Osman b. Huneyf, Ebubekir hilafetine aleni itiraz eden 12 kişiden biridir. O, Ebubekir'e şöyle itiraz etti: "Biz Resulullah'tan (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) şöyle buyurduğunu duyduk: '**Ehlibeyt'im (Aleyhisselam) yeryüzünün yıldızlarıdır, onlardan öne geçmeyin, onları kendinize önder edinin! Zira onlar benden sonra sizin velilerinizdir.**' Bu esnada adamın biri kalkarak "Ya Resulullah!" dedi Ehlibeyt'ten maksadınız nedir ve kimlerdir?" Resul-i Ekrem (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) şöyle buyurdu: "**Hız. Ali (Aleyhisselam) ve onu temiz evlatlarıdır.**"

Osman b. Huneyf şöyle devam etti: "Ey Ebubekir! Sen Peygambere (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) ilk ihanet edenlerden olma. Allah ve Resulüne (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) ihanet etme, sana verilen emanete ihanet etme ki sahibini çok iyi biliyorsun."³⁵⁹

Hız. Ali'nin (a.s) Osman b. Huneyf'in Misafirliğine İtirazı

Hız. Ali (*Aleyhisselam*) Basra valisi Osman b. Huneyf'in zenginlerin davet edildiği ve fakirlerin girmesine izin verilmediği bir misafirliğe çağrıldığını ve onun da o renkli ve görkemli sofrada oturduğunu öğrendi.

Amellerin terazisi, sırat-ı müstakim, Kurân'ın dengi Hız. Ali (*Aleyhisselam*) böyle sofraların kurulmaması ve diğer valilerine de ders ve ibret

Cemel, s.105; *Rical-i Keşşî*, s.38.

359-*İhticac-ı Tabersî*, c.1, s.79.

olması için Osman'a şöyle bir mektup yazdı:

...Ey İbn-i Huneyf! Basra eşrafından birinin seni ziyafete çağırdığını, oraya koşarak gittiğini, çeşit çeşit yemeklerin ve kocaman kocaman kâselerin sana sunulduğunu öğrendim. Yoksulların (çağrılmayıp) kovulduğu, zenginlerin davet edildiği bir davete icabet edeceğini tahmin etmiyordum. Çiğnediğin lokmaya bir bak; (helal mi haram mı) şüpheli olursa onu ağzından at, tam anlamıyla pak olduğunu bilersen birazcık ye!

Bil ki kişinin uyduğu, yolundan gittiği, ilminin nuruyla ışıklandığı bir imamı vardır.

Yine bilesin ki sizin imamınız, dünyasında eskimiş bir elbise ve iki lokma ekmekle yetinmektedir. Elbette buna güç yetiremeyeceğinizi bilin. Ama takva ve ibadet telaşı ile temiz ve iffetli olmaya çalışarak bana yardım edin.

Allah'a andolsun ki ben, bu dünyanızda ne bir altın, ne de gümüş külçeleri yığdım; ne ganimetlerden mal biriktirdim, ne üzerime yırtılmış elbisemden başka bir elbise aldım, ne de dünyada bir karış toprağa sahip oldum...

Eğer isteseydim balın safını, buğdayın halisini yemeğe, ipek elbise giyinmeye yol bulabilirdim. Fakat heyhat! Hicaz'da veya Yemame'de bir ekmek bile bulamayan, tokluk, doyumluk denen şeye ulaşmayan nice yoksullar varken, nefsimin beni yenmesi, lezzetli yemekler yemeye götürmesi nasıl mümkün olabilir! Çevremde aç karınlar, susuzluktan yanmış ciğerler varken geceyi nasıl tok olarak geçirebilirim!

Ben şairin dediği duruma nasıl düşebilirim:
Çevrende tabaklanmış deriye hasret olanlar
Ciğeri yanmışlar varken
Karnın tok olarak yatman,
Sana dert olarak yeter!

Bana, Müminlerin emiri denildikten sonra zamanın zorluklarında onlara ortak olmamaya, sıkıntılı yaşayışlarında onlara örnek olmamaya razı olur muyum?

Ben, temiz şeyleri yemek için yaratıldım. Ben çabası ve derdi yiyeceği olan bağlı veya işi gücü çöplükler arasında yiyecek aramak olan, sahibinin maksadından haberi bile bulunmayan bir hayvan değilim. İşsiz güçsüz gezeyim, abesle meşgul olayım, sapıklık ipini çekeyim veya şaşkınlık yoluna gireyim diye de yaratıldım.

Şöyle dediğinizi duyar gibiyim: Ebu Talib'in oğlunun yediği buysa, zayıflıktan akranlarıyla savaşa, yiğitlerle dövüşmeye gücü yetmez!

Bilin ki sahradaki ağaç daha katı ve sert; bağ bahçe içindeki ağaçlar ise daha zayıf ve naziktirler. Çorak topraklarda biten ağaçların ateşi daha kuvvetli ve koru da daha geç söner.

Ben, Resulullah'ın (s.a.a) nurundan bir nur ve pazusunun dirseği konumundayım. Vallahi, bütün Araplar, benimle savaşmak için bir birleriyle yardımlaşırsalar bile yine ondan yüz çevirmem, imkânlar ölçüsünde ona koşar ve ekin aralarındaki taştan temizlensin diye yeryüzünü şu aksi ve ters adamdan temizlemek için mücadele ederim.

Ey Dünya, benden uzaklaş! Yularımı boynuna attım pençenden kurtuldum, tuzaklarından sıyrıldım. Sürmeç yerinden uzak kaldım, süslerinle güzelliğinle mahvettiğin ümmetler, oyunlarınla güldürüp aldattığın nesiller nerede? İşte onlar, kabirlerde rehin olup yatmışlardır.

Ey dünya! Vallahi, eğer sen görünür bir şahsiyete, tutulup dokunulabilir bir bedene sahip olsaydın, uzun emellerle aldatıp sonra kandırarak helak çukuruna attığın ümmetler ve telef ettiğin, belalara uğrattığın, dönüşü olmayan, varanından haberi alınamayan yerlere attığın sultanlar için sana Allah'ın hadlerini uygulardım. Heyhat! Senin sürçtüğün yere ayak basan kayarak düşer. Dalgalarına düşen boğulur; senin tuzaklarından uzaklaşan başarıya ermiştir. Senden kurtulup da selamete eren kimsenin geçimi dar olsa ne çıkar! Onun yanında dünyanın, zevale ermesi yakın bir gün gibidir.

Benden uzak ol! Vallahi ben sana zelil edesin diye boyun eğmem. Beni istediğin yere çekesin diye irademi sana teslim etmem. Allah'a yemin olsun ki nefsimi, katığı tuz olan bir ekmek parçasıyla yetinip sevinecek duruma gelinceye kadar terbiye ederim ve gözlerimden; suyu çekilmiş, akıntısı kurumuş bir pınar haline getirinceye kadar da gözyaşı dökerim. Otlayan, karnını doyurunca yan gelip yatan bir hayvan veya yayılıp doyunca ağılına dönen koyun sürüsü gibi, Ali de azığını yiyip uykuya mı dalar! Bunca seneden sonra, ovada otlayan merada yayılan hayvanlara dönerse, gözleri aydın olsun!

Rabbinin farz kıldığını eda eden, uğradığı

meşakkatlere sabreden, geceleri uykusunu terk eden; uykusu onu yendiğinde de yeri kendisine döşek, kolunu da yastık kılan, kıyamet gününün korkusundan gözlerine uyku girmeyen, yanları döşek yüzü görmeyen, dudakları gizlice Rabbinin zikrini fısıldayan, devamlı diledikleri bağışlanma sebebiyle günahlarından arındırılanlara ne mutlu! İşte onlar Hizbullah'tır. Haberiniz olsun Allah'ın hizbi kurtuluşa erenlerin ta kendileridir.

Allah'tan kork ey İbn-i Huneyf! Sahip olduğun ekmeğinle yetin. Bu, cehennem ateşinden kurtulman için sana yeter." ³⁶⁰

Osman b. Huneyf ve Hz. Ali'nin (a.s) Hüznü

Osman b. Huneyf, Hz. Ali'nin (*Aleyhisselam*) Basra valisi iken Cemel ordusuyla (Talha, Zübeyr ve Ayşe) karşı karşıya geldi. Osman b. Huneyf, Cemel komutanlarıyla Hz. Ali (*Aleyhisselam*) Basra'ya gelinceye kadar savaştırmama konusunda ahitleşti. Bu ahit ve antlaşmadan sonra Talha, Zübeyr ve Ayşe antlaşmayı bozarak hükümet konağına saldırıp Osman b. Huneyf'i tutukladılar. Ayşe'nin emriyle kırbaçlanarak saçı sakalı tıraş edilerek zindana atıldı. Osman b. Huneyf bir müddet zindanda bekletildikten sonra azat edildi. Osman, serbest kalır kalmaz Basra ve Kufe arasındaki Zıkar denen yerde Hz. Ali'nin (*Aleyhisselam*) huzuruna vardı.

Osman, Hz. Ali'nin (*Aleyhisselam*) münevver yüzünü görünce ağlayarak şöyle arz etti: "Ey Emirülmüminin! Bakın, görün, bana ne yaptılar! Sen

beni aksakallı yaşlı bir adam olarak gönderdin, fakat şimdi senin huzuruna sakalsız bir genç gibi geldim.³⁶¹

Osman b. Huneyf'i bu durumda gören Hz. Ali (*Aleyhisselam*), onu teselli ederek mükâfat ve cennetle müjdeledi. Hz. Ali'nin (*Aleyhisselam*) bu olay karşısındaki hüznün ve rahatsızlığı Cerir b. Abdullah Beclî'ye yazdığı mektuptan da anlaşılmaktadır. Hz. Ali (*Aleyhisselam*) mektupta Talha ve Zübeyr'in ahitlerini bozarak valisi Osman b. Huneyf'e yaptıkları haksızlıkları zikretmiştir.³⁶²

Osman b. Huneyf Cemel Savaşı'nda

Osman b. Huneyf, Zikar denen yerde Hz. Ali'nin (*Aleyhisselam*) huzuruna vararak Basra'da vuku bulan olayları aktardı ve ardından Hz. Ali'yle (*Aleyhisselam*) birlikte Basra'ya giderek Cemel ordusuna karşı savaştı. Osman b. Huneyf'in Cemel savaşına katılmasının kanıtı ise İbn-i Şehraşub'un naklettiği şu şiiirdir: Birçok savaşlara katıldım ve bu savaşlar beni yaşlandırdı Fakat ben Cemel savaşı gibi bir savaşa daha şahit olmadım.³⁶³

Osman b. Huneyf, Cemel savaşından sonra Kufe'ye yerleşti. Cemel savaşından sonra Sıffin ve Nehriyan savaşlarına katılıp katılmadığı konusunda tarih kitaplarında her hangi bir kayıt nakledilmemiştir. Bu güzide Ali aşığı Muaviye

361-el-Kamilu fi't-Tarih, c.2, s.326; Tarih-i Taberî, c.4, s.480; Şerh-u İbn-i Ebi'l-Hadid, c.9, s.321.

362-Sıffin Vakası, s.15.

363-Menakib-i İbn-i Şehraşub, c.3, s.163.

döneminde vefat etti.³⁶⁴

364-*Âyanu's-Şia*, c.8, s.142.

(20)

RUŞEYD HACERÎ

Ruşeyd, dönemin mümin, takvalı, salih, erdem sahibi, güzel ahlaklı, arif, âlim, fakih ve güvenilir muhaddislerindendir. Hz. Ali (*Aleyhisselam*), İmam Hasan (*Aleyhisselam*) ve İmam Hüseyin'in (*Aleyhisse-lam*) vefalı, samimi ve sadık sahabelerindendi.³⁶⁵

Ruşeyd ve Gaybî Haberler

Ruşeyd, Hz. Ali'ye (*Aleyhisselam*) yakınlığı sayesinde birtakım (Belaya ve Menaya)³⁶⁶ ilimlerine vakıf olarak ölümleri ve gelecekteki olayları önceden görebilen bir ferasete sahip olduğu insanlar tarafından kabul edilen bilge bir kişiydi. Birçok kişi Ruşeyd'den hadis rivayet etmiştir. Fakat hepsi Emevî hükümdarlarından korktuklarından dolayı onun ismini beyan etmekten kaçınmışlardır. Onun ismini açıkça nakleden, onun biricik kızı olmuştur. O, babasının öldürülmesini kendi gözleriyle görmüş ve babasının kesilmiş el ve ayaklarını yerden toplamıştır.

Şeyh Keşşî *Rical* adlı değerli eserinde şöyle

365-*Rical-i Tusî*, s.41; *el-İhtisas*, s.3.

366-Belaya ve Menaya ilmi gelecekte ve insanların nasıl öleceğinden haber veren bir ilim dalıdır.

naklediyor: Ruşeyd'in maneviyatı güçlü, kapasitesinin de geniş olmasından dolayı İmam Ali (*Aleyhisselam*) ona (Belaya ve Menaya) ilimlerini öğretti. İşte bu yüzdendir ki ona Ruşeyd-i Belaya adını verdi. Ruşeyd, bu öğrendiği ilmini yararlı ve maslahat gördüğü yerlerde kullanıyordu. O, Hz. Ali'nin (*Aleyhisselam*) şehadet haberini verdiği gibi şehit oldu.³⁶⁷

Ammar b. İshak, Ruşeyd'in Belaya ve Menaya ilmine vakıf olduğunu şöyle naklediyor: İmam Musa Kazım'ın (*Aleyhisselam*) huzurunda oturmuştuk. İmam (*Aleyhisselam*) dünyanın bir yerinde Şiîlerinden birinin öldüğünü buyurdu.

İshak şöyle diyor: Kendi kendime, yüce Allah bizim İmamlarımıza ne kadar yüce bir makam vermiştir ki dünyanın her köşesinden haber veriyorlar dedim. Bu düşünce zihnimden geçtikten sonra İmam Musa Kazım (*Aleyhisselam*) öfkeli bir bakışla şöyle buyurdu: "Ey İshak b. Ammar! Ruşeyd Hacerî dünyada gaybî haberleri ve kimin ne zaman öleceğini biliyordu. İmam (*Aleyhisselam*) ise bu makam ve ilimlere ondan daha layıktır."³⁶⁸

Ruşeyd'in Şehadetinden Haberi

Ruşeyd'in kızı Kanva babasından şöyle naklediyor: Babam bana şöyle dedi:

Bir gün Emirülmüminin Hz. Ali (*Aleyhisselam*) bana şöyle buyurdu: "Ey Ruşeyd! Fasık ve zalim Beni Ümeyye hâkimi elini, ayağını ve dilini kestirdiğinde nasıl sabredersin?"

367-Rical-i Keşşî, s.76; el-İhtisas, s.77.

368-Biharu'l-Envar, c.48, s.54.

"Ey Emirülmüminin! Bu işin sonu cennetle mi son bulacak?" diye arz ettim.

Hız. Ali (*Aleyhisselam*) şöyle buyurdu: "Ey Ruşeyd! Sen dünyada ve ahirette benimle birlikte olacaksın!"

Kanva şöyle der: Babam, Hız. Ali'nin (*Aleyhisselam*) bu verdiği haberden dolayı çok sevindi ve onu kabul etti. Allah'a yemin olsun ki aradan fazla uzun bir zaman geçmeden Ubeydullah b. Ziyad babamı tutuklatarak Hız. Ali'ye (*Aleyhisselam*) lanet ve küfür etmesini istedi. Babam İbn-i Ziyad'ın teklifini reddedince Hız. Ali'nin buyurduğu gibi elini, ayağını ve dilini kestirerek şehit etti.³⁶⁹

Keşşî, *Rical* kitabında Fazl b. Zübeyr'den Ruşeyd'in şehadet haberini şöyle naklediyor: Bir gün Hız. Ali (*Aleyhisselam*) bir grup ashabıyla hurma bağına gitti. Hurma ağacı altında oturdular. Ashabından hurma getirmelerini istedi. Hazretin isteği üzerine ashap hurma getirdi ve hep beraber yediler.

Ruşeyd-i Hacerî şöyle arz etti: Ey Emirülmüminin! Yediğimiz bu hurma ne kadar lezizdi.

Hız. Ali (*Aleyhisselam*) şöyle buyurdu: "Ey Ruşeyd! Şunu bil ki senin darağacın bu hurma ağacının dallarından olacaktır!"

Ruşeyd şöyle der: O günden sonra devamlı o hurma ağacının yanına giderek ona su veriyor ve koruyordum. Hız. Ali (*Aleyhisselam*) şehit oldu.

369-*Rical-i Keşşî*, s.131.

Muaviye hilafeti gasp ederek iktidar başına geldi ve İbn-i Ziyad'ı Kufe'ye vali olarak atadı.

Ruşeyd şöyle der: Bir gün yine hurma ağacına bakmaya gitmişim. Hurmanın kesildiğini görünce kendi kendime "Ecelim yakındır" dedim. Bu olayın üzerinden fazla geçmemişti ki İbn-i Ziyad'ın elçisi geldi ve beni valinin yanına götürdü. İbn-i Ziyad'ın yanına gittiğimizde hurma ağacını da oraya getirdiklerini gördüm. Ertesi gün tekrar beni İbn-i Ziyad'ın yanına götürdüler, hurma ağacının ortadan ikiye kesildiğini gördüm. "Bu ağacı benim için mi kestiniz?" dedim. Allah'a yemin olsun ki ben yalancı değilim ve İmamım da bana yalan söylemedi. Bana elimin, ayağımın ve dilimin kesileceğini haber verdi.

Ertesi gün İbn-i Ziyad'ın yanına götürüldüm, ayağımı o hurma ağacına vurarak "Ben senin için sen de benim için yaratıldın" dedim. Sonra İbn-i Ziyad dostu (İmamı) yalancı olan şâhısı getirin dedi.

Ruşeyd: Allah'a yemin olsun ki ne ben yalancıyım ne de dostum yalan demiştir. O bana elimin, ayağımın ve dilimin kesileceği haberini verdi.

İbn-i Ziyad: "Allah'a yemin ederim ki elinin ve ayağının birini kestireceğim ki (Mevlan Ali) yalancı çıksın" dedikten sonra Ruşeyd'in elinin ve ayağının birini kestirerek evine gönderdi.

Ruşeyd, halkı evine toplayarak halka birtakım gaybî haberler verdikten sonra şöyle dedi: Ey insanlar! Gelin, bana gelecek hakkındaki olaylarla ilgili sorular sorun, size gelecekte vuku bulacak olaylardan haber vereyim.

İbn-i Ziyad'ın adamları İbn-i Ziyad'a giderek

Ruşeyd'in halkı gelecekte haberdar ederek bilgilendirdiğini haber verdiler. Bunun üzerine İbn-i Ziyad, tekrar Ruşeyd'i huzuruna çağırarak daha önceden Hz. Ali'nin (*Aleyhisselam*) haber verdiği gibi diğer elini, ayağını ve dilini kestirerek darağacına astırdı.³⁷⁰

Ruşeyd, Habib ve Meysem'in Gaybî Haberleri

Ruşeyd'in gelecekte vuku bulacak olaylardan haber verdiğinin bir diğer kanıtı onun Habib b. Mezahir ve Meysem Tammar ile karşılaşp onlarla konuşmalarından anlaşılmaktadır. Fazıl b. Zubeyr şöyle naklediyor: Bir defasında Mesyem Tammar, Beni Esed kabilesini ziyarete gitmişti. Habib, Meysem'i görünce onu sıcak ve samimi bir şekilde karşıladı. Daha sonra bir yere oturup muhabbete başladılar. Konuşmaları arasında Habib, Meysem'e hitaben şöyle dedi: "Saçlarının önü dökülmüş, hafif göbekli, pazarda kavun satan büyük bir şahsiyeti tutuklatıp Ehlibeyt muhabbetinden dolayı darağacına asıp öldürdüklerini görür gibiyim."

Habib, aslında Meysem'in başına gelecek olaylardan haber veriyordu. Meysem, Habib'e cevap olarak şöyle dedi: "Bende esmer, uzun saçlı ve yaşlı birinin İmam Hüseyin'e yardım için kıyam ettiğini ve bu yolda öldürölüp başının kesildiğini ve Kufe'de dolaştırdıklarını görür gibiyim."

Meysem de bu sözleriyle Habib'in şehadetinden haber veriyordu. Meysem ve Habib'in bu konuşmalarını dinleyenlerden biri, bu esrar ve

370-Rical-i Keşşî, s.76; Biharu'l-Envar, c.42, s.137.

hikmete tahammül edemeyerek "Bunlardan daha yalancı birini görmedim!" dedi. Bu sırada Ruşeyd-i Hacerî, Benî Esed kabilesine gelerek Habib ve Meysem'in nerede olduklarını sordu. Onların biraz önce burada olduklarını ve birbirlerine ilginç şeyler anlatarak gittiklerini söylediler.

Ruşeyd şöyle dedi: "Allah Meysem'e rahmet etsin! Habib'in kesik başını getiren kimseye 100 dirhem fazla ödül vereceklerini söylemeyi unutmuş galiba."

Ruşeyd oradan ayrılıp gittiğinde "Bu da o ikisinden daha yalancı!" dediler.

İnsanlar şöyle dediler: Allah'a yemin olsun ki aradan fazla bir zaman geçmeden kendi gözlerimizle gördük ve şahit olduk ki Meysem-i Tammar'ı Amr b. Haris'in evinin yanında astılar. Habib b. Mezahir Kerbela'da İmam Hüseyin'in (a.s) safında şehit oldu ve başını kesip Kufe'de dolaştırdılar.³⁷¹

Ruşeyd'in Şehadeti

Şeyh Müfid, Nazri Harisî'den şöyle naklediyor: İbn-i Ziyad'ın toplantısına ben de katılmıştım. Ruşeyd-i Hacerî'yi onun yanına getirdiler. Ziyad ona şöyle dedi: Dostun (Ali) başına getirdiğimiz belâlar hakkında sana bir şey söylemedi mi?

O, "Mevlam bana ellerimin, ayaklarımın kesileceğini ve beni asacağınızı haber vermişti" dedi.

İbn-i Ziyad: "Allah'a andolsun ki, onun gelecekte verdiği bu haberi yalanlayacağım. Şimdi

371-Rical-i Keşşî, s.76; Biharu'l-Envar, c.48, s.54.

bırakın gitsin!

Tam çıkmak üzereyken Ziyad "Onu buraya geri getirin!" diye bağırdı. Sonra şöyle devam etti: "Senin için dostunun önceden haber verdiği beladan daha iyisini bulamadık. Eminim ki sen yaşadığın sürece kötülükten başka bir şey yapmayacaksın!"

Sonra adamlarına dönerek "Onun elini ve ayaklarını kesin!" dedi. Onun bu emri üzerine Ruşeyd'in elleri ve ayakları kesildi, fakat o hâlâ konuşuyordu.

Ruşeyd şöyle dedi: "Başka bir şey daha vardı ki onu yapmayı unuttun."

Ziyad: Dilini de kesin, dedi. Dilini dışarı çıkartıp kesecekleri an şöyle "İzin verin bir şey söyleyeyim" dedi. Onu bıraktılar ve Ruşeyd şöyle dedi: "Allah'a andolsun ki, bu işinizle de Emirülmüminin Hz. Ali'nin (a.s) sözünü doğruladınız. O, dilimin kesileceğinden bile beni haberdar etmişti."

Sonra Ruşeyd'i el ve ayakları kesik, yaralı bir şekilde darağacına astılar. Kızı babasının kesilen el ve ayaklarını yerden topladığı zaman (henüz babası hayattaydı) ona şöyle sordu: "Canın acıyor mu babacığım?"

Ruşeyd: "Hayır, acımıyor kızım! Yalnız kalabalıktan dolayı bir insanın çektiği sıkıntı kadar sıkılıyorum!" dedi.

Ruşeyd, mevlası Emirülmüminin Hz. Ali'nin (Aleyhisselam) haber verdiği gibi şehit oldu.³⁷²

372-el-İrşad, Müfid, c.1, s.325; Şerh-u İbn-i Ebi'l-Hadid, c.2, s.294.

(21)

**SALMAN-İ FARİSÎ (EBU
ABDULLAH)**

Salman-i Farisî (Salmanü'l-Hayr) İmam Sadık'ın (*Aleyhisselam*) tabiriyle Salman-i Muhammedî, İran asıllı İsfahan'ın Cey veya Huzistan'ın Ramher sınırı bölgesindedir.³⁷³

Salman-i Farisî'nin İslam'dan önceki ismi, Buzhişan oğlu Mabe'ydi. İran padişahlarından Sultan Ab'ın torunlarındandı. Künyesi Ebu Abdullah olan Salman, Resulullah'ın (s.a.a) en seçkin sahabelerindendir.

Salman-i Farisî, asla güneşe, ateşe ve diğer putlara tapmamış muvahhit bir Müslüman idi.

İslamî maarifi öğrenmek için uzun yolculukların zahmet ve meşakkatine göğüs gererek Medine'de Peygamberin (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) huzuruna çıktı, İslamiyet'i kabul etti. Yaşadığı sürece de İslam dinini seçmekle iftihar etmiştir. Hatta ona adı sorulduğunda "Ben, İslam'ın oğluyum ve Hz. Âdem'in (*Aleyhisselam*) evlatlarındanım"³⁷⁴

373-Babasının Ceylî, annesinin de Ramherli olma ihtimalide vardır.

374-*Usdu'l-Gabe*, c.2, s.328; *Şerh-u İbn-i Ebi'l-Hadid*, c.18, s.34; *Tehzibu't-Tehzib*, c.3, s.423; *Biharu'l-Envar*, c.22, s.359.

diye cevap verirdi.

Salman-i Farisî İslamiyet'i kabul ettikten sonra takvası, zühdü, imanı, Allah yolundaki cihadı, İlahî emirlere ve Peygambere (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) olan itaat ve bağlılığıyla Resul-i Ekrem'in (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) özel sevgi beslediği yaranlarından biri olmuştu. Salman, yüce manevî makamlara vararak Peygamberin (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) "**Salman biz Ehlibeyt'tendir**" buyruğuna mazhar olmuştur.

İmam Sadık (*Aleyhisselam*) Salman-i Farisî hakkında soru soran Mensur Bazrec'e şöyle buyurdu: "**Ona Salman-i Farisî demeyin, Salman-i Muhammedî deyin!**"³⁷⁵

Salman-i Farisî'nin Hendek Savaşı'nda Medine etrafına hendek kazma önerisi Allah Resulü (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) ve ashap tarafından kabul görmesiyle hendekler kazıldı. Salman'ın bu önerisiyle Hendek savaşı Müslümanların zaferiyle sonuçlandı.

Salman-i Farisî, Peygamberin (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) vefatından sonra Hz. Ali'nin (*Aleyhis-selam*) samimi ve ihlâslı yarenlerinden oldu. Bu yolda saçlarını tıraş eden dört kişiden biri idi. Böylece İmam Ali'ye (*Aleyhisselam*) biat ederek Ebubekir'e muhalefet etmişti.

Salman'ın Müslüman Oluşu

İbn-i Abbas ve bir grup muhaddis Salman-i Farisî'nin İslamiyet'i kabul etmesini şöyle

375-Biharul-Envar, c.22, s.327

naklediyorlar: Salman-i Farisî şöyle diyordu: Ben İsfahan'ın Ceyy köyünden birinin oğluydum. Babam bana olan sevgi ve şefkatinden dolayı bana bir iş yaptırmadığı gibi evde oturmamı isterdi. Fakat benim Mecusilerin adap ve ayinine olan öğrenme merakım beni kısa bir zamanda mabedin ateşkede hizmetkârlarından etti.

Bir gün kilisenin yanından geçerken ayin sesini duydum ve çok hoşuma gitti. İçeri girip "bu ayinin yapıldığı asıl merkez neredir?" diye sordum. Bana Şam olduğunu söylediler. Evden ayrılarak Şam'a gittim. Bir müddet bir papazın yanında ilim tahsiliyle meşgul oldum. Bir gün papaza, "Senden sonra kimin yanında tahsile devam etmemi tavsiye ediyorsun?" diye sorduğumda Papaz, "Halkın çoğu kendi ayinlerini terk edip helak oldular. Musul'da biri var, onun yanına git" dedi.

Üstadım öldükten sonra tavsiyesi üzerine o şahısın yanına gittim. Bir müddet sonra aynı soruyu ona sordum. O, Nuseybin'de biri var, onun yanına git dedi. Ben Nesibin'e o şahısın yanına gittim. Nesibin'deki o şahıs da bana ölümünden sonra Amuriyeli papazın yanına gitmemi söyledi. Nesibinli papazın ölümünden sonra Rum'a Amuriyeli papazın yanına gittim. Onun yanında çalıştım, birkaç inek ve koyun aldım. Amuriyeli papaz ömrünün sonlarında şöyle dedi: Halk kendi ayin ve itikatlarından uzaklaşmış haktan kopmuşlar. İbrahim ayini üzerine Arap bölgesindeki peygamberin zuhuru yaklaşmıştır." Ona "O Peygamberin belirtileri nelerdir?" diye sordum. Papaz: "Hediyeleri yiyecek, sadakaları yemeyecek ve iki omzu arasında nübüvvet mührü vardır" dedi.

Salman şöyle naklediyor: Vaktiyle Kelb kabilesinden bir kervan Amuriye'ye geldi. Ben o kervanla birlikte şehirden ayrıldım. Bana zulüm ederek zorla köle olarak Yahudi birine sattılar. Ben onun yanında bir müddet hurma bahçesinde çalıştım, sonra o adamın amcaoğullarından biri beni satın alarak Medine'ye götürdü. Allah'a yemin olsun ki Medine'ye girdiğimde şehri tanıdım ve yüce Allah Mekke'de Hz. Muhammed'i (s.a.a) yeni nübüvvete mebus etmişti. Fakat benim onun peygamberliğe seçilmesinden haberim yoktu.

Yine bir gün hurma bahçesinde çalışıyordum, sahibimin amcaoğullarından biri gelerek sahibime "Allah, Beni Kureyze'yi öldürsün, Kuba'da Mekke'den gelen ve peygamberlik iddia eden bir şahsın etrafına toplanmışlar ve onun peygamber olduğunu söylüyorlar" dedi. Ben bu sözleri duyar duymaz sevinçten kendimi kaybettim, sahibim bana dönerek işine devam et, seni ilgilendirmeyen şeylere de karışma dedi. Akşamüzeri bir avuç hurma alarak Kuba'ya peygamber diye niteledikleri şahsın yanına gittim ve ona şöyle dedim: Ben senin iyi biri ve muhtaç olduğunu duydum, şu hurmaları alın, sadakadır size vermem daha uygundur."

Peygamber (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) hurmaları etrafındakilere ikram etti ancak kendisi ondan yemedi. Papazın söylediği "Peygamberler sadaka yemez" sözünü hatırladım ve kendi kendime "Bu, duyduğun alametlerden biridir" dedim. Akşam karanlık çökünce eve döndüm. Sabah tekrar bir avuç hurma alarak Kuba'ya gittim. Peygamberin (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) huzuruna varıp şöyle dedim: "Sizin sadakadan yemediğinizi

gördüm, bu hurmalar hediyedir, buyurun!" dedim ve hurmaları hazrete takdim ettim. Resul-i Ekrem (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) hurmaları ashabına ikram ettikten sonra kendisi de onlardan yedi. Kendi kendime "Bu da Yahudi âliminin dediği ikinci alamettir" dedim.

Salman şöyle naklediyor: Körü körüne taklit etmemek için üçüncü alametin peşine koyuldum ve onun iki omuzu arasında nübüvvet mührünün olup olmadığını anlamaya çalıştım.

Vaktiyle Peygamber (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) Baki Mezarlığı'nda bir cenaze merasimine katılmıştı. Ashap, pervaneler gibi hazretin etrafında dönüp duruyordu. O, önde yürüyor, ashap arkasından hareket ediyordu. Birden omzundaki cübbesi yere düştü ve omzundaki nübüvvet mührü görüldü. Hemen koşup omzundan öptüm ve ağlaya ağlaya elini ayağını öpmeye başladım. Peygamber (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) beni karşısına alarak "Ne oluyor sana?" dedi. Ben, Yahudi âlimden duyduklarımı hazrete anlattım. Resul-i Ekrem (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) biraz duraksadıktan sonra şöyle buyurdu: "Ey Salman! Ne pahasına olursa olsun sahibinle özgürlük anlaşmanı yaz, imzala ve özgürlüğüne kavuş!"

Sahibim, yoğun ısrarlarıma rağmen 300 hurma ağacı ve 40 altın karşılığında özgürlüğümü imzaladı. Peygamberin (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) yanına geldim ve durumu anlatım. Allah Resulü (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) ashabına "Kardeşinizin hurma ağacı dikmesine yardım edin" buyurdu. Ashabın yardımıyla onların getirdiği 300 tane hurma fidanını Allah Resulü (*Sallallahu aleyhi*

ve âlihi ve sellem) kendi elleriyle dikti.³⁷⁶

Resul-i Ekrem (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) bir savaşta aldığı ganimeti bana vererek şöyle buyurdu: "Ahdine vefa et ve azat ol!" Ben hemen tıpkı anlaştığım gibi ücreti ödeyerek özgürlüğüme kavuştum.³⁷⁷ Böylece Salman-ı Farisî Peygamberin (*Sallal-lahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) inayet ve yardımlarıyla azat oldu.

Salman'ın (r.a) Resul-i Ekrem Nezdindeki Makamı

Resul-i Ekrem (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) tüm seçkin ashap ve yaranına sevgi ve muhabbet beslerdi. Yer yer münasip ortamlarda onlara duyduğu alaka ve sevgiyi dile getirirdi. Ashabından Salman'ın özel bir yeri ve konumu vardı. Dolaylı ve dolaysız olarak Salman'a ihtiramın gerekli olduğunu buyuruyordu.

Resul-i Ekrem'in (s.a.a) Salman'a Olan Sevgisinden Birkaç Örnek

1-Hendek Savaşı'nda Resul-i Ekrem (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) ashabıyla meşveret ederken Salman, şehir etrafına hendeklerin kazılmasını önerdi. Resul-i Ekrem (s.a.a) bu öneriyi beğenerek kabul etti. Salman'la iftihar eden Muhacir ve Ensar "Salman bizdendir" diyerek onun

376-*Şerh-u İbn-i Ebi'l-Hadid*, c.17, s.35

377-*Usdu'l-Gabe*, c.2, s.328; *Tabakatu'l-Kubra*, c.4, s.75; *Siyer-i İbn-i Hişam*, c.1, s.228; *Şerh-u İbn-i Ebi'l-Hadid*, c.18, s.38.

kendilerinden olduğunu iddia etmeye başladılar. Fakat Allah Resulü (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) şöyle buyurdu: **"Salman biz Ehlibeyt'tendir."**³⁷⁸

2-Bir gün Salman, Peygamberin (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) huzuruna geldi. Resul-i Ekrem (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) ihtiramla onu yanına oturttu. Mecliste huzur bulan Ömer bu durumdan rahatsız olarak "Bu Acem de kimdir, Arap'tan daha üst bir yerde oturmuş?" dedi. Resul-i Ekrem (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) Ömer'in bu sözlerinden rahatsızlık duyarak şöyle buyurdu:

"Hz. Âdem'den günümüze kadar insanların tamamı tıpkı bir tarağın dişleri gibi eşittirler. Arap'ın Acem'den ve beyazın siyahtan takva dışında hiç bir üstünlüğü yoktur. Salman dipsiz deniz ve tükenmeyen bir hazinedir. Salman biz Ehlibeyt'tendir; ilim, hikmet ve burhan ondan kaynar."³⁷⁹

3-İbn-i Bureyd babasından Resul-i Ekrem'in (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) şöyle buyurduğunu naklediyor: **"Yüce Allah kendi sevdiği dört kişiyi benim de sevmemi emretti; bunlar Ali, Ebuzer, Mikdad ve Salman'dır."**³⁸⁰

4-Salman için bu şeref ve makam yeterlidir ki herkes cennete âşıktır, cennet ise Salman'a âşıktır.

Enes b. Malik şöyle naklediyor: Allah Resulü

378-*Usdu'l-Gabe*, c.2, s.331; *Tabakatu'l-Kubra*, c.4, s.83; *Rical-i Keşşî*, s.15, h.33.

379-*el-İhtisas*, s.341; *Biharu'l-Envar*, c.22, s.349.

380-*Biharu'l-Envar*, c.18, s.36.

(s.a.a) şöyle buyurdu: "Cennet şu üç kişiyi görmeye müştaktır; Ali, Ammar ve Salman." ³⁸¹

Salman ve Hz. Ali (a.s) Velayeti

Salman, Resul-i Ekrem'in (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) büyük sahabelerinden olmasıyla beraber Hz. Ali'nin de (*Aleyhisselam*) "Erkan-ı Erbaa" diye bilinen dört büyük ashabındandı. Salman, Peygamberin (s.a.a) vefatından sonra Emirülmüminin Hz. Ali'nin (*Aleyhisselam*) velayetine teslim olarak o hazrete Peygamberin (s.a.a) gerçek ve hak halifesi olarak biat etti ve ömrünün sonuna velayet yolunda baki kaldı. Salman, Ebubekir'e alenen muhalefet ederek Hz. Ali (*Aleyhisselam*) ona zorla biat edene kadar da biat etmedi.

1-İmam Bakır (*Aleyhisselam*) şöyle buyuruyor: **Resul-i Ekrem'den (s.a.a) sonra üç kişinin dışında herkes mürtet oldu.**

Sedir: "Bu üç kişi kimdir?" diye sordu.

İmam Bakır (*Aleyhisselam*): **Mikdad b. Esved, Ebuzer-i Giffari ve Salman-ı Farisî'dir. Aradan bir müddet geçtikten sonra halk yavaş yavaş hakkı tanıyarak geri döndü.**

İmam daha sonra şöyle buyurdu: **"Bu şahıslar Ebubekir'e muhalefet mihveriydiler. Hz. Ali'den (a.s) zorla biat alınana kadar biat etmediler, İmam Ali (*Aleyhisselam*) biat ettikten sonra onlarda biat ettiler."** ³⁸²

381-*Usdu'l-Gabe*, c.2, s.331; *Biharu'l-Envar*, c.22, s.331.

382-*Rical-i Keşşî*, s.6, h.12.

2-İmam Sadık (*Aleyhisselam*) şöyle buyuruyor: "Ey Ayu'nun oğlu! Allah'a yemin olsun ki Ebuzer, Mikdad ve Salman'ın dışında herkes helak oldu. Daha sonra Ebu Sasan, Ammar, Şuteyre ve Ebu Amr onlara katılarak sayıları toplam 7 kişi oldu."³⁸³

Bu hadislerden de anlaşıldığı gibi Salman, velayet ve İmamet yolundan bir an dahi geri kalmayan üç kişiden birisidir.

Salman Rahmet Kaynağı

İmam Bakır (*Aleyhisselam*) dedesi Emirülmüminin Hz. Ali'den (*Aleyhisselam*) naklen şöyle buyuruyor:

"Yeryüzünün kapasitesi Peygamber (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) ümmetinden yedi kişi için dardır, onların varlığıyla insanlara rızık veriliyor, onların vasıtasıyla rahmet yağmurları iniyor; Salman-ı Farisî, Mikdad, Ebuzer, Ammar ve Huzeyf o yedi kişidendir.

İmam Ali (*Aleyhisselam*) devamlı şöyle buyururdu: **Ben onların imamı ve rehberiyim, onlarla birlikte Hz. Fatıma'nın (*Selamullahi aleyha*) cenaze namazını kıldım.**³⁸⁴

Salman'ın Hz. Ali'ye (a.s) Olan Sevgisi

Vaktiyle adamın biri Salman'a, "Sen ne kadar çok Hz. Ali'yi (*Aleyhisselam*) seviyorsun?" dedi.

Salman şöyle cevap verdi: Çünkü Allah

383-Rical-i Keşşî, s.6, h.17.

384-Rical-i Keşşî, s.6, h.13.

Resulü'nün (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) şöyle buyurduğunu duydum: "**Ali'yi seven beni sever, Ali'ye düşman olan bana düşman olur.**"³⁸⁵

Sakife olayı ve halkın Ebubekir'e biatından sonra İmam Ali (*Aleyhisselam*) Resul-i Ekrem'in (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) Sakaleyn, Menzilet, Gadir-i Hum hadisleri ve Mübahale ayetinin hükmü gereği Resul-i Ekrem'in (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) gerçek halifesi olarak hakkını talep etti. İmam Ali (*Aleyhisselam*) geceleri hanımı Hz. Fatıma'yı (*Aleyhesselam*) bineğe bindirip iki oğlu Hasan (*Aleyhisselam*) ile Hüseyin'i (*Aleyhisselam*) yanına alarak Muhacir ve Ensar'ın evlerini dolaştı, gasp edilmiş hakkının geri alınması için onlardan yardım istedi.

İmam Ali (*Aleyhisselam*) 40 kişiyi etrafına toplayarak onlardan canları pahasına söz aldı ve sabah şafak vakti saçlarını kazıyıp, kılıçlarını kuşanarak huzuruna gelmeleri için ahit aldı. Sabah olduğunda 40 kişiden sadece (Salman, Ebuzer, Mikdad ve Zübeyr) dört kişi saçlarını kazıyarak ve kılıçlarını kuşanmış bir halde İmam Ali'nin (*Aleyhisselam*) huzurunda hazır oldu. İmam Ali (*Aleyhisselam*) ertesi akşam o 40 kişinin evine giderek onlardan yardım istedi. Onlar sabah şafak vakti huzurunda olacaklarına dair hazrete söz verdiler. Ne yazık ki sabah olduğunda birinci günkü gibi o dört kişiden başka kimse hazır olmadı. İmam Ali (*Aleyhisselam*) üçüncü gece tekrar o 40 kişinin evine gitti ve onlardan yardım istedi. Onlar yine hazrete yardım edeceklerine dair söz verdiler. Ancak

385-el-Mustedreku's-Sahihayn, c.3, s.141, h.4648.

sabah olduğunda birinci ve ikinci günkü gibi dört kişiden başka hazretin yardımına gelen olmadı.

Hız. Ali (*Aleyhisselam*) onların vefasızlığını görünce hakkından vazgeçip evine kapandı. Ama boş oturmadı ve bu süre içinde Kurân'ı toplamaya başladı.³⁸⁶

Salman, halka Hız. Ali'nin (*Aleyhisselam*) hakkaniyetini ispatlamak için her yola başvurarak halkı velayet bayrağı altında toplamaya çalıştı.

Salma'nın İmamet ve Velayet Yolundaki Mücadelesinden Örnekler

1-Vaktiyle İmam Ali (*Aleyhisselam*),aralarında Salman'ın da bulunduğu bir grubun önünden geçerken Salman Hız. Ali'yi (*Aleyhisselam*) görünce halkı İmam'a yönlendirmek amacıyla şöyle dedi: "Tohumu yarıp, insanları yaratan Allah'a yemin olsun ki, Ali'den başkası sizleri Resul-i Ekrem'in (s.a.a) siretinden haberdar edemez. O yeryüzünde rabbani bir âlim ve insanların huzur bulacağı bir mercidir. Eğer onu kaybederseniz ilmi kaybedeceksiniz ve bidatler baş göstermeye başlayacaktır."³⁸⁷

2-Salman-ı Farisî her fırsatta velayet ve imamet makamını methederek konuşmalar yapıyordu. Konuşmalarının birinde şöyle buyurdu: "Ey millet! Sizler öyle bir yol tutmadasınız ki kesinlikle belalara ve musibetlere duçar olacaksınız. Ali (*Aleyhisselam*) ilim madeni ve sizlerin meşru arzularınızdır. Kelamı Faslu'l-Hitab, yolu Harun b. İmran'ın yoludur. Allah

386-Şerh-u İbn-i Ebi'l-Hadid, c.11, s.14.

387-Biharu'l-Envar, c.22, s.231.

Resulü (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) ona hitaben şöyle buyurdu: **Sen benim halifem ve Ehlibeyt'imden vasimsin! Senin konumun bana Harunun Musa'ya olan konumu gibidir.** Fakat sizler geçmişlerinizin (cahiliyet) yolunu ihya ederek hataya düştünüz.

Salman'ın canını alacak güç ve kudret sahibine yemin olsun ki Peygamberin (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) vasiyeti ve ahdinize vefasızlığınızda her geçen gün daha da kötüleşiyorsunuz ve Benî İsrail kavminin akıbetine duçar olacaksınız.

Eğer Hz. Ali'nin (*Aleyhisselam*) velayet ve hilafetine sarılırsanız Allah'a yemin olsun ki yeryüzünün ve gökyüzünün nimet kapılarını sizlere açar. Ben sizleri uyarıyorum, şu andan itibaren sizlerle olan arkadaşlık ve dinî kardeşlik bağlarımı koparıyorum!"³⁸⁸

Salman'ın Fazilet ve Menkıbeleri

Salman iman ve makam bakımından ashap içerisinde parmakla gösterilen güzide bir zattı. Allah ve Resulü'ne (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) itaat ve bağlılığıyla Ehlibeyt imamlarının (*Aleyhisselam*) övgüsüne mazhar olmuştu.

Ehlibeyt İmamları'nın (a.s) Salman Hakkındaki Buyruklarından Kesitler

1-Salman'ın İmanı: İmam Sadık (*Aleyhisselam*) şöyle buyuruyor: "**İmanın on derecesi vardır; Miktad sekiz, Ebuzer dokuz ve Salman ise tamamına sahipti.**"³⁸⁹

388-Rical-i Keşşî, s.20-24, h.407.

389-Biharu'l-Envar, c.32, s.341.

2-Salman'ın Zühdü: Salman, varlığını Allah yolunda sadaka verir ve geçimini de günlük çalışması ve el emeğiyle sağlardı. Giydiği cübbenin yarısını sergi olarak kullanır ve üzerinde otururdu, diğer yarısını da uyurken üzerine sererdi.³⁹⁰

İbn-i Ebi'l-Hadid'in nakline göre Salman'ın kalacak evi yoktu. Medinelilerin evlerinin gölgesinde otururdu.

Bir gün adamın bir ona "Sana kalabileceğin bir ev yapalım mı?" diye sordu.

Salman: Benim eve ihtiyacım yoktur, dedi.

Adam, ısrarları sonucu Salman'a genişliği ve yüksekliği kendi boyu kadar olmak şartıyla bir ev yaptı. Salman'ın günlük yiyeceği, kuru ekmek ve suydur.³⁹¹

3-Salman'ın Sade Yaşamı: Salman Ömer b. Hattab hilafeti döneminde bir müddet Medain'in valiliğini yaptı.³⁹²

Vali olmasına rağmen dünya lezzetlerinden ve süslerinden kaçınarak gösterişsiz küçük bir evde kalıyordu. O kadar sade yaşıyordu ki Medain'i sel basınca halk mallarını toplarken Salman evinde geçimini sağladığı üç beş parça sade malını alıp tepeye çıkan ilk kişi oldu.

Salman, halkın perişan halini görünce şöyle dedi: "Kıyamette de az yükü olanlar kurtuluşa ereceklerdir."³⁹³

390-Şerh-u İbn-i Ebi'l-Hadid, c.18, s.35; Usdu'l-Gabe, c.2, s.331.

391-Biharu'l-Envar, c.22, s.321.

392-Ferheng-i Muin, c.6, s.1936.

393-Minhacu'd-Dumu, s.27; Tabakatu'l-Kubra, c.4, s.89.

4-Salman'ın Kıyamet Korkusu: Mesudî şöyle naklediyor: Salman devamlı yün elbise giyinir, palansız (çıplak) merkebe biner ve arpa ekmeği yerdi.

Ölüm halindeyken Sad b. Ebi Vakkas şöyle dedi: "Bizlere birkaç tavsiyede bulun!"

Salman şöyle cevap verdi: "Bir iş yapmak istediğinde, hüküm verdiğinde, mal böldüğünde kısacası her halinde Allah'ı an!"

Salman, bunları söyledikten sonra ağlamaya başladı. Sad b. Ebi Vakkas "Niçin ağlıyorsun?" diye sorunca şöyle cevap verdi: "Allah Resulü'nün (s.a.a) şöyle buyurduğunu duydum: **Kıyamette aşılması zor yamaçlar vardır; o yamaçlardan sadece yükü ve dünya malı az olanlar geçebilecektir; benim etrafımda ise ne kadar çok eşya var.**"

Sad b. Ebi Vakkas şöyle diyor: "Salman'ın etrafına baktım evinde, bir adet kalem, su tulumu ve ibrikten başka bir şey göremedim."³⁹⁴

5-Salman'ın İlmî: Resul-i Ekrem'in (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) ve İmam Ali'nin (*Aleyhisselam*) ashabından hiç biri Salman'ın vardığı ilmi makama erişememiştir. Salman uzun ömrüyle gerek Müslüman olmadan önce gerekse Müslüman olduktan sonra devamlı ilim ve marifet peşinde oldu. Resul-i Ekrem'le (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) yaptığı özel ilmî toplantıları onu zamanının Lokman-i Hekim'i etmişti.³⁹⁵

Hasan b. Mansur şöyle der: İmam Sadık'a

394-Murucu'z-Zeheb, c.2, s.314.

395-Uşdu'l-Gabe, c.2, s.331; Rical-i Keşşî, s.16, h. 27, s.12, h.25; Biharu'l-Envar, c.22, s.347; el-İhtisas, s.11.

"Salman Muhaddis miydi?" diye sorduğumda hazret "Evet "diye cevap verdi. Ona kim hadis öğretiyordu?" diye sordum. İmam Sadık (Aleyhisselam): "Melek öğretiyordu"³⁹⁶ buyurdu.

6-Salman'ın Gaybî Haberleri: Salman-ı Farisî Mevlası Peygamber (Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem) ve onun kardeşi ve hak halifesi Hz. Ali'den (Aleyhis-selam) aldığı ilim ve maneviyatla büyük makamlara ulaşmıştı. Salman, vahiy kaynaklarından öğrendiği maarifle gaipten haber veriyordu:

1-Keşşî, İmam Sadık'tan (Aleyhisselam) şöyle naklediyor: **Salman, ilm-i evveli ve ahiri öğrenmişti, o ilim deryası ve biz Ehlibeyt'tendir.** O öyle bir makama ulaşmıştı ki vaktiyle bir grubun yanından geçerken onlardan birine hitaben "Ey Allah'ın kulu! Dün evinde işlediğin günahtan dolayı tövbe et ve Allah'a dön!" demiş, yoluna devam etmiş, adamın yanındakiler "Salman seni günahla itham etti, sen neden sustun ve itiraz etmedin?" diye sorunca adam "Sizler ne söylüyorsunuz, Allah'a yemin olsun ki o Allah'tan başka kimsenin bilmediği bir şeyden haber verdi" demişti.

2-Bir gün Ebuzer Salman'ın evine gitti. Salman'dan yemek pişirme konusunda ilginç bir olaya şahit oldu. Ebuzer, onun bu olağanüstü işine tahammül edemeyip evden ayrıldı. Hz. Ali'nin (Aleyhisselam) yanına giderek Salman'ın evinde gördüklerini anlattı. İmam Ali (Aleyhisselam) Ebuzer'e şöyle buyurdu: **"Ey Ebuzer! Salman bildiklerini zahir ederse, Salman'ı öldürene Allah rahmet etsin dersin. Salman yeryüzünde Allah'ın**

396-Rical-i Keşşî, s.19, h.44.

kapısıdır. Onu tanıyan mümin, inkâr eden ise kâfirdir ve Salman biz Ehlibeyt'tendir."³⁹⁷

Salman'ın Ölüm Meleğiyle Konuşması

Salman-ı Farisî'nin fazilet ve kerametlerinden biri de ölüm meleğiyle konuşmasıdır. Keşşî'nin *Rical* adlı eserinde şöyle nakledilir: Vaktiyle Salman Kufe'de demirciler pazarından geçiyordu. Birden bir gencin bağırarak yere düştüğünü gördü. İnsanlar onun başına toplanarak "Ey Salman, bu gencin baş ağrısı var, eğer kulağına dua okursanız iyileşir ve kendisine gelir" dediler.

Salman gencin kulağına dua okudu genç iyileşerek ayağa kalktı ve şöyle dedi: Ey Salman! Ben bunların zannettiği gibi hasta değilim. Demirci dükkânının önünden geçerken demircinin kızarmış demiri dövdüğünü görünce "*Onlar için demirden kamçılar vardır*"³⁹⁸ ayetini hatırladım, kıyametin azabının korkusundan bayılıp yere düştüm.

Gencin bu sözleri Salman'ın çok hoşuna gitti. Onu kendisine din kardeşi ederek gidip gelmeye başladı. Vaktiyle genç adam hastalandı. Salman ziyaretine gittiğinde genç arkadaşı can vermek üzereydi.

Salman ölüm meleğine hitaben şöyle dedi: "Ey ölüm meleği, bu kardeşimin canını alırken ona kolaylık tanı!"

Azrail: "Ya Salman! Ben tüm müminlerin canını alırken onlara kolaylık tanıyorum"³⁹⁹ dedi.

397-*Rical-i Keşşî*, s.14, h.33, *el-İhtisas*, s.11-12.

398-Hac, 21.

399-*Rical-i Keşşî*, s.18, h.43; *Biharu'l-Envar*, c.22, s.385-

İmam Ali (a.s) Salman'ın Cenazesinde

Salman'ın en büyük faziletlerinden biri de Hz. Ali'nin (*Aleyhisselam*) mucizevî bir şekilde Medine'den Medain'e gelerek Salman'ın gusül, kefen ve defin işlerini yapmasıdır.⁴⁰⁰

Resulullah'ın (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) büyük sahabesi ve İmam Ali'nin (*Aleyhisselam*) vefalı dostu Cabir b. Abdullah Ensarî şöyle diyor:

"Bir gün Hz. Ali (*Aleyhisselam*) Medine'de bizimle sabah namazını kıldıktan sonra cemaate şöyle hitap etti: Ey cemaat! Yüce Allah kardeşiniz Salman'ın vefatında sabırlarınızdan dolayı sizlere mükafat versin. Sonra Resulullah'ın (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) sarığını ve cübbesini giyip, kılıcını aldı ve devesine binerek Kamber'le Medain'e doğru hareket etti. Yolda giderlerken Kamber'e ona kadar saymasını söyledi.

Kamber olayı şöyle anlatıyor: Sayı saymaya başladım ve on dediğim sırada Salman'ın evinin önünde olduğumuzu gördüm.

Salman'ın dostlarından Zadan şöyle diyor: "Ey Salman! Sana kim gusül verecek?" diye sordum.

Salman: Resulullah'a (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) gusül veren zat, dedi.

Zadan: Söylediğin kişi İmam Ali'dir (*Aleyhisselam*), ama o hazret şimdi Medine'de; bu nasıl mümkün olabilir ki; bin fersahlık yoldan gelip

374-380.

400-Menakib-i İbn-i Şehraşub, c.2, s.301; Biharul-Envar, c.22, s.373.

sana nasıl gusül verebilir, diye sordu.

Salman: Ben öldükten sonra çenemi bağladığında onun ayak seslerini duyacaksın; çünkü Allah'ın Resulü (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) bunu bana müjdelemişti, dedi.

Zadan şöyle diyor: Salman öldüğünde çenesini bağlatıp dışarı çıktığında Hz. Ali'nin (*Aleyhisselam*) Kamber'le evin önünde deveden indiklerini gördüm. Hz. Ali (*Aleyhisselam*) Salman'ı gusül ve kefenledikten sonra defnetti.⁴⁰¹

Salman'ın Vefatı ve Mezarı

Salman-ı Farisî'nin vefat tarihi rivayetlerde ihtilaflıdır. Kimi tarihçilere göre hicri 25 yılında 250 ila 350 yaşlarında Ömer b. Hattab'ın hilafet döneminde vefat etmiştir, kimi tarihçilere göre de hicri 35 yılında Osman'ın hilafeti döneminde vefat etmiştir.⁴⁰²

İbn-i Sad ise Salman'ın Osman hilafeti döneminde vefat ettiğini, mezarının da Bağdat'ın yakınlarındaki Medain'de olduğunu nakletmiştir.⁴⁰³

401-Biharu'l-Envar, c 22, s.372-380.

402-Âyanu's-Şia, c.7, s.280.

403-Tabakatu'l-Kubra, c.4, s.93.

SA'SAA BİN SUHAN ABDÎ

Suhan oğlu Sa'saa, Zeyd ve Seyhan adlarındaki iki kardeşi Abdülkays kabilesinin büyüklerinden ve söz sahiplerindendir. O, çocukluk dönemlerinde Resul-i Ekrem'e (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) iman ederek Müslüman olmuş ve o hazreti görme saadetine ulaştı. Sa'saa, Tabiin'in büyüklerinden ve Kufe'deki Abdülkays kabilesinin fasih, âlim, fazıl ve mümin reislerindendi. Emirülmüminin Hz. Ali'nin (*Aleyhisselam*) seçkin ashabından olan Sa'saa, hazretin yaptığı tüm savaşlara katılmış samimî ve sadık Şiîlerdendi.⁴⁰⁴

Sa'saa'nın Müslümanlar arasındaki saygınlığı ve makamının yüceliği makamı inkâr edilemeyecek bir gerçektir. Hatta Hz. Ali (*Aleyhisselam*) ve yaranlarının baş düşmanı Muaviye bile Sa'saa'nın makamının yüceliğini itiraf etmiştir. Muaviye, İmam Ali'nin (*Aleyhisselam*) kardeşi Akil ile görüşmesinde ona şöyle dedi: "Ali'nin ashabından hatip ve güzel konuşma sanatını çok iyi bilen Âl-i Suhan Hanedanı'nın faziletlerini ve üstünlüklerini bana anlat!"

Akil, Sa'saa'dan başlayarak Sa'saa'nın güçlü bir hatip, yetenekli bir süvari olduğunu söyledikten

404-*Usdu'l-Gabe*, s.3-20; *el-Gadir*, c.9, s.43.

sonra onun iman, züht, ibadet, ilim, irfan ve faziletlerinden bahsetti.

Muaviye, Sa'saa ve kardeşlerinin makam ve üstünlüklerini duyunca sessiz kalarak konuyu değiştirdi.⁴⁰⁵

Sa'saa'nın Ömer'e Hitabı

İbn-i Esir şöyle naklediyor: Ebu Musa Eş'arî savaş ganimetlerinden bir milyon dirhem Medine'deki halife Ömer'e gönderdi. Ömer, Müslümanların haklarını verdikten sonra yüklü bir miktarın arttığını görünce ne yapacağı konusunda ashopla istişare etti.

Ömer ashaba şöyle dedi: "Ey Müslümanlar! Savaş ganimeti elimize ulaştı, onu Müslümanlara taksim ettim. Ancak bir miktar fazla kaldı, nerede harcayacağımız hakkında önerisi ve görüşü olan varsa söylesin?"

Sa'saa ayağa kalkarak şöyle dedi: "Ey Ömer! Bu mesele istişare edilecek bir konu değildir. İstişare Kurân'ın açıkladığı konularda geçerli değildir. Kurân bu konuda açık ve net bir hüküm vermiş ve ganimetlerin nerelerde harcanacağını da beyan etmiştir. Artık bunu sormanıza gerek yoktur. Arta kalan ganimetleri Kurân'ın emrettiği yerlerde harca!"

Ömer, Sa'saa'nın sözlerini kabul ederek fazlalıkları fakir ve miskin Müslümanlara dağıtılmasını emretti.⁴⁰⁶

405-*el-Gadir*, c.9, s.43.

406-*Usdu'l-Gabe*, s.3-20.

Sa'saa'nın Osman Tarafından Sürgün Edilmesi

Osman on bir yıl yaptığı hilafet süresinde birçok yanlışlık ve zulümler etti. Hilafete geldikten sonra Benî Ümeyye'yi iktidar başına getirdi. Beytülmal ve savaşlardan elde edilen ganimetleri akrabalarına ve Ümeyyeoğulları'na veriyordu. Resul-i Ekrem'in (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) değerli ashabına hakaret ediyor, bazılarını öldürürcesine dövdürüyordu. Ammar Yasir'i o kadar dövdüler ki aldığı ağır darplar sonucu fitık oldu. Abdullah b. Mesud'u döverek kaburgalarını kırdırdı ve o haliyle de Peygamberin mescidinden dışarı attırdı. Ebuzer Giffari'yi haksız yere Rebeze'ye sürgün etti. Hatta hilafetinin son yıllarında İslamiyet'ten haberi olmayanları büyük şehirlere vali olarak atadı.

Halid b. Ukbe gibi alenî olarak şarap içen birini Kufe valiliğine, münafıklığı herkes tarafından bilinen fasık Sad b. Amr'ı bir diğer şehre vali olarak atadı.⁴⁰⁷

Osman'ın emriyle fasık, zalim ve ehliyetli kişiler ne yazık ki önemli şehirlere vali olarak atanıyordu. Diğer taraftan Sa'saa ve Malik gibi mümin ve erdemli insanlar Şam ve değişik şehirlere sürgüne gönderiliyorlardı.

Sa'saa'nın Muaviye'ye Cevabı

Kufe valisi Sad b. As halife Osman'ın emriyle Sa'saa ve İmam Ali'nin (*Aleyhisselam*) diğer yaranlarını Şam'a sürgün etti. Vaktiyle Muaviye

407-Şerh-u İbn-i Ebi'l-Hadid, c.2 s.129.

sürgün edilenleri toplayıp onları fasık Kufe valisine karşı geldikleri için azarladı. Sa'saa, Muaviye'nin bu küstahça davranışına dayanamadı ve ayağa kalkarak cevap verdi. Sa'saa'nın cevabına öfkelenen Muaviye onları Şam'dan Medine'ye gönderdi.⁴⁰⁸

Yine bir gün Muaviye Şam'daki Iraklı sürgünlere hitaben şöyle dedi: "Mukaddes enbiya, resuller ve Allah'ın salih kullarının haşrolacağı şehre hoş geldiniz." Ardından kendisini överek "Büyüklerinize ihsan ve küçüklerinize merhamet eden en faziletli ve iyi emirin yanına hoş geldiniz. Herkes Ebu Süfyan'ın evlatları olsaydı, akıllı ve halim olurlardı" dedi.

Muaviye bu sözleriyle Iraklılara Şamlıların üstünlük ve faziletini ispatlamaya çalışıyordu. Bu esnada Sa'saa sürgünlerin arasından ayağa kalkarak Allah'a hamd ve sena edip, Resulüne de salâvat gönderdikten sonra Muaviye'ye hitaben şöyle dedi:

"Ey Muaviye! Şam'ın mukaddes olduğunu söyledin, şunu bilesin ki mekân insanı mukaddes kılmaz, insanı üstün kılan onun amelidir. Enbiyanın şehri olduğunu söyledin, bu doğrudur, fakat enbiyadan önce firavunlar, nifak ve şirk ehli bu topraklarda yaşamışlardır. Allah kullarının kıyamette haşrolacağı yer olduğunu iddia ettin, eğer dediğin gibi haşrolunacak bir yer olsa bile müminler için uzaklık kavramı pek de önemli değildir. Münafıkların da yakınında olmaları onları bulundukları durumdan kurtarmayacaktır. Ebu Süfyan evlatlarının akıllı ve bilgin olduğu konusunda yanılıyorsun, insanlar Ebu Süfyan'dan daha hayırlı ve üstün Hz. Âdem'in (*Aleyhisselam*)

408-Şerh-u İbn-i Ebi'l-Hadid, c.2 s.129.

oğullarıdır. Ne yazık ki aralarında âlim, hekim, cahil ve deli olanları da vardır."

Muaviye, Sa'saa'nın bu ezici sözleri karşısında hiçbir şey diyemeden sustu.⁴⁰⁹

Sa'saa'nın Osman'a Tavrı

Muaviye Kufeli sürgünleri Medine'ye Osman'ın yanına gönderdi. Sürgün edilenler Medine'de sessiz kalmadılar, Osman'ın yaptığı haksızlıklara itiraz ettiler.

Bir gün Osman minberde konuşma yaparken Sa'saa ayağa kalkarak şöyle dedi: "Ey Osman! Sen, İslam çizgisinden çıktığın için halkta İslam'dan uzaklaşarak çizgisinden çıktın. Kendine çeki düzen ver, İslamî kurallara riayet et ki halkta gerçek İslam'a yönelsin!"

Ertesi gün Sa'saa tekrar ayağa kalktı ve Osman'a tutum ve gidişatının yanlış olduğunu söyleyerek itiraz etti. Osman öfkelenerek halka şöyle dedi: "Ey Müslümanlar! Şu saçmalayan ve çok konuşan adam Allah'tan bir şey bildiğini sanıyor, Allah'ın nerede olduğunu bilmiyor ve bu haliyle de bana nasihat etmeğe kalkışıyor."

Sa'saa şöyle cevap verdi: "Ey Osman! Allah'tan bir şey bildiğimi söyledin. Evet, gerçektende Allah bizim ve babalarımızın Rabbidir. Allah'ın nerede olduğunu bilmediğimi söyledin. Şunu söyleyeyim; Şüphesiz Rabbim zalimleri gözetlemektedir."

Bunları söyledikten sonra şu ayeti okudu: *Zulme uğramaları sebebiyle, kendileriyle harp edilenlere*

409-el-İhtisas, s.64; İkdu'l-Ferid, c. 3, s.366.

(harp) izni verildi. Allah onlara yardım etmeye elbette kadirdir. ⁴¹⁰

Osman, "Bu ayet bizim ve dostlarımız hakkında indi; biz Mekke'den haksız olarak çıkarıldık" dedi.

Sa'saa gerçekleri tarihe sunarak tarihin hüküm vermesini söyledi ve yerine oturdu. ⁴¹¹

Sa'saa'nın İmamet Basireti

Sa'saa 23 Zilhicce 35 hicride Hz. Ali'ye (*Aleyhisselam*) biat ederek ⁴¹² hazrete olan bağlılık ve sadakatini gösteren seçkin sahabelerdendir. Biatine ve ahbine ömrünün sonuna kadar vefalı kalarak velayet ve imamet yolunda canıyla malıyla mücadele etti.

İmam Sadık (*Aleyhisselam*) Sa'saa'nın imamete olan aşinalığı hakkında şöyle buyuruyor: "Emirülmümi-nin Hz. Ali'yi (*Aleyhisselam*) hakkıyla tanıyan Sa'saa ve arkadaşlarıydı. ⁴¹³

Sa'saa, Hz. Ali'ye (*Aleyhisselam*) biat ettiği gün şöyle dedi: "Ey Emirülmüminin! Şüphe yok ki hilafet seni değil, sen hilafeti süsledin. Hilafet senin şanını ve makamını yüceltmedi, bilakis sen hilafetin şanını ve makamını yücelttin ve gerçektende hilafetin sana ihtiyacı senin ona ihtiyacından daha fazlaydı." ⁴¹⁴

Sa'saa'nın bu ve buna benzer söylediği sözleri onun imamet ve velayete olan aşinalığı ve imanının

410-Hacc, 39.

411-*İkdu'l-Ferid*, c.3, s.366; *Kamusu'r-Rical*, c.5, s.122.

412-*el-Cemel*, s.108.

413-*Rical-i Keşşî*, s.68

414-*Tarih-i Yakubî*, c.2, s.179.

göstergesidir.

Sa'saa Cemel ve Sıffin Savaşlarında

Sa'saa Cemel Savaşı'nın kahramanlarındandı. Zeyd ve Suhan adlarında iki kardeşiyle beraber bu savaşa katılmış ve Hz. Ali'nin (*Aleyhisselam*) yanında yer almışlardır. Bu savaşta iki kardeşi de şehit oldu. Sıffin savaşında Muaviye askerleri Fırat'ı ele geçirdiklerinde Sa'saa, Hz. Ali (*Aleyhisselam*) tarafından elçi olarak Şam ordusuna giderek onları doğru yola davet etti. Şam ordusu onun nasihatlerine Hz. Ali (*Aleyhisselam*) ve Sa'saa'ya hakaret ve saygısızlık içeren cevaplar verdiler.⁴¹⁵

Sa'saa, Sıffin Savaşı'nda Abdülkays kabilesinin komutanlığını üstlendi. Hemen hemen savaşın her sahnesinde aktif rol oynamış ve önemli görevler üstlenmişti. Dolayısıyla Sıffin Savaşı'nın birçok olayı ondan nakledilerek tarih kitaplarına işlenmiştir.

Sa'saa Nehrivan Elçisi

Nehrivan Savaşı Hz. Ali (*Aleyhisselam*) Şialarından bir grup kendini bilmez ahmek ve cahilin başlattığı bir savaştır. Sıffin savaşında Hz. Ali'yi (*Aleyhisselam*) hakemliği kabule mecbur edenler daha sonra çeşitli o hazrete muhalefet etmeye başladılar. Hz. Ali (*Aleyhisselam*) istenmeyen bu savaş karşısında Cemel ve Sıffin savaşlarında olduğu gibi Allah Resulü'nün (s.a.a) siretine uyarak kan dökülmemesi için Abdullah b. Abbas ve Ziyad b. Nazr gibi şahsiyetleri Haricilere

415-Sıffin Vakası, s.160.

göndererek Şam ordusuna karşı hazırlanıp yarım kalan işi bitirmelerini istedi.

Hız. Ali'nin (*Aleyhisselam*) Haricilere elçi olarak gönderdiği büyük şahsiyetlerden biri de Sa'saa b. Suhan'dı. Sa'saa Haricilerin Hız. Ali'ye (*Aleyhisselam*) hakaret ve kinlerine tahammül ederek İmam Ali'yi (*Aleyhisselam*) savunmada ısrar etti.

Hariciler: Eğer Ali (*Aleyhisselam*) bizim yanımızda ve bulunduğumuz yerde olursa onu destekler ve emrine de itaat ederiz, dediler.

Sa'saa: Peygamberin (**Ali hak ile hak Ali iledir**) buyruğunu hatırlatarak "**Hız. Ali (*Aleyhisselam*) nerede olursa ben de oradayım**" dedi.

Hariciler Sa'saa'yı kınayarak "Sen dininde Ali'ye taklit ediyorsun, git yanımızdan, senin dinin yoktur!" dediler.

Bunun üzerine Sa'saa şöyle cevap verdi:

"Yazıklar olsun size! Allah'a taklit eden birine taklit ederek taklit edenlerin en hayırlılarından olmayayım mı? Ali (*Aleyhisselam*) hayatı boyunca Allah yolunda hak adımlar atmış büyük sıdıktır. O hazret Allah yolunda tüm zorluklara göğüs germiştir, Peygamber (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) tüm savaşlarda onu düşmana göndererek düşmanın fitne ateşini söndürmüştür.

Ey Hariciler! Neredesiniz ve ne yapıyorsunuz? Nereye gidiyorsunuz? Kime yönelip kimden yüz çeviriyorsunuz? Hidayet meşalesi, Allah'ın sırat-ı müstakimi ve doğru yolundan mı sapıyor musunuz? Allah sizleri kahretsin, kime yalan isnat ettiğinizi ve kime iftira ettiğinizi çok iyi biliyorsunuz.

Akıllarınızı mı yitirdiniz, sizler dağın eteğindeki çeşmeyi bırakıp tepesinde su arayanlar gibisiniz! Sizler bu sözlerinizle Resulullah'ın (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) halifesi Hz. Ali'ye (*Aleyhisselam*) muhalefet etmektesiniz. Yanılıyorsunuz, nefsiniz ve arzularınız sizi zarara uğrattı. Rahmetten uzaklaşmak ve bedbahtlık zalimler ve kâfirlere mahsustur, şeytan sizleri doğru yoldan saptırmış delil ve burhandan mahrum etmiştir."

Sa'saa'nın bu ateşli sözlerinden sonra Haricilerin başı Abdullah b. Vahab Rasbî şöyle dedi: Ey Suhan'ın oğlu! Sen çok konuştun! Mevlan Ali'ye dedi: Kurân ve Allah hükmüne itaat edip boyun eğene kadar onunla savaşacağız!

Sa'saa, şöyle dedi: Ey Vahab'ın oğlu! Seni kanına belenmiş, çırpınan ve sesini hiçbir yere duyuramayan bir kuş gibi görüyorum.

Sa'saa bu ateşli ve hüccete dayalı konuşmasından sonra Hz. Ali'nin (*Aleyhisselam*) yanına döndü.⁴¹⁶

Sa'saa'nın Hz. Ali'ye (a.s) ilgisi

Sa'saa'nın İmam Ali'ye olan alaka ve muhabbeti mukabilinde Hz. Ali de (*Aleyhisselam*) onu sevip sayardı.

Bir gün Hz. Ali (*Aleyhisselam*) samimi ve muhlis Şiası Sa'saa'nın ziyaretine gitti. Onun şifa bulması için elini başına koyarak dua etti. Daha sonra Sa'saa'nın yanından ayrılırken şöyle buyurdu: **"Sakın bu ziyaretim seni akrabalarının ve**

kavminin arasında gururlandırmasın!"

Mevlası Hz. Ali'den (*Aleyhisselam*) terbiye almış Sa'saa şöyle arz etti: "Hayır, hiç bir zaman bu ziyaretin beni gururlandırmaz, bilakis bu ziyareti kendime bir lütuf ve mükâfat sayıyorum."

İmam, Sa'saa'nın bu âlimane ve yüce düşüncesini överek şöyle buyurdu: "**Allah'a yemin olsun ki sen çok külfetsiz ve aynı zamanda çok fedakâr birisin!"**

Sa'saa İmam Ali'ye (*Aleyhisselam*) teşekkür mahiyetinde şöyle arz etti: "Ey Emirülmüminin! Allah'a yemin olsun ki sen Allah nezdinde büyük bir makama sahip ve onu hakkıyla tanıyan bir arıfsın. Allah'ın kitabına vakıf, müminlere merhametli ve şefkatlisin!"⁴¹⁷

H. Ali'nin (a.s) Son Anlarında Sa'saa ile Konuşması

Hz. Ali'nin (*Aleyhisselam*) son anlarında doktorlar İmamla görüşmeyi yasaklamışlardı. Sa'saa İmamın ziyaretine giden birine şöyle dedi: "Benden taraf mevlam Ali'ye (*Aleyhisselam*) şöyle de: Ey Emirülmüminin! Allah hayatında da vefatında da sana rahmet etsin! Gerçekten Allah senin kalbinde pek büyük ve sen onun zatına âlimdin!

O adam hazretin huzuruna çıkınca Sa'saa'nın mesajını ilettili. İmam hasta haliyle şöyle buyurdu: Sa'saa'ya deki: **Allah sana rahmet etsin! Sen de zahmetsiz ve çok fedakâr bir dosttun!**⁴¹⁸

417-Sefinetu'l-Bihar, c.2, s.30; Rical-i Keşşî, s.67.

418-Şerh-u İbn-i Ebi'l-Hadid, c.6, s.119; Makatilu't-Talibin, s.23.

Sasa'a İmam'ın bu son buyruğundan sonra imamı ve mevlasıyla görüşemedi. Sa'saa mevlasının mübarek bedeninin cansız görünce evine gitmedi ve İmam Ali'nin (*Aleyhisselam*) evinde kaldı. Hz. Ali'nin (*Aleyhisselam*) mübarek bedeni evlatları ve samimi dostları eşliğinde gusül ve kefen edilerek gece yarısı gizlice kimsenin haberi olmadan Kufe dışında yer alan Necefe götürüldü ve oraya defnedildi. Hz. Ali'nin (*Aleyhisselam*) mübarek bedeni toprağa verilince Sa'saa bir elini göğsüne koydu, diğer eliyle de başına toprak dökerek Hz. Ali'nin (*Aleyhisselam*) mübarek bedenine hitaben şöyle dedi:

"Anam babam sana feda olsun ey Emirülmüminin! Doğumun kutluydu, güçlü bir sabrın vardı, cihadın olağanüstüydü. Görüşün basiretinle muzaffer oldun. Ticaretinden kazançlı çıkarak rabbinin huzuruna vardın. O da seni müjdeleriyle karşıladı. Melekler etrafını sardı. Mustafa'nın (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) yakınlarının yanına yerleştin. Allah, ona komşu olmayı sana lütfetti. Kardeşin Mustafa'nın (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) derecesine eriştin, onun dopdolu kâsesinden içtin.

Ey Ali! Allah'tan senin izinde giderek sana uymayı, senin gibi bir hayat sürdürmeyi bize de nasip etmesini diliyoruz. Senin dostlarını dost edinmeyi, düşmanlarınla da düşman olmayı ümit ediyoruz. Bizi senin dostlarının safında haşretmesini istiyoruz.

Ey Ali! Hiç kimsenin elde edemeyeceği makamlara ulaştın, kimsenin kazanamayacağı nimetlere nail oldun. Kardeşin Mustafa'nın

(*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) yanında yer alarak rabbinin yolunda hakkıyla cihat ettin. Allah'ın dininin hâkim olması için her türlü fedakârlığı yaptın. Ta ki sünnetleri yeniden hayata geçirdin, fitneleri düzelttin. Böylece İslam doğru mecrasına girdi, iman sütunları yerine oturdu.

Ey Ali! Benden sana salât ve selamların en yücesi olsun!"

Sa'saa, İmam Ali (*Aleyhisselam*) hakkında çok şeyler söyledi ve dualar etti. Daha sonra yüksek sesle ağlayarak etrafındakileri de ağlattı. Sonra İmam Hasan (*Aleyhisselam*), İmam Hüseyin (*Aleyhisselam*), Muhammed Hanefiye, Abbas, Yahya, Avn ve Abdullah'a taziye dileklerinden bulundu.⁴¹⁹

Sa'saa'nın Vefatı

Sa'saa'nın vefatı hakkında iki türlü görüş nakledilmiştir. Muhsin Emin'in nakline göre Sa'saa Muaviye döneminde Kufe'de vefat etmiş ve Kufe Mezarlığına defnedilmiştir.⁴²⁰

Tenkihu'l-Makal kitabının nakline göre ise Sa'saa İmam Hüseyin'in (*Aleyhisselam*) şehadetinden sonra İmam'ın (*Aleyhisselam*) intikamını almak amacıyla Tevvabin kıyamına katılarak şehit oldu.⁴²¹

419-Biharu'l-Envar, c.42, s.295; Sefinetu'l-Bihar, c.2, s.31.

420-Âyanu's-Şia, c.7, s.388.

421-Tenkihu'l-Makal, c.2, s.63.

SÜLEYMAN BİN SURED-İ HUZAÎ

Süleyman, Sured b.Cevn b. Ebi Cevn Huzai'nin oğludur, künyesi Ebu Mutraf'dır. Cahiliye döneminde ismi Yesari'ydi. Müslüman olunca Resul-i Ekrem (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) ona Süleyman adını verdi. Dolayısıyla Süleyman, Peygamberin (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) ashabından ve güvenilir hadis ravilerindendir. Süleyman, hayırsever, abit ve erdemli bir mümindir. İkinci halife döneminde Kufe'ye yerleşerek orada ikamet etti. Hz. Ali (*Aleyhisselam*) döneminde hazretin tüm savaşlarında yanında yer alarak velayet ve imamet yolunda fedakârca cihat etti.

Muaviye'nin ölümünden sonra İmam Hüseyin'e mektup yazıp Kufe'ye davet edenlerden biri de Süleyman'dı. Süleyman, İmam Hüseyin'i (*Aleyhisselam*) davet edip ve zorla hazrete yardımdan men edilince İmam Hüseyin'in (*Aleyhisselam*) katillerinden intikam almak için Tevvabin ordusunu teşkil ederek Aynil Verde denilen yerde İbn-i Ziyad'la savaşarak 93 yaşında şehit oldu.⁴²²

422-*Usdu'l-Gabe*, c.2, s.351; *el-Tehzib*, c.3, s.265-285; *Tarih-i Bağdadi*, c.1, s.200.

Süleyman Velayet Hamisi

Süleyman, Hz. Ali b. Ebu Talib (*Aleyhisselam*) hilafeti döneminde hazretin yakın ve samimi dostlarındandı. Cemel savaşı hariç tüm savaşlara katılmış ve hazrete bağlılığını ispatlamış fedakâr komutanlardandı.⁴²³

Şeyh Tusî, onun Hz. Ali'nin (*Aleyhisselam*) dostlarından olduğunu nakletmiştir.⁴²⁴

Süleyman'ın Sıffin Savaşı'ndaki Kahramanlığı

Hz. Ali (*Aleyhisselam*), Sıffin savaşında Süleyman b. Sured-i Huzaî'yi askerlere komutan olarak atadı.⁴²⁵

Nasr b. Muzahim, Kurdus'tan şöyle naklediyor: Hz. Ali'nin (*Aleyhisselam*) Kufe memurlarından Ukbe b. Mes'ud, Süleyman b. Sured-i Huzaî'ye Hz. Ali'yi (*Aleyhisselam*) yalnız bırakmaması için bir mektup yazdı. Mektubun içeriği kısaca şöyleydi: "Ey Süleyman! Şamlılar size galip gelirse, sizi taşâ tutarlar, eski inançlarınız ve dininize geri döndürürler. Hz. Ali'nin (*Aleyhisselam*) safında sabırla ve sağlam bir iradeyle cihat et! Allah'ın selamı sana olsun!"⁴²⁶

Yemen'in ileri gelen şahsiyetlerinden Huş'ab, Sıffin savaşında emrindeki askerleriyle kahramanlık şiirleri okuyarak savaş meydanına çıktı ve kendisine

423-Sıffin Vakası, 205; Şerh-u İbn-i Ebi'l-Hadid, c 4, s.27.

424-Rical-i Tusî, s.43; Sıffin Vakası, s.6; Şerh-u İbn-i Ebi'l-Hadid, c.3, s.105; Mucem-i Rical-i Hadis, c.8, s.270.

425-Sıffin Vakası, 205; Şerh-u İbn-i Ebi'l-Hadid, c.4, s.27.

426-Sıffin Vakası, 313; Şerh-u İbn-i Ebi'l-Hadid, c.5, s.247.

rakip istedi. Süleyman b. Sured-i Huzai karşısına çıkarak şu şiiri okudu:

Ey zavallılar! Allah sizleri zelil etsin!

Ey korkak topluluk!

Bizler Huş'ab'dan korkanlardan değiliz.

Zira içimizde tecrübeli ve yiğit İbn-i Bedil var

O aslan gibi kükrüyor!

Ali bizim aramızda o kadar saygındır ki

Anamızı-babamızı ona feda ederiz

Süleyman, bu şiiri okuduktan sonra Huş'ab'a hamle ederek onu öldürdü.⁴²⁷

Sıffin Savaşı'nda Hz. Ali'nin (a.s) Süleyman'a Duası

Nasr b. Muzahim, Avn b. Sahife'den şöyle naklediyor: Sıffin Savaşı sona erip barış imzalandıktan sonra Süleyman yaralar ve kanlar içinde Hz. Ali'nin huzuruna vardı. Hz. Ali (*Aleyhisselam*) Süleyman'ı yaralı ve kanlar içinde görünce ona hitaben şöyle buyurdu: "Sen tereddüt ve kuşkuya düşmeyip bekleyenlerdensin!"

Süleyman şöyle arz etti: "Ey Emirülmüminin! Allah'a yemin olsun ki eğer yardımcım olsaydı böyle bir antlaşma yazılmazdı. Allah'a yemin olsun ki insanların eski hallerine dönmeleri için aralarına girdim, fakat içlerinde çok az bir grup dışında hiçbirinden hayır görmedim."⁴²⁸

Süleyman ve Tevvabin Komutanlığı

427-Sıffin Vakası, 400.

428-Sıffin Vakası, 400.

Muaviye'nin ölümünden sonra İmam Hüseyin'e (*Aleyhisselam*) mektup yazıp Kufe'ye davet edenlerden biri de Süleyman'dı. İmam Hüseyin 72 yarenıyla Kerbela'da şehit olduktan sonra İmam'ı davet edip yardımına gitmeyen Süleyman b. Sured-i Huzaî ve Museyb b. Necbe Fezarî ve diğerleri pişman olarak şöyle dediler:

"Bizlerin tövbesi Hüseyin'in (*Aleyhisselam*) intikamını almaktır ve mürtekip olduğumuz bu çirkinliği kılıç çekip kıyamdan başka hiç bir şey temizlemez."

Tevvabin bu amaçla 4.000 kişilik kalabalık bir grupla Süleyman b. Sured-i Huzaî'nin etrafına toplanarak emrine amade olduğunu bildirdiler. Süleyman komutasındaki bu grup hicrî 65 yılında Aynil Verde denilen yerde İbn-i Ziyad ordusuyla savaşıp şehit oldular. İbn-i Ziyad Süleyman'ın başını keserek zamanın halifesi Mervan b. Hakem'e gönderdi. Süleyman ve yarenleri Şam'a hareket ettiklerinde Kerbela'dan geçtiler. Kerbela'da İmam Hüseyin ve 72 yareninin türbesine vardıklarında mübarek mezarlara kapanarak hep bir ağızla pişmanlıklarını şöyle dile getirdiler:

"Allah'ım! Bizler Peygamberinin kızının evladına karşı kusur ettik ve onu yalnız bıraktık. Ya Rabbi! Bizleri affet, bağışla, sen Rahman ve Rahimsin!

Allah'ım! Hüseyin'in (*Aleyhisselam*) ashabına rahmet eyle! Sen şahit ol ki bizler de bunlar gibi şehitleriz. Allah'ım! Eğer sen bizleri affetmez ve bağışlamazsan kuşkusuz ki hüsrana uğramışlardan oluruz!"

Ravi şöyle der: Süleyman ve yareni bir gün gece

gündüz Kerbela şehitlerinin mezarları başında kalıp ağladılar. Namaz kılıp dualar ettikten sonra İmam Hüseyin (*Aleyhisselam*) ve fedakâr yarenlerinin intikamını almak amacıyla atlarına binip hareket ettiler.⁴²⁹

Süleyman b. Sured-i Huzaî, hicrî 65 yılında İbn-i Ziyad eliyle 93 yaşında Aynil Verde denilen yerde şehit edildi.

429-*Tarih-i Taberî*, c.5, s.589; *el-Kamilu fi't-Tarih*, c.2, s.624; *el-Tehzib*, c.3, s.486; *Tarih-i Bağdadî*, c.1, s.200.

(24)

USAME BİN ZEYD BİN HARİS

Zeyd b. Harise b. Şurayhi el-Kabî Usame'nin babasıdır. Ashabın ileri gelenlerinden olup Resulullah'ın (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) en çok sevdiği arkadaşlarındandır. Usame'nin annesi Ümmü Eymen, Resulullah'ın (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) babası Abdullah'ın cariyesi ve aynı zamanda Resul-i Ekrem'in (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) dadısıydı. Künyesi Ebu Muhammed, Ebu Harice ve Ebu Zeyd'dir.⁴³⁰

O, Mekke'de dünyaya geldi. İslam'ın beşiğinde büyüyerek Peygamberin (s.a.a) güzide sahabelerinden oldu. Usame, Peygamberin (s.a.a) kölesi olduğu için Resulullah'ın (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) kendisini azat etmesinden sonra Peygamberin azat ettiği kölesi lakabını aldı. Usame, Peygamber (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) vefat ettiğinde 18-20 yaşlarında genç bir delikanlıydı. Peygamberden (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) sonra Hz. Ali'nin (*Aleyhisselam*) ashabından ve yarenlerinden oldu.⁴³¹

Hicrî 54-58 yılları arasında Muaviye saltanatının

430-*Usdu'l-Gabe*, c.1, s.64; *Kamusu'r-Rical*, c.1, s.716; *Tehzibu't-Tehzib*, c.1, s.226; *Âyanu's-Şia*, c.3, s.247.

431-*Rical-i Tusî*, 34.

son yıllarında 56-59 yaşlarında vefat etti. Mezarı Medine'de Baki Mezarlığı'ndadır.⁴³²

Zeyd (Usame'nin Babası)

Usamenin babası Zeyd, 8 yaşında iken babası ve annesi Ümmü Eymen'le Benî Muin Kabilesi'ndeki akrabalarını ziyaret için Mekke'ye gitti. Yolculukları sırasında Kayn Kabilesi'nin saldırısına maruz kalarak esir düştüler. Kayn Kabilesi, esirleri satmak için onları Mekke'nin Akaz Pazarı'na götürdü. Hz. Hatice'nin (*Selamullahi aleyha*) yeğeni Hekim b. Hizam Zeydi 400 dirhem ödeyerek onu Hz. Hatice'ye (*Selamullahi aleyha*) satın aldı. Hz. Hatice de onu Resul-i Ekrem'e (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) hediye etti. Peygamber de (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) Zeyd'i azat ederek evlatlık edindi. Dolayısıyla Zeyd, Peygamberin (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) azat ettiği kölesiydi.

Zeyd'in babası Haris, oğlunun ayrılığında çok üzülüyor ve hüznünü şiirlerle dile getiriyordu. Kelbiyye Kabilesinden bir grup Mekke'ye ziyarete geldiklerinde Zeyd'e babasının endişe içinde ve onu çok özlediğini söylediler, bunun üzerine Zeyd babasına bir mektup yazıp gönderdi. Zeyd'in anne ve babası oğlunun sağlık haberini alınca babası ve amcası Mekke'ye gelerek Resul-i Ekrem'e (s.a.a) şöyle arz ettiler: "Ey Abdülmuttalib'in oğlu, ey Haşim oğlu, ey kabile efendisi! Oğlumuz Zeyd için sana geldik. Bize lütufta bulun da onu azat et!"

Resulullah (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) "Siz kimsiniz?" buyurdu. "Ben Zeyd b. Haris'im"

432-Tehzibu't-Tehzib, c.1, s.227.

dedi. Allah Resulü (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) Zeyd'i yanına çağırarak ona şöyle dedi: "Bunları tanıyor musun?"

Zeyd: Evet, tanıyorum; bu babam, öteki de amcamdır, dedi.

Zeyd'in bu cevabından sonra Allah Resulü (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*): Ey Zeyd! Seçim hakkı senindir, babanla gidebilirsin, buyurdu.

Zeyd: Ya Resulullah! Ben onları istemiyorum, sen benim her şeyimsin; hem babamsın hem de amcam, dedi.

Zeydin babası ve amcası onun kesin kararlılığını görünce rahatsız olarak ona hitaben şöyle dediler: Köleliği özgürlük ve ailene tercih mi ediyorsun?

Zeyd: Evet, ben şimdiye kadar Peygamberde (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) gördüğüm iyilik ve güzel ahlakı hiçbir şeye tercih etmem, dedi.

Zeyd'in babası ve amcası şöyle dediler: Ey Kureyşliler! Sizler de şahit olun; bundan böyle Zeyd bizim oğlumuz değildir.

Onların bu sözlerinden sonra Resulullah (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) Zeyd'in elini tutup Kâbe'nin yanına götürdü ve şöyle buyurdu: "Ey insanlar! Hepiniz şahit olun ki ben Zeyd'i kendime evlat ediniyorum. O, benden, bende ondan miras alacağım."⁴³³

O günden sonra Zeyd Peygamberin (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) evlatlığı oldu.

Zeyd, Allah Resulü'nün (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) davetine ilk icabet edenlerdendi.

433-*Usdu'l-Gabe*, c.2, s.224; *Biharu'l-Envar*, c.22, s.263.

Mekke'nin fethinden önce Mute Savaşı'nda şehit oldu.

Peygamberin (s.a.a) Sevgili Dostu Usame

Yukarıda da belirtildiği üzere Usame, Resul-i Ekrem'in (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*)evlatlığıydı. Peygamberin (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) nazarında onun özel bir yeri vardı. Hatta Usame'ye Peygamberin sevgisi deniliyordu.⁴³⁴

İbn-i Esir *Usdu'l-Gabe* kitabında şöyle naklediyor: "Allah Resulü şöyle buyurdu: Usame, insanlar içinde en çok sevdiğim kimsedir, umarım sizin salih ve müminlerinizden olur. Allah Resulü (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) devamlı onu iyilik ve hayra davet ederdi."⁴³⁵

Resulullah'ın (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) Usame'ye olan şefkat ve sevgisinden dolayı Ömer b. Hattab hilafeti döneminde ashab ve Müslümanların hakkını beytul maldan verirken Usame'ye beş bin, kendi oğlu Abdullah'a da iki bin dirhem verdi. Abdullah babasının taksimine itiraz ederek şöyle dedi: "Usame benim kadar savaflara katılmamasına rağmen neden ona beytülmalden daha fazlasını verdin?

Ömer: "Çünkü Peygamber (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) onu senden, babasını da babandan daha çok seviyordu; işte bu yüzden ona senden daha çok verdim" dedi.⁴³⁶

434-Tehzibu't-Tehzib, c.1, s.226.

435-*Usdu'l-Gabe*, c.1, s.64.

436-*Usdu'l-Gabe*, c.1, s.65.

Usame Ordu Komutanı

Usame'nin Resulullah'ın (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) nezdindeki makam ve menziletinin bir diğer nişanesi de Peygamberin (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) ömrünün sonlarında büyük Rum ordusuna karşı hazırladığı İslam ordusuna Usame'yi komutan etmesidir. Tarih kitaplarında şöyle nakledilir: İslam ordusunun üç büyük komutanı, Abdullah b. Revaha, Cafer b. Ebu Talib ve Zeyd b. Haris'in Muta Savaşı'nda şehit edilmesiyle Peygamber (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) dört bin kişilik bir ordu hazırlayarak 18 yaşındaki Usame'yi onlara komutan etti.

Resulullah (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) hicretin 11. yılında büyük bir ordu hazırlayarak Usame'yi bu orduya komutan kıldı. Usame'nin komutasında ashaptan birçok saygın ve ileri gelen kabile büyüğü vardı. Bunların arasında Ebubekir, Ömer, Ebu Ubeyde, Sad b. Ebi Vakkas, Said b. Zeyd, Katâde b. en-Numân ve Seleme b. Eslem gibi tanınmış kişilerde vardı.

Bunun üzerine, halktan bazıları; "Peygamber, ilk muhacirlere bir çocuğu komutan tayin etti!" diyerek ileri geri konuşmaya başladılar. Bunu duyan Allah Resulü (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) çok kızdı ve minbere çıkarak cemaate şöyle seslendi: Usame hakkındaki sözleriniz bana ulaştı. Siz daha önce babasının komutanlığını tenkit ettiğiniz gibi şimdi de onun komutanlığını mı tenkit ediyorsunuz? Gerçek şu ki, o komutanlığa layıktır. Nitekim babası da komutanlığa layıktı."

Resulullah (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*)

hicretin 26. yılının Safer ayında Usame ordusunun hareket emrini verdi. Fakat ashtan bazıları Usame'nin bu büyük orduya komutan atanmasından rahatsız oldular. Peygamberin (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) hasta yatağında olmasından istifade ederek Medine'den ayrılmak için itiraz ederek şöyle dediler: "Peygamber çocuk ve genç birini bizlere emir etti."

Peygambere (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) ashabın Usame'ye itiraz ettiklerini haber verdiler. Resul-i Ekrem (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) o hasta haliyle yatağından kalkıp hemen mescide gitti ve halka hitaben şöyle buyurdu:

"Ey cemaat! Usame'nin babasının komutanlığına itiraz ettiğiniz gibi şimdi de Usame'nin komutanlığına itiraz ettiğinizi duydum. Babası bu makama layık olduğu gibi o da buna layık ve nezdimde en hayırlı insanlardandır. Ona itaat etmenizi emrediyorum; ona tabi olun ve yardım edin. Bugün Usame'nin komutanlığına itiraz ettiğiniz gibi o gün babasına daha çok itiraz etmişsiniz!"

Usame komutasındaki ordu hareket edip etmemek konusunda tereddüt içindeydi. Ordu Medine dışındaki Carf bölgesinde bekledi. Resulullah'ın (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) elçisi ikinci kez şöyle ilan etti: "Hiç kimsenin Usame'nin ordusundan ayrılmaya hakkı yoktur. Orduya katılmayanlar hemen orduya katılınsınlar."

Ancak iki gün sonra Peygamberin (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) yürekler yakan vefatıyla Usame ordusundan Medine'ye ilk olarak Ebubekir,

Ömer ve Ebu Ubeyde Cerah döndü.⁴³⁷

Usame'nin Hz. Ali'nin (a.s) Velayetine Bağlılığı

Usame, Hz. Ali'nin (*Aleyhisselam*) velayet ve rehberliğine gönülden iman etmiş ve hazretin gerçek savunucularındandı. O, Ebubekir hilafetine aleni itiraz edip hak ve hilafetin Hz Ali'ye (*Aleyhisselam*) mahsus olduğunu haykıranlardandı. Peygamberin (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) vefatından sonra Usame'nin ordusu dağıldı. Hz. Ali (*Aleyhisselam*) Peygamberin (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) defin işleriyle meşgulken Ebubekir ve Ömer Medine'ye geri dönerek biat için Sakife'de toplandılar. Sakife'de Ebubekir'in hilafeti onaylandıktan sonra Ömer Usame'ye bir mektup yazarak ondan Medine'ye dönüp Ebubekir'e biat etmesini istedi. Ebubekir Usame'ye şöyle bir mektup yazdı:

"Peygamberin halifesi Ebubekir'den Usame b. Zeyd'e! Mektubum sana ulaştığında emrindekilerle birlikte Medine'ye geri dön! Müslümanlar beni kendilerine halife seçmiş bulunuyorlar, sen de muhalefeti bir kenara bırak ve biat et ki hoş olmayan olaylarla karşılaşmayasın vesselam."

Ebubekir'in mektubu Usame'ye ulaştığında, Usame Ebubekir'e şöyle mektup yazdı:

"Peygamberin (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) ordu komutanı Usame b. Zeyd'den Ebubekir b. Ebu Kuhafe'ye!

437-*İhticac-i Tabersî*, c.1, s.70; *Şerh-u İbn-i Ebi'l-Hadid*, c.1, s.159; *Usdu'l-Gabe*, c.1, s.66; *el-İsabe*, c.1, s.48.

Mektubun bana ulaştı, fakat mektubunun ilk satırlarıyla son satırları bir biriyle çelişkilidir. Mektubunun ilk satırlarında Peygamberin halifesi olduğunu iddia etmişsin, son satırlarında ise Müslümanların etrafına toplanıp seni kendilerine halife seçtiğini yazmışsın. Ben de yanımdakiler de Müslüman'ız. Allah'a yemin olsun ki ben ve yanımdakiler senin hilafet ve rehberliğine razı değiliz. Dikkat et; hakkı sahiplerine ver ve onları haklarından mahrum etme!"

Ebubekir Usame'nin mektubunu okuduktan sonra bir an kendisine gelerek hilafetten vazgeçmek istedi, fakat Ömer b. Hattab onu bu kararından vazgeçirdi. Ebubekir, Usame'ye bir mektup yazarak Müslümanlar arasında bozgunculuk ve fitne çıkarmamasını istedi. Usame, Medine'ye geri dönerek Hz. Ali'nin huzuruna vardı ve gelişen olaylardan haberdar oldu.

Hz. Ali (*Aleyhisselam*): Durum gördüğün gibidir, buyurdu.

Usame: Siz biat ettiniz mi, diye sordu.

Hz. Ali (*Aleyhisselam*): Evet, buyurdu.

Usame: Kendi iradenizle mi yoksa mecbur mu edildiniz, diye sordu.

Hz. Ali (*Aleyhisselam*): Mecbur bırakıldım, buyurdu.

Hz. Ali'nin (*Aleyhisselam*) bu cevabından sonra Usame de Ebubekir'in evine giderek biat etmek zorunda kaldı.⁴³⁸

Usame'nin Hz. Ali'ye (a.s) Biati

Usame'nin Hz. Ali'ye (*Aleyhisselam*) biat konusu ihtilaflı konulardan olmuştur.

Şeyh Tusî gibi şahsiyetler Usame'nin Peygamber (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) ve Hz. Ali'nin (*Aleyhisselam*) ashabından olduğunu zikretmişlerdir.⁴³⁹

Bu görüşün karşısında Berkî ve İbn-i Esir gibi âlimler onun sadece Peygamberin (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) ashabından olduğunu iddia etmiş ve onun Hz. Ali'ye (*Aleyhisselam*) biati konusunda tereddüt etmişlerdir.

İbn-i Ebil Hadid şöyle naklediyor: "Osman'ın ölümünden sonra Müslümanlar Hz. Ali'ye (*Aleyhisselam*) biat ettiklerinde Abdullah b. Ömer, Muhammed b. Muslime, Sad b. Ebi Vakkas ve Usame b. Zeyd biat etmediler."

Hz. Ali (*Aleyhisselam*) onları huzuruna çağırarak onlara biat etmeme nedenlerini sordu. Onları dinledikten sonra onları bırakmalarını emretti. Usame'yi yanına çağırarak "Biat et" buyurdu. Usame şöyle cevap verdi: "Ben sizin azat ettiği kölenizim, benden hiçbir itiraz ve zarar size gelmez; ortalık biraz sakinleşsin, biat edeceğim."

Hz. Ali (*Aleyhisselam*) Usame'nin özrünü kabul ederek şöyle buyurdu: Usame'ye dokunmayın, gisin!"

Usam'e zahirde Hz. Ali'ye (*Aleyhisselam*) biat etmediyse de Hz. Ali (*Aleyhisselam*) onun biatini

439-Rical-i Rusî, s.3.

özrüyle kabul etti.⁴⁴⁰

Usame'nin Cemel, Sıffin ve Nehrivan savaşlarına katılmamasında da geçerli ve makul mazeretleri vardı.

Usame'nin Hz. Ali'ye (*Aleyhisselam*) Vefasına Birkaç Örnek

1-Selamet b. Mahruz İmam Bakır'ın şöyle buyurduğunu naklediyor: Sizlere Hz. Ali'ye (*Aleyhisselam*) biat etmeyenlerin kimler olduğunu haber vermemi ister misiniz? Evet, isteriz diye arz ettiklerinde İmam Bakır (*Aleyhisselam*) şöyle buyurdu: "Usame b. Zeyd (önce biat etmediği için) pişman olarak biatine geri döndü, onu hayır ve iyilikle anın, fakat İbn-i Ömer ve Muhmmmed b. Seleme ahitlerine vefa etmeden ölüp gittiler."⁴⁴¹

2-Merhum Kuleynî, Abdullah b. Cafer Tayyar'dan (*Aleyhisselam*) şöyle naklediyor: "Ben, İmam Hasan, İmam Hüseyin, Abdullah b. Abbas, Ömer b. Ümmü Seleme ve Usame b. Zeyd Muaviye'nin yanına gitmiştik. Benimle Muaviye arasında bir tartışma oldu.

Muaviye'ye şöyle dedim: "Ben Resulullah'tan işittim ki buyurdu; ben Müslümanlara kendi nefislerinden daha evlayım, benden sonra kardeşim Ali b. Ebu Talib, ondan sonra oğlu Hasan b. Ali, ondan sonra Hüseyin b. Ali, ondan sonra oğlu Ali b. Hüseyin ve sırasıyla 12 imamın ismini saydı. Sonra sözlerine şunları ekledi: "Onların her biri müminlere kendi nefislerinden daha evladırılar."

440-*Şerh-u İbn-i Ebi'l-Hadid*, c.4, s.9.

441-*Rical-i Keşşî*, s.39.

Abdullah b. Cafer şöyle diyor: "İmam Hasan, İmam Hüseyin, Abdullah b. Abbas, Ömer b. Ümmü Seleme ve Usame b. Zeyd'den bu hadisin doğruluğuna şahadet etmelerini istedim. Onların tamamı bu hadisi Resulullah'tan (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) duyduklarını söylediler.⁴⁴²

Hiç şüphesiz Usame'nin Muaviye huzurunda şahitlik etmesi onun Hz. Ali (*Aleyhisselam*) imamet ve velayetine olan itikadındandır.

3-Usame'nin bir Ehlibeyt dostu olduğunun en güçlü delil ve kaynağı Ebu Meryem Ensarî'nin İmam Muhammed Bakır'dan naklettiği hadisten anlaşılmaktadır ki İmam şöyle buyurdu: Hüseyin b. Ali (*Aleyhisselam*) Usame b. Zeyd'i kırmızı özel bir parçayla kefen etti.⁴⁴³

Usame'nin masum imam tarafından kefenlenmesi onun Ehlibeyt ve velayet taraftarı olduğunun kanıtıdır.

442-*Usul-u Kâfi*, c.1, s.529.

443-*Rical-i Keşşî*, s.39; *Âyanu's-Şia*, c.3, s.239.

(25)

UVEYS EL-KARANÎ

Uvesys, Amr Muradi Yemanî'nin oğludur. Ancak Uveys b. Amr, Uveys-i Karanî olarak meşhurdur. Uveys, Peygamber (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) zamanında iman etmiş fakat annesinin emriyle Medine'den hemen döndüğü için Resul-i Ekrem'i (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) görme saadetine erişememiştir.

Uveys Yemen asıllıdır, Ömer b. Hattab döneminde Kufe'ye yerleşmiştir.⁴⁴⁴ Tabiinden olan Uveys büyük ilmî şahsiyetlerdendi.⁴⁴⁵

Uveys, aynı zamanda Hz. Ali'nin (*Aleyhisselam*) vefalı ve samimi dostlarındandı. Hazrete biat ederek velayet ve imamet yolunda ömrünün sonuna kadar mücadele etmiştir. Cemel ve Sıffin savaşlarında Hz. Ali'nin (*Aleyhisselam*) safında yer almış ve Sıffin Savaşı'nda şehit olmuştur.⁴⁴⁶

Hz. Ali (*Aleyhisselam*) Uveys'i ilk gördüğünde onu nurlu yüzünden tanıyarak "Sen Uveys olmalısın!" buyurdu.

Uveys: Evet, ben Uvyes'im, dedi.

444-*Âyanu's-Şia*, c.3, s.503.

445-*Rical-i Tusî*, s.35.

446-*Âlamu'n-Nubela*, c.5, s.70.

İmam: Karanî olmalısın, buyurdu.

Uveys: Evet, ben Uveys el-Karanî'yim, dedi.

Uveys'in Resul-i Ekrem (s.a.a) Nezdindeki Makamı

Peygamberin (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) Uveys'i görmeyi arzulaması onun ne kadar büyük bir şahsiyet olduğunun nişanesidir. Peygamber (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) şöyle buyuruyordu: "Karan tarafından cennet rüzgârı esiyor, seni görmeyi ne kadar arzuluyorum. Uveys'i gören benim selamımı ona iletсин!"

Adamın biri: Uveys kimdir, diye sordu.

Hz. Resul-i Ekrem (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*): O öyle bir şahsiyettir ki aranızda olmasa arayıp sormaz ve aranızda olursa da bir değer verip ilgilenmezsiniz; fakat şunu bilin ki Rabii ve Mudar kabileleri onun şefaatiyle cennete girecektir. O beni görmeden iman etti ve hak halifem ve vasım Ali b. Ebu Talib'in safında yer alarak Sıffın savaşında şehit olacaktır."⁴⁴⁷

Bir başka rivayette Hz. Ali'den (*Aleyhisselam*) şöyle nakledilmiştir: Allah Resulü (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) bana ümmetinden Uveys el-Karanî adındaki biriyle karşılaşacağımı ve onun Hizbullah safında yer alıp şehit edileceğini ve onun şefaatiyle Rabii ve Mudar kabilelerinin cennete girecekleri haberini verdi.

Uveysi Karanî'nin Züht ve Takvası

447-Sefinetu'l Bihar, c.1, s.53.

Uveys, Hz. Ali'nin (*Aleyhisselam*) havarilerinden ve zamanın en üstün zahitlerindendi. Uveys'in dillere destan zühdü ve makamı Hz. Ali'nin (*Aleyhisselam*) diğer seçkin ashabına nazaran daha yüceydi. Resul-i Ekrem (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) Uveys'in züht ve takvası hakkında şöyle buyurmuştur: "Ümmetim arasında öyle şahsiyetler vardır ki elbiseleri olmadığı için mescide gelemiyor, iman ve takvaları başkalarından yardım talep etmelerine engel olmaktadır. O şahsiyetlerden biri de Üveys-i Karanî'dir."⁴⁴⁸

Uveys, Resul-i Ekrem'i (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) görme ve konuşma saadetine varamadıysa da Peygamber onu tabiinin en hayırlısı olarak vasfetmiştir.⁴⁴⁹

Uveys'in İbadeti

Ebu Naim İsfahanî, Esbağ b. Zeyd'den Uveys'in ibadetini şöyle anlatıyor: Uveys, akşam olduğunda "Bu gece rükû gecemdir" derdi. Farz namazlarını kıldıktan sonra sabaha kadar rükûda kalırdı. Bazen de "Bu gece secde gecemdir" derdi ve sabaha kadar secdede kalırdı.

Uveys her gün evindeki yiyecek, içecek ve elbiseleri Allah yolunda sadaka verirdi ve sonra "Allah'ım! Eğer açlıktan ve çıplaklıktan ölen olursa beni cezalandırma!" derdi.⁴⁵⁰

448-Hilyetu'l-Evliya, c.2, s.84; Sire-i Âlamu'n-Nubela, c.5, s.76; el-İsabe, c.1, s.220.

449-Hilyetu'l-Evliya, c.2, s.87; Sire-i Âlamu'n-Nubela, c.5, s.77; Mustedreku'l-Hâkim, c.3, s.455; Rical-i Keşşî, s.99.

450-Hilyetu'l Evliya, c.2, s.87; Sire-i Âlamu'n-Nubela, c.5, s.77.

Uveys'in Annesine İtaati

Uveys, Yemen'de iken deve bakıcılığıyla geçimini sağlıyordu. Vaktiyle Peygamberi (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) ziyaret etmek arzusuyla Medine'ye gitmek istedi. Peygamberin (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) nurlu cemalini görebilmek aşkıyla yanıp tutuşuyordu. Allah Resulü'nü (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) görme arzusunu birkaç defa çok sevdiği annesine açsa da annesi, kendisine bakacak kimsenin olmadığını söyleyerek izin vermedi. Uveys'in yaşı kırkı geçmişti. Oğlunun gönlünde yatan aşkı çok iyi hisseden anne, çaresiz "Ancak Medine'ye gidip hemen gelmesi ve eğer Resul-i Ekrem'i (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) orada bulamayacak olursa teşriflerini beklemeden dönmesi" şartıyla oğluna izin verdi.

Gönlü Allah ve onun yüce Peygamberinin (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) aşkıyla yanıp tutuşan Uveys, annesinden izin alınca zaman kaybetmeden Medine yollarına koyuldu. Issız vadiler, dağlar, tepeler ve kızgın çölleri aşarak Peygamber beldesi Medine'ye ulaştı. Resul-i Ekrem'in (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) evine giden Uveys-i Karanî, Allah Resulü'nü (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) evde bulamadı. Çünkü o sırada Peygamber efendimiz (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) Tebük gazvesindeydi.

Uveys Peygamberi (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) göremediği için çok üzüldü. Uveys, annesine verdiği sözü hatırladı. Ev halkına "Kâinatın efendisine selamımı iletiniz. Cennet sabahlarını

andıran mübarek cemalini doya doya görmek isterdim. Lütfen, içimin aşk-ı Muhammed'i (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) ile yandığını, gönlümün bitmez niyazını bildiriniz" diyerek oradan ayrıldı ve tekrar Yemen yolunu tuttu.

Peygamber efendimiz (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) seferden dönünce ev halkına şöyle hitap etti: Evimize hangi ulu kişi geldi? Bu Rahmani kokular, bu ilahî lezzet nedir?

Evdekiler: Ey Allah'ın Resulü! Yemen'den Uveys adında bir zat sizi ziyarete geldi. Mübarek cemalinizin bağı yanık âşıklarındanmış. Zat-ı âlinizi göremeyince çok üzgün bir halde ayrıldı, dediler.

Resul-i Ekrem (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) yolculuktan gelip evine girdiğinde "Bize biri mi gelmişti?" diye sordu.

Ev halkı: "Evet, Yemen'den Uveys Karanî adında bir deveci gelmişti, size selam söyleyerek vatanına geri döndü" diye arz ettiler.

Resul-i Ekrem (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) şöyle buyurdu: "Evet, bu, Uveys'in nurudur; evimize miras olarak kaldı."⁴⁵¹

Sıffin Savaşı'nda Hz. Ali'ye (a.s) Biati

Uveys, Hz. Ali'yle (*Aleyhisselam*) velayet ve imamet yolunda ahitleşerek biat etti.⁴⁵²

Hz. Ali'ye (*Aleyhisselam*) olan marifet ve aşinalığıyla, cihat vaktinin geldiğini ve değişen

451-Nasihu't-Tevarih, s.176.

452-el-Cemel, s.108-109.

Peygamber sünnetini yeniden ihya etmek amacıyla Kufe'den Zikar'a gelerek Hz. Ali'ye (*Aleyhisselam*) ikinci kez biat etti. Hz. Ali (*Aleyhisselam*) Uveys, Zikar'a daha gelmeden önce komutanlarının biat merasiminde şöyle buyurdu: "Çok yakında Kufe'den canları pahasına bin kişi bize katılacak; ne bir kişi fazla ne de bir kişi eksik."

İbn-i Abbas şöyle diyor: "Ben Hz Ali'ye (*Aleyhisselam*) katılan askerlerin sayısının bin olacağı üzerinde ısrarla durmasından çok korktum. Kendi kendime dedim "İnşallah bu hassas durumda gelecek olanların sayısında eksik ve fazla olmaz."

Kufe'den gelenlerin sayısı 999'a vardı ve herkes artık geride kalan ve gelecek birinin olmadığı kanısına varmıştı. Endişe ve korkum daha da çoğaldı, kendi kendime: "Ondan geldik, ona döneceğiz" dedim. Herkes bekliyordu, birden birinin bize doğru geldiğini gördük, iyice yaklaştı, yünlü elbise giymiş, kılıç kalkanını kuşanmış bir halde orduya girdi. Gelir gelmez Hz. Ali'nin (*Aleyhisselam*) yanına giderek "Ey Emirülmüminin! Elini aç biat edeyim" dedi.

İmam Ali (*Aleyhisselam*): "Niçin bana biat ediyorsun?" diye sordu. O da şöyle cevap verdi: "Sözlerine kulak verip, emrine itaat etmek, senin yolunda zafere ulaşana kadar savaşıp şehit olmak için biat ediyorum."

İmam Ali (*Aleyhisselam*) ona adını sordu. "Ben, Üveys'im" dedi.

İmam Ali (*Aleyhisselam*): Sen Üveys-i Karanî misin, deyince o, "Evet" diye cevap verdi.

İmam Ali (*Aleyhisselam*) şöyle buyurdu: "Allah-u

Ekber! Habibim Resulullah (*Sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem*) bana ümmetinden Uveys-i Karanî isimli biriyle karşılaşacağımı ve onun Hizbullah grubundan olup şehit edileceğini ve Rabii ve Mudar kabilelerinin onun şefaatiyle cennete gireceklerini haber vermişti."

İbn-i Abbas şöyle diyor: "Uveys'in gelmesine sevinerek rahatladım. Böylece İmam Ali'nin (*Aleyhisse-lam*) buyurduğu bin kişi tamamlanmış oldu.⁴⁵³

Uveys'in Sıffin Savaşı'nda Şehit Olması

Sıffin Savaşı'nda Şam ordusundan biri ayağa kalkarak Irak ordusuna hitaben "Uveys-i Karanî sizin aranızda mı?" diye sordu. "Evet, aramızda, onunla ne işin var?" dediler.

Adam: Ben Resulullah'tan şöyle buyurduğunu duydum: Uveys-i Karanî ümmetimin en hayırlı ve üstün tabiidir.

Adam bu hadisi söyledikten sonra atına binip Muaviye ordusundan ayrılarak İmam Ali'nin (*Aleyhisselam*) ordusuna katıldı.⁴⁵⁴

İbn-i Şehraşub şöyle naklediyor: "Uveys-i Karanî düşman askerlerine can alıcı ve bitirici darbeler vuruyordu. O zayıf bedenine aldığı derin yaralarla şehit oldu. İmam Ali (*Aleyhisselam*) Uveys'in kanına belenmiş mübarek bedenine namaz kılarak kendi elleriyle defnetti. Uveys'in şehadetinden sonra Ammar b. Yasir savaş meydanına gitti ve görkemli

453-*el-İrşad*, Müfid, c.1, s.315; *Rical-i Keşşî*, s.98-156.

454-*Hilyetu'l-Evliya*, c.2, s.86; *Sireyi Âlamu'n-Nubela*, c.5, s.77; *Mustedreku'l-Hâkim*, c.3, s.455; *Rical-i Keşşî*, s.98.

bir kahramanlık sergileyerek hicrî 37 yılında
Sıffin'de şehit oldu."⁴⁵⁵

455-Menakib-i İbn-i Şehraşub, c.3, s.177; Sıffin Vakası, s.324; Şerh-u İbn-i Ebi'l-Hadid, c.8, s.9